XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. JANUÁR. 1. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE.

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Unitárius Egyház * Román Nóra György

Uj év, uj munka.

„A ki nem dolgozik, ne is egyék“. Ezt tartja egy népies közmondás. Mi azt igy mondanók, a ki nem dolgozik, annak nem esik jól az étele. Az élet savát, borsát a munka adja meg. A mely szerszámot nem használunk, azt megeszi a rozsda.

Jaj annak az embernek, a kinek jó drágán megszerzett portékái ott pusztulnak a szemétben, pókháló alatt, vagy az ajtó sarkánál.

Van-e az embernek drágább portékája az észnél és az értelemnél? Ezeket a nagy mesterek: a szülők, a tanitók és a papok sok gonddal oda mivelték, hogy jó hasznukat lehetne venni. Ámde most, hogy a rendes mezei és kerti munka szünetel az únalom pókja megkörnyékezi, befonja az emberi elmét s leköti a szozgalom szárnyait.

Némelyik ember úgy akar megmenekülni, hogy elmegy a korcsmába, mert ott a jó czimborákkal jól eltelik az idő. Csak az a baj, hogy ezt az időtöltést nem adják ingyen. Igaz, hogy hát egy deczi pálinka, vagy bor nem a világ, de a tél hosszu, s ha minden héten csak négyszer kerülünk oda, akkor is, három hónap alat felgyűl épen 50-re, s ha mindenik alkalommal csak 10 fillért költünk italra, vagy kártyára, épen 5 koronánk ég oda, ha valami baj nem éri a korcsmáros krétáját, mert akkor könnyen nőhet kétszer annyira is. Mi azt mondjuk, hogy nincsen olyan falu, hol a férfiak és legények fele része a téli három hónap alatt csak 5 koronát költene korcsmára. Ennél

jóval többet költenek még a mérsékeltek is A kiknek módjukban áll, járjanak utána s mi készek vagyunk beismerni tévedésünket itt ezen a helyen.

Honnan, honnan nem, pénz bőven van, s kell is hogy legyen ott, ahol dolgoznak, s most a székelyek sem panaszolkodhatnak, hogy nincs, a ki gondoskodjék róluk.

Mi is munkára hivjuk föl kedves olvasóinkat s főképpen székely testvéreinket. A téli csöndes órákban munkáljuk lelkünk kertjeit és ugarait. A *gazdasági ismeretek* sok jó, olcsó könyvbe össze vannak foglalva, s mindenik jóravaló falu könyvtárában megkaphatók. *Az egészség* megtartásáról is gondoskodik sok jó lap és könyv. *Hazafias érzésünknek* legfőbb orvosai Petőfi, Arany. Jókai. Egy versökben annyi érzés, annyi honfi bánat és öröm, hogy szivünket megtöltik egy egész napra. *Vallásos gondolatainkat* sem hagyhatjuk táplálék nélkül, Vegyük elé a bibliánkat s olvassuk el Márk evangeliumát, vagy a zsoltárokat, vagy a szent históriákat, a Mózes, vagy Jozsue, a birák, vagy a Királyok könyvéből. Több egy óra ezekkel, mint egy hét ezek nélkül.

Ebbe a lelki munkába foglaljuk bele a mi kőzös barátunkat az Unitárius Közlönyt is. Ő olyan mint az a hűséges jóbarát, a ki nemcsak egy dologban, hanem mindenben mellettünk áll, megmondja a mit tudni akarunk s elmullattat, ha unalom környékez. Most a téli időre a régi köntösben marad ugyan, de a falusi emberek kedvében igyekszik járni. Meg is mondjuk nyiltan, hogy *minden jó házhoz be akar jutni.* Minden asztalnak diszére akar válni. Mindenkitől meghallgatást kér és bizik a székely vendégszeretetben, hogy sohol sem mutatnak ajtót neki, mert hiszen négyszeri okos tanácsért, jó mulattatásért és tanitásért összesen csak 40 fillért kiván.

Az Unitárius Közlöny régi olvasói ne gondolják, hogy róluk megfeledkezünk. Mi a rőgi jó barátságért mindenre készek vagyunk. Ha uj barátokat is akarunk szerezni, annak csak örvendjenek, s törekvésünkben segitsenek, mert több kéz, hamar kész. Ha a most meglevő és csaknem két ezer olvasó mellé még annyit nyerünk, kétszerte erősebbek leszünk, s mind többet és jobbat fogunk nyujtani. Régi olvasóink vegyék fontolóra

a következőket: *a téli négy számot 40 fillérért* a papok, tanitók és egyleti tagok utján megküldjük, *ha legalább tiz példányt rendelnek egy czimre.* Minden gyüjtőnek, *a ki 20 példányt rendel* 21, a ki 40 pld. 43, a ki 100 pld. 110 számot küldünk.

Egyleti rendes tagoknak az Unitárius Közlönyt a Nők Világával együtt 2 koronáért 5 évi kötelezettséggel, előfizetőknek 2 K. 40 fillérért egész évre megküldjük.

Tehát az uj évvel uj munkát végezzünk!

Kolozsvár, 1905. decz. 20.

Szerkesztőség.

Bizzatok, bizzatok!

Mikor az a csillag, Bethlehem csillaga,
Napkelet egén nagy fénynyel felragyoga,
Mennyei seregek sokasága ajkán
Zendült az örömhir, szájról szájra adván:
»Békesség e földön, szelid jóakarat" —
S a megváltás műve diadalmat arat.

S szállt az ének tova tűnő száza, ezre . . .
S az a *Világosság* sötét éjbe veszve.
Nem jött el a földön az *Ő* menyországa,
A milliók többjén békétlenség átka.
A mire várt, miért epedve sóvárga:
A nagy vetés után nem lett aratása.

Jött a *mi* időnk is. Ezer éve annak,
Hogy itt hazát adott Isten a magyarnak.
S állunk érte örök titáni harczokban,
Lábunk alatt a föld pusztul egyre jobban.
A Kanaán földje, melyet szerzénk vérrel,
Lakóját nem birja táplálni kenyérrel.

Akasztván nyakába a koldus tarisznyát
Új hazát keresni száll a tengeren át.
A puszták, a bérczek, az erdők, a rónák,
A bujdosót vissza hiába zokogják.
Megy, tele gond s búval, csüggedt reményekkel,
Hogy a hontalanság földjén epedjen el.

Előveszi majd *ott* honi furulyáját,
Hogy visszaálmodja elhagyott hazáját.

Sirhat . . . sirhat az a furulyaszó — oh de
A délibáb, a nyáj, nem lesz az sehol se
Ünndp lesz. Vasárnap . . Imát mormol ajka . . .
Messze . . . messze . . . búg egy kis falu harangja

Virágmező nyilik ott is körülötte,
Egy-egy madárdal is megszólal fölötte
Könny szökik szemébe. *Más vidék* virága,
Szebben zengő dalok az ő lelki álma:
Aratóból vigan hazatérő vagy a
Téli estéken a fonólányok dala.

— Mintha még az ég is, nem az az ég volna,
Idegen csillagok ragyognak le róla.
Nyári éjszakákon a pásztortűz mellett,
Nem ezek fényénél álmodott szerelmet.
Nincs ott árvalányhaj . . rozmaringos ablak . .
Édes-bús éneke »Repülj fecském« dalnak.

Az ősök sirjai süppedeznek mélyre
Elfeledve az ott porladók erénye.
Azok a szép régi fenséges eszmények,
A lelkekben mintha többé nem élnének . . .
A *Zrinyik*, *Rákóczik*, *Arad* tizenhárma
Hazaszeretete nem hevitnek már ma . . .

Oh én édes népem, elmélkedhetsz rajta
Sok nagy erényednek hogy mi lett jutalma?
Egykor . . . több százon át — bőven ontva véred —
A kereszt dicsfényét dicsőséggel védted,
S dúlva szép hazád — mig rabigába hajtá —
Keresztény pogánynép tette sivataggá.

Rohannak az évek örök törvény útján,
A világ sorja is majd jóra fordul tán.
Véget érnek mind e rettenetes évek,
Bethlehem csillaga nem hiába fénylett.
Új idők szellője hordja szét a magot,
Lesz még aratás . . . csak bizzatok, bizzatok!

Bizzatok ama szent, amaz örök *Egyben*,
Ki velünk volt annyi Golgotán, kereszten . . .
Térj hozzánk oh Uram, maradj közelünkben,
Erősits haza- és hitszeretetünkben!

Az esztendők után, amelyekben annyi
Nyomort látunk — jövel, jövel vigaszt adni.

E föld vérünk földje . . . bár olykor mostoha —
Ne légyen ékesség, áldás nélkül soha.
Láttasd a te dolgod dicsőségben, fényben,
Hogy a *magyar* csak *itt* boldoguljon, éljen.
Mert lehetünk földi javakban gazdagok,
De hazátlan sehol és soha boldogok!

* * *

Ne engedd, hogy legyünk pusztulók, veszendők . . .
Oh adj Uram mindig boldog *új esztendőt!*

Murányi Sándor.

Egyházunkhoz való törhetlen hűség.

(Unitárius népünkhez!)

Nemrégen egy összejövetelen azt hallottam, hogy az erdélyi unitárius nép között folyton akadnak olyanok, kik térnek át más egyházhoz!

Világért sem akarnék azokhoz tartozni, kik azt hirdetik, hogy csak a *saját* egyházuk jó és igaz; hiszen éppen az unitárius egyház tanítja legjobban, hogy *minden* egyház tiszteletreméltó s egy bizonyos tekintetben egyformán jó és igaz; mert ha másképp fogja is fel és másképp hirdeti is az igazságot mint mi — mégis csak *annak* szolgálatában kiván állni, s már ezáltal feltétlen tiszteletet érdemel!

Hanem azután az már más kérdés, hogy melyik egyház áll csakugyan *legközelebb* az igazsághoz és e szerint melyiknek van a legnagyobb befolyása arra nézve, hogy gondolatainkkal és az *ebből származó cselekedeteinkkel* mi is minél jobban megközelithessük az igazságot — vagyis a legemberibb, legegyszerübb, legigazságosabb és legjózanabb életet élhessük hazánk javára.

A mi nézetünk szerint ez az Istentől megáldott egyház, a mi egyszerü, igazságokat hirdető *unitárius* egyházunk; mert ezek az egyszerü igazságok megegyeznek azokkal a gondolatokkal és tanokkal, melyeket a világ *legnagyobb* gondolkodói, emberbarátai, tudósai és jóltevői hirdettek, kik *Krisztus Urunk nagy lelkét és tanításait, beszédeit legjobban megértették.*

A nagy világban élő, sokat tanult és tapasztalt, irodalmat és bölcsészetet ismerő emberekre nézve szinte nem oly nélkülözhetetlen egyházunk tanítása és *felvilágositó ereje*, mint külö-

nösen a világról keveset tudó, egyszerübb tanulmányu népre nézve, mely reggeltől-estig két kezével végzi az Istentől rendelt fáradtságos szent munkát, s *egyedüli tanítója*, vezetője, szellemi táplálója és vigasztalója a *vasárnapi Isteutisztelet*, melyre kis templomának harangja hivogatja őt szeretettel!

Minden templom Istennek háza és Istennek áldása; de milyen különös áldás az a templom, mely a fáradtságos munkát végző, értelmes magyar népünket ugy megtiszteli, hogy *ugyanolyan* értelmes, világos, egyenes nézetü gondolatokban és tanításokban részesiti azt, mint a milyenekhez a más vallásu uriosztály sokszor csak *nagy tanulmányok és drága könyvek utján juthat!*

PERCZELNÉ, KOZMA FLÓRA.

Es most ismeretlenül is Hozzátok fordulok kedves vidéki munkástestvérek, — ha ugyan kezeitekbe veszitek és elolvassátok szerény soraimat! A sors, vagyis az Isten beláthatatlan akarata ugy sem egyformán osztja számunkra a vagyont, jóllétet, czimet, erőt és egészséget! Ti többet és fáradtságosabban dolgoztok s talán szükebben vagytok az anyagiakban: pénzben és eledelben; de az Istennek szabad ege alatt dolgozva, annak levegője, fája, lombja és virágja, bizonyára jó erőt, egészséget és tiszta erkölcsöt biztositott számotokra; mi városiak talán nagyobb kényelemben, jobb lakásban és több élelmi szerrel birunk, de dolgainkat zárt falak között, fülledt levegőben, fejfájással és egyéb nyomorusággal, rossz kedélylyel végezzük s nem győzünk nehányan aggódni és azon *dolgozni*, szóval irással és pénzzel — hogy a városi testvérek nagyobb része a nagy drágaság és különféle veszedelmek miatt *anyagilag* (vagyonilag) és *erkölcsileg* (tisztesség dolgában) tönkre ne menjenek! Szóval nem csak munkánk különböző, de még örömeink és bánataink is mások!

Hanem *egy közös* szent joggal csakugyan birunk mindnyájan, melyet soha senki el nem disputálhat tőlünk! Ez az igazság *megismerése* és ennek tovább és tovább való plántálása. Hogy ha már nem lehetünk egyenlőek rangban, vagyonban, munkában, egészségben, örömben és bánatban — *egyenlőek* lehessünk a *Krisztus felvilágositó tudományában*!

Ne dobjátok hát el magatoktól könnyelmüen e szent örök-

séget, melyet elsősorban unitárius egyházatok vív ki számatokra! De különösen ne dobjátok el ti *apák* és *jövendőbeli anyák;* mert a *jövő nemzedék* és e szerint a *jövendő Magyarország* jogos örökségéről van szó! Hanem inkább adjatok hálát az Ur Istennek, hogy egyházatokban és templomotokban olyan *ritka tanítóra* és vezetőre akadtatok, melynek segítségével és erejével minden más tanulság nélkül is *tiszta látásu, igazságot ismerő* hazafiakat nevelhettek magyar hazánknak. Mert csak az igazságot *helyesen* látó, *józan* gondolkodásu és itéletü embertől várhat hazája hasznot hozó józan cselekedeteket is!

És ha azt gondolnátok, hogy a befolyásosabb és *gazdagabb* egyházak szárnyai alatt a ti kenyeretek is nagyobb és biztosabb lesz majd és elakarnátok magatokkal hitetni, hogy csak a *kenyérben érdemes egyenlőségre törekedni* – lapozzátok ki a szent irásból azt a részt, melyben Krisztus Urunk büszkén szembeszáll a „gonosz szellemmel" nekünk pedig mintha szeretettel és vigasztalásképen felelné --- hogy nem csak „*kenyérrel*" él az ember . . .

Azután meg minél felvilágosodottabbra, világosabb értelmüre és *józanabbra* neveli egy egyház népét, annál jobban tudja az minden dolgát berendezni; és jó beosztás folytán könnyü szerrel megtarthat a, sőt gyarapithatja folyton kis vagyonát. Valamint minél okosabb egyházi nevelésben és támogatásban részesül egy nép, annál jobban tud az hazánk mindenféle belső, pusztitó ellenségei és veszedelmei ellen — mint a milyen a többek között a tüdővész rettenetes terjedése is — *ésszel* védekezni!

A mi szerkesztőnk és papunk szép szavakban hirdette nem régen kis lapunkban, hogy attól nem kell félnünk, hogy *magyar* hazánk és *unitárius* egyházunk népe, nem érti meg esetleg nyelvünket és szándékunkat; kérem tehát én is az Ur Istent, hogy értesse meg szeretett népünkkel e mai őszinte szavaimat és ha valamit még sem elég világosan és érthetően irtam volna — *sziveikkel* érezzék meg annak tartalmát és jó szándékát!

Perczelné, Kozma Flóra.

A kitagadott.

Sok esztendeje már, hogy K . . . falu temetőjében egy elhagyatott sír áll. Beomlott. Nem gondozza senki. Pedig azt beszélik, hogy egy nemes szív porai pihennek, ha ugyan pihennek abban a sírban.

Költsük fel egy pillanatra a halottat, hogy beszéljen ő.

Nevem Kormos Zsigmondné volt . . . Valamikor nekem is hozott virágot a tavasz. Fölöttem is dalolt a madár. Az én szivem is benépesült vágyakkal, édes reményekkel. Virulo ifjusággal mentem Kormos Zsigmondhoz.

Férjem hajlékában már anyai hivatás várt reám. Első házasságából való két árva gyermekének gondozása nehezült gyenge vállaimra. Oh, milyen édes teher volt! Ha a nappali munka kifárasztott: éjjel varrtam reájuk. Kezem öltött. Szemem rajtuk csüngött. Megakartam érni egyet, azt, hogy az én kis árváim elmondhassák: „Édes apánk! milyen jó, hogy haza hoztad áldott jó anyánkat! Ez ő! Ez ő!

És megértem

Oh, szivárványos szép életem, miért nem maradhattam én mindíg ilyen mostoha!? . . . De édesanya lett belőlem. Ezzel kezdődött az én boldogtalanságom. Pedig érzek mindent, mit anya érezhet. Lehajlok lélekzetéig. Beszélgetek vele, mintha ébren volna. Kitárom karjaimat, mintha felém repesne, Hallani vélem, midőn kedves gyagyogással mondja: Édes anyám! Neki nyujtom a legizletesebb falatot. Gyenge vagyok, de szembeszállnék bármily veszélylyel, hogy őt védhessem. Megtudnék halni érette, helyette.

És mégis, oh szent anyai érzés, miért ősmertelek meg téged? Hiszen veled kezdődött az én boldogtalanságom!

Akkor, mikor gyermekemet keblemre öleltem; mikor büszke önérzettel apja előtt felmutattam: ime, egy ujabb lomb, a te élted fáján! — Akkor lett eltemetve az én boldogságom.

Még a bölcsőben voltál, mikor édes apád hidegen elfordult tőled, soha egy jó szót nem szólott hozzád. A bánat gyötört, mert nem tudtam mi az oka apád haragjának. De türtem szótlanul mert szerettem őt és imádtalak titeket, három szép fiamat. Egyszer vége szakadt a csendességnek és az én boldogságomnak Apátok ittas fővel jött haza. Rám támadott, szörnyü átkot mondott életemre, a tiedre is. Én sirtam, zokogtam és igy imádkoztam:

— Isten, Isten! Ne hallgasd meg e szörnyü beszédet, hanem inkább változtasd az átkot áldássá annak feje felett, ki az anyának szivét igy szaggatja szét! Szálljon az én elvakult férjem fejére isteni áldásod!

Az apa átka és az anya imája összetalálkoztak. Vajjon melyiket hallgatja meg az Isten? . . .

* * *

Kormos Zsigmondnak nincs soha egy szelid szava élete párjához. Átka mindennapos. Kigyónak nevezi a szelid galambot. Miért? . . .

Mert a Kormos-familia minden tagja barna s ez a gyermek szőke. Ezért kakukk fiu.

Nem csoda, ha szegény anya hervadott, ha élte fája mindennap lehullatott egy-egy lombot, egy-egy levelet. Mindennap hallotta az elvakult férj istentelen átkát, rettentő parancsát.

Kormos Zsigmondné nem birta tovább a megaláztatást. Mikor fia születése után tizennegyedszer hullott a fa lombja, eltaszitva, kikergetve a férje házából, más helyre költözött. Hiába volt távol. Ott is hallotta a kegyetlen vádat

– Gyermekem! édes Lajosom — szólitá fiát Kormos Zsigmondné — olyan gyenge vagyok. Fejem szédül, lábam gyenge. Nem tudok járni. Hivd ide a papot. Mondani valóm van.

— Tisztelendő atyám! Érzem, hogy a hulló levéllel le hullok magam is. A gyanu, az alaptalan vád megölte lelkemet. Pedig esküszöm az élő Istenre, hogy a Kormos Zsigmond nevére én nem hoztam gyalázatot Ez a gyermek az övé, én maholnap a mennyei biró előtt állok. Miért ne vallanám be, ha tévedtem, hisz az előtt, ki igazán itél, ugy sem lehet eltitkolni semmit. Ha meghalok: erősitse meg ártatlanságomat, hogy ez a gyermek, az én drága fiam, oknélkül ne hordozza azt a csúf bélyeget.

Még csak kevés ideig fárasztom. Itt van száz korona. 15 év óta gyarapitgatom abból a menyasszonyi ajándékból, melyet akkor kaptam, mikor Kormos Zsigmonddal kötöttem össze sorsomat. Olyan régen szemlélem csonka tornyunkat Olyan régen várom, ha felépülhetne, hogy abban szóljon Istenünk tiszteletére a harang. Én elvetem a magot, hátha egyszer lesz aratása! Hiszen én olyan sokszor hallottam imádkozó társaimmal a tisztelendő ur szájából, hogy *„a jó kedvü adakozót szereti az Isten.“*

Tisztelendő ur! ha hiszen nekem, e szerencsétlen gyermekemért koporsóm felett, erősitse meg ártatlanságomat.

Elaludt. Harmadnapra eltemették. És az áldott lélek Kormos Zsigmondtól csak egy gyalulatlan koporsót érdemelt. Sokan azt mondották: az is kár neki A kiváncsiság oda vitte a temetésre az egész gyülekezetet. Tudni akarták: vajjon mit beszélhet a pap e hűtlen felett, ki gyalázatot hozott a Kormos nevére.

Ezt beszélte: Gyöngy voltál a sötét porban. Angyal, az ördögök között. Ezt beszélte: Vessen bár követ reád az egész

világ, én felállok melletted, tanu leszek Isten és emberek előtt, hogy ártatlan voltál! Aldás te reád!

E beszéd miatt Kormos Zsigmond nagyon sokáig még csak nem is köszönt a papnak.

* * *

Kormos Zsigmond a temetés után az elöljáróságnál ilyen irást csinált: Adom tudtára mindenkinek, hogy a mai naptól kezdve összes mindenem első házasságomból született két fiamra száll. Több gyermekem nincs! A harmadik nem az enyém, annak nem tartozom apai örökséggel. Legtovább azzal a kívánsággal, hogy verje meg az Isten nevem bitorlóját, kinek ezennel megtiltom, hogy nevemet viselje. Legyen ő Fehér Lajos, anyja után, kit Fehér Ilonának hivtak.

Kormos Zsigmond! ne ird alá e végrendeletet, hátha az átok a te fejedre száll, hátha azokban csalatkozol, kiket legjobban szeretsz! . . .

Kormos Zsigmond aláirta. A kitagadott fiut — Fehér Lajost, a pap vette magához. Ott talált édes otthont, oltalmat.

Kormos Zsigmond a végrendelettel haza sietett.

— Fiaim! ez irás szerint nevem és vagyonom örökösei ti vagytok. Ökröm nektek szánt. Földem nektek terem Annak a másiknak semmit sem adok Ma egyik, holnap a másik gondoskodik rólam. Kenyerem és ruházatom ti álljátok ki. Tudom, hogy a Kormos fiukat nem kell tanítani arra, hogy kell megbecsülni édes apjukat.

Kormos Zsigmond boldog volt, hogy az a cudar, az a szégyen bélyeg a vagyonából kizáratott. Elfeledte, hogy egész életében szelet vetett és vihart arathat Földi vagyonában, világi szerencséjében felfuvalkodva nem tudott Istenről. A buzgó hivek seregiben sohasem imádkozott. Gyermekei is követték nyomait. Mikor a harangok édes csengő nyelve másokat Isten házába szólitott, azok a lélek- és vagyonvesztés ördögi tanyáján, a korcsmán dorbézoltak. Az apa gyüjtött. A fiuk elpazarolták Mentek a lejtőn lefelé.

Csak egy kis zsellér házuk volt még. Rosz fedele, omlott oldala, alig nyujtott oltalmat a zugó szél ellen, Abba költözött a Kormos család. Es az apát a fiuk tartották, nem kenyérrel, hanem gorombasággal, ütlegekkel Az a felpanaszolt falat, melyet néha-néha neki dobtak, olyan keserü volt, hogy majd megfulladt tőle. Ha fázott, fiai szemébe mondották: fujjon a markába!

Hát Kormos Zsigmond ugy tett. Fujt a markába és javitgatta a ház fedelét. Vesztére tette ezt is. Lezuhant a háztetőről s kezét, lábát törte.

Ott fetrengett a fagyos, hideg sárban. Nem volt ki felemelje. Akkor is a dorbézoló fiait küldötték a mozdulatlanul fekvő apához. Az egyik a másikra vetett és nem ment egyik sem. Az ital mellett szépen megegyeztek abban, hogy apjuk jobb ha meghal, legalább nem lesz gondjuk reá.

És ezek az ő édes fiai, büszkeségei voltak.

Kormos Zsigmond! te szegény apa: veszed-e észre, hogy az átok téged fogott meg? Te megtagadtad fiadat. Fiaid megtagadtak téged.

Ki áll most melletted? Látod mindenki elhagyott! El! De mégsem. Egy ifju lelkendezve fut. Tépi le rólad véres ruháidat, tisztára mossa véres homlokodat, megigazitja fejed alját, vizzel borogatja összetört tagodat.

Ösmered-e ki ez? Lám »*édes fiaid*« még meg sem néztek téged és ez a megátkozott, kitagadott, itt melletted áll, imádkozik . . . ápól s éltével tartaná meg szomoru éltedet. Ösmered-e ki ez?

— Lajos! ne tégy velem annyi jót. Pirulva veszem el a kezedből a nekem nyujtott falatot, pedig tudom, hogy szivesen adod. Szeretném felszaggatni heggedő sebeimet, pedig tudom, felgyógyulásom óhajtod. Látod, kiket keblemen melengettem . . . azok elhagytak s te, kinek én öltem meg a szivét: belém lehelnéd saját éltedet.

Miért teszed, miért nem fizetsz érdemem szerint? . . .

— Miért? . . . Mert . . . nekem nem azt kell néznem, hogy te mit cselekedtél velem, hanem azt, hogy nekem mit kell cselekednem veled . . Oh, ne ellenezd, hogy benned gyermeki szeretettel szeressem apámat, hogy benned ápolhassam az én szerencsétlen apámat. Én tudom, hogy az vagy. Anyám mondotta. Haldoklása pillanatában is arra kért: Édes apádat tiszteld, hogy Isten áldását vehesd! És én nem azért teszem, hogy téged, a szerencsétlent ápolva, a jótettek könyvében jegyezzen nekem az Urnak angyala, hanem azért, mert anyám mondotta, az az édes, az a kedves, kinek emlékét el nem mossák keblemből a rohauó esztendők. Ő mondotta és ő sohasem hazudott. Apám! gyermeked áll előtted. Gyógyulj meg. Karod nincs. Én dolgozok helyetted! Lábad sincs. Én leszek lábad! Fiaid sincsenek. Én leszek fiad! Kellek-e?

— Fiam! hát nem utálod apádat? Fiam! Te vagy az én karom. Jer ölelj meg!

— Fiam, Fehér Lajos! Oh, de jó, hogy nem vagy Kormos Lajos, kormos, szennyes, mint a másik kettő! — Isten, irgalmas Isten, adjad, hogy örömömben, bánatomban megrepedjen az én

szivem. Örömömben, hogy te az enyém vagy és bánatomban, hogy neked semmit sem adhatok, mert . . . mert nekem semmim sincs . . . csak egy sirkőre való az anyád fejéhez.

Édes fiam. Kormos Zsigmond kér: Vigy ki engem anyád sirhalmához. Vigy ki! Nem lesz pihenésem, míg oda nem jutok.

Kibicegtek. A bomlott siron térdepelve igy beszélgetett Kormos Zsigmond:

Fehér Ilona! Itt van, ki megtörte hófehér lelkedet. Fehér Ilona, ébredj csak egy szóra! A vezeklő bűnös kér, ne taszits el, irgalmazz, kegyelmezz! Halld meg szavam égi honodban: gyöngy voltál a sötét porban, angyal a roszak kőzött! Én beszélem, én hirdetem az egész világnak, hogy ártatlan voltál. Egy fiam van: a te fiad. Annak is a lelke hófehér, mint neked. Fehér Ilona! meg tudsz-e bocsátani a te gyilkosodnak:

Kormos Zsigmond tisztán hallotta a sirlakó szavát: megbocsátott.

Deák Miklós.

Apró történetek.

I.

Búbos öreg tyuk-néni kapargál a szemétben. Körül-körül tekint, hogy innen-onnan egy kis morzsa, buzaszem nem hull-e elébe a gazdasszony kegyelméből? — Vékonynak találja az áldást s még keservesebben fog a kapargálásba.

— Mit kapargál nénikém? — kérdi egy irambák jérce a szomszéd udvarról.

— Keresem az igazságot, de nem találom. S azzal még keményébben kezdi a szemetet szétrugdosni.

— Pedig az igazság közöttük van nénikém.

— Már hogy is ne volna! Hiszen láthatod hugocskám, hogy gazdád udvarában minden bőven van, mit szem és száj kiván. Aranysárga kukoricacsövek a padláson, acélos buzaszemek és . . .

— No és? . . : Kegyelmeteknél szűken van ugyebár?

Erre aztán a kis jérce olyan jóizüen kezdett karicsálni, hogy a tyuknéni szinte megpukkadt mérgében.

— Ne csufolódj te, te . . . szemtelen!

— Édes néni, nem csufolódom. Csak azt akartam mondani, hogy ez az igazság. Mert hát az én gazdám és asszonyom keresményeiket megtakaritják. Terményeikből egy szem sem vándorol a zsidóhoz, meg a boltba. Ezért jut is marad is. Kegyelmedeknél pedig ürül a hambár, telik a korsó . . .

— No, erre nem is gondoltam. Csakugyan mondasz valamit. De hát most már hol keressem én az igazságot? . . .

— Azt ne is keresse. Közöttünk van, csak a pálinkás korsótol nem lehet látni.

Szegény bubos tyuknéni, erre félbe hagyta a kapargálást és elmélkedett a sorsa felett. Nincs szem, nincs morzsa, éhen kell pusztulni. Azonban nemsokára jött Rebi háziasszonyság, nyakon csipte a nénikét s beállitott vele Mózes zsidóhoz

Ezóta aztán a Rebi asszonyság udvarán a megmaradt egyetlen sárga tyuk keresi az igazságot, valószinüleg hasonló sikerrel A szomszéd kakas szava pedig olyan panaszosan hallatszik: Kukururu, kukururu! . . .

II.

— Jancsi, ettél már ma?

— Nem én, mostanig még csak dolgoztam. És te?

— Ên már régen reggeliztem, dolgozni majd ebéd után szándékozom.

A tiszteletes, ki hallotta Jancsi és Gyuri fenti párbeszédét, igy szólt tanitó barátjának:

— A két fiatal gazda közül most Gyurinak van szép telke és háza, Jancsi pegig zsellérházban lakik. Meglásd, hogy tiz év mulva Jancsi lakik saját házában s Gyuri kerül zsellérházba. Tartsuk számon! . . **Tarcsafalvi Albert.**

A Dávid Ferencz Egyletből.

Kolozsvárt a Dávid Ferencz uj kisérlete, folytatólagos előadásokkal, fényesen sikerül. Dr. Boros György három előadása: a magyar biblia; az ó és uj testamentum; Jézus élete, a három első evangelium alapján mindig megtöltötte a disztermet s a tárgyak mindenkiben nagy érdeklödést ébresztettek és sok ismeretet terjesztettek A közönség hálás volt az előadónak s azzal a reménnyel távozott, hogy majd még többet is hallhat. Versényi György tanár és Tarcsafalvi Albert költeménye kellemesen lepte meg a hallgatóságot. Az elsőt szerző, a másikat Taar Géza papnövendék szavalta nagy elismerés mellett. Molnár Kálmán papnövendék Ábrányi Emiltől szavalta: Keresem az Istent. Meghatotta a közönséget. A papnövendékek énekkara most is kitünt szép énekeivel. Az elnöki tisztet két izben Mikó Imre alelnök ur, Ferencz József püspök ur teljesitette.

A budapesti Dávid Ferencz Egyletnek dec 9-én ismét egy harmonikus szép estéje volt. Köszönhetjük ezt ugy a szerep-

löknnek. kik nevükkel és müködésükkel tartalmat adnak élvezetes müsorainknak; valamint a nagyközönségnek, a ki érti és méltányolja a mi ügyünket, s minden alkalommal szivesen keresi fel szerény templomunkat. Most is annyian voltak, hogy a szolgálattevő lelkésznek se jutott hely. És pedig olyan válogatott intelligens közönség, hogy bármely müvész-estnek becsületére válnék.

A müsor gerincét áldott lelkü alelnökünk, *Perczelné* Kozma Flóra felolvasása képezte. A mai zavaros és békétlen időszakban, az evangelium nevelő, *egyéniséget* és céltudatos működést fejlesztő, türelmet eszközlő, *philosophiai* erejére mutat rá, mint *a XX. század, hatalmas, de békés fegyverére.* Fejtegeti, hogy ezt az erőt elsősorban a szabadelvü unitárizmus szabaditja fel a dogmák alól és hozza mindig jobban és jobban felszinre, hogy összeegyeztetve a modern korral és tudományos haladással, korunk philosophiájával, mint *örök fegyvert* nyujtsa azt át az emberiség számára. — Példái, melyeket a való életből idézett, hivek és találóak voltak. Örömmel jegyezzük fel, hogy a mi papnőnket most is áhitatszerü figyelemmel hallgatták és lelkesen tapsolták.

Kordin Mariska énekmüvésznő Händel „Largo"-jának és Saint-Saëns „Szent, szent vagy Isten"-jének bevégzett előadásával szivünket teljesen magával ragadta. S. *Fáy* Szeréna urnőnek, a Nemzeti Szinház tagjának, a templomi keretbe teljesen beillő szavallata méltó koronája volt az egésznek.

Krausz G. orgonázott, Józan esperes imádkozott, mint rendesen. A közönség pedig épült és szivesen gondolt vissza a kedves templomi hangulatra. **Krónikás**

Székely András alsó-járai unitárius lelkész.

(Meghalt 1905. november 23-án.)

Fájó érzéssel veszem tollamat, hogy egyházközönségünket kedvelt lapunk utján is értesitsem, hogy egy buzgó lelkipásztor, ifju családapa f. év november 29-én megszünt élni. Egyházközönségünk elveszti egy lelkiismeretes közkatonáját. Közös veszteségünkben az özvegyen maradott ifju nő, 3 apró gyermek siratja földi boldogságát.

Mi, kik közelebbről voltunk tanui hosszas küzdelmének, láttuk a véget, de mégis gondoltuk, az erős természet hátha megmenti őtet. Távollevő ismerősei, kik néhány éve nem talál-

koztak véle, halála hirén méltán csodálkozhatnának, hogy az az erős ifju élet, minő balsors között ért ily hamar véget.

Legyen hát e pár sor a jó lelkipásztor, szerető férj, gondos édes apa, igaz barát emlékének szentelve.

Székely András Verespatakon született 1866-ban. Szülői egyszerü tisztes bányász emberek, ma is életben. Sajnos, az édes apa indulóban az uton, melyen fia megelőzte. Tanulmányait a torockói alsó gimnáziumokban, majd a Kolozsvári főiskoiánkba bevégezve, előbb székelykereszturi iskolánkban lesz iskolafőnök. Innen ezelőtt 12 évvel marosi egyházkör Kaál községébe lelkipásztornak rendeltetett ki. Négy évi ott időzése után 1897-ben Alsó-járába lelkésznek. Alsójárai egyházközségünk ma egyike egyházkörünk legjövedelmezőbb egyházközségeinek: de a 49-iki vérfürdő után uj alapot teremteni lelkészeinknek nem kis feladata volt. Székely András, mint lelkipásztor megfelelt kötelességének híven, igazán és emberül. Nevéhez az egyházépületek, templom, cimterem, popi telken melléképületek rendbehozása füződik. Igaz, az egyházközség intéző férfiai is a haladás emberei. Ez annál is inkább szükséges ott; mert mint nemzetiségi, mint felekezeti szempontból is exponált helyen vagyunk. Az ottani mai r. kath. plébános — mondják — mind meg szeretné keresztelni az unitáriusokat, de olyan vizet — hogy keresztelje, a Jára vize nem ad.

1894-ben lépett házasságra Kolozsvárt Demény Annával. kit, mint iskolás leánykát, maga nevelte — magának. Házasságukból egy fiu s két leánygyermek származott; kik mint méltán kérdezhetnék: vajjon, mi lesz hát velünk?

Igen, mert édes apjuk, ki a közügyért élt, oly korán elhalt, a nyomort hagyta csak örökségül. Ő, a ki a csillagos égben fürkészett, kutató szemeivel nem vette észre, mit követel e földön a rideg való.

Hosszas betegsége következtében mélt. és főt. püspök urunk 1905. október 1 től — 1906. március 31-ig szabadságolta. Ez idő alatt a lelkészi teendőket — mint adminisztrátor végeztem helyette November 20-án temetni kellett felmenjek. Napokkal azelőtt kéri környezetét. hivassanak papot. Szólani nem tudott; csak intett, hogy igen s feladjam neki az utolsó vacsorát. Ily nehéz helyzetben soha nem voltam. Az a végső könnycsepp, mely szemeiből alágördüle, örökre emlékezetes marad életemben. December 2-án a köri papság, Jára felekezetkülömbség nélkül diszes kiséretével, igaz részvéttel vittük el örökös nyugalmára.

Biró Lajos.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Uj évi üdvözletünk. B. u. é. k. Kérjük fogadja el e helyről mindenik olvasónk s ne vegyék rossz néven, ha külön nem fogunk küldeni. Ezuttal igy teljesitjük kötelességünket.

— **Király ő felsége a főrendiházba** főtiszt. Ferencz József urat hivta be, miután Dániel Gábor főgondnok ur a főgondnoksággal együtt erről is lemondott. A főt. urat sokan üdvözölték ezért, a mi éppen 50 éves jubileumára érkezett meg.

— **Ferencz József püspök jubileuma** A kollégium tanári és gondnoki kara karácsony szombatját választotta ki, a szeretet ünnepét, hogy a püspök urat papi és tanári müködésének fordulóján ünnepelje. Az igazgatóság jegyzőkönyvileg örökitette meg érgemeit s üdvözlő iratát, melyet az összes tanárok és gondnokok aláirtak, testületileg vitte fel. Kozma Ferencz f. gondnok ssokott ékesszólásával üdvözölte a főpapot. Áttekintette a lefolyt ötven esztendő legkiemelkedőbb mozzanatait s egy egyházi és iskolai élet terén mindenütt a haladás, fejlődés jeleire mutatott. Végül jókivánságai kiséretében átnyujtotta az üdvözlő iratot. A püspök ur meghatottan válaszolt. Nem várta e kitüntetést de mert váratlanul jő, annál kedvesebb. Igaz, hogy az ötven év mesgyéjén a fájdalom érzelmei sem nyomhatók el. De vigasztaló az a tudat, hogy ha van valami haladás az egyházi es iskolai élet terén, abból ő is kivette lelkiismerettel részét. Kéri az ügybuzgó tanári kar támogatását, hogy a miként eddig, ugy ez, után is vállvetve igyekezzenek az egyház és iskola ügyeinek előbbvitelére. A lelkes éljenzés után a tisztelgők a püspökné ő méltósága előtt is kifejezték jó kivánságaikat.

— **Hódmezővásárhely uj papja Barabás István.** Első ember Barabás István, ki mint gyakorlott pap vállalkozott az alföldi papságra. A nagy homoktengert nem szeretik a hegyek lakói s az elhagyottság sem volt kedvökre. Két-három esztendő mulva mindenik bejött ide, ahol jó szomszédokra és szép parochiára talált. Barabás a közügy érdekében elhagyta a tordátfalvi csöndes völgyet s hisszük, hogy ott is nagy sikereket fog elérni. Tordátfalván négy és félév alatt uj szellemet, uj életet teremtett az egyházközségben s a polgáriban is. A gyümölcstenyésztésben előljárt, mint főkertész. A gazdákat megtanitotta, hogy kell gondozni a fákat, hogy kell értékesiteni haszonnal. A község vizhiány miatt szenvedett, a helyet mérnökileg megvizsgáltatta s nem rajta mult, hogy ma nincsen vizvezetéke. Legelőjük nem volt, gondos körültekintéssel olyan szerencsés vásárt eszközölt, a melynek értéke az ár kétszerese. Kieszközölte a faragászat ingyen tanitását és a tanulóknak ingyen szerszámmal való ellátását. Megalakitotta a gazdakört és ingyen elláttatta mindenféle gazdasági eszközzel. A közegészségügy, közigazgatás és a közvagyonkezelés jó és rossz oldalait megismertette és a lelkiismeretlen emberek községi uralmát megszüntette. Ugy járt el mindenben mint a hűséges lelkipásztor. Hivei nem a falu határáig, hanem Székelykereszturig kisérték s ott is könnyek közt váltak meg tőle. Hódmezővásárhelyt dec. 17-én köszöntött be. Józan esperes volt az iktató pap. A hivek nagy örömmel fogadták és szeretetökkel elhalmozták s most már hiszik, hogy nemsokára diszes templomuk fog lenni, mert az egyházközség lelkes gondnokának Kovács Józsefnek most már olyan segitője lesz, a kivel bizonyosan megvalósithatják mindazt, a mit akarnak, Ugy legyen!

— **Bölönben** az unitárius egyh. község a papválasztást megejtette. L ö f i Ödön ajtai lelkész kapta a szavazatok nagyrészét és a főt. püspök ur kinevezte, és a munkásságát megkezdte. Reméljük, hogy ebben az esetben a próféta kedves lesz a maga hazájában. Tekintélyes szavazatot kapott még S z á s z András bözödi lelkész.

— **Halálozás.** *Jakabházy Zelma* Jakabházy Gábor és neje Ilyés Julia leánya elhunyt Székelykereszturt december 12-én életének 19 ik évében.

— **Hirek.** Udvarhelymegyét az uj főispán azzal biztatta, hogy ő törvényes és alkotmányos lesz. A megye hazafias férfiai a fejöket rázták s azt válaszolták: csak azért nem hihetjük el, mert nálunk a vadalmáról vágott oltóág még sohasem termett nemes gyümölcsöt, akármilyen nemes volt a törzs. — *A kosárfonást* Miklos György szentmihályi tanitó az ősz végén többeknek betanitotta és az iskolában kiállitást rendezett, mert a közönség elismerését kérdemelte. — Udvarhelymegyében a gazdasági egylet faipari tanfolyamot a jövőben is fog rendezni. Hasznos dolog. — A székely takarékpénztár csődje sok keserüséget okozott a betevőknek, mert felénél több pénzük oda veszett. A volt igazgatót Ugron Gáspárt a kir. tábla 8000 koronára büntette. A károsultak szivesebben vették volna, ha visszafizették volna legalább a tőkéjüket. — A gyümölcs-kertész azt ajánlja, hogy a kertes gazdák szedjenek oltóágat decemberben s ha elkéstek: januárban és február elején s tavaszig vermeljék el.

— **Köszönet.** Ifj. Barabás Sándor és neje Kovács Borbára helybeli lakósok egy ezüstözött urasztali poharat adományoztak egyházközségünk részére 28 korona értékben. Szép ajándékukért fogadják a nemes lelkü adakozók e helyen is az egyházközség nevében leghálásabb köszönetemet. Vajha akadnának a buzgó lelkek közt, kik jó tettekben, nemes cselekedetükben is megmutatnák egyházukhoz való ragaszkodásukat. — Árkos, 1905. december 21. Végh Benjamin unitárius lelkész.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az uj évvel uj áldást, uj boldogságot és megelégedést kivánunk mindenik olvasónknak. Imádkozzunk egy szivvel és egy fohásszal:

Isten adj hazánk felett,
Tiszta fénylő kék eget!

oszlasd el a nyomasztó nehéz felhőket, hozd meg a várva-várt békét, oh add mindenható:

Hogy a nemzet és királya
Egymást jól megértve,
Éljen, haljon királyáért,
S királya is érte! . . .

Hátralékos tartozása annyi egyleti tagnak oly nagy összegben van, hogy ha január és február hónapban mind befolyna, a tavaszon konfirmáló összes gyermekeket ingyen elláthatná a Dávid Ferencz egylet. Vajha megértenék tisztelt adósaink, milyen kerékkötőnk az a várakozás. Az uj évben fizessen mindenki legalább 2 koronát. A hátralék tartozást elfogadjuk a következő hónapokban, de nagy köszönettel vesszük, ha egyszerre mind beküldik.

Uj év, uj munka. A szerkesztőség most már a 19-ik uj évet köszönti. Mindig szeretettel csüngöttünk a mi kedves olvasó közönségünkön. Most is, mint mindig, azt vittük elejébe, a mi nekünk legjobb és legkedvesebb volt. Ezután is a régiek leszünk.

A főtiszt. püspök urat decz. 24-én kereste fel a D. F. E. választmánya jubileuma alkalmából. A titkár üdvözölte az érdemes tiszteleti elnököt. A püspök ur szivesen fogadta a figyelmet.

Perczel Ferenczné unitárius népünkhez, a mi kedves atyánkfiaihoz levelet ir Budapestről (lásd 6 lapon.) — Ugyanott bemutatjuk arcképét is, hogy szemtől-szembe lássák olvasóink. Mi azt szeretnők, ha megéreznék az ő jóságos és igazi unitárius szavát, szive dobogását. Olvassák el irását nem egyszer, hanem tizszer is. Vessék elméjükbe szavait, mert nem közönséges nő, hanem apostol szól belőle, olyan, mint Mária, a kiről Jézus azt mondotta volt, hogy a jobb részt választotta.

Dávid Ferencz Egylet felolvasásai vidéken. Mindenik községben felolvasást tart a lelkész, melyben ismerteti egyháza történelmét, papjait és gondnokait, felolvasást tart a tanitó és ismerteti a régi iskolát, a régi és mostani tanitás közötti külömbséget. A lel-

kész bemutatja az egyház nevezetes emlékeit, szent-edényeit, a tanitó a régi irótáblát, tankönyveket, falitáblákat A közönség érdeklődésére bizvást számithatnak. Érdeklődéssel várjuk az eredményt.

Az egylet pénztárába f. év november 25-tol decz 19-ig rendes tagsági dijat fizettek: Fekete Ferencz Kolozsvár 904—905-re, dr. Venetianer Lajos Ujpest 905-re, özv. Perédi Józsefné Panczelcseh 906-ra, Gámán Dezső, Fekete Gyula, dr Engel Gáborné, Kovács Ábrahámné, dr. Nyiredi Gézáné 905-re, dr. Kiss Ernő 904—905-re, Dengyel Jánosné 902-re, Deák Gyula 906-ra Kolozsvár, Palfi György Tarcsafalva 904-re. Előfizetői dijat fizettek: Barabás Károly Sepsiárkos 904—905-re, dr. Gelei József Bánffyhunyad 904—905-re, Palfi János 903-ra. Az aranyostordaköri fiókegylet pénztarába fizettek: Barla Domokos Torda, Horváthi Józsefné 905-re, Bardócz László 903—904-re, Borbély Máténé, Törös János, David Istvánné, Pap Istvánné, Pap Mózes 905-re, Székely Dénesné 905—906-ra. A maroskö i fiókegylet pénztarába fizettek: Unitárius egyhazközség Nyárádszentmárton 904—90 -re, Ürmösi Kálmán, Ürmösi Kálmánné Gál Károlyné Szentgericze 905-re, Pap Sándor Szentháromság 905 re, Török Elek Nyárádgálfalva 904-re, Kúti Albert Szentgericze 905, Gál Elek Nyárádgálfalva 903—904-re, Kiss Dániel Kaál, Gál Ferencz Szentháromság 905-re, Lőrinczi György, Iszló 901—904-re, Lázár Ferencz Ikland 904—905-re, Szabó Sándorné Nyárádszentmárton, Márton István Csikfalva 905-re. — Kolozsvárt, 1905. dec. 19-en. Gálfi Lőrincz pénztárnok.

— **Unitárius papok a leendő papokért** szivesen áldoznak. Ujabban 4—4 korona adományt vettünk: Gálfi Lőrinc tanár, Csifó Salamon lelk tanár (2-ik) és Ferencz József püspök urtól. Uj évre igértek többen, a minek azért örvendünk, mivel a segély kiosztása január végén az első félevi kolloquium vizsgák után lesz.

A torockói árva leány fölsegélésére adakoztak: Székely Miklos törvsz. biró ur Torda 2 kor., József Lajos sepsiszentgyörgyi lelkész gyüjtese Szász Bélané, 2 kor. Ütő Béláné 1 kor., József Lajosné 2 kor., Ütő András 2 kor., Lőfi Gyula 1 kor., együtt 8 kor. Fogadják halás köszönetünket. Egyben értesitjük, hogy az árva leányt egy képezdei tanitónőnel helyeztük el s a D. F. E. választmánya szülői gonddal van iránta. Segitésre még mindig van s lesz is szüksége.

A „Nők Világá"-ról uj év alkalmával kegyesen megemlekezett Perczel Ferenczné küldött az alapra 32 koronát. Vajha többi nő olvasóink is hasonlót tennének

Murányi Farkas Sándor versbe öntötte (lásd 4 lapon igazi magyar érzéseit. Felti a székelyt, félti a magyart, inti, hogy maradjon hű fia, hű leánya e hazának. A verset szivesen olvassuk, a szavait megfontoljuk.

Tarcsafalvi Albert apró történetekben tanit sok hasznos dologra. Igaz székely. A Nyikó mellett született, a Vargyas vize mellett nőtt nagygyá, kinek irását ma már mindenütt szivesen olvassák.

Deak Miklós lelkesz története Szomoru igazság. Sok tanulság van benne. (lásd 7 lapon).

Vass István h.-sztpéteri lelkész aggkorára való tekintettel beadta nyugdijazás iránti kérését.

☛ **A keresztény magvető** *tiz kötete (1890—1900) vászonkötésben eladó. Bővebb felvilàgositást ad: ifj. Veress György Brassóban.*

Vándorkönyvtár.

Kiolvasott könyvet, ujságot kérünk azoktól, akiknek fölösleges és küldünk azoknak, akik egy levelezőlapon kérik. Akik adhatnak, irják meg egy levelezőlapon a könyv vagy a lap czimét és lakásukat, akik olvasni akarnak, irják meg, a D. F. E, titkárainak, hová küldjük az olvasmányt.

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. FEBRUÁR. 2. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Templom és korcsma

vagy

Ki mint vet, úgy arat.

— Tanulságos igaz történet. —

S-falvi toronynak zúg-búg a harangja,
Messze elhallatszik hivogató hangja.
Gyűlnek a templomba leányok, legények,
Ballagnak utánuk tisztes arcu vének.

Hátrább kisebb csoport szaporázza léptét,
Föl nem venné sokért, ha véletlen késnék,
S ha mégis úgy lenne, szedné lábújjhegyre,
Kopogó csizmáját tanitgatván rendre.

Szép Nyikómentében az a szólás járja:
A templomozás az áhitat órája . . .
Azért csendet kérnek és azt el is várják,
A rendzavarónak megfejtik az álmát.

Ni! most is be szépen állnak sorba-rendbe,
Nagy Istennek háza felé kerekedve;
Itt a lánysereg (ez égről szakadt hajnal)
Lobogós ingujjal, két ágra font hajjal.

Amott a legények dévajabb csapatja,
— Vidám kedvtelését máskorra halasztva —
Lassan halad s aztán kalapját levéve,
Alázattal lép az Ur szine elébe.

Fölbúg az orgona mélán, édes-lágyan,
S mindnyájunk érzése bent van a szavában,
A mint a lélek azt magának kiváltja:
Ennek háladala, annak zokogása.

Csitt!.. A tiszteletes már ott a szószéken,
S kezdi lassan, halkan, hanem olyan szépen,
Amint szóba indul, emelt fővel állva,
Imádkozó lelke az egeket járja

Sor kerül, hogy ki-ki mind magába szálljon —
S mint a virágillat tavaszi határon
Terjeng, száll a lélek föl magasra, mélyre,
Mindenütt az Isten áldott közelébe.

Kik majdnem bevesztek ezer gondba-bajba,
Ime, arcaiknak derüje, nyugalma.
S kiken erőt vett volt bosszuállás, harag,
Im, be szelidek, ha másra pillantanak.

Szóval: az igaznak az ég tiszta kékje
Az istenszeretet, megbocsátás, béke . .
Zúg-búg a zsolozsma... Majd csöndesen végre
Elhangzik az ámen. Az imának vége.

Orgonaszó után a szent bibliából
Alapigét olvas a pap — a javából,
Még meg is ismétli (úgy kell minden szépet)
«Édes fiacskáim egymást szeressétek.»

Ez alapigéken épül föl beszéde;
Virágokat ültet a család kertjébe,
A dudvát kihányja, gyomlálja a gyomot —
Igy hagy a szivekben maradandó nyomot.

A dudvát kihányja... Igy szól: hiszen vétek
Atyámfiai a ti perlekedéstek!
Lelketeket örli, vermeteket ássa,
És nyomorba vezet, vagy a koldulásra.

Gyomlálja a gyomot .. Ki szivében harag,
El ne halasztgassa — bocsásson meg manap . . .
Mielébb kivesszen irigység, gyülölet —
Utálatos férge mindkettő a földnek.

Folytatja tovább is, jó szivvel, jó szóval,
Ám nem keni a bűnt szép pirositóval . . .
Az erényt sorolja s mond hangját emelten:
— Im, atyafiak, az én virágos kertem!

Oszlik a nép szépen, méltóságos csöndben....
— Sohasem beszélt ez a mü papunk szöbben!
Jóságos a szive, aranyos a szája,
El sem is bocsátjuk más ekklézsiába.

Toldják ide, toldják oda a beszédet:
— Be szép volt az ima, meg aztán az ének!
Mind elégült arc... Csak János gazda mordul:
— Hallgassatok immán, elég volt a jóbúl!

— Hát ez is beszéd vót? Ugyan ülj le hékám,
Lönnél csak délután korcsománk tájékán,
Ott hallanál való igaz szavazatot,
Nem dicsőitenél többet rektort, papot.

— Ugyancsak Jánosbá? Szólnak incselkedve
S visszamordul amaz, akárcsak a medve,
Mikor barlangjába belekotorásznak:
Mit a papotok mond, fele igazság csak!

Met hát meghót Mátyás s az igazság véle
S most kerül még a bot boldogabb végére . . .
Svarc ur megmutatja, lássa meg akárki,
Nem lehet a szegény embör hátán szántni.

Ma délután itt lössz, apró pénzzel fizet,
Adom is tudtára ezt most mindönkinek;
Áldott az ő szive, apró pénz a szava —
Nemes Svarc Ábrahám a jó lélök maga

De már öreg Szabó tüzbe jön e szóra:
Nyöszörögd ki, nó, ha nyelveden még vóna . . .
Hogyha hiszöl ilyen hitvány ámitónak,
Kiiskoláz tégöd majd — csürkefogónak.

Ujságból olvastam, hogy lopáson érték
S ribálták, megverték . . . Nem volt testén épség,
Azután ledobták tömlöc fenekére —
S most már az Igazság sétálni jár véle?

Nevetés, kacagás csak alig ér véget . .
— Hüm! Hüm! e mán osztán különös történet!
Hitetlenül s híve kerül szájról-szájra,
S vágyat kelt a *szózat* meghallgatására.

* * *

Kocsizörgés, lárma, éljen rivalgások . . .
Mózes zsidó sandit: jó nap lesz ma! Látod? . . .
Ingyen vendégeljük Ábrahámot már ma —
Mit nála felejtünk a paraszt kirázza.

Svarc úr leszállt s szörnyű méltóságosképpen
Legelteti szemét a nyájon, — a népen,
Mosolyg, parolázik, hajlong jobbra balra, —
Esze is csavaros, a lába is kajla.

Ki-kitör belőle a való természet:
— Ajánlok, jó bátyám, csinos varrógépet,
Kinek leánya van . . . Gőzcséplőt, ki éri, —
A fizetés? — Arról nincs is mit beszélni.

Nép barátja vagyok! . . . Adom fele árba,
Még olcsóbban is, ha az *előleg* járja.
Veszteni akarok, csakhogy a nép nyerjen —
Ne mindég az urak üljenek a nyergen.

Életbiztositás? Bécsi sorsjegy? Bátya,
Olcsó János vagyok, hisz mindenki látja . .
Ha ebből is vesznek, ha abból is vesznek,
Meglátják kelmetek, még megemlegetnek! . . .

A künn megindult szó bent folydogál tovább,
Hozza Mózes zsidó pálinkáját, borát,
Rézi néni pedig sunyimód keverget
Porokat, borokat — jó szüreti hevyett.

Nóta is hallatszik: Nincs az ember fából —
S a magyart ilyenkor veszik le lábáról . . .
Egyik másik nevét már oda is irja
A szőrnyüségesen türelmes papirra.

Ábrahám csak pislog . . . — *Véreim*, magyarok,
A szegény nép sorsa bizony nem jól forog,
Ág is jobban huzza, szél is jobban járja,
Sanyaru idő jár a földnek fiára

Az előlegeket zsebre rakosgatva,
Hadonáz sokáig, azután folytatja:
Van, mit ki nem mondunk, csak ugy elsóhajtunk —
A tanitó és pap isten átka rajtunk!

Van itt templom bátya? Ugyan bizony minek?
Mi hasznát veszi kend a jó Isteninek?
Nála nélkül ép ugy megélhet, mint véle —
Templom, kepe, adó — papok mestersége.

Az urak? A tisztek? A törvény emberi? . . .
Hát hiszen egyikét-másikát tiszteli,
Mert a legfőbbekkel jó barátságban van —
Ah, mind cudar, önző, tunya, hasznontalan!

A föld? Hát az kié? Őseinknek vére
Csöpögött a pázsit, a kalász tövére,
Mégis egynek annyi... a másnak csak ennyi...
— Vasvillára nem tud e nép kerekedni?

Vagy ha bárányszelid és nyúlszivü gyáva,
S nincs *szócilista* vér erébe, inába:
Amerika *nincsen?* Kincses aranybánya,
Itt titkos útlevél s egy picike — számla.

Helyeslés, éljenzés . . . Tulról zúgás-morgás . . .
— Ej, ej, Svarc Ábrahám, csupa a bokor más,
A honnan a nótát zöngöd kicsalt pénzön,
Nem borzadsz el annyi istentelenségön? . .

Hát hol a varrógép? Hat hónapja várom,
Pénzömöt kicsaltad, hjába szánom-bánom . . .
Hanem most add vissza e jó emböröknek,
Mert különben — hidd el — bőröddel fizetsz meg.

Hirödöt meghallva, rég kereslek «véröm», —
Add vissza más pénzét, add vissza a pénzöm!...
A hű, tisztös munkást gyalázod gaz szóba
Te népfosztogató, országnak csalója!

Igy dörg Zobor Ádám, ki messzi határon
Botorkált keresztül pénzét venni számon,
Meg is suhogtatja a botját felette
S im, a mi ősünknek remeg lelke, teste.

Jó öreg Szabó is egy irásra mutat:
Ni! tömlöcön kezdted Ábrahám az útat . . .
Nyomtatás ez, hékám, s nem hazud afféle —
Rongy csaló, nyakadra akasztófa kéne!

Gyalázod papunkat és tanitónk nevét
S Isten házáról szólsz te szemét-söpredék?
Véreidnek nevezsz, simogatsz, hogy végre
Könnyedén nyulhass be mindnyájunk zsebébe...

. . . Váratlan fordulat áll be a dologba,
Mind hátrál, mind szorul a hős a sarokba.
Hebeg ide-oda, hangoztatja váltig,
Nem ő a csaló Svarc — egy *hasonló* másik.

Megvilágosulnak a mámoros fejek:
Add ide az irást, add vissza pénzemet!
A mint számitgatja, még azzal is toldják:
Megvacogtat ki-ki egy-egy oldalbordát.

Kocsira zökkentik . . . ropog belé háta:
Jöjj el vérünk még egy uj *vendéglátásra!* . . .
Mózes zsidóhoz meg a szomszédja átszól:
No, megszabadultunk *egy* lüdércnyomástól! . . .

A nap tanulságit szegény János gazda
Sem elég merész, hogy többé letagadja,
Mondván: *Hire* is más templomnak, korcsmának,
Ha egyebet szóltam: bocsánat, bocsánat! . . .

Aztán szétoszolnak . . . Ki-ki hazatérve,
Boldog a szép házi békesség csendjébe . . .
A szent igét pedig szájról szájra adják:
Édes fiacskáim, szeressétek egymást!

Tarcsafalvi Albert.

Imádkozzál és dolgozzál.

Pár évvel ezelőtt egy kiránduló társaság látogatta meg Abrudbánya vidékét. A társaságban volt egy gyermekkori jó barátom, a ki soha bányavidéken nem járt, s csak halvány fogalma volt arról, hogy az aranyat, hogy termelik. A vert aranyat ismerte: mert egyfelől szorgalmas gazdálkodással maga is szerzett; szülőitől is örökölt.

Á társaságtól elválva, vendégem lett és engem kért fel, hogy az aranytermelés módszerével megismertessem, jobban mondva, hogy az arany termeléshez szükséges eszközök bemutatásával s a bányamunkálat megtekintésével tegyem előtte kézzelfoghatóvá az arany termelést. Szivesen állottam barátom rendelkezésére.

Nem akarva vesztegetni az időt, azonnal utra kelve torony irányába megindultunk a „Bornai" bányákhoz. Épen akkor érkeztünk meg, a mikor a bányamunkások a bányában egymást akarták felváltani. A bányabejáratnál (tárna) a bányászok térdre borulva imádkoztak.

Első kérdése volt, hát ezek miért imádkoznak? Röviden csak azt feleltem, „*mert imádkozni kell*". És mert a román bányászok imáját nem értette s még csak nem is sejtette, hogy mit foglalhat magában egy ilyen ima, tőlem kérdezte, mit imádkoznak? Én a következő imaformát mondottam el egész áhitatosan.

„Jó Istenem, édes atyám! A mindennapi élet nehéz gondjai alatt roskadozva, — elhagytam szerető hitvesem, ártatlan gyermekeimet, s nem tudom, valjon ismét láthatom-e őket. A te kezedben életem. Előttem ezer veszély, bent a kiaknázott hatalmas sziklák mélységeiben a bányarémek sokasága közt, egyetlen eltévesztett lépés s az én életemnek vége. Csak benned bizom, mert föld felett és föld alatt csak te vagy erős Isten! Téged kérlek, vezess jobbodnál fogva, hogy elrejtett kincseidet keresve el ne veszitsem szeretteimet S ha életem megtartod, segits oh Istenem! hogy bár mindennapi kenyerünk árát megszerezhessem! Atyám! őriző pásztorom, légy velem. Amen.

Barátom meghatva s mintegy imádkozva hallgatta végig imámat. Mire a mellénk vett kalauz a bánya szájánál sárból gyurt gyertyatartóformába helyezett meggyujtott faggyugyertyát adott kezünkbe s elindult a bánya bejáratán előttünk.

Egy pár száz méternyi távolságra tett, nem valami kellemes haladás után, vezetőnk megállott és az általam nem látott, de még csak nem is sejtett, közvetlen mellettünk és alattunk tátongó, évszázadok alatt kiaknázott mélység előtt meggyujtott egy kötés szalmát s azt a mélységbe dobta. Figyeltem barátomat, ki önkénytelenül igy sóhajtott fel: „Uram ne hagyj el!" Én meg nyugodtan mondám: „látod, ez is a bányarémek egyike." Vezetőnk most más irányba indulva figyelmeztetett, hogy most felfelé megyünk, de vígyázzunk, mert keskeny, szük nyilások állnak előttünk — s egyik kezünkkel kapaszkodjunk a kiálló sziklacsucsokba, lábainkkal pedig keressük a kiálló s lépcsőknek

használt sziklalábakat. Kétségbeesett utazás volt. Harminc méternyi utat tettünk felfelé. Barátomnak minden lépésnél hangos imádság lebbent el ajkáról. Magam is vele imádkoztam. Veszélyes, kinos vergődéssel valahogy, de bizony csak Isten segedelmével végre verejtékhullatások közt a bányászokhoz érkeztünk.

Barátom itt ismét imádkozott. Ezután végig nézte, mig a bányászok a sziklafurást bevégezve, puskaport fojtottak a kifurt lyukakba. Ekkor vezetőnk egy szikla mellé rejtett, hová a munkások is visszahuzódtak. Mire hirtelen, a rengeteg sziklákat megrázó és repesztő öt-hat mennydörgésszerü lövés dördült el — miután visszatértünk a bányászokkal — a kik nehány szem termés aranyat mutattak.

— No lásd barátom, ebből a kőből termelik az aranyat, mondám én, de menjünk tovább. Elindulásunk előtt barátom ismét imádkozott.

Vezetőnk most már veszélytelen helyen kalauzolt s nemsokára egy másik bánya bejáratánál elénk világitott a nap távoli sugarainak fénye. Barátom örömmel kiáltott fel s a bánya szájánál levéve kalapját, valamit mondott magában. Azt hiszem imádkozott. Én pedig kérdezém tőle: „tudod-e most, miért imádkozik a bányász?“ Röviden csak azt felelte, mert imádkozni kell.“

Hazafelé indulva, Korna község apró zúzómalmainál, melyek leginkább a posztó-ványolóhoz hasonlitnak, megmutattam a zúzó kőhordó szekereket s egyik zúzómalomnál a majdnem lisztté tört kőmaradékot s annak felmosását. Ő már tul lévén a veszélyen, elfelejtette, hogy imádkozni kell, de a mosó paraszt keresztet vetve, kalapját levéve, imádkozással kezdett a vállun való mosáshoz.

— Hát ez megint miért imádkozik? — kérdé tőlem. Feleletem ismét csak az volt: „mert imádkozni kell.“

Végig nézve a mosást, a fémes porondból kiragyogott nehány szem arany. Nem volt megelégedve, mert még nem látta a tisztára mosott aranyport.

Megnyugtattam, rövid uton odavezettem, hol az aranyat tisztázták. De itt is csodálattal bámulta, hogy a tisztázó is imádsággal kezdett munkájához. Figyelmét azonban hirtelen lekötötte a tisztázott aranypor. Nemsokára jött a házi gazda s bemutatkozás után, mert kiadásait fedezve látta — hálát adott Istennek.

Lakásom felé haladva, kérdém tőle: „Most már tudod-é, ismered-é, hogy termelik az aranyat?“ „Igen — felelé ő — imádkozással és fárasztó, veszedelmes munkával.“

– Bányász nem lennék — ez volt utolsó kijelentése — de azt megtanultam itt, hogy minden munkát imádkozással kell kezdeni és végezni.

Igaza volt. Nekem is az a hitem, meggyőződésem, hogy ha népünk minden munkáját imádkozással kezdené, ritkább volna a nyomor, kevesebb volna a korcsmalátogató. Jobban teremne a föld Nemesebb volna a családi élet, tisztább az ifjuság keblében az érzés, látogatottabb az Istennek háza. Igy kimaradna a szitkozódás, magasztos lenne az élet küzdelme s kevesebb volna a kivándorló és jobban lenne felkarolva minden nemes ügy. Álljon mindnyájunk előtt felhivásom, munkában és pihenésben. Jó és balsorsban imádkozzunk és dolgozzunk, mert az élet aranyát, a boldogságot csak e kettővel szerezhetjük meg.

Mózes Mihály.

Dr. Bernát István előadása a budapesti Dávid Ferencz Egyletben.

Ismét érdekes és megható ünnepe volt budapesti egyletünknek. *Dr. Bnrnát István* a Magyar Gazdaszövetség igazgatója, a kálvinista egyház, nagy szociális munkát végző vezérembere tartott rendkivül érdekes és mélyen járó szabad előadást, január 13-án, az egyházak szociális feladatairól.

Rámutat a mai zavaros viszonyokra és gyönyörüen fejtegeti, mily óriási szükség volna arra, hogy az egyházak egyesülve a keresztény szociális munkában, ezáltal elejét vennék ama *felforgató* munkának, mely vallás és Isten nélkül kivánja a dolgokat megoldani. Ne csak a templom falai között hirdessék az egyházak a humanizmust és emelkedett eszméket, hanem kilépve a világba, gyakorlatilag is müködjenek minden jótékony munkában. S épen a protestans egyházak, melyeknek főelemük a *haladás* és *fejlődés* — a mint Kozma Gyula alelnök is üdvözletében hangoztatta — ezen jelszavaknál fogva kezdjenek a komoly müködéshez.

Mély meggyőződésből eredő, igazságot hirdető, keresetlen szavai, szivünk mélyéig hatottak és nagy lelkesedést keltettek azon egyház kebelében, mely még a „megváltás“ hitét is szorosan a keresztény *munkához* füzi! A nagyszivü ember barátot az egyesület nevében *Kozma Gynla* igazgató fogadta és üdvözölte meleg hangu szavakkal. jelezve, hogy ime ismét egy keresztény szivü és szabadelvü protestans vezér ember tisztelte meg az által hajlékunkat, hogy kérésünkre készségesen gyarapitja előadásával tudásunkat.

Az est sikeréhez járult még *S. Fáy Szeréna*, a Nemzeti Szinház müvésznőjének drámai szavalata, ki mesteri tökéletes-

séggel mondott el egy mély tartalmu, az „egy Istenség" eszméjét hirdető nagy szabásu, allegorikus mesét, óriási hatást keltve. A mü cime „Láttam a sátánt". szerzője a nagy közönség előtt ismeretleu; mi azonban a gondolat menetből itélve, egy mindnyájunk által tisztelt hitrokonunkat és fenkölt lelkü *müvészünket* sejtünk az inkognitó alatt. Az érdekes münek nagy sikere volt. *Payer Margit*, a m. k. opera müvésznője gyönyörü friss és csengő hangon énekelt orgonakiséret mellett egy áriát Händeltől, valamint a magyar gályarabok éneket és Rákóczy Ferencz megható imádságát, mély érzéssel. *Lederer Imre* fiatal müvész pedig rendkivül finom hegedü játékával ragadta el a közönséget, fogadja mindhárom müvész egyletünk legmélyebb háláját, készséges és önzetlen áldozatkészségükért.

Az óriási közönség között, melv valóban *zsnfolásig* megtöltötte kis templomunkat, ott láttuk *Zsilinszky Mihály* ny. államtitkárt is és *Chester Dyer Ferencz* amerikai főkonzult.

A szokásos kedélyes, egyszerü vacsorán — melyben ezuttal különösen nagy számu hölgyközönség vett részt valláskülombség nélkül — ott voltak: özv Kolozsváry Lajosné, Rosenberg Augusta, Geőcze Sarolta kiváló irónők, Ajtay Gyuláné, Pünkösty Ferenczné, özv. Kandó Lászlóné, Jeszenszky Sándorné, Belcsák Kálmánné, Kozma Gyuláné, Józsa Mihályné, Derzsi Károlyné, dr. Sándor Balázsné, Bogyay Kálmánné, Rácz Adorjánné, Fábry Edéné, Raskovszkyné, Dimény Mózesné stb., és egy sereg fiatal leány.

Józan Miklos esperes érzékeny szavakban mondott pohárköszöntőt dr. Bernát Istvánra, biztositva őt hálánkról és szeretetünkről, felolvasva *Ürmössy Miklós*, osztálytanácsos és egyleti elnök meleghangu üdvözlő sürgönyét. Bernát István a jelenlovő szoczialis munkában dolgozó irónőket köszöntötte fel, kik közül *Kolozsváryné*, *Korányi Irma* mondott rövid de közvetlen és mély érzésü feleletet és köszönetet Bernát igazgatónak, mint a ki lelkesiti és buzditja a nők szocziális törekvéseit.

Ismét csak azzal végezhetem szerény tudósitásomat, mint a melylyel majd minden egyes alkalommal végzem: hogy a világ forrongó, zavaros, békétlen versengésében és lelketlen tusakodásai közepette, ugy hatott e csendes, egyszerü, póz nélküli keresztény barátkozás lelkünkre, mint az élet fáraszto, eltikkasztó sivatagában egy kis oazis . . . egy rövid megnyugvó pont, hova egy-egy perczre *pihenni* szál lelkünk, hogy a *további munkára ösztönző pihenésből* meritsünk azután erőt a mindig *helyesebb és helyesebb irányba haladó* küzdelemhez. . . . . .

P. K. F.

Amerikai levél.

Theological School,
Meadville Pa. 905. dec. 10.

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Ur!

Felekezeti összekoccanásokban meg van az a vigasztalás, hogy a viszály tüze a vallás iránti érdeklődés erélyét és szenvedélyét mutatja. Meg van az a további vigasztalás is, hogy ha gyülölettel hív ki az egyik, szeretettel felelhet a másik; s ha a megtámadottban ily magatartásra van elég hősiesség: az összekoccanás alkalma egyik az emberiség iránt tehető legnagyobb szolgálatra való alkalom; mert az ilyképen nyilatkozó szeretet gyökerestől irtja ki az ellene küzdő gyülöletet s ezzel nagyot hódit az isten országa számára.

Egy ilyen viadal szemtanuja volt a napokban Amerika sajtója és közönsége. Az eset a következő:

New-Yorkban a különböző keresztény egyházak Federáció alkotása céljából konferenciára gyültek össze. Minthogy minden keresztény testület meg volt hiva a részvételre, az unitárius egyházaknak is megjelent három képviselője. E képviselőket azonban a gyülésre be nem bocsátották azzal az indokolással, hogy az unitáriusok nem keresztények Jellemökben ugyan meg nem támadták őket, de hitöket herétikusként elitélték. A legkiválóbb más felekezetü hittudósok és egyházi vezérférfiak tiltakozása dacára is: e kizárást a konferencia megerősitette. Következőleg az unitáriusok kihagyattak a keresztény testületek ama névsorából, mely a „Krisztus Egyházai Federális Tanács"-ában résztvenni jogosuló felekezeteket sorolja fel.

Az amerikai unitárius egyház erre igy felelt:

„Nem vitatkozunk e tény felett, mely nem minket, hanem szerzőit állitja a felvilágosodott közönség itélőszéke elé Fölmerültével azonban időszerünek látszik, ha ujólag erősitsük a Jézus által hirdetett amaz egyszerü igazságot, hogy a Krisztus tanitványának inkább az élet igazságossága és szellemi ható ereje, mint a hit orthodox volta, az ismertetője. Mi azt állitjuk, hogy a mester akaratának cselekvése a fő és éltető dolog és hogy a Krisztus természete felőli hitelvek, az ő parancsainak való engedelmességhez képest fontosság nélkül valók

Az amerikai unitárius egyházak és mindazok, akik ez országban a tiszta tevékenységet előmozditani kivánják, egy ily tettre ösztönző kihivással való szembenézésnek örvendhetnek. Bármi jót is végezzenek a többi egyházak — és mi őszinte méltánylással adózzunk az általuk végzett jóért, nyilvánvaló,

hogy: akaratban és tettben egyaránt képtelenek a szabadság és testvériség nagy keresztény elveit gyakorolni. Ezért a mi kötelességünk, uj erőfeszitéssel és az egyetemes atyafiság szellemében sürgetni a hit és magaviselet azon eszméit, melyek az összes egyházak igaz istentiszteletének lélekzetét képezik; a mi kötelességünk hirdetni, hogy a Krisztus életének inspirálása alatt, az ember itt és most a jelenkor becsülete és önzetlen szolgálata által az ő magas példáját követheti.

Mi azért felhivjuk az összes liberális kereszténveket, hogy jelentékeny munkájukba friss bátorságot és türelmes odaadást öntsenek. Hidjünk mindannyian határozottabban, mint valaha az emberiség iránti missziónkban s álljunk helyünkön munkára kész szivvel, fejjel, kézzel... Annak a fölismerésére szoríttattunk, hogy a mi sajátos küldetésünkre és evangéliumunkra, még mindig szükség van a világ minden részében. Töltsük hát be e hivatást, az egyszerü és ésszerü keresztény hit és emelkedett szellemü gondolkodás eszményeinek megrendíthetetlen hirdetése, társas szellemü szolgálatban és széleskörü jótékonysággal való élés, szabad egyházaink erejének és hasznosságának a müvelése, — és intézményeink kiépítése által. Ezt téve keresztény atyafiságban maradásra segithetjük azokat, kik minden vallási összeköttetéstől elidegenittettek s a legjobban előmozdithatjuk az igazság, szabadság és igazságosság ügyét.

Mikor a jó nap megjő, hogy más felekezetü keresztény atyánkfiai helyesebben fognak ismerni: készen fognak minket találni a velök és más keresztény testületekkel való leglelkesebb közremüködésre Isten országának e földön való megalapitásában.

905. dec. 4. Aláirva: *Edw. Ev. Hale.*
John D. Long.
Samuel A. Eliot.

Ez irat az összes egyházközségekben szószékről hirdettetett ki s több lapban is közöltetett.

Vécsey Sámuel.

— A munka embere. —

35 éve lehet már s talán ennél is több, egy egyszerü kereskedő a magyar-utczába (most Kossuth Lajos-utcza) egy kis lisztkereskedést nyitott. Az egyszerü ember természetes, határozott, de mindig tisztességes eljárása föltünt az ismerősöknek, s fokozatosan növelte jó barátait. A bizalom bizalmat szült s a kereskedő a magyar-utczai templomot kezdette látogatni. Végül nyiltan bevallotta rokonszenvét és egész családjával együtt

csatlakozott az unitáriusokhoz, mert föltalálta közöttük az egyszerü életet s a munkaszeretetét. Az uj körben jól találta magát s miután a takarékos és egyszerü élet s a becsületes munka meghozta áldásait, ő is szivesen juttatott minden közczélra Ilyen élet után a Vécsey Sámuel neve, mert hisz ez egyszerű kereskedő ő volt — tisztelt névvé lett Kolozsvár városában, a megyében, s később az ország kereskedővilágában.

Mint lisztkereskedő rendkivül nagy forgalmat csinált. A megyei termelő közönség nála mindig számithatott a legjobb árra, a vásároló közönség tisztességes elbánásra és jó kiszolgálásra. Meg is becsülte Vécseyt, mert üzlete mindig telve volt vásárlókkal.

A legegyszerűbb, de éppen azért a legegészségesebb életbölcseletet követte, a monostor-utczai *szederjes kabátos* polgárokét: Kelj fel jókor, dolgozz szorgalmasan, becsüld meg a vagyont és mindig kevesebbet költs el, mint a mennyire telik, hogy maradjon akkorra, a mikor pótolni kell.

Vécsey minden jótékonyságban előljárt. Ha városiak, ha egyháziak keresték meg, nem bocsátotta el üres kézzel, de mindig megmagyarázta, hogy mi jót lát az ügyben s ezzel szeliden közkézre bocsátotta életfilozófiáját. Városunk szegényei és éhes madarai az ő ajtajában mindig találtak kenyeret és buzaszemet. Az unitárius tanuló diákok közül rendesen kettőt befogadott családjába s egész iskolai életükön keresztül szivesen látta asztalánál. Sok áldás szállott fejére a jó kivánatokból.

A város ügyeit, mint jó polgár szivén hordozta és sokszor itélte el, a városházon folyó gondatlan költekezést és lelkiismeletlen kezelést. Ő a takarékos ember nem tudta megérteni, hogyan lehet ugy élni egy városnak, hogy fedezet nélküli kölcsönöket halmozzon a saját fejére.

A kolozsvári unitárius egyházközség egyik legfőbb jótevőjét, az egyházi főtanács buzgó tagját, a tanuló ifjuság önzetlen segitőjét veszitette el. Családjának szerető, munkás és hü feje volt.

A mintaszerü munkást, polgárt, az önzetlen hazafit, a megbizható barátot mély részvétünk kisérte sirjába. B. Gy.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Ujévi tisztelgés.** Az unitárius egyház kolozsvári tagjai ez évben is tisztelegtek érdemes főpásztoruknál, Ferencz Józsefnél. Nagy Lajos főjegyző vezette a sereget s ő üdvözölte a főpásztort. Hazafias érzelmei vezették a szót, mert a minden izében magyar egyház tagjai első helyen a haza boldogulására gongolnak s ma, midőn még mindig nehéz felhők tornyosulnak hazánk egén, nagyon lehet félni, hogy a nyugatról hozott sárga és fekete iszap el-

árasztja és megfullasztja termékeny rónáinkat, de ha nem veszitjük el önbizalmunkat, ha összetartunk, ha mindnyájan jó hazafiak leszünk, rajtunk senki diadalmat nem vehet, mert velünk van a magyarok Istene. Azután megemlékezett az egyház haladásáról és jövő föladatairól, melyekre megelégedéssel tekintünk, mig olyan vezérünk lesz, a milyen Ferencz József püspök ur. Az ezt követő lelkes éljenzésre a püspök ur a bizalom hangján felelt. Bizik, hogy a nemzet igaz ügyét Isten diadalra vezeti s bizik, hogy egyházunk ezután is gyarapodni fog, ha olyan hűség és ragaszkodás erősiti, a milyent a megjelentek szép száma tanusit. Ezután a jelenvoltak üdvözölték a főtiszt. asszonyt. A jelenvoltak neveit ennyiben följegyeztük: Nagy Lajos főjegyző, Fekete Gábor gondnok, Ambrus Gergely, Albert Dénes, Ballok Károly, Benczédi Gergely, Berde Károly, Boér Gergely, dr. Boros György, Buzogány Gyula, Csiffó Salamon, dr. Balázs Ferenc, dr. Ferencz József, dr. Gál Kelemen, Gálfi Lőrinc, Gyöngyössy Béla, Gyulay Árpád, Hadházy Sándor, Iszlay Márton, Kegyes István, Kovács Kálmán, Lőrinczi Dezső, Magyary Mihály, Kozma Ferenc, dr. Mikó Imre, dr Mikó Lőrincz, Nagy Gyula, Nagy György, dr. Nyiredi Géza, Péterfi Dénes, Pálfi Márton, Sárdi Lőrincz, Tarcsafalvi Albert, dr. Tóth György, Végh Mihály, Zsakó István, Uzoni Imre.

Unitárius papok a leendő papokért. Nem apadt ki az a jótékony forrás, a mely a papi pályára készülő ifjak szomjuságát enyhiti. Kissé vékonyabban folyt, mint a mult évben, de legyen köszönet a jó szíveknek, hogy még tart s reméljük, tartani is fog. Az 1905—6. tanévre adakoztak: 1. Kiss Sámuel 10 kor. (2-ik.) 2. Kökössy Mihály 8 kor. (1.) 3. Kozma Dimén 8 kor. (2.) 4. Kiss Sándor 10 kor. (1.) 5. Hadházy József 8 kor. (1.) 6. Ürmösi Károly 4 kor. (2.) 7. Kisgyörgy Sándor 10 kor. (2.) 8. Ajtay János 8 kor. (2.) 9. Gálfi Lőrinc 4 kor. (1.) 10. Csiffó Salamon 4 kor. (2.) 11. Ferencz József 4 kor. (1.) 12. Fazakas Lajos 4 kor. (3.) 13. Sándor Géza 6 kor (2.) 14 Molnár János 4 kor. (3.) 15. Gálfalvi István 4 kor. (3.) 16. Demeter Dénes 8 kor. (2.) 17. Péterffy Mihály 4 kor. (3.) 16. Dr. Boros György 10 kor. (2.)

— **Vass István** szentpéteri lelkész a tavaszon nyugalomba vonul. Negyven évi hűséges jókedvü szolgálat után megérdemli a nyugalmat. Erdekes a megemlitésre, hogy 1865-ben a Szentgericén tartott zsinaton szentelték föl. Ugyanakkor szentelték volt föl a következő jeles férfiakat: Rédiger Árpád, Simén Domokos, Sándor Mózes (ny. tanfelügyelő), Siménfalvi György, Kiss Samu, Serester Sándor, Győrfi József, Vas István, Egyed Ferenc, Kis Sándor, Sándor Lajos, Hatházi József, Dombi Mózes mh., Nagy Mózes mh., Raffaj Domokos, Inczefi Dénes, Molnár Miklos A diplomát latin nyelven kapták ki a Kriza János püspök és Pap Mózes főjegyző aláirásával.

— **Irodalmi pályázat** Dr. Bedő Albert ny. államtitkár, a buzgó papfiu, ki maga is végezte volt a theologiai tanfolyamot, ismét s most már negyedikszer tüz ki pályadijat (100 kor.) egyházi beszédre. E pályázatra őszi hálaadó beszéd irandó: „a föld termését megkösönő őszi urvacsorás ünnepre.“ Kedvező alkalom a papi munkásságra. Óhajtandó, hogy a palyázat eredményes legyen számban és tartalomban. Addig is, mig a pályázat kihirdettetnék, fölhivjuk az érdekeltek figyelmét.

— **A tordátfalvi egyházközség** egyhangu lelkesedéssel papjává választotta Polgardi ifju lelkész Kökössy Mihályt, kiben reméljük, méltó utódot nyer a Barabás I. helyébe.

— **Alsó-Járába** a hivek kivánságára a főt. püspök ur kinevezte V. Nagy Dénes papjelöltet, a ki már el is foglalta helyét, hol nemcsak egyházi, hanem nemzeti missióra is szép tere nyilik a jeles tehetségü ifju papnak.

— **A kövendi lelkész beiktatása** 1905 december 31-én történt nagy ünnepélyességgel. A hivek nagy örömmel és szeretettel fogadták, lovas banderiummal és több fogattal. Előbb Nagy Miklós, a falu végén Gál Domokos falusbiró a község nevében örömmel üdvözölték, a nép tömege virágcsokrokkal halmozta el az uj papot és feleségét. Lelkész lakásán az egyházközség nevében Gál Mór remek beszéddel üdvözölte, rámutatván arra a szép hivatásra, mely a szinmagyar és unitárius községben egy buzgó lelkipásztorra várakozik S ezután Finta

Károly az egyház keblitanács és Csipkés Lajos gimn. tanuló az ifjuság nevében üdvözölték A templomban Kiss Jakab mester vezette az éneket, a beiktató tisztét a 84 éves daliás köri esperes végezte. Az uj lelkész Ádámossy Gábor I. Korint. II. rész 2. vers alapján kifejtette az igehirdetést és annak célját, remek beszédben és jézusi szavakkal üdvözölte az egyházközséget. A templomi ünnepséget közebéd követte. Ünnepelték egyházunk püspökét, mint 50 éves papot és főrendihazi tagot. Csegezi L. az uj lelkipásztort s az ifju lelkész a hivek közti egyetértést, Kiss Jakab a lelkész szülőit éltette. k j.

— **A nagyajtai egyházközség** papjává megválasztotta Veress György papjelöltet. A nagy és szep egyházkozseg gondjai ifju vallakra nehezednek, de a buzgóság és lelkesedés idővel minden nehezségen győzedelmeskedni fog.

— **Nagy Balázs-alapitvány.** A tordai egyesült kisegitő takarekpenztár Nagy Balázst, ki 25 éve buzgó hivatalnoka, azzal jutalmazta meg, hogy nevére a tordai unitárius gymnasiumhoz jó tanulók jutalmazására 500 korona alapitványt tett. A pénzintézet eljárása nem szorul dicséretre. Örvendetes dolog, hogy a hűséges munka jutalma és a szorgalomra buzditás ily szépen nyilatkozott meg. Az ünnepelt férfiut üdvözöljük.

— **Köszönetnyilvánitás.** Ádámossy György földbirtokos, egyházi tanácsos es neje Koronka Lotti, kövedi lakósok, az uj lelkesz beiktatásának emlékére templomunkat szép ajándékokkal lepték meg. Ugyanis az ur asztalát ujra fényeztettek, 8 kor., urasztal teritőt 25 kor. és szószék-takarót 50 kor. értékben ádományoztak. Egyenlő 83 kor. Nemeslelküségüknek eme tényéért fogadják egyházközségünknek leghálásabb köszönetét. F i n t a Károly gondnok, K i s s Jakab jegyzőhelyettes.

— **Concert a tanulók javára.** Január 13-án nagyszabásu concert volt a kollegium tornacsarnokában. Rigó Anna (zongora), Kovács Kálmán (I. hegedü), Pákey Lajos (Cello), Madari Zoltán (mély hegedü), Veszprémi Lajos (II. hegedü), Duorák quintettjét adták elő müvészi sikerrel. Keresztély Piroska kisasszony zongorán játszott Gounod—Liszt Faust keringőjét, meglepve a közönséget kiváló gyakorlottságával és otthoniasságával. Az est többi részét Makray László dalköltő 14 dalának az előadása foglalta el, Perl Ottóné, Korányi Frida és Mezey Mihály énekmüvészek, a Nemzeti Szinház tagjai, az ifjusági és theologiai dalkörök versenyre keltek a szebbnél szebb dalok előadásában. A rendkivül válogatott nagy közönség sok kitüntetéssel, tapsokkal es virággal méltányolta a müveszeket és baberral a zeneszerzőt, a kit az intézet iránti nemes jótékonyság arra inditott, hogy az összes énekszámot rongorán maga kisérte. A dalszerző némelyik müve meglepte, némelyik elragadta a közönséget, a mely őszintén méltányolta a kitünő szerzőt, kit melegen üdvözlünk és hálásan köszöntünk.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Házi estélyünk. Március 3-án házi-estélye lesz a Dávid Ferencz Egyletnek Kolozsvárt. Ajánljuk a D. F. E. tagjai érdeklődésébe. A kolozsváriak és vidékiek használják föl találkozásra és szerezzenek maguknak egy kedélyes estvét Ha nem is jut el mindenkihez a meghivónk, im ezen a helyen mindenkit meghivunk. Vegyék szives tudomásul kedves tagtársak, hogy az Estély jövedelme a perselyalapot és a Közlöny ingyen számait fedezi. Tehát a ki növeli az estély jövedelmét, legfőbb céljaink megvalósitását segiti elő. Az estély védnöki tisztjét elvállalni szivesked tek: Fekete Gábor és Ferenc József tiszt. elnök urak, Balok Károly ny. táblabiró ur, Haller Rezsőné. Zsakó Istvánné urnők, Székely Mózes erdőfelügyelő ur, Pataki László ur a küküllői D. F. Egylet elnöke. A rendező bizottság elnöke egyl. elnökünk derék fia Báró Petrichevich Horváth Ferencz.

Felolvasásaink. Január 28-án tartottuk rendes felolvasó gyülésünket Kolozsvárt egészen telt ház előtt. Ferencz József püspök un elnökölt a nála megszokott kedélyes modorban. Kiss Sándor IV. éves papnöv. gyönyörü éneke Iszlai Márton

énektanár kisérete mellett találó megnyitó volt. Heinrich Józsa igazgatónő „A nő lélek-világá“-ról tartott felolvasást. A hallgatóság kitüntetéssel méltányolta a gyönyörü munkát, melyet a „Nők Világá“-ba közlünk. Abrudbányai Ede szavalta decemberi álom c költeményét. Gyakorlott kitünő szavaló. Pálfi Márton tanár a cár birodalmában a mult nyáron szerzett élményeit adta elő sok élvezetet szerezve a hallgatóságnak. Lászlóczki Anna IV. éves képezdei növendék szavalta Salamon király álmát szépen, kedvesen.

Dávid Ferencz Egyleti felolvasóestélyeket H.-Oklandon, Karácsonfalván és Almáson a lelkészek közös erővel a télen is rendeztek. Mindenik lelkész rendezett külön a maga községében az intelligencia és a nép bevonásával. Almáson karácsony harmadnapján volt a harmadik estély, midőn Györfi István legatus gyönyörü szavalatával közreműködött Ó év estvéjén volt a negyedik s jan. 5-én az ötödik.

Az unitárius lelkészkör a tavaszon gyülést szándékozik tartani a vidéken. Nagyon fontos kérdések várnak megvitatásra és elintézésre: az „Unitárius Szószék“ folytatása, az „Unitárius Egyház“ ügye. Minthogy a körök véleménye még nem érkezett be, a gyülés előkészitése nehézségekbe fog ütközni. A lelkészköri elnökök és esperesek szolgálatot tesznek a közérdekü kérdéseknek, ha február hónapban megküldik a körök érdemi véleményét.

Az egylet pénztárába 1905. dec. 21-től f. é. jan. 20-ig rendes tagsági dijat fizettek: Firtos Dénes Beszterce, Perczel Ferenc, Perczel Ferencné, Perczel Flóra, özv. Kozma Ferencné Bpest. Dézsi Mihályné Nagyajta 906-ra, Mihály Domokos Hosszurév 905—906-ra, Nagy György, Szigethy Miklós Kolozsvár, Kádár József Dés, Benke Elek M.-Lápos, Simó Pál M.-Lápos, Csiky Károly, Jelussig Oszkár, özv. Nagy Mózesné Kolozsvár 906-ra, Bedő Gyuláné Brassó 904—906-ra, Dézsi Dénes Földvár, Létay László, Gál Ambrus Temesvár 906-ra, Unitár. Egyházközség Vilonya 905—906-ra, Kiss Mózes, Kiss Irén, Kiss Jolán Erzsébetfalva 905-re, Sárdi Lőrinc, Székely Sándor, Móricz Márton Kolozsvár, Kovács József Kolozs, Szabó Mihály Kolozsvár 906-ra, Bardocz Gyula Kézdivásárhely 905—906-ra, Fekete Lajos Selmecbánya 900—905-re, Csegezy Márton Bethlen, Dánffy Alfréd Kolozsvár 906-ra, Antónya Mihály, Unitárius Egyházközség M.-Szovát 905-re, id. Daniel Gábor Bpest 906-ra, Fekete Domokos Pipe 903-ra, Doby Antal Homonna, Tana Sámuel Nagybecskerek 906-ra.

Előfizetési dijat fizettek: Binecz Sándor M.-Macskás 905—906-ra, Somkereki Elek Szék, Veress Ferenc Torda, Márkos Ferenc M.-Vásárhely 906-ra, Simó Ferenc Bpest 905-re, Gerjovits József Somkerek, Pek Emil Ágost Bpest, özv. Sándor Istvánné Nagy-Enyed, Ádám Dénes Bpest, Szabó Lajos Megyes, Dr. Jancsó Ödönné M.-Ujvár, Sinczky Géza Nagyszeben, Szombatfalvy Albert Bpest 1906-ra, Kiss József S.-Árkos 905—906-ra, Lőrinczy Dénes Lugos, György Vilmos Temesvár, Székely János Kvár, Sándor Mózes Sz.-udvhely, Reiter Aladárné Kvár. Sebes Pál, Klobucár Viktor Bpest 906-ra, Deák Ilonka M.-Szovát 905-re, Pap László Tövis 904—905-re: Ferenczy Mari Kolozsvár 906-ra, Dr. Morvay Istvánné Kovászna 904-re Dr. Vass Gyuláné Nagybánya 905—906-ra, özv. Földessy Sándorné, Székely Benedekné Retteg, Szegedi Árpád Bpest 906-ra, Bene László Bpest 905—906-ra, Medán Endre Nagysomkut 906-ra.

(Folyt. köv.)

Kolozsvár, 1906. jan. 20-án.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

TARTALOM: Templom és korcsma. (Költemény.) Tarcsafalvi Albert. — Imádkozzál és dolgozzál. Mózes Mihály. — Dr. Bernát István előadása a budapesti Dávid Ferencz Egyletben. P. K. F. — Ámérikai levél. — Vécsei Sámuel. B. Gy. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L.-utcza 10. sz.)

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. MÁRCIUS. 3. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Arany szabályok.*

A mit nem kívánsz magadnak,
Te se tedd embertársadnak.

Bánj a házi cselédekkel
Szép szóval és szeretette ;
Szivből szeresd a testvéred,
Keresd a szép egyességet.
Kivált vigyázz kisdedekre,
Ne tanitsd rosszra, vétekre.

Csúfságot senkivel se tégy,
Hogy azért büntetést ne végy.
Véneket mindenek felett
Megillet hála, tisztelet.
Úgy munkálod magad javát,
Ha követed a bölcs szavát.

Dolgozzál s tanulj serényen,
A tunyaság bűn és szégyen
Ha a napot csak számlálod,
Vénségedben majd megbánod.
S hogy dolgod fölvihesd sokra,
Tanulj — s haladsz fokról-fokra.
Fogadd, hogy ifju éltedet
Hited s hazádnak szenteled.

Elvett jókért hála járja,
Ez a sziv legszebb virága.
A ki jóért rosszat fizet,
Az Isten sem segiti meg.
Köszönj, tanulj illedelmet!
Mások iránt légy figyelmes.

Fogadást csak okosan tégy,
De a szavadnak ura légy.
Esküvést sose végy szádra
S kivált: ne esküdj hiába!

* Az iskolás gyermekkor kedves emlékeit mindig őrömest újitjuk föl. Az Arany ABC-t a régi iskolákban minden gyermek tanulta s azután természetesen minden felnőtt ifjú és öregedő ember tudta. Sokszor kedvesen csengett vissza fülünkbe ez arany mondás: a mit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak. Nem régen kezünkbe akadt az Arany ABC-nek egy régi fakó példánya. Megkértük Tarcsafalvi Albert kedves barátunkat, simogatná, mosdatná és fiatalitná meg. Örömest megtette. Most hát szét küldjük ezeket a drága aranyakat s azt kivánjuk, hogy minden szülő, minden tanitó gazdagitsa vele gyermekeit. Jó hasznát veszi a felnőtt is. Aki megtanulja és megtartja, annak nem lesz bántódása az életben. Szerk.

Gondban, bajban foly az élet
Nyomorultnak és szegénynek.
Szánd meg, szeresd, tégy jót véle,
Hadd csillogjon köny szemébe'
S te is fekhess oly tudattal:
Boldog, a ki mást vigasztal

Ha a származásod régi,
Nem kell azért mást lenézni,
Az ősi név becset nem ad,
Az vagy, kivé lettél magad.
Szeme előtt az Istennek
Kiválasztottak nincsenek,
Mindegy neki ur és szolga,
Csak hajoljon szive jóra.

Ifju, kiméld életedet,
Hogy ne érje bú fejedet.
Jó előre gondoskodjál,
Dolgozz, takarékoskodjál!
Ha mindég a vigját járod,
Eltűn arany ifjuságod
S a sok eszem-iszom végre
Juttat keserves inségre.
Végül hazád szélére lépsz
S más ország bujdosója léssz.

Jóknak társaságát keresd
S nyomukon indulj egyenest
Ha akaratod neveled,
A célhoz jutsz mind közelebb.
Akarj! A küzdő sorba állj!
S meglátod, nincsen akadály.

Kövessed az igazságot,
Gyűlöljed a hazugságot,
Ha csak egyszer hazudni mersz,
Hitelt többé nem könnyen nyersz.

Légy gyors munkás és hű szolga,
Az ilyennek jól van dolga.
Aludj rendjén, kelj fel korán,
Öltözködj, mosdjál szaporán,
Minden gonoszág kezdete
A henyélés szeretete.
Ezért az a mondás járja:
Henyeség a bűn párnája.

Megbántódon ne álij bosszut,
Békeségre ez legjobb út.
Készebb légy másnak engedni,
Mintsem véle perlekedni.
Csekélységen fönt ne akadj,
Esztelen szókra ne fakadj
A vétket, bárkitől ered,
Vesd meg, — de az embert szeresd.

Ne csüggedj el inségedben,
Tedd tisztedet s bizz Istenben.
Nem kell mindent zokon venned,
Legyen erős lélek benned.
Nézz, amikor sorsod árva,
A hit s remény csillagára.

Óvakodj bűntől, vétektől,
Roszba járó emberektől.
Szép korona és ékesség
A jó erkölcs és tisztesség.
Ha tisztán hordozod neved,
Saját jó hired emeled.

Pávamódra ne fényeskedj,
Ne cifrálkodj, ne kényeskedj . . .
Inkább műveld ki lelkedet,
A durva szokást fel ne vedd.
Ne légy ravasz, hivalkodó,
Légy szelid, beesülettudó.

Rossz tanácson s példán ne járj,
Hirhordókra ne less, ne várj!
Aljas beszéd és rút szavak
A szólóra piritanak.
Ne légy átkos, szitkozódó,
Sem esküvő, káromkodó.

Szülőidet szivből szeresd,
Tanácsukat hiven kövesd.
Ha fenyitnek, ha dorgálnak,
Boldogságodon munkálnak.

Légy hát nekik szófogadó,
Minden tisztességet adó.
Közöljed velük dolgodat,
Ne rejtsd előlük titkodat.

Tilalmas örömet kerülj,
Szabadosban el ne merülj . . .
Szivar, pálinka — nagy adó —
Fejletlen testnek nem való.
Aranyszabály ez, bár nem uj:
Ki korán élvez — sirba hull.

Urad, édes jó Istened
Társalkodik akkor veled,
Ha felveszed mások baját
S imádkozni templomba jársz.
Itt megtanulod: boldog az,
Ki munkájában hű s igaz.
Védelmezd hát a köz javát,
Ne bántsd mások tulajdonát.

Hogy becsületesnek maradj,
Talált jószágot visszaadj!

Vess számot magaddal, kérlek,
Sokszor megkisért az élet.
Akadsz gonosz csábitóra,
Sziszegő, mérges kigyóra . . .
Ne barátkozz gonoszokkal,
Te is megromlasz azokkal.
Ne higyj hitvány csacsogónak
És a rút rágalmazónak.

Zabolázd indulatodat,
De legkivált haragodat.
Ne légy nyughatatlankodó,
Se álnok, se árulkodó.
Jól elrendezd mindenedet,
Folytasd vidáman tisztedet
A mit véghez kell vinned ma,
Ne halaszd el azt holnapra.
S ki mindennek terit asztalt,
A jó Istent áld magasztald!

A gazdag ur és a szegény mesterember.

Egy mesterember mindenfelé panaszkodott, hogy nem tud élni, mert az emberek nem akarnak munkát adni. Sirva mondotta el, hogy a szegény felesége a sok gyermekkel egy rongyos zsellérházban fázik és éhezik, mert az emberek olyan szivtelenek, hogy nem akarnak segitni.

Meghallotta a panaszt egy jómodu ember s gondolta majd segitek én rajtad szegény ember. Magához hivatta s megegyezett vele, hogy épitsen neki egy csinos, szép házat a kertje közepébe. Mikor a munka megkezdődött a jómodu ember átadta a kialkudott összeg felerészét, s megigérte, hogy a mikor haza jő a másik felét is átadja csak a ház legyen készen.

A mesterember nagy örömben volt, mert a milyen árat kért éppen olyant igért a jómodu ember. No még ilyen bolondot sem láttam, móndogatá magában. Ez mindent megad a mit kérek s még rám is hagyja az agész épitést, minden felvigyázó nélkül . . .

Mihelyt elutazott a jómodu ember, kapta magát az ácsmester s a falból kiszedte a kemény vaskapcsokat s tett a helyökbe vékonyabbakat, kiválogatta a faragott köveket s tett hitvány patakköveket.

A házat nagy sebesen összetákolta. Mikorra a gazda viszszajött minden készen volt.

Ügyes ember mester uram szólt a jómodu ember, ime itt van a pénz másik fele is. Most már arra kérem, irja alá ezt az ajándéklevelet és fogadja el tőlem ajándékba ezt a házat udvarával együtt, s éljen benne a családjával és többé ne panaszkodjék, hogy szegény ember

A mesterember nem tudta mihez fogjon, olyan furcsa helyzetbe jutott. Majdhogy ki nem tépte a haját, hogy ő igy rászedte önmagát.

Egy pár nap mulva mindenki megtudta a nevezetes dolgot, de azt is, hogy ez a mesterember azért volt oly szegény, mert mindenkit megcsalt s másadszor senki sem bizott rá munkát. A lakósság ujjal mutatott rá, senki sem adott neki munkát, sem a feleségének segitséget. A vége az lett, hogy a házat a községnek hagyta s elköltözött messzi vidékre, a hol becsületes munkához látott, ahoz szoktatta gyermekeit is s tisztességes és jómodu iparos lett belőle.

A község a házat az elaggott és nyomorék szegény embereknek ajándékozta és egy táblára rávésette: Ezt a házat a szegényeknek épittette Jómodu Péter István, e községnek becsületes polgára, kinek a nevét közöttünk mindenki áldja.

Egyik egyházközség életéből.

— Fazakas Lajos ny.-szt.-mártoncsikfalvi lelkész jelentése az esperesi vizsgálószékhez. —

Őszinte tisztelettel üdvözlöm a tiszt. v. széket ez anya- s leányegyházak nevében. Egy év merült el ismét az idő megmérhetetlen tengerébe azóta, mikor ujra itt voltak s mikor szintén üdvözöltem volt. Ez év alatt is igyekeztünk, hogy a reánk bizottakban tőlünk kitelhető hűséggel járjunk el. Az egyházközség ingó és ingatlan javaira gondot viseltünk. Az uj rendszabályt az istentiszteletek tartására nézve életbe léptettük s odaadó hűséggel betartottuk. Örömmel jelenthetem e helyen is, hogy a hivek templombajárása kifogástalan. Minden vasárnap s különösen ünnepeken lelki gyönyörüség végig tekinteni a hivek óriási nagy seregén, kiknek nagyobb része szivből mondja a zsoltáriróval: „Mint a szép hives patakra a szarvas kivánkozik, Lelkem úgy óhajt Uramra, És hozzá fohászkodik.“ Jól tudjuk azonban, hogy az „Uram, Uram“ kiáltás nem elégséges, jól tudjuk, hogy a „hit jó cselekedetek nélkül meghalt önmagában“ s ha akkora hitünk volna is, hogy a hegyeket

mozdithatna ki helyéből, ha szeretet nincsen bennünk, semmik vagyunk.

Egyházközségeink itt létem alatt sokat áldoztak. Hiveim legtöbbje bár nagyon szegény, igen szivesen. Most némi lankadást tapasztalok. Az adományok csökkentek, de bizom hiveim buzgóságában és hiszem, hogy ujból vissza fog térni az egyház iránti régi munkás szeretet.

Foldozgatunk, javitgatunk most is, de csak azzal a gondolattal: eltart, amig élünk! Nagyobbszabásu munkára, jövőre is kihatő épitkezésre képtelenek vagyunk. És ennek okát én abban találom, hogy körülöttünk a többi vallásfelekezetüek is igy járnak el s nemcsak hogy egyházi rovatalt nem fizetnek, de még az évszázados köteles fizetést sem adják meg.

Ennek megitélésénél tisztelettel kérem a tiszt. v. széket, vegyék tekintetbe kényes helyzetben való fekvésünket s az egyházközség szegénységét.

Mióta a két iskolát s tanitói telkeket elkülönitettük: az iskolák vagyona tetemesen emelkedett s kilátásba van, hogy emelkedni is fog, ha valami rendkivüli csapás nem éri az iskolát s a tanitói telken levő épületeket.

Az egyházközség tulajdonképeni vagyonát, a kamatokat s földhaszonbért az évi adók s elkerülhetetlen kiadások teljesen fölemésztik s rovatal nélkül új épitkezést a papi telken vagy javitást a templomon teljességgel nem végezhetünk. Most egy kevés pénzmaradék létezik ugyan, de ennek oka az, hogy két évi adóhátralékunk van s mihelyt adót ujból fizetni kell, azonnal meglátjuk, hogy épitni, alkotni nincs erőnk.

Keritéseink papi telek, tanitói telkek s iskolák körül teljesen romlásnak indultak s ily rendszer mellett jók nem is lehetnek soha; mert hiába csinálja meg 20—30 az ő részét, ha egy-kettő nem csinál semmit. Rés lesz mindig s tüzifánk, takarmányunk veteményünk préda tárgya örökké. Azt mondhatnák erre s talán jogosan is, hogy azt az 1—2 rést csináltassuk be mi belső emberek, de erre csak annyit mondhatok, hogy nincsen nekünk is módunkban, mert jövedelmünket szegényes háztartásunk is teljesen fölemészti.

Őszintén tártam a tiszt. v. szék eleibe előnyünket, hátrányunkat, örömeinket, fájdalmainkat s ha a hátrány, fájdalom lehuzza az előnyt s örömöket: mély tisztelettel kérjük, dobják a serpenyő felemelkedő felébe a szives elnézést, a kényes helyen fekvést, nehogy meghalljuk a kemény szózatot: „megmérettél és fontban hiányosnak találtattál!"

Újból és újból őszintén üdvözölve a tiszt. esperes urat és

jegyző urat, kivánom, hogy itt időzésük ha fárasztó is, ne legyen aggodalomteljes s ha eltávoznak innen, vigyék lelkükben azt a gondolatot rólunk, hogy mi akarunk élni s jó unitáriusok lenni, csak anyagi a kor teljesen, a melyben élünk s nehéz a helyzet, melyben vagyunk.

A szeretetnek Istene e vizsgálati körutou adjon jó egészséget s kitartást mind ettőjüknek, szivemből kivánom.

Külföld.

Servet Mihálynak újabb emlékeket készit a hálás utókor. Egy pár éve készült el az egyszerüségével ható genfi Emlék. Most Franciaországban Vienne ben alakult bizottság, hogy e kiváló ember érdemeit méltányolja Servet Vienne-ben nagy segitségére volt az embereknek egy ragály idején. Itt irta hires könyvét: A kereszténység helyreállitása. Itt fogta el az inquisitor a Calvin titkos biztatására. Itt égették el a könyvét, 5—6 példányt kivéve, őt pedig halálra itélték. Barátai megmentették ettől a szörnyü sorstól s igy csak in effigie hajtották végre az égetést 1553. junius havában. Vienne-ben szobrot emelnek, a mely már csaknem teljesen készen van Az emlék-bizottság tagjai között vannak: Berthalot volt minister és a francia akadémia tagja, Clemanceau, Bourgeois Leon, Carnot, Brisson volt ministerelnök. Anatole France, Brousse Pál, Páris város képviselőtestületének elnöke, Herryot, Lyon város polgármestere és az összes orvosi akadémiák dékánjai.

—

Genfi papok 1200 koronát ajánlottak fel egy értekezés megirójának, melynek tárgya: Kálvin nemzetközi szolgálatai. 1908. májusig készen kell lennie.

—

Innsbruckban (Tyrol) egy utcát a Luther nevéről neveztek el. Ez azért nevezetes, mert mutatja, hogy az osztrák katholikusok között erősen hódit a protestáns vallás.

—

Sen tanár Indiából Angliában több unitárius templomban tartott beszédet a mult ősszel. Az unitárizmusról ezeket mondotta: Az unitárizmus nemcsak valamely felekezet neve, hanem a jövő eszményi hitének a kifejezője, ugy, hogy midőn a kereszténységnek és a Keletnek minden hitnézetei megtisztulnak a csodás és a természetfeletti dolgok maradványaitól, a mienk lesz a jövő hite Keleten most az a kérdés, hogy lehet össz-

hangba hozni ezt az új életet a hinduismustól és Buddhismustól örökölt nagy szellemi gazdasággal.

—

Minden roszból származhat jó. Az ámérikai unitáriusok követjeit a protestánsok Newyorkban kizárták a gyülésből. Mi lett a következése? Az, hogy az összes államokból százával mentek a nyilatkozatok az unitáriusokhoz, melyekben mély megbotránkozásukat fejezték ki ama középkori nem keresztény eljárás fölött éppen a kizárók hitrokonai. Az eredmény az, hogy soha sem volt oly sok barátjok az unitáriusoknak, mint most van.

Levél Ámérikából.

Dr. György János, a ki a je.en tanévben Meadvilleben (É.-Amérika) tanul a theologiai intézetben, a kolozsvári unitárius papnövendékekhez levelet intézett. E tanulságos levelet bemutatjuk olvasóinknak.

Meadville, 906. jan. 14.

Nagy örömmel teszek eleget a főszerkesztő ama kívánságának, hogy irjak valamit a Jövendőbe; nem azért, mintha valami új örömhirt irhatnék, hanem azért, mert jól esik ez alkalmat felhasználnom némely már rég ismert és utánozásra ; éltó amerikai körülménynek, állapotnak az emlékezetbe hozására.

Hiba, baj, bűn van itt is bőven; de nagyobb az egyenlőség és több a népszeretet s e tények tapasztalása sok boldog órát szerez annak, a ki először lépik e nagy nemzet otthonába. Én ugyan Amerikából édes keveset ismerek: Meadvilleből még ki nem mozdultam, a mikor pedig jöttem — a kivándorlók módja szerint — az előmbe szabott útt l Meadvilleig el félre sem léphettem; h nem ahhoz nem is kell száz meg száz helynek és száz meg száz embernek az ismerete, hogy az ember a nép lelkéből egyet leheljen s megérezze, megélje azt, a mit a nemzet átérez és átél. Külső körülmények is mondanak valamit, de az igazi ismeret íze csak akkor érezhető, mikor szem szemmel, sziv szivvel, lélek lélekkel szemtől-szembe áll. Ámde ép ezek a benyomások, a melyek az akarat, gondolat és érzület tősgyökerére hatnak vallásos és hitbeli természetöknél fogva, a szó és toll hatalmát megszégyenitik. S ezért a mikor arról szeretnék beszámolni, mi van e népben, miből hozzánk magot ültetni áldásos lenne: holmi közönséges külsőségekkel vagyok kénytelen előhozakodni. Ezekkel újat mondani bizonyára sem nem akarok, sem nem tudok; másfelől azonban bizonyos az, hogy új és üde volt az, a mit hatásuk alatt éreztem. Különösen a megvénhedő Anglia s az Angliában is megvénhedt Oxford

után egy május napi eső után való reggeli napsütéseként élveztem a látományt, hogy mig Oxfordban a nyolc diákot nyolc bérenc szolgálta: itt közülünk pincérkedik kettő minden étkezésnél. Sem magaviselet, sem öltözet, sem beszédmód, sem megszólitás el nem árulja, ki a szolga és ki az úr. Vajha még azt a hátra levő nagy lépést is meg lehetne tenni, mely a szolgát és az urat üzleti, gazdasági és rendelkezési viszonyaik szerint is testvérekként állitaná egymás mellé. Ettől azonban vajmi messze van még Amerika is s az út nyitva áll Magyarország számára is, hogy ebben a mindennél fontosabb nagy tettben Ámerikát megelőzze.

Itt ez intézet kis körében az állapot ebben a tekintetben is ideálisabb A tanárok egy része a tanitványokkal egy fedél alatt lakik és együtt étkezik; egyik-másik tanár is részt vesz testgyakorlatainkon, játékainkon, s a seminariumon az előadói széket rendre foglaljuk el.

A munkát sem szégyenli senki A professorok nyilt kertjeiket és udvaraikat maguk takaritják, mitsem törődve a mellettük járó-kelőkkel. A melyik professornak kis gyermeke van, az gyakran maga tologatja egyébbel elfoglalt felesége vagy szolgálója helyett a kicsikét a kis szekéren a főutcán végig. Ingyen pénzkapással lustaságra nem szoktatnak: mindenki, a ki az intézetbe jő, kaphat segélyt, de dolgoznia kell érte a könyvtárba. Ehhez egyikünk mellékkeresetként a városbeli unitárius templom kapusa; a másik egy kertet gondoz, a harmadik újsághoz dolgozik s igy tovább

A missiói vállalkozás sem érdektelen. A minap itt járt Eliot az amerikai unitárius társaság elnöke. Szóba jött a missiói prédikálás beinditásának pénzügyi és másféle nehézsége. Eliot felállott s feleletképen az ő első prédikátori élményéről adott röviden számot. Gyerek legény volt; akkor végezte a hárvárdi kurzust. Öt dollár volt a zsebében s azzal megindult unitárius gyülekezet alapitására egy közeli városba. Másfél dollárból apró hirdetési cédulákat nyomatott, az istentisztelet helyét és idejét s beszéde tárgyát publikálva. Két dollárja pedig megmaradott a testi szükségek számára. A cédulákat részint a falakra ragasztva, részint pedig kiosztotta a jövőmenők között Főleg azonban azzal toborzott hallgatóságot, hivatalról-hivatalra járva, a kivel csak lehetett, szóba állott, elmondta mi járatban van s meghivta az illetőket az istentiszteletre. Igy aztán került össze hallgatóság. Az istentisztelet alatti adakozással gyült pár dollár zsebpénz Az istentisztelet után pedig egyik előállott s azt mondotta a fiatal papnak: „jöjjön hozzám s legyen állandó vendégem"; másik is állott azt mondva: „nekem gondom lesz

a terem kibérlésére;" harmadik is előállott s azt mondotta: „én rendben tartom a termet s gondoskodom fütésről és világitásról." Ezzel a ma már virágzó nagy egyház meg volt alapitva.

Van ebből a missionáriusi készségből a mi intézetünkben is. A mult nyáron egyik közeli városkában az egyik papnövendék prédikálni kezdett, mikor ez kimerült, egy másik folytatta; s most már rendszeresen kijárnak innen istentiszteletek tartására.

Egy másik megint a városi fogházba jár be minden vasárnap délután s ott egy fél-néger kovács mesterember gyári munkással istentiszteleteket tart. Gyakran kérdezö-ködöm tőle s ő mindannyiszor örömmel és kifogyhatatlan lelkesültséggel beszéli el, mily hálásak, mily barátságosak, mily kedvesek a fegyencek mily örömmel állanak meg az utcán egy kézfogásra, egy szóváltásra azután ha kikerültek. Ő persze e munkájáért nem kap semmit, s ezért csak annál nagyobb lelki gyönyörrel végzi.

Most már Isten velünk ez alkalommal!

Sok sikert a tanulmányba s erős, emberséges elhatározást Isten és ember szeretetére.

Sok szeretettel **György J.**

Geőcze Sarolta az unitárius templomban.

Február 10-én *Geőcze* Sarolta az ismert nevü és kiterjedt szociális munkát végző irónő tartott szabad előadást a budapesti Dávid Ferencz Egyletben, világtörténelmi adatokkal bizonyitva a keresztény szellem jótékony hatását a társadalmakra nézve.

Tudtuk, hogy Geőcze Sarolta nagy munkás, még pedig a szó legmagasabb értelmében *keresztény* munkás, azt is tudtuk, hogy egyike a legroutinirtabb irónőknek; angolból való forditásai, az idegen nagy szellemek gondolatainak magyarba való *átültetései* pedig szinte párját ritkitják hazánkban, — de hogy ennyire tisztán látó, elfogulatlanul itélő, nyilt és őszinte beszédü az ő keresztény egyénisége, azt csak most tudtuk meg igazán.

Ne vegye ő rosz néven tőlünk, hogy nagy tanulmányról és tudásról tanuskodó előadásából, mely fokozatosan, pontról-pontra mutatott rá a keresztény szellem ható és működő erejére, az a *tiszta szemüveg* tetszett nekünk legjobban, melyen keresztül nézve és itélve a dolgokat, nyiltan és őszintén emlékezett meg azon tényről, hogy a kereszténység történelmében előfordult embertelenségek, erkölcstelenségek és elfogult türelmetlenségek *homlokegyenest ellenkeznek* a keresztény szellemmel s épen annak *hiányát* bizonyitva, abszurdum azokat a keresz-

ténységnek tulajdonitani! Ebből kifolyólag kimondja, hogy nem a formaság teszi a keresztény jelleget, nem a ceremónia és imádság képviseli a kereszténységet, hanem a *szellem*. Szemben állitja az inkább csak névleg és dogmatikailag keresztény Oroszország állapotait a kis Japán keresztény szellemével, valamint megemliti, hogy egy keresztény szivü és munkáju Tolstojjal szemben bizonyára nem a formaszerü és rideg dogmatikai kereszténység képviseli az igazi krisztusi szellemet.

Ujból és ujból elhangzik tehát a mi kis budapesti templomunkban az unitáriusok egyedüli dogmája, hogy: *nem a forma, hanem a szellem alkotja a kereszténységet* . . . s mintha e kis templomból időnként elhangzó szavak mindig nagyobb és nagyobb birodalmat vivnának ki megváltónk számára és mindig jobban és jobban egyesitenék az egész nagy mindenséget a krisztusi eszmében!

Érdekesen tárgyalta még az előadó a szocializmus áldatlan, vallást és Istent mellőző kinövésének csak bomlasztó, de épitení képtelen hatását; szellemes fordulattal összehasonlitotta azt a halott-égetés eszméjével, mely szintén csak az atomok szétbontására gondol, de nem jut eszébe, hogy *mivel fogja majd a természet által rendelt, földben végbemenő vegyi álalakulásokat, összetételeket pótolni.* (Az én szerény nézetem szerint azonban egészségi, estetikai és sok más szempontból véve a dolgot, nem elvetendő eszme.)

A rendkivül tudományos és szellemes előadás nagy és mély hatást keltett a valláskülömbség nélkül összesereglett előkelő közönség előtt.

Az est érdekességét növelte *Bárdossy Irén*, a kitünő művésznő szereplése, ki Bókay egyetemi tanár poetikus Heinedalait énekelte *Krausz* zene-tanár orgona-kisérete mellett, áhitatos, igazi templomi hangulatot teremtve remek hangjával; valamint *Kontor* megható szerzeménye: a „Miatyánk", melyet maga a szerző volt szives erőteljes, szép hangon énekelni, saját orgona-kisérete mellett, *Aczél* Ilona, a kolozsvári nemzeti szinház fiatal tagjának gyönyörü, kifejező, de discréte szavalata, mely Heine és Kiss József munkáiból mutatott be nehány kiváló költeményt, őszinte és általános tetszést aratva a nagy közönség előtt. Meg kell még emlitenem a postatisztek zeneegyesületének vonós négyesét, mely az összhangzatos és érzésteljes előadással igazán méltó befejezést teremtettek a sikerült estének.

Nem hallgathatom el, hogy egy változás történt templomunkban. A közönség ismételt megjegyzéseinél fogva be lett szüntetve a lelkesedés tapsa és az egyes szereplők előadása után mélységes, *siri csend* következett.

Én multkor azt a megjegyzést voltam bátor hangoztatni, hogy az Úr Isten előtt alighanem kedvesebb a mai, nemcsak közönyös, nembánomsággal tett, hanem határozottan rossz irányokat kultiváló korszakban a lelkek *szép* és *nemes* iránti fellángolása, még ha *taps* alakban jelentkezik is az egy templomban, mint a világ rosszaságának és bűnének discréte csendesség által való *mindennapi* hallgatag jóváhagyása.

A felolvasó ülés után mint rendesen vacsorára gyült a közönség egy része, hol az unitáriusok őszinte örömére megjelent *Bernát István* a Magyar Gazdaszövetség igazgatója is nejével, valamint *Kolozsváry Lajosné, Rosenberg Augusta* és *Maár Gyuláné*, mint vendégek a „háziak" között. Örömmel láttuk ősz tudósunkat, *Bodnár Zsigmondot* is ismét körünkben ki változatlan jó humorral toasztirozott a hölgyek egészségére és lelkesen éltette a „legszebben imádkozó" papot: Józan Miklóst

A legelső pohárköszöntőt *Józan* esperes mondta az est ünnepeltjére Geőcze Saroltára, jelezve, hogy majd ha mindenben maga Jézus lesz a vezetőnk, akkor jön el az Istennek országa.

Valóban úgy éreztük, hogy az a keresztény szellem, melyet az előadó ez este oly alaposan és lelkiismeretesen kifejtett előttünk, csakugyan közöttünk is volt; s nem keresve ki, milyen egyházhoz tartozik, *hogyan* imádja Istenét és *miképen* tiszteli megváltó vezetőjét, csak arra figyelve, hogy *éljük-e* csakugyan az Istent, *követjük e* együttesen a megváltó eszméket — mintha magát a Krisztust hoztuk volna közibénk ezen egyszerü vacsorára.

Adja az Isten, hogy ezen „modern"-nek nevezett keresztény szellem honosodjék meg a modern társadalom minden rétegében és akkor *lesz* megváltás! P. K. F.

Egy vándorló székely levele fiának.

Édes kicsi fiam, azt gondolám magamba, hogy ezt a levelemet neked küldöm, mert hát te olyan folyékonyan olvastál a verses könyvből, hogy bizonyosan eltudod olvasni a levelemet is. Azt igérte az Unitárius Közlöny szerkesztője, hogy neked is elküld egyet belőle.

Immár hogy Kolozsvárra kerültem, én biz' addig jártam kicsi fiam, a mig megtudtam, hogy hol készitik a mi kedves ujságunkat. András bátyáddal a csendőrrel összetalálkoztam a Mátyás király szobra előtt (Máskor arról is irok) s ő elvitt a nyomdába. Hiszen én már ezt jól megkaptam volna András —

mondám — mivelhogy én őcsém itt két egész esztendeig tanultam ennekelőtte, mert hát ez volt a régi kollegium. Annyi igaz, hogy csak alig lehet reá ismerni, mert akkor az utca felől is, az udvaron is vas rácscsa volt mindenik ablaknak, nehogy kiszökjenek rajta a nagy diákok. Meg aztán a kapuja is tiszta vasból volt Ha azt egyszer bezárták, tudom senki ki nem ment rajta.

A hogy bementünk a nyomdába, mindjárt észrevettem hol vagyunk Hát az a régi konsistorium. Ez az a hely fiam, hol a mi főembereink a püspök urral minden vasárnap összegyülekeztek s tanácskoztak e mi szent unitárius egyházunk dolgairól. Meg is mutattam András bátyádnak, hogy én melyik ablak mellett dolgoztam.

Ugy ám kicsi fiam, tudd meg, hogy édes apád is akkor a konsistoriumhoz tartozott, mert az öreg jó Kovácsi bácsi, aki akkor jegyző volt — az Isten nyugtassa meg — azt mondotta, hogy én járjak el a postára s aztán kapok egy kevés pénzt. Ugyis volt. A mikor a sok nagylevél készen volt az Esperes uraknak, az iródiák ide adta nekem a bélyegzőt s én mindenik levélre rányomtattam a bélyeget.

Ott volt a nagy régi asztal a két ablak között. Olyan jól emlékszem rá, mintha tegnap lett volna. Azután elszaladtam velük a postára.

Most minden másképpen van. Az asztal helyén egy nagy nyomtató gép van. Éppen olyanforma, mintha cséplőgép volna, csakhogy a fogai helyett egy nagy sereg apró betü van összetéve jó szorosan, éppen ugy, ahogy az ujságban látod. Aztán egy nagy gummi rud be van kenve festékkel s azután egy ügyes leány a nagy kiteritett ív papirost bele teszi a gépbe, szinte ugy, mint a kévét a cséplőgépbe, a gép bekapja, a festett rud alatt végig futnak a betük, a rud mindeniket bekeni fekete festékkel, a festék rátapad a papirosra s a tulsó végén kihull a kész ujság Éppen mint a tiszta buzaszem a cséplőgépből.

A régi konzistorium szobájának kemény, vastag falát kivágták, s egy ajtón bemegyünk a szedőlegények szobájába. Mindeniknek van egy polcza. mindeniken van egy csomó kicsi lyuk, olyan, mint egy fiókocska. Azokban vannak az apró betük. Ezek az ügyes betüszedő legények kapdossák fel a betüket, s a hogy az irás mutatja, rakosgatják egymás mellé Azután a betüket jó keményen összekötik, éppen mint az arató a buzaszálakat kévébe.

A mikor az udvarra kikerültünk, láttam, hogy a hol mi régen labdáztunk, most épület van. A tanulószobák is mind

elváltoztak. Egyikből bolt lett, a másikból könyvkötőhely A nagy auditoriumból az egyetemi diákok olvasó szobát csináltak magoknak. Jól esett, hogy ezt a nagy termet is láttam, mert kicsi fiam itt egyik vizsga után nekem is adtak volt egy szép könyvet szorgalmam jutalmául Majd ha belőled is diák lesz, neked fogom ajándékozni.

Most többet nem irhatok Mond meg édes anyádnak, hogy elég jól megy a dolog. Ha Isten megsegit, ismét küldök neki egy kis pénzt. Az Isten titeket áldjon meg jó egészséggel. Édes kicsi fiam, a mikor lefekszel, imádkozzál édes apádért is.

Székely Ferencz.

Épitsünk Székelyudvarhelyen templomot!

Lapunk mult évi 10-ik számában közölt felhivás alapján, a Székelyudvarhelyen épitendő unitárius templom javára 1 - 1 rész tégla árába 50 koronát fizettek, illetve igérettel biztositottak:

Mélt. és főt Ferencz József püspök úr, mélt. id. Daniel Gábor főgondnok ur, Kovács Imre a h. keményfalvi hivek nevében, Sándor Mózes, László Domokos, Deák Lajos és neje Krisztóforovits Olga, Barabás András és neje László Ilona, Vári Albertné és Bodor Mihályné Székely-Udvarhelyről, Imre József Nagyenyedről, Raffaj Irma a segesvári és ujszékelyi nők nevében, Péter Sándorné és ifj Bartha Ferenczné a városfalvi nők nevében, Dombi János a h.-szentmártoni hivek nevében, Pálffy Ferencz a lokodi hivek nevében, Gálfy János Nagy-enyedről, Szentannai Sámuel Sz.-Kereszturról, Ferenczy Ágnes és Czirmay Zsuzsika F.-Rákosról egy fél rész, Dr Boros György és neje Kolozsvárról.

E diszes névsor szolgáljon buzditásul másoknak s az unitárius buzgóság tavaszra ez uton hordja össze a templomunkhoz szükséges téglát!

Sz.-Udvarhely. **Vári Albert.**

Jótékonyság és buzgóság.

A szegény torockai leány javára ujabb adományok érkeztek s ujból is Sepsiszentgyörgyről. A gyüjtő Lőfi Gyula ur a következő sorokat irta a küldemény mellé: A mai postával bátor voltam b. cimére 16 kor. 10 fillért utalványozni, mely összeget az alábbi névsor szerinti szives adakozóktól gyüjtöttem azon torockói kis leány tanittatása segélyezésére, kit a D. F. E. vett gondozásába Szivemből kivánom, hogy ezen összeget 100 mások

is igyekezzenek szaporitani és élvezője boldog legyen majd egykoron utána. — Adakozók névsora: Egy asztaltársaság Kovács Gábor urnál Nagyajtán 2·—, özv. Molnár Lajosné 1·—, Berger Sámuel —·40, Gelner Albert —·40, Szatmári József 1·—, Duha Géza —·40, Páll Sándorné 1·—, Benkő József —·40, Szentiványi Zsigmond 1·—, Dr. Nagy György 1.—, Nagy József 1·—, Fogolyán Endréné 1·—, Ütő Irma 1·—, Benkő Arpád S. Árkos 1·—, Szász Juliánna 1·—, Novák Gerő 1·—, Lőfi Gyula 1·—. Összeg 16 K 10 fillér. (Ha mindazt közhirré tehetnők, a mit a szegény és elhagyott leányok nyomoráról és küzdelméről tudunk, sokan megnyitnák szivük ajtait és segitségül jönnének. A DFE. gondja alatt levő leány még másfél évig lesz tanuló, mialatt egészen a jótékony szivekre lesz szorulva. Szerk.)

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Voltak-e Jézusnak testvérei?** Ezt a kérdést dr. Masznyik Endre pozsonyi theol. tanár egy karácsoni elmélkedésben tárgyalta a Budapesti Hirlapban A róm. kath. papok és tanárok hevesen megtámadták, mert szerintök ez a kérdés a Szűz Máriáról táplált hitöket nagyon bántja. Dr. Másznyik a támadásokra egy derék füzetben (ára 1 kor.) az evangeliumokból felel és fölsorolja azokat a helyeket, a melyekben Mária is Jézus is beszélnek a Jézus testvéreiről. Most már az a kérdés, hogy igaz-e a mit az evangeliumok mondanak, vagy az igaz, a miről ezek hallgatnak, Dr. Masznyik ezzel a müvével is ujabb bizonyságot tett arról, hogy ő a tiszta protestáns tudománynak hatalmas fölkent bajvivója. A tárgygyal későbbi számainkban foglalkozni fogunk bővebben.

— **Szomoru hir.** Egy különben jóravaló székely kőzségből kapjuk a következő hireket: Hiveimet általában igen becsületes és jólelkü embereknek ismertem meg, mindamellett vallásos buzgósággal és józan élettel nem vádolhatom. A templomgyakorlás nem ellemük; a pálinkát pedig annyira kedvelik, az asszonyok sem képeznek kivételt, hogy ami kis boruk terem, azt is eladják potom áron, hogy vele jó drágán pálinkát vehessenek. Van községi fogadó, mely egy ilyen 500—600 lélekből (bele van számitva még a legkisebb gyermek is) álló kis községnek évenként a pálinkából 800 korona hasznot hajt, pedig a tavalyi év, maguk is bevallják, „szük esztendő“ volt, hát még a korcsmáros is huz bizony tekintélyes hasznot, ezen kivül van egy zsidó is, akinek a mindennapi kenyerét ezek az emberek áldott jó lélekkel szerzik meg, szóval a zsidó részére kiisszák a mindennapi kenyeret. Erre a statisztikára, bár részükre igen kedvezően van kiállitva, maguk is megdöbbentek, mindamellett szokásuk mondani: „a pálinka olcsó ital“ mire megjegyeztem, hogyha ingyen adnák a pálinkát, még azon az áron is igen drága volna. Nem hiába, hogy méreg, mert méreg drága. Mi tehetetlenül állunk (vagy csak mi gondoljuk igy) a pálinka komikus (talán tragikus) hatalmával szemben.

— **Ifjaink külföldön.** Réges-régen történhetett, hogy egyszerre három unitárius ifju legyen külföldön az egyház hizalmából. Most három van, dr. György János Északamérikában, Meadvilleben az unitáriusok egyik hittani intézetében tanul. Arról értesültünk, hogy e jeles ifju megkapja a segélyt a Harvard egyetemre a jövő tanévre. A Harvard Amérika legnagyobb egyeteme s az egész világon csak kettő, vagy három van népesebb és gazdagabb. Az egyetem egy egész város Boston mellett. E város neve Cambridge

(Kémbridzs). Az egyetemen van theologia s dr. György annak lesz rendes tagja. Raffaj Károly Angliában Oxfordban van a Manchester College theologiai akademián. Tőle is érdekes levél érkezett, melyből a közelebbi alkalommal szintén közlünk. Pákei Mártha kisasszonynak Londonban a Channing House iskolában tanul. Mindenik ifju nagyon kitünően végzi dolgát.

— **A Székely Társaságok Szövetsége** azt a nemes célt tüzte maga elé, hogy a székelység kebelében levő apróbb egyesületeket összevonja, hogy a magyar társadalomnak minden tagja vagyonban, erkölcsben egyaránt erős legyen „Isten és haza iránti kötelességeinek teljesitésére.“ E szövetség erősitése minden magyar embernek kötelessége, mert a mai politikai alakulások mellett szükség van erős és önálló szervezetekre. A Szekely baromfi-tenyésztő egyesület virágzását mutatja az egyesület első évi működéséről szóló jelentés. A tagoknál (70) 1200 korona tőke van elhelyezve baromfiban. A Vágás kőzségi szalmafonó tanfolyam folyó hó 9., 10. és 11-én Székelyudvarhelyen kiállitást rendezett. 15 növendék Tóth Margit tanitónő vezetése alatt csinos és értékes tárgyakat készitett. A székelyföldi tejszövetkezetek a mult évben szép eredményt értek el. 18 tejszövetkezet másfél millió liter tejet dolgozott fel s ebből 300 ezer korona bevétele volt. Eltekintve attól az erkölcsi haszontól, mely az egyesülésből származik. Jövőre még több lesz az eredmény, mert a szövetkezetek többnyire a mult év folyamán keletkeztek s müködésük rövid időre terjedt.

— **A 4-ik nagy konferencia** Bostonban fog lenni, vagyis ott, ahol 1900-ban az eszme született. A genfinek még tart a hatása s máris nagyon szervezkednek Amérikában és Angliában is. Amérikában egy new-yorki ember felajánlotta az előkészületekre szükséges költségeket, s a főtitkár Wendte lelkész az ideje nagy részét erre fogja szentelni. Angliában gyüjtést inditottak, hogy 100 unitárius papot küldjenek át Bostonba. 75.000 koronát széndékoznak gyüjteni, az adakozás már megkezdődött.

Az egyházközségekből. Bölönbe Lőfi Ödön lelkész beköszöntött február 24-én. Nagy-Ajtán Veress György március 1-én fog beköszönteni uj állásába. Hodmezővásárhelyre megválasztották tanitónak és énekvezérnek Boros Áron hetesi administrator tanitót. Városfalvára Vajda Antalt kinevezték községi iskolai tanitónak és énekvezérnek. Hetesre Asztalos János tanitójelöltet a főtisztelendő püspök ur kinevezte adminisztrator tanitónak. Magyárzsákodra Kis Dénes tanitójelöltet megválasztották tanitónak.

— **Az angol képviselőház** 440 tagja közül 262 kötelezte magát, hogy az országházban inditvány tétetik arra nézve, hogy az anglikán egyház szertartásából a róm. kath. mise töröltessék, ráfognak szavazni: 244-en, követelni fogják a püspök vétó jogának eltörlését. Ezekhez még 75-ön igérték meg csatlakozásukat.

— **Londonban** a welsek között ujabban sokan nyilvánitották az unitáriusok iránti rokonszenvüket. Egy nem unitárius gyülésen egy unitárius világi férfi tartott előadást. A hozzá szólók között többen kifejezték az unitárius vallás iránti hálájukat és elismerésüket, habár a felolvasás irodalmi tárgyról szólott.

— **Gineverné Győry Ilona Londonban** s általában az angolok között rendkivül élénk munkásságot fejt ki Magyarország érdekében. Közelebbről egy magyar társaság alakult Londonban, melynek célja társadalmi, és kereskedelmi központ létesitése, az ottani magyarok egyesitése, az utasok támogatása és a kereskedelmi üzletek lebonyolitásának elősegitése. Gineverné asszony előadást tartott Magyarország a multban és jelenben cim alatt, melyet magyarok és magyarországi nemzetiségek s angolok szép számmal hallgattak. Az előadás kitünően sikerült képekkel volt illusztrálva. A hallgatóságot rendkivül érdekelte, az előadó sok tapsban és elismerésben részesült. Az uj társulat elnöke szép beszédben fejtette ki a társulat célját. Örömmel értesülünk, hogy az angol unitáriusok e mozgalmat lelkesen támogatják.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A buzgóság éledez. A falusi munkával foglalkozó hivek számára készült olvasmányok iránt némi buzgóság kezd mutatkozni. Az Unitárius Közlöny téli számaiból ez ideig megrendelést kaptunk: Abásfalva, Dombó, Ikland, H.-szt.-márton, H.-almás, Derzs, H.-városfalva, Várfalva, H.-jásosfalva, Mészkő, Vargyas községekbe. Ha egy kissé rendezzük ezeket a neveket, azt látjuk, hogy felénél több esik az Udvarhelyi egyházkörre, mig ellenben a legnépesebb (a kereszturi) a leggazdagabb (a hszéki) s még négy (küküllői, f.-fehéri, kolozsdokokai, dunatiszamenti) teljesen némán és tétlenül maradtak. Erre csak Shakespeare tudna kadenciát csinálni ilyenformán: A mór elmehet, de többször vissza se jöjjön.

„Jövendő". Az unitárius papnövendékek önképzőköre „Egyházilap" cimü kézirati lapját éppen most egy éve „Jödendonek" nevezte el. Mi, akik figyelemmel kisérjük e lap életét és munkásságát, gyakran örvendünk ezen a „Jövedőn" amely sokat igér a jövő egyházi irodalomnak.

A Nők Világába Hollandiából ujból igen becses és érdekes levél érkezett Más részről is kaptunk szép dolgokat s igéreteket. Az unitárius nők szives érdeklődését kérjük.

Arlov Viktória urnő egy nagyon kedves levél kiséretében gyönyörü munkákat küldött a Nők Világa javára. Az aranyos kis munkások között van Mikó Juliska ki még csak iskolás leányka, de párnáján az égetett festés nagyon szépen sikerült. Az Árlovné három leánykája is kitett magáért. Az öt éves kicsike egy lámpaüveg védővel mint saját munkájával járult az adományokhoz. A kedves mama soraiból kiéreztük a boldogságot, s mi is vele örvendeztünk, mert a jövő unitárius nőit már láthatjuk a munka mezején. Ez a hir jusson el mindenik iskolába, mindenik kis leány szivéhez.

A konfirmációra készülés kezdődik. A Dávid Ferencz Egylet konfirmációi emlékek már a mult évben elfogyott, s hogy kellő időben gondoskodni lehessen, kéri a titkár az érdekelt lelkész urakat szíveskedjenek jelezni hány példányra lesz szükségük?

Az udvarhelyköri D. F. E. f. é. választmányi gyülést tartott, és a központi választmány körlevelét valamint az összes egyleti ügyeket komoly tárgyalás alá vette s érdemes véleményeit beküldte.

Az egylet pénztárába 1906 január 20-ig rendes tagok fizettek:

A háromszékkőri fiókegylet pénztárába fizettek. Csiszér Béla Eresztevény özv. Boncza Györgyné S.-Kőrispatak, Páll Sándor, ifj. Székely Elek, Szathmári József, Szentiványi Miklós Dr. Nagy György, Ütő András, Marosi Ferenc, Dr. Barabás Sándorné, özv. Ütő Benjáminné S.-szentgyörgy, özv. Göncz Mihályné, Végh Benjámin, Barabás Ferenc, Unitárius Egyházközség S.-Árkos, Albert Lőrinc Bölön 905-re.

Az Unitárius Közlöny céljaira ajándékozott Br. P. Horváth Kálmán elnök ur 50 kor., a Nők Világára Perczel Ferencné őnagysága Bpest 32 kor.

Az egylet perselyébe ajándékoztak: Binecz Sándor M.-Macskás 20 fill., Mihály Domokos Hosszurév 2 kor., Kerekes Józsefné Bpest 5 kor., Doby Antal Homonna 1 kor. Egy katona 46 fillér. Fogadják az egylet köszönetét.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

Szerkesztői izenetek. P. Á. Az énektanitás kérdéseire csak a tavaszi számokban kerülhet sor. Figyelmet kérünk. A másikról a N V.-ban

TARTALOM: Uj arany szabályok. (Vers.) Tarcsafalvi Albert. — A gazdag ur és a szegény mester ember — Egyik egyházközség életéből. — Külföld. — Levél Amerikából György J. — Geöcze Sarolta az uuitárius templomban P. K. F — Egy vándorló székely levele fiához. Székely Ferency. — Épitsünk Székelyudvarhelyt templomot. Vári Albert. — Jótékonyság és buzgóság. — Egyházi és iskolai mozgalmak — Egyleti élet és munkásság.

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L.-utcza 10. sz.)

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. ÁPRILIS. 4. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

„A zsidóság eszméi és tanai“ az unitárizmus szempontjából.

Régi vágyamat és óhajomat teljesitem, midőn dr. *Venetiener Lajos* 1904-ben megjelent könyvéről: „A zsidóság eszméi és tanai“-ról irok néhány szót.

Teszem ezt az „Unitárius Közlöny“ hasábjain azért, mert tudom és érzem, hogy keresztény részről az *unitáriusok szabadelvü ujságja* az a hely, melyben a zsidóságnak e kiváló könyvéről megemlékezni kell. Teszem ezt bizalommal és nyugodt lelki ismerettel, mert ismerem az unitárius szellemet, ismerem egyházunk fejének, valamint e lap szerkesztőjének nézetét, gondolatát, mely lehetővé tette, hogy Kolozsvárt is a legtestvériesebb viszonyban legyen egyházunk a zsidóság liberális részével.

Nem ismertetni, nem részletezni akarom e könyvet, csak mint szintén vallási ügyben dolgozó szerény munkás rá akarok mutatni egy erőteljes munkára, mely míg mi az unitárizmust, a *tiszta kereszténységet* emeljük ki a többi vallások közül, hogy bebizonyitsuk ennek feltétlen igazságát, addig az annak a bebizonyitásán fáradozik, hogy *a kereszténység altruizmusa ott gyökerezik a zsidó vallás alapgondolatában* s nincs az evangeliumnak olyan passzusa, olyan humánus gondolata, melyhez majdnem szó szerint hasonlót ne lehetne ősi könyvükben is találni!

Sokan a más vallásuak között talán csodálkozva nézik irásomat, hogy jól látnak-e!? Én a *keresztény* asszony, az *unitárius* eszmében utazó munkás, a szüntelenül *Jézus Krisztus* eszméit dicsőitő felolvasó, magam teszem szóvá ezen „merénylő“ könyv esetleges igazságát!!

Mélyen tisztelt olvasó közönség! Én *Derzsi Károly* liberális eszméitől áthatva fogtam kezembe a tollat, dr. *Boros György*,

— ki gyönyörü missziót teljesitett és teljesit még ma is a keresztény-zsidó barátság érdekében — volt szerény kis irodalmi munkásságomnak legelső pártfogója, útmutatója és támogatója; elejétől kezdve pedig az utolsó óráig *Ferencz József (az unitárius püspök)* csodálatosan tág látkörü szelleme annak állandó iránymutatója. Én pedig ezen vezetőimtől mindig azt hallottam, azt tanultam, hogy a zsidó vallás külsőségei és ceremóniái dacára alapjában véve mint tisztá, *egy Istent hirdető*, humánus és józan vallás, nagy és nemes szerepet játszik a világ vallásainak történelmében.

Én is hiszem, hogy az emlitett könyv ambiciózus, nemesen önérzetes irója egy kis vágást akart adni a kereszténységnek, mikor ki tudja hányszor megsértett büszkeségében merészen oktatólag veti oda előszavában, hogy: „Tanulja meg a keresztény olvasó e könyvből, hogy a kereszténységnek parányival sem tulajdonitható valamelyes fensőbbség a zsidóság felett s tanulja meg belőle a zsidó olvasó, hogy büszke önérzettel vallja magát azon közösség tagjának, mely először ismerve fel az igazságot, meghivatott, hogy az Egyetlen Istennek világosságában *mindennapos vértanusággal* hirdesse s megvalósitsa azt az eszményt, mely majdan Hitben és Szeretetben egyesiteni fogja az egész világot."

A mi lapunk elég igazságos, elfogultalan és szabadelvü lap ahhoz, hogy nyiltan bevalljuk benne, miszerint az idézet megdöbbentően merész mondás, *bátor* és *önérzetes* beszéd! De vajjon csakugyan *sujtólag* hat ez a kijelentés a keresztény vallásra? A többi egyházak bizonyára azt fogják mondani, hogy igen, ez egy égbekiáltó igazságtalanság és sértés Krisztus vallására nézve; de az unitárizmus csak örvendve felelheti a velünk szembeállni kivánó bátor harczosnak, hogy az a *vonal*, melyet ő von képzeletben a különböző vallásokon keresztül, mintegy összekötve azokat az *igazság eszméi* által, nemcsak az ő vallásának igazságát jelenti, hanem mindazon vallásnak — s igy első sorban a keresztény vallásnak — is igazságát, melyben az alapigazság fonalát *ily könnyen át lehet vezetni*, sőt egyik-másik ágánál *megizmosodva* fel lehet azt találni!

Ezt a számottevő vallásokon *vörös vonalként* keresztül húzódó alap-igazság kimutatását *Jenkin Lloyd Jones* is gyönyörűen ismertette egy tanulmányában, melyben Mózes, Jézus, Socrates, Buddha eszméit egymás mellé állitva, mint rokon és testvéreszmék vannak feltüntetve s *Derzsi Károly* kitünő forditásában az *unitárius füzetekben* is megjelentek.

A mai kereszténynek nevezett antisemita világban, midőn oly játszva s meggondolatlan naivsággal dobjuk oda a világnak,

hogy: „megcsalta a *zsidó*“, „kiszipolyozta a parasztot a *zsidó*“, „elitta a pénzét a *zsidónál*“ stb., tehát sohasem a *csalás*, az *uzsora*, az *iszákosság* vagy *korcsma* ellen küzdenek, (mert hát ha ezáltal a mi társadalmunkat is érné egy kis leczke vagy veszteség), hanem megelégszünk azzal, ha szidjuk a „zsidót“ — hadd álljanak itt szószerint azon *unitárius* szavak is, melyek a többek között *Mózesről* és *követőiről* a legigazságosabban nyilatkoznak.

„. . . a világ még sohasem szolgáltatott igazságot annak a népnek, mely a Mózes vezetése alatt a 13-ik században (Kr. e.) kimenekült rabszolga csoportból támadott; a népnek, melynek országa „három continensnek lett országútjává“ s melyből a világnak három nagy *egységhivő* vallása származott, u. m. a judaizmus, keresztény vallás és a mohamedanizmus. Mikor számba vesszük azt a befolyást, melyet az Ó-Testamentum prófétái a világ *erkölcsi* és *lelki* életére gyakoroltak; mikor megbecsüljük a zsoltárok hatását s a Jób könyve irodalmi értékét; mikor megmérjük a keresztény vallás mélységeit s a Mohamed kardjának civilizáló súlyát: *akkor s csakis akkor mérhetjük meg azt az árnyékot, melyet ez a hősi alak a késő századokra vetett és vet!* Ha tudni akarjuk mit tett Mózes a világ javára: jússon eszünkbe, hogy Jézus és az ő tanitványai, Pál és az első keresztény martirok, valamint az erőnek ama hatalmas áramlata is, mely a zsidó gondolkodáson és valláson keresztül a mai korba it áthatott, mindezek a Sinai nagy hőstől indultak ki s szállottak át hatásukban napjainkra. A zsidókat helyesen nevezte valaki „a középkor sarának“ Egyetemeket állitottak, az európai kereskedelmet szervezték és fenntartották akkor, mikor éppen ez a kereskedelmi közlekedés volt legfőbb eszköze a haladásnak s a civilizáció terjedésének; megkedveltették a tudományt, előre vitték a gyógyászatot, ápolták a nevelésügyet ép azokban az időkben, midőn a babona volt Európa vallása, midőn vakhit s sötét tudatlanság uralkodott a lelkekben. *Maimonides*, a 12-ik század világossága; *Mendelsohn* Mózes, Németország mai tudományos müveltségének egyik előhirnöke; *Spinoza*, a világhirü bölcsész; *Heine*, *Auerbach* és még sokan képviselik a közreműködők ama hosszu névsorát, kik — a Mózes népe közül — a mai kor gondolkozásához és müveltségéhez hozzájárultak. Ily messzire, mintegy 32 századra, veti le árnyékát az egyptomi rabszolga gyermeke.“

„Mózes népe adott a világnak mélyebb lelki vigasztalást, adott tisztább hitet s reményt, de a Mózes története vigasztalanul megható . . . s ami a népet illeti, aligha van a világtörténelemben valami elszomoritóbb, mint a Mózes népe története“.

„Vallási méltatlanságokat szenvedtek s *szenvednek ama népektől s népek között, kiknek Istent s vallást adtak* s kiknek hitéhez, reményéhez s bizalmához — szent irataikból — kifejezéseket s formulákat, énekeket szolgáltattak".

„Vallásának (már mint Mózesnek) alkotmánya a tízparancsolat; ebben nyilatkozik az ó-testamentumi *igazságosság*, mely nélkül egy nép sem élhet, s melylyel egy nép sem halhat meg *Az erkölcs a mózesi vallás alapkövetelménye* s mivel ő ezért működött, örök időkre szólólag működött. A mennyiben az igazságosságért harcolt: annyiban tertvére ő Zoroásternek, Confuciusnak, Buddhának, Sokratesnek és Jézusnak".

„. . . a héber hős a hit szemeivel előre látta a modern tudomány legnagyobb vívmányát s rendszerét, a törvények összhangját, a fajok és népek *egységét*; művészet, tudomány irodalom, államkormányzás — mindannyian egy oltárnál, az *igazságosság oltáránál* kell hogy szolgáljanak és meghajoljanak . . . Nem sok istenre, nem három-egy istenre, hanem a mindenekben *Egyre* van szüksége a léleknek s az emberiségnek".

Azért idéztem hosszasan e tételeket, hogy bebizonyitsam, miszerint a *modern* zsidó és *modern* keresztény irodalom között nincs diszharmónia. Jenkin Lloyd Jones munkájának mintegy öntudatlan folytatása, kiegészitője Wenetiener érdekes könyve s igaza van a szerzőnek, ha úgy a kereszténység antisemita részét, mint a zsidóságnak azon tagjait, kik a három-egy Isten hitet *tisztábbnak, előnyösebbnek* tartják magukra nézve a XX. században — felvilágositani kivánja.

Én, ebből a könyvből itélve, a modern zsidó és modern keresztények törekvését *egynek* látom, mely, ha úgy az egyiknek, mint a másiknak még nehezen sikerül — sem a *mózesi*, sem a *krisztusi* vallást nem lehet érte okozni, hanem igenis az *általános* erkölcstelenséget és *általános* lelkiismeretlenséget!

Sokat, nagyon sokat kell még ennek a két derék vallásnak küzdeni a sötétség ellen, míg csakugyan „hitben és szeretetben" egyesiteni fogják a világot!

És e szent reménységben hadd idézzem végül Wenetianer végszavait, az Ó Testamentum klasszikusan szép próféciáit:

„S valamennyien összetörik kardjaikat *kapákká* s dárdáikat *vincellér késekké; nem emel majd nemzet nemzet ellen kardot s nem tanulnak többé háborut*". (Ezsai. II. 4)

S lakozik majd a farkas a báránnyal s a párduc együtt heverész a gödölyével; borjú, oroszlánkölyök s hízó-barom együtt — és *egy kis fiu* vezeti őket Tehén és medve legelésznek, együtt heverésznek kölykeik, az oroszlán pedig, mint az ökör, szalmát eszik. S a csecsemő a vipera lyuknál játszik s az

elválasztott gyermek baziliszkusz odujába nyujthatja kezét. *Nem ártanak s nem rontanak egész szent hegyemen,* mert megtelt a föld az örökkévaló megismerésével, mint vizekkel, melyek a tengert boritják", (Ezsai. XI. h. 9.).

„És az örökkévaló fog uralkodni az egész földön; ama napon *Egy* lesz az örökkévaló és az Ő neve: *Egyetlen Egy*". (Zakaria XIV. 9).

„És lészen, ahelyett, hogy azt mondanák Izraelnek: Nem vagytok népem, majd azt fogják róla mondani: *Élő Istennek Gyermekei ők*". (Hosea II. 1)

Ime a *munka,* a *béke* és az *egység* evangeliuma.

S mintha *viszszhangként,* az „ősi talaj virágainak illatától megittasult" szelid hangot hallanók az evangeliumból megcsendülni: „*Boldogok a békességre igyekezők, mert azok Isten fiainak mondatnak* . . ." (Máté evang. V. 9.)

Perczelné Kozma Flóra

Apró történetek.

Fergeteg.

Évekkel ezelőtt valami ügyes-bajos dolgomban Dobó András házához toppantam be. Éppen valami házi perpatvar járt le. Én is hallottam egy pár szót a végéből, de egyet sem mondhatok el itt. Különben is nem szeretek ajkamra venni ilyesmiket Ebben persze András urammal nem értünk egyet. Remélem azonban, hogy csak egyelőre, mert világért le nem mondanék arról, hogy székely atyánkfiát káros szokásáról meggyőzni iparkodjam. Ime, a mi páros viaskodásunk — dióhéjban.

— No, ez aztán volt furcsa beszéd András uram! . . .

— Bizony volt ez, tanitó úr! Igy tartom én rendben a cselédjeimet. Lássa é, be szépen ülnek most ott a sarokban! Aztán meg az asszony is meghúzta a bagariát. Igy kell nekik azt a füzfán fütyölő . . .

Jól van András, jól van (kissé alább becsültem a székelyt), látom én már, hogy ehhez maga jól ért. De én a további hasonló jókra nem vagyok kiváncsi. Azt azonban szeretném tudni, hogy gondolt e néha öreg napjaira? Azokra az időkre, midőn nem maga lesz a családi élet *fergetegje,* hanem talán a középső vagy kisebbik fia Nem fél, hogy akkor ezek a szitkok a kend fejére vissza szállanak. Mert hát a gyermekek tanulnak s némely dolgokat nem felednek el.

— Dejszen, próbálná csak valamelyik . . . — szólt András gazda.

— Biztos lehet arról, hogy nem is próbálgatják, hanem egyszerüen megteszik és gyakorolják. Megteszik azért, mert nem is tehetnek egyebet. Hiszen a szives, szép szóhoz nincs szokva szájok. Arra kelmed nem tanitotta. Nem úgy cselekedett, mint az okos kertész, ki veteményéből a gyomokat kihányja, hogy a nemes palánta nevekedhessék, hanem éppen forditva. Ne nézzen haraggal reám, hiszen jóakarója vagyok. Azt is tudom, hogy nem készakarva cselekszik rosszat, hanem megszokásból. A való az, hogy kelmed saját gyermekeinek ellensége.

De erre már felszisszent Dobó uram s majd kérdőleg, majd szemrehányólag nézett reám. Valamit hebegett, de nem tudtam belőle semmi értelmet kihámozni. Végtére is keserü hangon kérdezte:

— Én gyermekeimnek ellensége? Én, a ki ruhájukról, élelmükről fáradsággal gondoskodom? No, már ezt mégsem mondhatja tanitó úr! . . .

Őszintén megvallom, hogy előre kissé nehezen esett ezt a külömben elég jó embert bántani

— Igen, igen, ellensége! Meg ne ütődjék rajta. Hát kelmed nem tartaná ellenségének, ki rétjét útszéli kavicsokkal dobálná tele? Hátha vetéshatárába konkolyt s más gyommagvakat szórna valaki?

— No, már azt szeretném látni! Csendes ember vagyok portámon kivül, de már akkor én is a fejelágyára ütnék annak a hitványnak . . .

— A hány szó, annyi hiba. Portáján kivül csendes ember? Hát miért nem azon belől is? Talán többel tartozik másoknak, mint a családjának? Hiszen lelki javainkat is előbb a család tagjai között kell szétosztanunk. A másik hiba pedig, hogy a konkolyvetővel szembe nézne s magamagával nem mer szembenézni, holott ez a legközelebbi ellensége hinti a család népe között a konkolyt.

— Bocsánatot kérek, szó a mi szó, hibás vagyok, de . . .

— Itt nincsen semmi „de". Kelmed káromkodó ember, punktum. Nem elég, hogy önmaga lelkét beszennyezte e fertőző betegséggel, gyermekeit s ezek útján unokáit is lelkileg megmételyezi. Hogy legyen Isten áldása népes családján? Hanem hát nincs is miért beszéljek tovább. Ugy is hasztalan volna. Áldja meg az Isten!

Kezet adtam s indulni készültem. Holott igazában csak úgy tettem, mintha menni akarnék. Jól tudtam én, hogy a vágott sebet néhány flastrommal be kell ragasztani. Még pedig olyan formán, hogy az orvosi kurának tiszteletdíja a javulás ígérete legyen. Igy is történt s mondhatom, hogy Dobó András életében tőlem bucsúzott el a legmelegebb kézszoritással.

Azóta a sors engemet is meghordozott jobb és bal karján, váltogatva. De nem zugolódtam Hol a *tanitvány* már nem károm-kodik, ott a mesterének zugolódni sem illő. Hogy pedig Dobó András beváltotta igéretét, bizonyságául álljon itt a következő levél:

Tisztelt tanitó úr!

Háládatos szívvel irom ezen levelemet. Kivánom is, hogy egész háza népestől találja friss és jó egészségben. Emlékszik-e arra, hogy 4 évvel ezelőtt pirongatásaival, hogy megviselt? Két napig voltam betege, de már kigyógyultam egészen. Az a nap az én ujjászületésemnek napja. Azóta házunknál kevesebb a füst és több a meleg. A jó Isten neve pedig csak imádságainkban és dicséreteinkben fordul elő. Csupa gyönyörüség, mikor a kicsi Ferkő igy imádkozik:

Ki adsz ruhát, kenyeret,
Áldott legyen szent neved!

Nem szidalmakkal, hanem imádsággal, pacsirtaszóval van most tele a ház. Ezt tanitó úrnak köszönjük Isten áldja meg érette!

Ha elszabadulhat abból a czifra városból, jöjjön el hozzánk. Akad egy kis meleg rétes és palacsinta. Senki sem adja jobb szívvel tanitó úrnak, mint az anyjok. Ő tudja, hogy miért. Talán, hogy elégette az én rossz fámat, melyből sokat tüzeltem a háznál.

Varjas, 1906. január 5. Igaz tisztelettel:
Dobó András.

U. i. A szomszédunkban olykor még hallatszik egy-egy erős *Miatyánk* Nem küldhetne oda is abból az orvosságból — egy kávés-kanállal? . . .

Az utóiraton egy kissé még gongolkozom.

Tarcsafalvi Albert.

Kolozsvári levél.

Kedves bátyám! Mindenki kiváncsi a világ folyására s igy tudom, hogy bátyám is érdeklődik a kolozsvári ügyek iránt. Mi itt a városon sokkal szerencsésebbek vagyunk, mint a falusiak, mert a világ annyira be van szőve táviró- és telefonhálózattal, hogy a föld tulsó oldalán történteket is meglehet tudni.

Mikor a nyáron a muszkák a japániakkal békét kötöttek, mi már 12 óra mulva, rövid 24 óra alatt tudtuk Igy, szumoru szívvel bár, de meg tudjuk azt is még az nap, mikor a törvénytelen kormány szolgáját beiktatatják a mi vármegyénkbe főispáni székébe.

Azonban nem tárgyalom ezt a szomoru ügyet hanem szólok a mi életünk folyásáról. Mert bizony azóta megváltozott a világ, mikor még bátyámék voltak lakói az unitárius főtanodának. Nemcsak az a különbség, hogy a régi szűk épületből átköltöztünk Kolozsvár egyik legszebb palotájába s a régi rosszul világító petroleumlámpák helyett gázlámpák terjesztenek kitünő világosságot, hanem megváltozott egész életünk. Most már a kosztozás sem olyan, mint még az én gyermekkoromban is volt, hogy reggelire hoztunk jó tordai pecsenyét, ebédre a Központiból vagy az Ács-féle vendéglőből 15 krajcárra vastagételt vagy aprópecsenyét, melyet néha takarékossági szempontból másodmagunkkal fogyasztottunk el s a vacsora pedig éppen olyan volt, mint a reggeli. Már tudniillik, hogyha volt pénzünk, a mivel vásároljunk.

Most azonban mindnyájan, gimnázisták és papnövendékek együtt étkezünk két nagy teremben. Az étkezés mindennap pontosan meghatározott időben történik. Még pedig a reggeli 7 órakor, az ebéd fél egy és a vacsora fél hét órakor van. Az ebéd mindennap háromféle: leves, sült, vagy ehelyett sóbafőtt és vastagétel. A vacsora pedig ritkán tészta, legtöbbször pedig valami hús-étel. Tehát mégis csak jobb a mai diák-élet, mint volt régebben, mert most nem kell aggódnunk, hogy vajjon lesz-e mit együnk holnap. Akkor néha-néha megtörtént, hogy a pénzünk elfogyott és a hónap végefelé elfűtyöltünk egy-egy ebédet. Most ilyen veszedelem nem fenyegetheti a diákot. Csak akkor nem kapja meg jussát, ha a rendes időben nem jelenik meg. Olyan ez is, mint a zsidók bujdosása idejében a manna: aki korán nem kel fel, nem kap belőle Igy is van ez jól, mert ilyen nagy társaságot szigor nélkül nem lehet fentartarni. Étkezés előtt valamelyik papnövendék mindig imát mond.

Most közelebbről történtek a szép dolgok intézetünk falai között. A Dávid Ferencz Egylet három gyülést tartott a kollégium disztermében, hol a papnövendékek dalárdája mindenik alkalommal szépen énekelt. De legnagyobb nevezetessége ezeknek a gyüléseknek a dr. Boros György dékán előadása a „Bibliáról".

Erről a szent könyvről sok mindent irtak és beszélnek. Némelyek azt mondják, hogy minden sora, minden betüje szent és csalhatatlan s az egész könyvnek minden részlete egyenlő értékü. Mások meg éppen semmit sem törődnek vele. Azt mondják, hogy az már régi, elavult dolog, nem sokat ér. Némely falusi ember csak arravalónak tartja, hogy legyen mibe tegye a fináncoktól kapott szeszfőzési engedélyt, a járásbirósághoz szóló behivókat s más ilyen fontos, de a bibliával összefüggésben nem levő iratokat.

A dékán úr megmutatta, hogy a bibliának ma is van értéke és hogy az ma is az élet sava Azt is bebizonyitotta, hogy minden részlete nem egyenlő értékü, sőt a bibliai irók is tévedhettek A Mózes törvényei sohasem olyan fontosak, mint az evangélium örökbecsü igéi. Azt is megtanultuk ebből az előadásból, hogy Jézus életét legjobban, legigazabban a Márk evangéliuma adja elő, mert azt Jézus halála után csakhamar megirta.

Ezeken az előadásokon roppant nagy közönség volt jelen s mindenki megtanulta, miképpen kell a bibliát olvasni, hogy az lelkünk nyugalmát minden körülmények között megtartsa.

A Dávid Ferenc Egylet dolgozott még ezután is.

Februárban és márciusban szintén voltak ilyen gyülések. azonban ezekről nem számolok be olyan részletesen. mert olyan tudományos kérdésekről volt szó, ami bátyámat nem igen érdekli. De mondok mást, aminek tudom örvendeni fog. Kollegiumunk ifjusága nagyszerü ünnepélyt rendezett március 15 nek, a szabadság napjának emlékére. Hatalmas szavalatok, lelkes beszédek hangzottak el, s minyájan megesküdtünk még egyszer: „hogy rabok tovább nem leszünk!“

Itt van már a husvéti szünidő, de én nem leszek otthon, mert legacióba megyek, ami nekünk nagyon fontos, mert vidéket és embereket, szokásokat ismerünk s igy tapasztalatokat szerzünk. Majd a jövő alkalommal beszámolok erről is.

Szerető öcsese:
Beddi Pál.

„A vallás Tompa költészetében.“

Ezen czim alatt tartott *Józan Miklós* unitárius esperes magas szárnyalásu felolvasást *a budapesti Dávid Ferencz Egylet* márczius 10-ki felolvasó ülésén. Megkapóan vázolta, hogy Tompa a természet keblén nőve fel, annak tüneményei mögött az Istent látja, az ő örök dicsősége ragadja meg és készti szólásra az igaz érzés egyszerü hangján Igy emelkedik a *láthatóról* a *láthatatlanra*. Igy lesz, mint „az Ur égő csipkebokra“ az Isten és az emberi sziv tolmácsává. Prófétai ihlettel és lendülettel lévén megáldva az egyszerü falusi lelkipásztor, avatott hirdetője lesz azoknak a vallási és társadalmi eszméknek, melyek a megvénhedett világot ujjászülni vannak hivatva. Homloka fenségén, szive tisztaságán elárulja „a felsőbb eredetet.“ Istentől nyeri ihletét. Az Isten személyes léte nem olvad fel azokban a gyönyörü képekben és hasonlatokban, melyek az „erős Isten csoda-

művét" magasztalják. Lábaival a földet, de fejével az eget érinti.

Tompa vallásos költészetében nem keresünk *dogmát* és *confessiót*. De hiába is keresnénk. Mert nem találunk. Keressük az *általános és egyetemes* emberi érzést, mely az eget a földdel a költői képzelet szivárvány hidján egybeköti. Látjuk, hogy a vallás — csillag az égen és virág a földnek anyai kebelén. A vallás — a halandó test menyegzői ruhája s az idvezült lélek hervadatlan koronája. A vallás — *mindennapi kenyér* és az örök életnek itala. A vallás — igaz, mert a szív költészete és igaz a költészet, mert a szivnek vallása.

Akárhányszor a hazaszeretet lobogó kitörése is nála vallássá magasztosul. A gyakorlati vallás pedig nála — *az élet művészete*. Hit, remény s szeretet nemes versenyre kelnek, hogy gyógyitgassák az emberiség sajgó sebeit. S mig ő magának is bőven kijut a testi-lelki szenvedésből, költészetének dús lombozatu fáján ott ringatódzik a Noé fehér galamja, zöld olajágot tartva csőrében. Az *uj élet* reménye, még a nagy nemzeti romok közepette is, megnyugtatje és boldogitja . . . Tompa költészete nemcsak alkalmazza és kommentálja az evangeliumot: *az maga is evangelium*.

A mély eszméket tartalmazó tanulmányt nagy és előkelő közönség hallgatta végig, elismeréssel adózva egyuttal *Kordin Mariska* énekművésznő (egyletünk önzetlen jó barátjának) és *Payer Margit* a m. k. opera tagja remek énekének, valamint *Mátrai B. Bélának*, a Nemzeti Szinház tagjának, egyházunk buzgó hivének, ki Sajó Sándor „André" cimü pályadijnyertes költeményét mondta el nagy hatással és drámai erővel.

A felolvasást követő vacsorán megjelent a fővárosba visszaérkezett Ürmössy Miklós egyleti elnök is nejével, hogy örömmel köszöntse fel esperesűnket, mint papot, költőt és igaz embert. Józan viszont őszinte hangon mondott pohárköszöntőt, melyben kifejezte mindnyájunk örömét, hogy őket ismét körünkben láthatjuk.

P. K. F.

Irodalom.

Csány-emlékkönyv. Öt és fél ivnyi terjedelemben egy kis füzetet állitottam össze Csány Lászlóra vonatkozó adatokkal és képekkel. Van köztük néhány uj adat is; a többiek emléksorok, apróságok a jellemzésére, eredeti levelek, muzeumbeli okmányok. Bevezetésül Németh Elekné — Andaházy Irén irt szép méltató czikket, — emléksorokat Tuczy János és Németh Jenő, jellemző

apróságok vannak Königmayer Jánostól, Kászonyi Mihálytól, Balássy Ferencztől, Nagy Károlytól, s Utazás a Balaton köről czimü könyvből. Erdekesebb adatokat irtak bele id Tarányi Ferencz, Bogyay Máté, Kuszkó István; családi és közigazgatási ügyben hét levele a Bogyayak sármelléki könyvtárából; a kolozsvári 48—49 tört. orsz. Ereklye Muzeumból 32 rendelete, kiáltványa; Novák Mihálynak „Világostól az akasztóiáig“ czimü felolvasása, Borbély Györgynek a vértanuk ünnepén elszavalt „Föltámadunk“ . . . czimü rapszódiája Csányról; Megjegyzések stb. Egy kiáltványa eredeti lenyomatban, két levele eredeti kéziratban, egy mellképe, egy állóképe (Barabástól) s a kerepesi sirköve, együtt hét kép. — A könyvecskének 1 korona az ára; diszkötésben két korona. A jövedelem a Csány-szoboralapra megy, s ezért igen szeretném, ha minél többen megvennék. A könyv ma készült meg, s akik megrendelték azoknak pár nap mulva elküldöm. Rendeljék meg mások is. *Borbély György.* Zalaegerszeg.

Számadás.

M. községben nagyon fellendült a szesz-ipar. Természetesen a nagyarányu fogyasztás miatt. Ennek pedig egyenes következéseként jelentkezett a vagyoni és erkölcsi romlás, pusztulás. A tiszteletes igazi lelki bánattal szemlélte a szomoru állapotokat. Próbált a szörnyü ellenségnek utjába állani. Mindhiába. Már-már rosz néven vették az atyafiak, hogy miért „izetlenkedik“ mindig a pálinkafogyasztásról. Ekkor támadt egy mentő gondolata. Minden mellékes dolog felemlegetése nélkül arra kérte híveit, hogy bevételeiket, kiadásaikat jegyezzék fel. Vezessenek számadást. Sokan megcselekedték. Némelyek az év végén ilyen kiadási tételeket találtak a rokonnemüek összegezésével:

Állami adóba . .	16·—	kor.
Községi pótadóba .	4·50	„
Húsért	12·—	„
Pálinka, bor, sör .	115 —	„
Dohány, szivar . .	48·20	„ stb.

Ezek a számok már megdöbbentőleg hatottak Bebizonyult, hogy maguknak és gyermekeiknek testi táplálását elhanyagolják, de annál többet áldoznak időrabló és egészségrontó élvezetekért. Még a sokszor felemlegetett adó is csak csekély része kiadásaiknak. A megfontolóbbak gondolkoztak és cselekedtek. Előre felére, azután harmadára szállitották le a céltalan kiadást. S ki egyszer a jó utra lépett, gyorsan halad — i —

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Püspök úr névnapja.** Kollégiumunk ifjúsága minden évben talál alkalmat arra, hogy főpásztorunk iránt való szeretetének és hálájának látható jelei is legyenek. Így névnapja alkalmával mindig egy kis ünnepélyt szokott rendezni, amit az idén annál nagyobb lelkesedéssel és bensőséggel tett mert ez év főpásztorunk papi működésének ötvenedik éve. Az ifjúság gondoskodott is arról, hogy ez évet valamivel emlékezetessé tegye. Még pedig azzal, hogy a tanári kar és az egész tanulósereg csoportképét átnyujtotta a főtisztelendő úrnak egy szép kis ünnepély közepette. Ez ünepély március 19-én estve 6 órakor volt, még pedig lámpiónos menettel egybekapcsolva. E tisztelgés alkalmával közreműködött az Apolló-kör nehány szép darabbal és az Iszlai Márton énektanár kitűnő vezetése alatt lévő gimnáziumi dalárda több szépen sikerült énekszámmal. A theologiai ifjúság érzelmeit Kiss Sándor tolmácsolta szép, lelkes szavakban, a gimnáziumi ifjuság nevében pedig Bedő Ferenc VIII. o. t beszélt szintén lelkesen és nagy hatással. A püspök úr atyai hangon, a szeretet igaz melegével köszönte meg a lelkes óvációt, intve az ifjúságot szorgalomra, kitartásra. Az ifjuság pedig azzal az őszinte óhajjal távozott, hogy még sokszor, de sokszor hallhassa a püspök úr atyai tanácsát.

Uj papjelöltek. Az unitárius papnevelő intézetnek három szorgalmas növendéke: Gálfi András, Pap Gyula és Szén Mihály közelebbről letették a szakvizsgálatot s a vizsgáló bizottság ajánlatára az E. K. Tanács fölvette őket papjelölteknek. Most már várják a meghivást, hogy szolgálhassanak az ur szőlőjében hűséggel és, reméljük, haszonnal

— **Hódmezővásárhelyi** volt kántortanitónk — Vajda Antal — február 11-én vett bucsut az egyházközségtől és hiveitől. Egy évi munkássága után a hivek jó kivánataival indult új állomáshelyére. Helyét az egyház Boros Áron hetesi administratorral töltötte be, a kinek ünnepélyes beiktatása március 4-én volt. Zsufolásig megtelt imaházunkban örömmel láttuk és szeretettel fogadtuk a más vallásuak nagy seregét is, kiknek oly szépen megnyi atkozó rokonszenve valóságos ünnepé avatta a beköszöntőt. Boros Áron atában jóraváló, munkaszerető embert kapott egyházközségünk, ki első föllépésével bizalmat nyert személye és működése iránt. Az istenlisztelet végén a mi nagylelkü ősz gondnokunk — Kovács József — könnyes szemekkel mondta el az 1848. évben országszerte elrendelt imát a hazáért. Az ima után a nagyszámú közönség meghatva énekelte el a legkorszerűbb zsoltárt: „Szánd meg Isjen a magyart". Ez lesz a mi bezáró énekünk minden vasárnapon, valameddig az úr megelégeli az ő népének sanyargattatását. Barabás István.

Március 15 minden igaz magyar ünnepe, mert az uj Magyarországnak születésnapja. Már 58 éve született s mintha azt gondolták volna, hogy közönséges halandó emberrel van dolguk, ezt a szép évszámot az életkor végső határának nézték, halálos betegségbe sodorták, sőt halotthirét költötték s már-már kezdették szövegezni a torra ssóló meghivót. Csalódtak, mert március 15. nemcsak akkor volt születésnapja, hanem most is az. Ujraszület mindannyiszor az a kit halottnak szerettek volna látni az örökségre sovárgó atyafiak. Nem érik örömét. Oly ifju s oly erős, hogy még csak ezután akar élni. Gyermekeiben nagy reménységünk van. Meg tudják becsülni. Ez évben is gyönyörü ünnepségekkel tisztelték meg az egész országban Nagy elismerés illeti az unitárius kollegium ünnepén közreműködött ifjakat: Bodoczy Sándor papn. (ima), Ozsvát Árpád VIII. (ünnepi beszéd), Fekete Sándor VIII., Rédiger Géza VIII., Zoltán Sándor VIII. (szavalat), az énekkart és az Apolókört

— **Kálvin szövetség.** A sárospataki református lapokban van fölvetve egy jótékony egyesület eszméje. Ez egyesület megvalósitása esetén „Kálvin szövetség" cimet viseli s célja igen sok nemes ügynek pártolása s a vallásos eszmék terjesztése. Ez egyesület munkássága kiterjed az alkoholizmus ellen való védekezésre, a kivándorlás megakadályozására s a még mindég megoldatlan, sőt

félremagyarázott sociális kérdések megoldására. Szóval a munkás szeretetnek egy intézményét akarja megvalósitani, ami éppen oly dicséretre, mint követésre méltó eszme.

Ütő Lajos nyug. kálnoki lelkész elhunyt 78 éves korában. A derék lelkész fölötti részvétünknek bővebb kifejezést is szándékozunk adni.

Lelkészköri értekezlet lesz valósz nüleg április hónapban Székelykereszturt.

— **Az állam és egyház szétválasztása Franciaországban.** Franciaországban a katholikus papság tiltakozása ellenére is az egyházat külön választották az államtól. A katholikus papság s a hivek orthodox része ma is ellenállani próbál e felvilágosult törvény végrehajtásának, a zsidók azonban semmi akadályt nem gördítenek a templomi javak leltározásába. Sőt a francia zsidó társadalom vezetői szakitani akarnak vallásuk orthodox tételeivel, hogy az emberiség lelki szükségleteivel együtt haladhasson. Ezért azt hirdetik, hogy a zsidók tartsák az istentiszteletet francia nyelven, csupán néhány héber ima maradjon meg a régi nyelvén, a hitszónoklást ne csak a papok végezhessék. A legnevezetesebb az, hogy a rendes istentiszteletet vasárnap tartsák, szombaton csak rövid istentisztelet tartásával az orthodox és konservativ elemek számára.

Kidében nagyszabásu estélyt rendeztek febr. 24-én az unitártus templom belsejének kijavitására. Fülöp Mózesné fáradságot nem ismerő munkássága hozta össze a kidei asszonyokat e nemes áldozatra. Az estélynek minden pontja szépen sikerült.

Énekelt a kidei ifjuság Gál Sándor vezetésével. Monologot szavalt Fülöp Nella. Énekelt Csákány Ágnes. «A kincskereső» c. népszinművet eléadta az ifjuság. Monologot adott elé még Jakab István. A kegyes nők műsoros estélyén a vidék előkelősége jelen volt. Erkölcsileg és anyagilag fényesen sikerült mulatságon felülfizettek: Br. Petrichevich Horváth Kálmán 20 kor., Ferencz József unit püspök 10 kor., Benkő Mihály 20 kor., Péterfy Dénes, Hanko Veres Károly, Zsombori János, Barra Mózes, Darko Lajosné 10–10 kor., Dr Boros György, Toth Albertné 5–5 korona, dr Csornatony Gyula, Boga Pál 4–4 kor., dr. Gspann Károly, Novák Béla 3–3 kor., Teleki Kata, Aranyosi Miklósné 2–2 korona, Szász Lujzi, Székely János, Tóth Lajos, Sándor Mihály 1–1 kor. Ballo Lajos 2 kor. 80 fillér, Sinko Cintia 3 kor. 90 fillér, Szilágyi György, Deák Zsigmond 50–50 filiér, Csákány Károly 30 fillér, többen 2 kor 10 fillért. Boga Erzsi egy gyönyörü asztalfutót és egy disztörölközőt ajándékozott az egyháznak. Tiszta jövedelem 168 kor. 6 fillér. A jövedelemért hálás köszönetét tolmácsolja a kidei unitárius presbiterium mindazoknak a kik az egyház jótékony célú estélyén ily szép anyagi és erkölcsi sikerhez hozzájárultak. Emlitést érdemlő és igazán dicséretes jelenség, hogy a nők, u. m. Fülöp Mózesné, Gaál Sándorné, Zsombori Jánosné, Darkó Lajosné semmi fáradságot és áldozatot nem tekintve női buzgósággal munkálkodtak a templom rendbehozásán, nem különben ez egyház minden egyes tagja s különösen Boga Erzsi, a ki oly szép áldozatot hozott egyházközségünk oltárára. Egyházam nevében ujból hálás köszönetet mondok. Kide, 1906. március 12-én. Fülöp Mózes lelkész.

— **„Magyar védő egyesület"** alakult Budapesten, Kolozsvárt és a ország több részében, mert vagyonunkat, munkánkat, tehát vérünket és életünket is cseppenként kiviszik külföldre s legközelebbi ellenségünk kezébe Ausztriába. Aki ad valamit a házára és a saját boldogságára, csak a legutolsó szorultságában vegyen idegenben készült portékát. A magyar áruk védőjegygyel vannak ellátva.

A genfi vallásügyi conferencián tartott nagyszabásu beszédek megjelentek egy derék könyvben francia, angol és német nyelven, s a magyar kiadás is készül már. Ez arról lesz nevezetes, hogy nemcsak unitáriusok, hanem más egyházhoz tartozók, nemcsak férfiak, hanem nők is részt fognak venni a forditás mánkájában. A könyv szeptemberben fog megjelenni a könyvpiacon.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Dávid Ferenc Egylet házi estélye március 3-án rendesen és kedélyesen megtartatott. Aggódva gondoltunk a sikerre, mert a zavaros politikai helyzet miatt a társadalom hangulata bizonytalan volt, de ezt az estélyt kitüntette a mulatni szerető közönség. Nemcsak Kolozsvárról, hanem vidékről is sokan jelentek meg, miben főrésze volt érdemes egyleti elnökünknek és Haller Rezsőné, derzsi Ballok Károly. Ferencz József, Zsakó Istvánné, Fekete Gábor, ifj. Pataky László, Székely Mózes védnőkeinknek és a rendező bizottságnak. A felülfizetéseket hálás köszönettel nyugtázzuk: Fekete Gábor 30, Fangh Istvánné 3, Fangh Erzsébet 3, Haller Rezsőné 50, Ferencz József püspök 40, Reitter Aladár 14, dr. Ferencz Ákos 4, Csifó Salamonné 4, Ballók Károly 30, Kovács Kálmán 2, Br. P. Horváth F. 4, Hosszu László 4, Székely Mózes 25, Zsakó Istvánné 25. Sweitner Mihály 2, Nyirő Géza 2, ifj. Pataky László 40, dr. Ferencz József 9. dr. Nyiredi Géza 2, N. N. 4, Végh Mihályné 5, Gyulay László 6 koronát.

Dávid Ferenc Egylet felolvasó gyülése. Március 18-án kollegiumunk dísztermében a Dávid Ferenc Egylet igen sikerült felolvasó gyülést tartott szép számu közönség jelenlétében. A papnövendékek dalárdájának szépen sikerült éneke után dr. Boros György, az egylet fáradhatlan munkásságu titkára megnyitotta a gyülést s igy megkezdődött a minden részletében érdekes programm. Fangh Erzsébet „Ruskin életéről" éppen oly értékes, mint az érdeklődést mindig lebilincselő felolvasást tartott. Nagy Dénes képezdei növendék jól sikerült szavalata vonta magára a figyelmet, majd meg Répay Dániel képezdei tanár olvasott fel: „Terjed-e a vallástalanság?" cimen A mély gondolatokon, liberalis gondolkozáson és tiszta vallásos érzésen felépült munkát nagy tetszéssel fogadta a közönség. Ki s Sándor és Kelemen István duettel, majd Kiss S. soloval nyujtottak szellemi élvezetet a hallgatóságnak. Végül az elnöklő dr. Boros György méltatván a közreműködök érdemeit, a gyülést bezárta. (b.)

Uj tagok. A f. egyleti évben az uj tagok száma közeledik a százhoz. Legnagyobb számot kaptunk Kolozsvárról, azután Budapestről (13), Benke Elek urnak 3-at köszönünk. A marosi f. egylet 16, az udvarhelyi 3, Kiss Jakab úr Kövend 3, Hadházy Sándor, Ürmösi Kálmán, Péter Sándor, Ekárt Andor, Barabás István, Bálint Simon úr szives buzgósággal működtek a taggyüjtésben. Köszönet érette.

Biztató h'r. Egyik lelkészünktől kapjuk a következő sorokat:

„Mint a Közlönyből látom, a népies számok ez idő szerint még nem részesülnek kellő pártolásban, a mi elég sajnos; mert el nem vitatható, hogy ezekből népünk sok kedves és hasznos dolgot tanulhat és hogy csakugyan tanul is, mutatja az a meleg érdeklődés, melylyel az ujabb számok megjelenését várják s melylyel a már kézben levőket szomszédságosan csoportokba gyülve esténként olvasgatják. Én bizom, hogy a Közlöny iránti közöny a többi községekben is elfog enyészni s helyét a legodaadóbb támogatás fogja elfoglalni. Csak kitartás! Ily áldásos törekvésnek nem maradhat el a sikere".

A budapesti Dávid Ferenc Egylet pénztárába folyó év március 1-ig a következők (1—77) fizették be tagdijaikat: Csontos Alajosné 1905., Kuntalvy N. 1905—909, dr. Mezey F. 1903—907., özv Liptay Lajosné 1905., dr. Székely A. 1904—905., Maár Gyuláné 1904—06., dr. Gothárd Zs. 1905., Botár János és Imre 1905., Juhász L. 1905., Pünkösty Ferencné 1905—907., Benedek Dezsőné s gyermekei 1905., Baronyay Józsefné 1905., Józsa Mihály 1905., Szerényi Á. 1906, özv. Derzsy Károlyné, Ajtay Gyuláné és Horn Istvánné 1905—906, Stolz Károlyné és Fábry család 1905., dr. Máté Sándor 1905., dr. Bedő Albert 1905., Gömöry Károly és neje 1904—

905., Fábry Berta 1906—910., M. Farkas Sándor 1905, Darkó Béla 1906., Pongrácz B. 1905, Dimény család 1906., Mikó Miklós 1905—06., özz. Bókay Jánosné, özv. Kozma Ferencné, Schédius Paula, Solymossy Mária, dr. Polner A., dr. Bókay Árpád és neje, dr. Polner Ö, Prof Bokay János, Kozma Andor, Berkes Imre, Lukács Szidonia, Belcsik K., Jeszenszky Sándorné, özv. Kandó Lászlóné és Duret Cecil 1906, Török Kálmánné 1906., Denz Adolfué 1905, Kozma Dénes 1906., Szinte G. 1905., Bodnár Zsigmond, Csiky P., M. Hrabovszky Julia, Somlyay Árpád, Springmann F. 1906., özv. Somlyay Gyuláne és Buzogány növérek 1905., Somlyay Kálmán 1904—5., Tanás Lajosné 1904—8, Faragó Samu Léva 1905—6., Grossman F. és Ajtai Kovács Albert 1906—10., Grádl Sándor, Pessi Giovanni és Margit, dr. Reich Péter 1906., Schulek Geza 1906-7., Suciu Silvius 1904—6., Stojits J. 1905—6. Hátrálékos és folyó tagdijakat köszönettel veszi és nyugtázza Józan Miklós főtitkár, Budapest, V. Kohári-u. 4. II. 16.

Dr, Bedő Albert nyug. államtitkár 50 K.-val alapitó tagjaink közé belépett. Köszönettel jegyezzük fel még a következő adományokat: Rodakovszky Józsefné 4 K.- Kistaludy Zsigmond (Temesvár) 4 K. 10 fillér, Maár Gyuláné, Török Kálmán és P. E Á. 2—2 korona.

Köszönetnyilvánitás. A budapesti Dávid Ferenc Egylet „Évkönyveire" ujabban adakoztak: Budapesti Unitárius Egyházközség és Névtelen 100—100 K., Mészőly Dezső 20 K., K. Nagy Miklós Szilágyszeg 10 K., Gombos Sámuel Sz.-Keresztur 6 K., Kisgyörgy Sándor Vargyas és Csegezy Mihály Torda 5—5 K., Dr Boros György gyüjtése: 3 korona 10 fillér, Homoródvárosfalvi unitárius egyházközség és Dimény Mózes 2—2 kor. Fogadják a jókedvü adakozók egyletünk hálás köszönetét. További adományokat köszönettel vesz és nyugtáz Józan Miklós főtitkár, Budapest, V. ker. Kohári-u. 4. II. 16.

Az egylet pénztárába folyó év jan. 21-től marcius 22-ig rendes tagsági dijat fizettek: Varga István Kolozsvár, Kántor Józsefné Magurareketó, Zsakó István, Zsakó Istvánné, Comanescu Sándorné Kolozsvár, ifj. Szénási Ferencné Dés, Székely Sándor Sáromberke, Nagy Elemér Arad, Zoltán Albert Kolozsvár, Fekete Benjámin Székelyudvarh., László Mihály Kolozsvár (1906.-ra), Kiss András Sepsiszentgyörgy 1905.-re, Fűzi Katinka Nagyenyed 1903.-ra, L. Berde István Szolnok 1906.-ra, Barta Ferenc Verespatak 1904.-re, Szántó György, Papp Sámuel, Raffaj Zzigmond Veres-patak, Dr. Zsakó Andor Hátszeg, Ütő Sándor, Máté Lajos Izsópallaga, Ince Péter Budapest, Borbély Sándor Vác, Biró Andrásné, Fekete Dénes Kolozsvár, özv. Tóth Károlyné Nagyszeben, Sárdi Ákos Hidalmás, Dr. Spányik József Daróc 1906.-ra, id. Borsi János Dévaványa 1901—1906.-ra, Darkó Lajos Nagyajta 1905—1914.-re, László Pál Abásfalva 1902—1903.-ra.

Előfizetési dijat fizettek: Geréb Ádám Szilágykraszna 1905—906-ra, Ferencz Gyula Gyalu 1906.-ra, dr. Demeter Lőrinc Székelyudvarhely 1899—1903.-ra, Simó Endréné Kiskapus 1904-905.-re, Nagy Miklós Récse 1906. ra, özv. Konc Györgyné Nagyborosnyó 1904.-re, Szinte Ferenc Brassó, özv. Székely Andrásné Kolozsvár, Máté László Nagyenyed 906-ra, Egyed József Marosesapó 1903.-ra, Májai Béla Budapest, Tornyos Ödön Budapest, Vass Pál Kolozsvár, Damokos Arpád Tamási, Süle Elekné Erzsébetfalva, Gál Sándorné Kide, özv. Nagy Józsefné Farkasmező, Nagy Pálné Körtekapu, Ürmösi Jenő Kolozsvár 1906-ra.

Az aranyostordaköri fiókegylet pénztárába fizettek: Solymossy Iza Torda 1905.-re, Németh István, Borbély Péter, Botár János (Szilágyi), Botár János (igazgató) Kriza István, Botár István (gondnok), Botár János (Simonél), Csép János Torockó. Nagy Balázs, Csegezi Mihályné Torda 1906.-ra, Székely László 1900—1905-re. Csegezi László 1903—1904.-re, Csegezi László 1905.-re, Unitárius gymnásium, Unitárius egyházközség, Albert János, Varga Dénes Torda, Létay Domokos Sinfalva Osváth Domokos Aranyos-Rákos 1906.-ra, Balázsiné Hévizy Lujza Torda 1905.-re, ifj. Bardóc Ferenc Torda, Máthé Sándor Bágyon 1906-ra, Csép Mihály Márton Bágyon 1905—1906-ra.

A kereszturi fiókegylet pénztárába fizettek: Péter Jánosné A.-Boldogasszonyfalva, Kálmán Mózes Kiskede, Burszán Lajos Fiátfalva, Derzsi Dénes Medesér 904—905-re, Kovács Sándorné Zilah, Gálfalvi Samuel, Nagy Béla Sz.-Keresztur, Barabás István Tordátfalva 905-re, Szentannai Sámuel Sz.-Keresztur, Zöld Mariska M.-Andrásfalva, Olvasóegylet Rava 905—906-ra, Raffaj Dániel Titel, Geréb Sándor A.-Boldogasszonyfalva, Kozma Miklós, Geréb Zsigmond Fiátfalva 906-ra. Barabás Lajos, dr. Szolga Ferenc, Lőrinczy István, Borbély Sámuel Székelykeresztér 1906-ra, Kozma Dimén Énlaka 1906-ra, Erdős Mihály Csehétfalva 1906-ra, Sándor Géza Siménfalva 1905—1906.-ra, Máthé Lajos Firtosváralja 1905—1906.-ra, Ekárt Andor Csehétfalva 1905—1906.-ra, Máthé Juliska Énlaka 1904—1906-ra, id. Papp Ferenc Kobátfalva 1901—1904.-re, Lőrinczy Zsigmond Szentábrahám 1903—1904.-re.

A küküllőköri fiókegylet pénztárába fizettek: Kiss Sámuel Széplak 1904—1905-re, Nagy János Harangláb 1902—1905.-re, Durugy András Dicsőszentmárton 1904.-re, Unitárius egyházközség 1906.-ra, Vajda Ákos 1899—1901.-re, Gvidó Béla 1906.-ra, Ütő Lajos Dombó 1905.-re, Biró Pál. Marosszentbenedek 1906.-ra, Szabó Albert Szőkefalva 1905.-re, Gvidó Mózes 1903—1904-re, Sándor Gergely Magyarsáros 1906.-ra, Incefi Áron 1903.-ra, Nagy Béla, Nagy Béláné Bethlenszentmiklós 1904-re, Gálfalvi István Harangláb, Gálfalvi Sándor Szászdányán 1905.-re,

Az egylet perselyébe ajándékoztak: P. D. 4 korona. Korona Bank Részvénytársaság Kolozsvár 25 kor. Lőti Gyula gyüjtése Sepsiszentgyörgy 16 korona 10 fillér. Tornyos Ödön Budapest 2 korona., Dr. Spányik József Daróc 2 korona. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1906 márc. 22-én.

Gálfi Lőrinc pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek. „Menj az utcán szépen folyvást" Ilyen kezdetü erkölcsi intelmeket tanitottak tanitványaiknak a régi iskolamesterek. Nagy köszönettel vennők, ha olvasóink közül valaki beküldené e verset.

Egy jó barátnak. Azt irja becses levelében, hogy az Unitárius Közlöny téli számait egészen népiessé kellett volna tennünk s akkor mindenki vágyott volna utána. Hát erre elmondunk egy igaz történetet. Egyik székely községben nem volt egyetlen jó kut, sem a falu között sem a határon. A földmivelésügyi ministerium megvizsgáltatta a talajviszonyokat s a mérnök olyan forrást talált a falu fölött levő erdős hegy tetején, a mely kitűnő vizzel eltudta volna látni az egész falut. Hogy a község egyszermindenkorra ellegyen látva vizzel, ahoz csak tenyeres munkát kellett volna adniok, mert a csöveket csaknem ingyen megkapták volna. Örvendettek a felső részen lakók, de hallgattak a falu alsó végében, mert az ok kutjukba van annyi viz, a mennyi nekik elég. Nem segitettek a többinek s a vizvezetéséből nem lett semmi. A következő két esztendőben beütött az országos nagy szárazság. Az egész falunak nem maradt egy liter vize. Mindenki kénytelen volt a harmadik faluból a kenderáztató patakból szekérrel hordani az ihatatlan folyadékot. Ekkor az alszegiek is szivesen vették volna, de már késő volt. Hát a ki a krajcáron nem kap, annak zsebében a bankó nem duzzad!

S. Gy. és K. M. A nyugtázások jövő szamunkban fognak jönni.

TARTALOM: „A zsidóság eszméi és tanai" az unitárizmus szempontjából. Perczelné Kozma Flóra. — Apró történetek. Tarcsafalvi A. — Koloszvári levél. Beddi Pál. — „A vallás Tompa költészetében". P. K. F. — Irodalom. — Számadás. — i —. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L.-utcza 10.

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. MÁJUS. 5. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

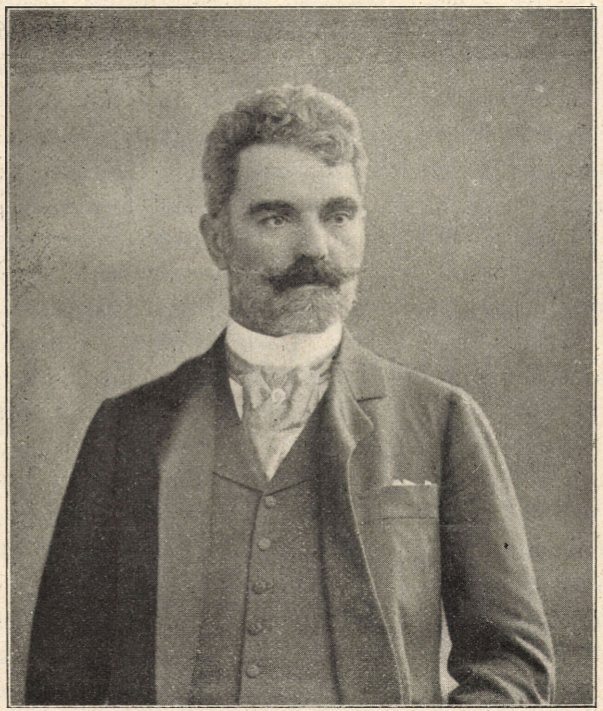
SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Ürmössy Miklós

ny. min tanácsos, a budapesti D. F. E. elnöke.

A tizenkilenczedik száz legelején a Nyikó vidéknek több kiváló papja között, a tordátfalvi, Ürmössy József olyan sajátságos hatást tudott gyakorolni hiveire, hogy még a dédunokák is áhitattal nézték a templom mellett őrizett sirkövét. Jeles szónok, kiváló emberbarát és tudós férfi lehetett, mert az emlékezet mindezeket a vonásokat fönntartotta róla.

A fia Sándor szintén Tordátfalvának a szeretetét élvezte és ápolta, mint pap Nagy eszü embernek, nagyhatásu prédikátornak tartották.

Ürmösi Sándor szép hírre tett szert egy derék könyvével, a mely először hivja föl a figyelmet az Oláhországba bujdosott magyarokra és az ottani viszonyokra

Másik fia Sámuel, mint ügyvéd Kolozsvárt telepedett meg. Az Andrássy, Kemény és Bánffy családok ügyvéde és jószág igazgatója lett. E nagy vagyonu főuraktól teljes bizalmat érdemelt ki. Ürmösi Sámuel a munkás férfi a körülte élő emberek szivében és hálájában láthatlan, de sokáig fényeskedő emlékoszlopot emelt magának. Ma még nagyon sok tanuja él közöttünk annak a határtalan bőkezüségnek és nagyszivüségnek, a mely az Ürmösi háznál fogadta a kis tanulót is, az öreg tanárt is s az unitárius püspököt is Az Ürmösi-ház feje a megtestesült nemesszivüség, jóság, szerénység, felesége a szellemesség, jó kedély, kitartó munkásság és végtelen szívjóság Az ők házok volt az unitáriusság központja. Az unitárius összetartás itt vert gyökeret. Kriza, Brassai, Mikó Lőrincz, Kovácsi Antal, Jakab Elek, Hajós János, Nagy Lajos, Simén Domokos, Ferencz József, Buzogány Áron, s az ifjabbak náluk találkoztak, ott érleltek meg sok üdvös eszmét. A tanulók, főleg derék öt fiok osztálytársai, tanitói és a rokon gyermekek édes otthonuknak tekintették s ma, késő vénségökben is ugy emlékeznek vissza a családfőkre, mint nevelő szülőikre. Már harmincz esztendeje, hogy elhunyt mindkét jóltevő, de a hálaérzet s a kegyelet, mely nevök említésére fakad, oly nagy és őszinte, hogy a mai sivár és háládatlan, vagy mondjuk kalmárszellemü nemzedékek előtt csaknem regeszámba megy. Elég volna azt mondanunk, hogy Ürmössy Miklós, kinek nevét elől irtuk az Ürmösi Samu és neje Ajtai Borbára fia volt. Elég volna oda gondolnunk őt,

mint serdülő ifjut azok közé a puritán jellemü, nagy miveltségü és kitünő unitáriusok közé. Elég volna megtudnunk, hogy ő, ki 1849-ben született az 50 es és 60-as évek nehéz napjai alatt ilyen szülők és barátok társaságában szivta lelkébe a hazafiság szent tanait. De most miután a meglett férfi és a sokat szolgált állami hivatalnok éppen a mult hónap végén nyugalomba vonult, tehát egy bevégzett pálya után, de sok uj munkásság előtt áll, többet is kell mondanunk, mert nekünk ugy tetszik, hogy az ő családja tradicioi átköltöztek Kolozsvárról Budapestre, s habár mint kezdő ifju s az utóbbi időkig családnélküli ember, szülői példáját nem követhette, a papi családnak méltó sarja lett. Csaknem akkor ment föl Budapestre Buzogány Áron a közoktatási miniszteriumba, a mikor Andrássy Gyula gróf a kiegyezés utáni első miniszterium elnöke Ürmössy Miklóst maga mellé vitte a miniszterelnökséghez. A nagy államférfi a kezdő ifjut szeretetével tüntette ki, s a nyilt eszü, tiszta fölfogásu kezdő rövid idő alatt olyan dolgokat látott és tanult, a miket mások sok évi nagy fáradság után sem érhetnek el. Ürmössyt előzékeny és mivelt modora, határozott tiszta jelleme, székelyes bátor szókimondása s amellett teljes megbízhatósága a következő miniszterelnökök előtt is kedveltté tette.

Ürmössy Miklósban a család irói hajlama hamar megnyilatkozott. Hazai lapjainkban nagy számu politikai cikke, gyönyörü tárczái, elbeszélései és életrajzai jelentek meg, de sajnos, vagy álnév alatt, vagy névtelenül. A babér sokszor könyékezte homlokát, mert szindarabjai elsőhelyen nyertek elismerést több pályázaton, de mivel ő csak bevégzett és tökéletes művel akart nyilvánosság elébe lépni és a kezdők savanyu falatait nem akarta megizlelni, az irodai igazgató munka-áradata elnyelte sok szép idejét s talán reményeit is.

Ürmössy több éven át vezetője volt a miniszterelnöki sajtóirodának. Mindig kiváló pontossággal végezte rendkivül izgató és fárasztó munkáját.

Mult év őszén, midőn a válságot a kormány az alkotmány megkerülésével akarta még bonyolultabbá tenni, s a nemzet ellenállását meg nem engedett eszközökkel akarta megtörni, az idealis férfiuban a hazafias érzés előtérbe lépett

s elhagyta hivatalát. Midőn a kormánykegy főispáni székeket ajánlott föl neki, nemcsak hogy elutasitotta magától ezt a lealázó kitűntetést, hanem nejével kiment külföldre, hogy se az áldó se a sujtó kéz utol ne érhesse. Majdnem félévi távollét után még mindig változatlan lévén a politikai helyzet, nyugalmaztatást kért, amit megkapott, még pedig azzal a méltánylással, hogy miniszteri tanácsossá neveztetett ki

Az Ürmössy budapesti élete alatt indult meg az a mozgalom, mely a fővárosban először leány, azután anyaegyházat szervezett Nemcsak eszméje, hanem áldozatának eredménye volt az Unitárius Kiskönyvtár megindítása. A budapesti templom épitése köröli munkában szivvel lélekkel mindig részt vett, s azután hogy a budapesti egyház kicsiny erejét, az unitárizmus szép eszméivel bele vigye a főváros társadalmába, erős elhatározással megteremtette a Budapesti Dávid Ferencz Egyletet és a vallás-erkölcsi élet terén olyan központtá tette, a melyben szives készséggel vesznek munkás részt mint felolvasók a legkitünőbb tudósok, papok, theologusok, irók, irónők és müvészek. Ő maga pedig lángoltatja szive szép gondolatait elnöki beszédeiben, amelyeket mindig tűz, hit, tudás és a legtisztább hazafiság hevít.

Mi, kik a Dávid Ferencz egylet működésétől sokat várunk, örvendünk, hogy Ürmössy Miklós a nehézkes hivatali munkakört oda hagyta, mert reméljük, ideje javarészét a vallás-társadalmi munkásságnak szenteli. De ujabb értésülésünk szerint más terve is van, az, hogy az országházában foglaljon el helyet. A napokban lépett föl a torockói kerületben képviselőjelöltnek Akinek szivében oly melegség, oly tiszta hazaszeretet, akkora humanus érzés, oly nagy emberismeret, oly tiszta székely-magyar-vér buzog, az bizony a haza első házában is derekasan be fogja tölteni helyét, a haza, a nemzet és a társadalom javára. Reméljük, hogy ez a nemes törekvése valósulni fog!

Ima.

Nagy Isten! életünk ura! szivünk hála érzetével, lelkünk fenkölt gondolatával keresünk tégedet e magasztos pillanatban, s áldozunk lélekben és igazságban neked, ki nagy vagy alko-

tásaidban, bölcs törvényeidben, igazságos az ítéletben, jó a gondviselésben, kegyelmes, bátoritó és vigasztaló még a halálban is.

Te gondoskodtál már kezdetben gyermekeidről s azóta évezredeken keresztül gondviselésed munkáiban soha el nem fáradtál. Reád ismerünk mi a nap állásában s körülötte az égi testek járásában a természet szépségében éppen ugy, mint annak hervadásában, a lágy szellőben éppen ugy, mint komor zugásában.

Reád ismerünk a népek életében, annak sorsában, lelki és testi szervezetében, az érzések adásában, hiszen te tettél képesekké minket most is szólni a te dicsőségedről nyilván hirdetni a népek előtt a te cselekedeteidet. Hallattad a tieiddel a te szózatodat, hajdan az égő csipkebokorban az éjnek titkos magányában is. Ma is te szólsz hozzánk, hiszen nálad van az örök élet beszéde. Te érezteted velünk az életnek édességét és keserüségét, a léleknek nyugalmát és háborgását, te adod a fényt és borut, a világosságot és sötétséget.

És te jóságos Isten a tégedet félőknek oly sokszor megmutattad szabaditásodat, kihoztad a népedet a szolgaságnak földéről. Széttörni engedted a békót, a rablánczot, lerázni az igát, a nép zsarnokainak hatalmát. A hontalannak hazát, a bujdosónak otthont, a rabnak szabadulást mutatott a te jobbod.

S mégis mintegy remegve kérdezzük ezeréves multunkra, annyi küzdelmeinkre, harcainkra, csalódásainkra gondolva: mikor jutunk a Nebó-hegy magaslatára, hogy lássuk vérrel szerzett hazánk, könnyel és verejtékkel áztatott földünk valódi szabadságát, függetlenségét. — Atyánk neked mondunk hálát az elért sikerért is, mert a mi van, isteni erőd és atyai szereteted kifolyása.

De isteni erődet, szabaditásodnak fénylő sugarát leginkább megmutattad a lelki élet kies mezején. Midőn sötétség uralkodott, lelki romlottság, bün és ármány terjesztette sötét takaróját a halhatatlan életre hivott lelkek felett, Te meggyujtottad az értelem világát.

Midőn fogva tartották a lelkiismeret szabadságát, az önkény és zsarnokság elhatalmasodott, hallattad lelked által ihletett férfiaknak tanitásait, örömet izentél azoknak, kik a lelki szolgaságban nyögtek.

Támasztottál minden időben nagy szellemeket, kik munkálják országod eljövetelét

Voltak, vannak és lesznek, kik a tiszta meggyőződést, az eszme szabadságát áruba nem bocsátják soha és bármely körülmények között a faragott képek, az emberek által állitott Istenek

és szentekért. Tudtunkra adtad, hogy nincs több Isten, hanem csak egy és hogy a bálvány semmi. Tudtul adtad, hogy a becsületes tiszta és ártatlan lélek cselekményeiben mindnyájunkban megszenteltetik, de egyedül szent te vagy, világok alkotója.

Tudjuk, hogy az emberi alkotások romokká lesznek, az ábrándok szétoszlanak, a puszta kívánságok elhalnak, de te Istenünk megmaradsz minden időben. Lelked ereje a lelkek világában fényleni fog mindörökké. S már nem kételkedünk lelki szabadságunkban, melynek boldogító lángja negyedfélszázad óta világol megpróbálva, de törve nem, hiszen üldözve is győzelemre jutott, sokszor elfojtva százszorosan kihajtott s a világ minden táján megmutatta: a hit, Isten ajándéka.

Ma a szabad meggyőződés magaslatán állunk, az igért föld, a boldog jövő hajnala mosolyg s halljuk a biztató szózatot: ne félj kicsiny sereg, mert tetszett a te Istenednek országot adni. Keletnek fénylő csillaga feltünt s mi egyszerü pásztorok sietünk a szabaditó bölcsőjéhez, melyből az élet vize buzog.

Intnek a reformátoroknak, nagyjainknak szellemei! álljatok őrt a szép palástba burkolt hitczikkelyek, a bárányborba öltözött farkasok, az ántikrisztusok, s egyéb emberi ármány és irigység meg ne ingassanak. Sőt ha máglya, vérpad, vagy börtön lesz osztályrészetek énekeljétek: „Erős várunk nékünk az Isten".

És te erős Isten, ki a multnak örömeit és könnyeit adtad, a jelenben is a fényt és homályt feltünteted, jóságodat, áldásodat nyujtod, hozz reánk boldog jövőt A változások felett is maradj változhatatlan atyai szeretetedben, áldó jóságodban — s kinek esztendei soha el nem fogynak cselekedd, hogy a te szolgádnak fiai megmaradjanak és azoknak nagyjai te előtted megőriztessenek"

Nem az álszenteskedés, képmutatás külfényével, hanem a lélekben és igazságban való benső érzéssel járulunk hozzád, s esedezünk: tarts meg minket a keresztény vallás hő kebelén, keresztény testvéreink igaz szeretetében, hazánk és királyunk iránti hüségben, a törvény és emberek iránti tiszteletben.

Adj erőt munkálni a minden napiakért, de ugy, hogy lelkünkben se valljunk kárt Legyen béke és termékenység a haza földén, a külömböző hitüek életében és tettében.

Áldd meg e szent ekklézsia kicsinyeit és nagyjait s mindnyájunkat, kik e szent Sionba feljöttünk. A vallás és erkölcsös élet mezején folytatott munkáinkért jutalmazz meg most és mindörökké. Ámen.

Dombi János.

Jézus.

Hideg, sötét éj mind körös-körül,
Fázós, rideg és zimankós világ . . .
Jégpáncél arcon és a sziveken,
Nyüzsgő nyomor, s vakság, mely kiált . . .
Bűn, ki tetézi önmagát, midőn
Röpiti diadalmi szekerét . . .
Ah! ah! Gyalázat, sár, szenny mindenütt
És mocsarában undok, renyhe nép .
. . . Nem oh nem Isten szép világa ez,
Maga a földre épitett pokol,
Lakói ördögök, fejdelmök a Sátán.
Nincs szeretet s nem tudja senki:
Nagy Isten hol vagy, hol lakol?!. . .

*

Az Úr sötét palástot öltve fel
El- megvonul bús felhői mögé,
Kiolt nehány világló csillagot.
S körit gyászfátyolt homloka köré .
Szent fájdalomba a mig elmerül
S törül szeméből omló könnyeket,
Egy gondolat cikázik át agyán
Kigyulnak rá a hold és csillagok —
Megváltó Jézus ekkor született.

* * *

Napok letelnek, évre év pereg,
Fejlődik és nő a kisded gyerek
Fájul a keble szive ver nagyon,
És benne véghetetlen szeretet
S könnyet hullajtó részvét, szánalom
A porba' játszik annyi más között
S a gondtalanság édes percivel
Száll az idő, de nem száll nyomtalan —
Szivének drága gyöngyét szórja el.
A játszótársak kicsiny serege
Rajongva nézi, majd szivére zárja . . .
Igy épül föl a szeretet világa
A gyönge gyermeknép között
Jézus példáján, ki maga
Szelidség, s jóság a szava;
És ime már szivökbe nincsen
Se rut irigység, sem harag,
S a szivek első édes álmira
Melengetőbben kél a nap.

* * *

Pusztán vagyunk... Szendergve alszanak
Az ég ívén a hold és csillagok,
Az éjszaka, e vén sátánkeritő,
Reájuk egy felhőtábort dobott...
Jár, kél a Jézus szép szelid alakján
A szenvedésben tisztult fájdalom:
— Nincs puha fészek én számomra, nincs,
Itt kell fejem a kőre hajtanom!. .
S aludni próbál s nincs álom szemében,
A földgöröngy, tövis testébe vág.
Éhség emészti, szomjuság epeszti
És fölidézi a Sátánt magát...
— Szenvedsz... Miért? Mert boldogitni vágysz
S szállong a lelked szárnya-szabadon,
Viselsz bozóttól megtépett ruhát —
És könyezel a lelki nyomoron...
Alkotsz csalóka új világokat
És éhezel és szomjazol sokat...
Akard s kenyérré válik mind a kő,
Lesz mindenütt teritett asztalod.
Biborba jársz, napod majd földerül,
Cifra szolgáknak serge vesz körül
Csupáncsak megtagadd magad
S a kit úgy imádsz, édes Istened!...
Nagy birodalmak dús határait,
Miket halandó szeme be se lát,
Adom neked... S teszek fejedre majd
Gyémánt szemekből rakott koronát...
Széles világon hordozom neved,
Csakhogy borulj le s tisztelj engemet!...
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
És int a Jézus: Sátán, elmehetsz,
Ne kisértsd a te Urad, Istened!...
S rá, mintha a föld nyelte volna el,
Eltünt a Sátán. Éjnek árnyai
Nyomába mind... A pokloknak hadát
Erő nincs többé megállitani.
És hogy nem nehéz álom volt csupán,
Verejtékcsöppök Jézus homlokán
S lelkén acéllá edzett akarat,
Hogy érted Isten — s emberszeretet
Szenvedni kész nyomort, megvettetést,
Bántalmat és szidalmat, melyre itt
Gyógyitó írt a földi lét nem ad...

Egész világot kész ölelni fel
S vakságot, dölyföt ostorhegyre vesz,
Omoljanak a zord, ódon falak,
Hová erény, hit eltemetkezett.
S boruljanak le mind előtted
A népek déltől északig,
Szeretetnek nagy Istene!...
Ne legyen egy lélek se, egy se,
Kit sorsa tőled elszakit
Reményben, hitben, szeretetben
Legyen az *egész* egy család,
Árvák, meg szenvedők előtt
Ne csukja senki be az ajtaját ..
A bűn tanyáin — ah, milyen gyönyör
Inditani új, más tenyészetet,
Hogy legyen békés, boldogabb világ
S ne csak virasszuk, a mi elveszett...
Egy új világ,
Hol megpihenhet Istennek szeme
S a kelő napnak fénysugáriban
Mosolyg le lelke: Jól vagyon
Én hű, szerelmetes fiam!...

* * *

S a mint áll a szelid alak,
Feje fölé bukkan a nap
S von rája égi gloriát: —
Ime, királyi koronád!

Tarcsafalvi Albert

Némely szokásainkról.

Jó előre tájékoztatnom kell a szives olvasót, hogy nem társadalmi szokásainkat akarom szóvá tenni — ámbár ezzel sem végezne felesleges munkát, bárki méltatná figyelmére, — hanem egyházi szokásainkat, melyek idők folytán hiveink között a szertartásokra nézve kifejlődtek

Mig más egyházakban előirás szabályozza: mikor kell felállani, leülni, térdet-fejet hajtani, halkan vagy hangosan imádkozni, énekelni stb. stb.; addig nálunk hasonló szokásaink tekintetében is az uuitárius szabadelvüség uralkodik s ennek folytán akkora változatosság tapasztalható, hogy valóban elmondhatjuk: ahány egyház, annyi szokás!

Alig hiszem, hogy valamikor megpróbálta volna akár a

köz- akár egyes egyház ezen mi szokásainkat rendeletileg szabályozni s e soroknak sem az a czélja, habár nem habozom kimondani, hogy bármennyire tisztelem a szabadságot, de némi egyöntetüséget mégis csak szükségesnek tartok legalább a főbb dolgokban.

Semmi esetre sem helyeselhető, hogy némely vidéken ülve, másutt állva hallgatják a nők a lelkész imáját; valamint az sem, hogy a közének alatt az imakönyvekkel, a közima alatt pedig az énekkönyvekkel babrálnak. Ép igy nem helyeselhető már csak a jó nevelés szempontjából sem hogy a férfi rendeu némelyek zsebre vágott kézzel, mások ékes bajszaikat pödörgetve, s más hasonló uri kényelemben kivánnak áldozni Istennek.

Igaz, hogy az Istennel való társalgás személyi ügy s az imádkozás egy oly benső kivánalom, melynek szükségletét a ki érzi, az nem akad fenn az efféle kicsinyeskedéseken, mert végül igyekszik, hogy meg se lássa a mások viselt dolgait; meghuzódik egy sarokban s felsóhajt a publikánussal: tudom uram, hogy vétkeztem... nem merem égre emelni szemeimet... bocsásd meg vétkeimet.

Ha a vallásos szokások is ilyen személyi ügyeknek volnának tekinthetők, szinte nem is lehetne semmi szavunk hozzá. Ámde ezen közügyek, melyeket a jó nevelésnek, vallásos kedélynek kivánalmai szerint kell formálni és szabályozni.

Ha ezen szokásoknak nincs meg a vallásos szinezete és komolysága, akkor a mi összejöveteleink elvesztik nevelő befolyásaikat. Ellenben a szokások vallásos szinezete közáhitatot szül, melynek szárnyain könnyebben emelkedik lelkünk az egek urához. A közáhitat bilincseli le az idegent, ha belépik templomainkba; ez lobbantja föl a vallásos érzelmeket, hogy a szónoki szép eszmék, nem tettekre hevitő példák termékeny talajra hulljanak; ezt látva és érezve döbben meg lelkében a megátalkodott, ki évek hosszu során elhanyagolta az urnak házát. Akkor lennének igazán becsesek vallásos gyakorlataink s összejöveteleink, ha azokat valóban az áhitat angyala lengene körül.

Azt hiszem semmit sem ártanánk a szabadelvüségnek, de annál többet használnánk a vallásos buzgóságnak, ha szokásainkban egyöntetüséget teremthetnénk, mely az áhitat emelkedettségét elősegitené, de semmikép meg nem zavarná.

Csak közelebbről voltunk tanui a D. F. Egylet lelkes közgyülésén annak a visszás állapotnak, mikor is az imádkozás ideje alatt a nők egy része ülve maradt, másik része a férfiakkal együtt felállott. Nem mondom, hogy ezzel a gyülés méltóságán,

akár az áhitat komolyságán csorba esett volna, de ismerve a női nem érzékenységét, merem állitani, hogy feszélyezve voltak ugy az egyik, mint a másik részen. De feszélyezve voltak bizonyára azok is, kik a tájékozatlan idegennek rossz információt adtak, sőt még azok is, kik a helyzet ferdeségén segiteni szerettek volna. No kérem szivesen ezekre nézve a szép ima mind elveszett.

Van azonban még egy más körülmény is, mi a kérdés fölvetésére sarkalt. Elmondom, a mint megtörtént.

A mult nyár folyamán többek között a Szilágyságból egy előkelő család üdült fürdőnkön. A család nőtagjának az volt a vasárnapi szórakozása, hogy rendre vette városunk templomait s igy hozzánk is ellátogatott. Könnyü volt felismernem az előkelő idegent a szép számu női közönség között is; mert kellemes csengésü szép hangjával — miután nem szoktak nálunk a nők énekelni — r gtön magára vonta a közfigyelmet. Jól emlékszem, a CXXXVIII. Soltárt énekeltük: „Dicsér téged teljes szivem". E szavakkal s ezeknek fenszárnyaló dallamaival áldozott az Urnak a mi kedves vendégünk, mig szomszédjai a bársonnyal béllelt, arannyal szegélyezett, ezüst csattos imakönyveiket magasra tartották, hogy az egyszerü énekkönyv annál jobban szégyenkezzék mellette. Lehet, hogy imádkozni akartak s akarnak, valahányszor ezt teszik, de én azt lehetetlennek tartom, mikor a fennebbihez hasonló fenséges Hymnus zeng a közénekben. Sokkal okosabban cselekednének mindazok, kiket illet, ha ez előkelő idegen utmutatását követnék s a maga idején énekkönyvünket vennék használatba. Minden unitárius nőnek tudnia kell, hogy a nők számára irt szép imakönyvek nem templomi, hanem házi használatra valók, hogy mikor betegség, vagy egyéb akadályok visszatartanak az Ur házától; csendes otthonunkban is társalogh ssunk Istenünkkel. Tudnia kell mindeneknek, a kiket illet, hogy unitárius szertartásainknak az é ek ép oly lényeges része, mint az ima.

De lássuk csak tovább e kis kitérés után, — melyet megtenni szükségesnek tartottam — az előkelő idegent. A közének végeztével elkezdte lelkészünk szivhez szóló szép imáját, melyet a mi idegenünk a férfiakkal együtt fenn állva hallgatott végig, mig a női közönség kicsinye, nagyja ülve maradt s leborulva imádkozott.

Következőleg rövid időn belől egy közös ismerősünk folytán alkalmam volt találkozni az idegen nővel, mikor is siettem szóvá tenni az esetet. Beszélgetésünk folyamán kedvesen érintett azon megjegyzése, hogy egyszerü, de mégis szép, tiszta templomunkban igen jól érezte magát. Szertartásunknak magasztos

egyszerüsége oly jó hatással volt reá, hogy legszivesebben a mi templomunkat látogatná, de a nőknek ama két rossz szokásával, hogy a közénekben részt nem vesznek s a közima alatt ülve maradnak: nem tud megbarátkozni.

Nagyon sajnálom, hogy a mi kedves unitárius hölgyeinknek, asszonyainknak — kik szt. vallásunk érdekében minden időben meghozták s ma is meghozzák áldozataikat filléreikben, hitbuzgóságaikban — csak félig-meddig kelhettem védelmökre, mert, hogy a közénekben részt nem vesznek, — a mint már fennebb is érintém — ez tényleg elitélendő rosz szokás. Ámde az, hogy a közimát állva, vagy ülve hallgassák végig, más kérdés tárgya lehet. Éppen azért, mivel nemcsak az idegen, de saját magunk sem vagyunk e dologgal tisztában, alkalomszerünek tartom fölvetni a kérdést: Hogyan hallgassák a nők a közimát, állva-e vagy ülve?

Torda, 1905. nov. hó.

Adorján Domokos,
tanitó.

Boros Ella kisasszonynak

1906. márczius 24-én történt eljegyzése alkalmára

Murányi Farkas Sándor.

Virág voltál s egy „*csillagos*“ napja lettél:
Mint virág is fényt, illatot terjesztettél.
Tavaszfényben ég, ragyog még tiszta lelked,
Hát hogyha majd álmaid is mind beteltek —
S átérezed fenséges szép hivatásod:
Még csak *akkor* lesz életed édes, áldott.
. . . Éltet a fény . . de csak ugy, ha hevít, éget,
Mint a nap a mindenséget . .
A szivnek is *Szeretet* kell, - a mely éltet.

Nem a »csillag« hideg fénye . . . de a *lélek*
Volt bizonnyal — mely előtted *szebben* fénylett.
S igy ha sorsod »csillagokhoz« lesz majd kötve;
Jelentsék — „*jó csillagzatod*“ itt örökre.
Az az érzés, mely betölti *most* világod,
Mint az illat a virágot —
Tegye szebbé, édesebbé boldogságod.
S járván majd az élet útját immár *ketten*
A *Szeretet* s *hit* lobogjon szivetekben!

Sándor bácsi.

Az iszákosságról.

II.

(Első közlemény az U. K. 1905. évi 8-ik számába.)

Folytatom a megszakitott gondolatot Tudva van, hogy a gazdálkodó ember a legszebb, legjobb, legegészségesebb magvakat s állatokat választja ki s használja fel készletéből a jövendőbelí termelésre, szaporitásra, mert csak azok hozhatják a kivánt jó gyümölcsöt, sikert, a silány, gyenge, egészségtelen részt pedig más módon értékesiti, elfogyasztja, esetleg megsemmisiti, vagyis az észszerü gazdaságban kivágatik az a fa, a mely nem terem jó gyümölcsöt. Ha ez igaz, s ha igaz a kiválasztásnak ama törvénye, — a mit tagadni vakmerőség volna — hogy a gyenge, a satnya elhull, elpusztul a természet szerinti létküzdelemben, ha ezek igazok, akkor csak a lelkében elvakult és szellemileg elbutult gonosz ember nem látja be, hogy a már emlitett iszákos szülőktől származott 36 nem normális gyermeknek — s talán a 9 látszólag egészségesnek is — minő utódai lehetnek, lesznek. Bizony, bizony igy, itt bünhödnek az atyák vétkéért a fiak „hetediziglen“ és tovább a beláthatatlanig. Figyelje meg csak akárki — ugy gondolatban — egy ilyen gyermek szülőit, nagyszülőit, s azoknak a szeszes italhoz való viszonyában megfogja találni az ártatlan gyermek szerencsétlenségének okát. Egy ilyen gyermeket látáskor miért nem illet és éget az önvád, a szemrehányás és a borzalom mindenkit annyira, hogy undorral és rettegéssel forduljon el az ily következményeket okozó szeszes italtól. Ha hozzávesszük, hogy annak a sok boldogtalan házas életnek, annak a sok válópernek, annak a sok öngyilkosságnak nagyrészben a szeszes ital az iszákosság, a részegség közvetett, vagy közvetlen előidézője: erkölcsi szempontból az elmondottak is elegendő okul szolgálhatnának a szeszes ital kárhoztatására és üldözésére

Van azonban az iszákosságnak gazdasági oldala is. Általánosságban kimondjuk már itt, hogy az emberi szervezet nem követeli meg a szeszt, mint alkotó elemét, sőt ellenségei egymásnak. Eltekintve attól, hogy körünkben is vannak, kik nem tartják létszükségletnek azt és tartózkodnak tőle, hivatkozunk a mohamedánokra (arabok, perzsák, törökök stb.), kik Magyarország népességét tizszeresen felülmulják, — 170 millió — s a kik szent könyvük, törvényük értelmében soha szeszes italt nem isznak és mégis — élnek boldogan.

A ki azt állitja, hogy a szesz testi erőt ad, az nézze meg az utcza sarába esett embertársát, s annak hasztalan erőlködését, bizony az „felkelne, jaj, de nincs erő, s lankadva visszadől“ . .

Mintha hallanám erre a czinikus megjegyzést, hogy az igen sokat ivott s azért nincs ereje, de én viszont kérdezem, hogy miért nincs ez igy a táplálékok valamelyikével pl. a kenyérrel, hússal is? és kérdem, hogy az ivásban mennyi a kevés, avagy elég, s hol kezdődik az erőtlenség és tehetetlenség az erő helyett? Hiszen mig Péter már az első pohár ital után bágyadt lesz és nem lép egyenesen, addig Pál csak a tizedikre tántorodik meg. Az igazság az, hogy kevés szesz, csak kevés erőt *veszen el*, a sok pedig sokat s néha az egészet. E munkaerő levesbedésével aztán természetesen a munka jósága is csökken, a mi ismét a munkabér kisebbedését vonja maga után, s a részben alaptalan és ezen okra visszavezethető panaszt, hogy a megélhetési viszonyok rosszak (A dolog ezen társadalmi oldalának fejtegetését máskorra hagyom.)

Arról meg komolyan nem is szólhatunk, hogy a gondolkozást, a felfogást élesiti a szesz, mert az ellenkezőjéről van meggyőződve még a megrögzött iszákos is, midőn búja, gondja eltemetése czéljából iszik. De kisérletileg is be van az ellenkező bizonyitva egy nehány, a szesz előnyös hatását állitó betüszedővel, kik foglalkozásukban testi és szellemi munkát egyszerre végeznek: egyenkint $^3/_4$ liter sör, vagy 4 deczilitер bor elfo gyasztása után lassabban és több sajtóhibával végezték a szedést, mint rendesen szokták. A szesz hatása bármely munkánál ez, de nem mindeniknél lehet az eredményt ilyen félremagyarázhatlanul észrevenni, mérlegelni s bemutatni a kételkedőnek.

Az tény, hogy a fáradtságot nem érzi meg azonnal a szeszszel élő, mert idegei, szervei eltompulnak, holott a fáradtság megvan, éppen ugy, mint a nárkózissal elaltatottnak nem fáj, mig pl. a lábát levágják, de megvan ám felébredése után a fájdalom, miként amannál a szesz elpárolgása után a fáradtság s annak minden következményei.

Némelyek azt állitják, hogy a szegénység, a nyomor kényszeriti őket az ivásra Hamis állitás, mert ellenkezőleg áll a dolog: az iszákosság nyomoruságuk oka Van s lesz józan életü szegény ember, de nincs s nem lesz gazdagodó részeges ember, mert az ital elvonja kötelességeitől s elviszi azt is, a mije van.

Lehet hallani ilyen okot is az ivásra: azért iszom télen, hogy fázom. Hát nyáron miért? Nagyon drága fütőanyag a szesz, ha egyátalán melegitő volna ital alakjában. Ennél olcsóbb a bunda is, a tüzifa is, s olcsóbb a meleg tej, kávé, tea. De a a szesz, minthogy gyorsan párolog, nem melegit, hiszen a párolgás a hőmérséklet apadásával jár, melyre közelfekvő példát talál akárki, ha kámforral valamely tagját bedörzsöli, vagy udvarát nyáron vizzel meglocsolja: hüvöst fog érezni a párolgás ideje alatt.

Nagy gondatlanságot és pazarlást követ el az — nem tekintve az egészségrontást — a ki a szeszes italt tápszerként tekinti. Ez a valóban drága és rosz táplálék. Nézzük csak a munkást, ki a helyi viszonyokhoz képest a munkaadóval kialkussza, hogy rendes élelmén és pénzbeli bérén kivül naponként hányszor és mekkora adag pálinkát kapjon. S akárhány magán háztartásban mennyivel jobban lehetne táplálkozni az egész családnak a szülő napi itala árával! Elégséges lesz egy kis egybehasonlitó számitás ennek kimutatására. A szesz, melyből a pálinka készül nagy adóval van megróva. Csak annyit emlitek ennek megértésére, hogy denaturált állapotban egy liternek az ára a denaturálás költségeivel együtt 40 - 50 fillér, mig az ivásra alkalmas ugyanilyen erejü — foku — szesz 2 koronába, tehát négyszeresébe kerül. A ki tehát napjában 50 fillér ára pálinkát fogyaszt el, az tizszer több táperővel biró anyagot szerezhetne ezzel a pénzzel, ha 3 klgr. kenyeret, vagy 3 liter tejet, vagy 10 tojást, vagy $^1/_2$ klgr. hust vásárolna, mert ezek nincsenek, illetőleg kevésbé vannak megadóztatva s mégis *valódi tápszerek*. Miért nem kéri ezeket a munkás a *valódi méreg* helyett! Ugyanez áll a borról és sörről is a megfelelő arányban Miért nem tesz minden családfő ezek árával és ezek helyett sokkal olcsóbb s megfelelő táplálékot háza asztalára! Avagy szünjék meg a panasz az általános szegénység miatt. Ne emlegesse a megélhetés nehézségét, ne jajveszékeljen, a ki a korcsmából önként tisszeres árban vásárolja étele helyett az italt. Az ne várjon könyörületet, segitséget, a ki esztelenül, vakon, erőszakkal önmaga ássa meg pusztulása sirját.

Dr. Pázsint.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Uj miniszterium.** Április hónap 8-ik napján világra szóló nagy dolog történt a magyar hazában. A király megértette népét és alkotmányos kormányt adott neki. S milyen embereket! Wekerlét a magyar pénzügyek ujra teremtőjét, a Kossuth Lajos fiát Kossuth Ferenczet, a világhirü nagy szónokot Apponyi Albert grófot, a nagy Andrássy méltó fiát Audrássy Gyula grófot, a hires gazdászt Darányi Ignáczot, a nagy jogászt Polonyi Gézát, a kitünő magyar katonát Jekelfalussyt és a derék pártvezért Zichy Aladár grófot. Az ország örömében mi is osztozunk s üdvözöljük a nemzeti kormányt s miniszterünket gróf Apponyi Albertet!

— **Püspökünk a közoktatásügyi miniszternél.** Ferencz József püspök ur Budapesten tisztelgett gróf Apponyi miniszternél április 26-án, üdvözölte egyházunk nevében és fölhivta figyelmét egyházi és iskolai intézményeinkre. A miniszter ur nagyon szivesen fogadta és jóakaratáról biztositotta. A főt. püspök ur a Boldocsy alapitvány évi gyülésén is részt fog venni.

— **A Dunán tulról értesülünk,** hogy ott az unitárius eszmék sokkal nagyobb hóditást tettek a hullámzó Balaton gyönyörü tájain, mint azt itthon, bérczes hazánkban képzeltük volna. Igen sok faluban jelentkeznek áttérők egyházunk kötelékébe, de sokkal többen vannak

még, a kik szivökben, lelkökben unitáriusok s csupán hivatalosan tartoznak más egyház kötelékébe. Az itt lakó unitárius nép pedig oly erős hitében, annyira ragaszkodik egyházunk igazságaihoz, melyhez hasonló buzgóságot a századok óta unitárius székely falvakban is ritkán találunk. — Ugyanilyen hireket kaptunk a Tisza mellől. Egyszerü vallásunkat az alföldi magyar nép nagyon illőnek tartja az ő egyszerü, mesterkéletlen életéhez és gondolkozásához. Ujabban egy róm. kath. községből több százan lettek egyházunk tagjai, a mi azért meglepő, mivel nem igéreteket, hanem uj teherviselést kaptak. De amit az ember szeret, azért szivesen áldoz.

— **A természet és Jézus** Jézus nagyon szerette a természetet. Tanitásait legtöbbször a természeti dolgokról vette, de a természetből mindig Istenhez fordult. Most nagyon sokan vannak, a kik a természetet jobban szeretik, mint Jézust, pedig a természet sokkal szebb ha olyan szemmel nézzük, mint ő, a ki mindenben Isten kezét látta az ember javára és okulására

— **Örömhir.** Mu ányi Farkas Sándornak, az Unitárius Közlöny mély érzésü és tiszta hangu poétájának 10—12 ives kötete nemsokára a közönség kezébe jut. Midőn erről őszinte örömmel adunk hirt, egyuttal megjegyezzük, hogy bizony hosszu volt az ut odáig, mig ezt a tartalmas, erős hazafias és vallásos érzésü költőt sikerült ennyire puhitani. Nála a késő őszben is nyilt a szerénység virága s ez vonzóvá tette a képet, melyet lelkünk róla magának rajzolt. Értesülésünk szerint az unitárius papnövendékek egyesülete, melynek Murányi jóltevője és alapitója, kérte el a kiadas jogát s az előfizetési felhivások már május havában szétmennek. A kötet megjelenése augusztus havára van tervezve.

Tartsuk ezt számon s elismerésünk mellett jutalmazzuk megerdemelt támogatással a legerőteljesebb unitárius poétát.

— **Uj papok.** Szentmihályfalvára beköszöntött dr. Pázsint Mihály, ki ezelőtt több évvel kilyénsepsiszentgyörgyi pap volt s azután világi pályán foglalkozott, jogtudori vizsgát tett, de ismét visszatért első választottjához az egyházhoz, mert szereti a vallást, szolgálni akar embertársainak. Dr. Pázsint Budapesten is számos társadalmi mozgalomban volt munkás, de főleg a népegyetemet szolgálta nagy buzgósággal. Az uj téren bőven találhat munkát s mi hisszük, hogy az aranyostordai egyházkőrben és egyházközségében is bő áldás fog fakadni nyomdokain. A beiktatást Gálffy Zsigmond mészkői lelkész teljesitette hatással. — Iszlóba április 8-án köszöntött be Gálfi András papjelölt. Beiktató Fazakas Lajos ny.-szentmárton-csikfalvi lelkész. Az ifju pap a jó reménység igéivel és bizó lélekkel foglalta el helyét, az iktató pap a nála megszokott lelkesedéssel és tűzzel tárta föl mit vár az egyház a papjaitól. Kivánjuk, hogy áldás kisérje munkásságát. — A h.-szentpéteri egyházközség egybehangzó kívánságára a tőt. püspök ur kinevezte Szén Mihály papjelöltet, a ki május 6-án fog beköszönteni állásába, hova szives jó kivánatainak kisérik.

— **Hetes.** Február 18-án hagyta el Boros Áron tanitó a hetesi unitárius leány egyházközséget, munkálkodásának első szinterét. Imájában szivekig ható szép szavakban kérte Isten segedelmét a kicsiny, de lelkes gyülekezetre. Már az ima alatt könny csordult ki a hivek szeméből, kik mélyen fájlalják, hogy ily rövid idő alatt kellett megválniok szeretett tanitójuktól Rövid de velős és értelmes beszédben mondott bucsut a nevezett egyház községnek, A beszéd alatt hangos zokogásban tört ki minden hivő. Beszédében fejtegette: „Semmi előtt nem vonogattam magamat, a mi néktek hasznotokra való volt, hogy azokat néktek ne hirdetném és hogy ne tanitanám, vagy ne tanitanálak titeket közön éges helyen és házanként. A gyülekezet minden tagjától elbucsúzva mondá: „És mostan ime az Isten lelkétől kényszeritetve elmegyek és nem tudom mi következik én reám.“ Áldás kisérje uj pályája terén! Most következett az ujonnan kinevezett fiatal és szép reményekre jogositott tanitónak: Asztalos Ferencnek beköszöntő imája és beszédje. Beszédjében először lelke érzelmeit közölte, hogy mint érzi magát itt, távol a szülőföldjétől és sze-

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L.-utcza 10.

rettétől. Kéri a hiveket, hogy minden törekvésében igyekezzenek támogatni, mert ő is rajta lesz, hogy az elvégzett munkát szeretete kiérdemelje. A beszéd végével az egyház előljáróit minden rendű, rangú tagjait üdvözölve, munkálkodására a megoszthatatlan egy Isten segedelmét kérve. Az ünnepély végetért. A hivek könnyeit első megjelenése letörölte. Reméljük hogy azon tért, melyre vállalkozott hiány nélkül fogja betölteni, isten segedelme növekedjék kicsiny egyházkörünkben, hogy általa növekedjék kicsiny, de hiv seregünk! Az ünnepélyt a hivek meghatható éneke fejezte be. Hetesen, 1906 február 25. Az egyház község megbizásából: Horváth József. Zsobok József, Biró József

— **A jó ember képe** Van Amérikában egy igazi nagy férfiu, az unitárius papok nestora dr. Hale (olv. héj) Edvard. Egyszer egy uras meglátta a Hale képét egy elrejtett kis helység fogadójában Hogy került ide ez a kép kerdezte az uras a fogadósnétól. — Hát kérem — szólt a fogadósné — ennek az a magyarázata, hogy itt nagyon sok idegen ember utazik, a kik szállást szoktak kérni, s a kiket én nem ismerek. Gondoltam, hogy ha a Hale képét megismerik, s tudnak valamit erről a nagy emberről, akkor lehet bennök valami jóravalóság is, s befogadom őket szállásba.

A polgárdi i unitárius egyházközség harang alapja javára 1906 febr 27-én (hushagyó kedden) rendezett jelmezes táncmulatságon felül fizettek a következők: Ferencz József 10 kor. Dr. Fantus Fülöp Rácegres 5 kor. Reich Altérd 5 kor Brünner Jenő Müllner Mihály 4 kor. Damokos Árpád (Tamási) 2 kor. Frank Alajos 2 k. Nagy Pál Urhida 2 kor. Kuzmányi Gyula 2 kor. ifj. Császár János 2 kor. Koncz János Budapest 1 kor. Berki János 1 k. 40 fill. Schlesinger József 1 k 40 fill. Pozsár István Füle 1 k. 40 fill. Takács János 1 k. 40 fill Gali János lszkaszgyörgy 1kor. Nagy Lajos Lepsény 40 fill Ozv. Listár Józsefné, Szente János, Tóth Vendel, Békefi István, Spiegel Gyula, Zugor János, N. N. 40—40 fillér. Összesen 48 k. 80 fill E mulatság tiszta jövedelme: 55 kor. és 28 fillér. Hálás köszönet! Kökösy Mihály

— **A ki ma eladja a szavát, holnap eladja a hazát.** A ki buzát termel elviszi a piaczra eladja s az árából veszen czukrot, csizmát vagy mézes kalácsot s a háznépét ellátja ruházattal és az apróságnak szerez örömet és mulatságot. A kinek van lova s szekere elviszi a szomszédot a városba vagy az állomásra s a fuvar árát a többi penzhez teszi és kifizeti a negyedévi adóját s egy bajtól megkönnyebbül. De a ki eladja szavát, az eladja a becsületét s azutan könnyen eladja vagy elhagyja, a mi azzal csaknem egyenlő — a hazát. Egy választás alkalmával látjuk mily keveset ér a magyar ember szava. 10—20 korona szegény embernek sok pénz, de ha azért a szavát, a szavazatát adja oda, oda adta mindenét, oda a becsületét, oda a hitelét is Szomoru dolgokat hallottunk a mi jó székelyeink olcsóságáról. Nem is hittük el, hogy egy élhető állapotban levő, vagy bármilyen szegény unitárius ember is megvehető legyen kortes czélra. Az meg éppen elszomoritó ha olyasmit hallunk, hogy az egykor büszke székely odajutott, hogy ha szavazatáról van szó azt várja, hogy ki ad többet érte. Hát a magyar ember szava, a mit eddig kontraktusnak vettek, most ugy látszik egy porczió pálinkat s egy méter pántlikát ér. — Igaz-e atyámfiai székelyek?

A polgárdi i unitárius egyházközségben 1905 decz. 31-én és 1906 jan. 1-én a harangalap javára szépen sikerült mükedvelői előadással egybekötött táncmulatlágon rendeztek és felülfizettek a következők: Berki Ferencz 2 kor. ifj. Berki János 2 kor Breuer Antal Somlyó 2 kor. Brünner Jenő 20 kor. id. Császár János 2 kor. ifj. Császár János 1 kor. Deutsch Hermann 2 kor Özv. Erdélyi Károlyné Berhida 20 kor. Dr. Fantus Fülöp Rácegres 5. kor. Fantus Samuné 2 kor. Fischer Mór Cséri p. 10 kor. Fischl Vilmos 1 kor. Frank Alajos 1. kor. Kohn József Füle 50 fill. Kőrössy Margit 1 kor. Kuzmányi Gyula 2 kor. Kreiner Sándor Szombathely 50 fill.

Latzkovits Béla Székesfehérvár 3 kor. Müllner Mihály 2 kor. Oroszy Pál 2 k. Dr. Radnai Samu 3 kor. Schmidhofler Gyula Budapest 2 kor. Schwaiger Ferencz 2 kor. Szabó Ellemér 2 kor. Tósoki Gáborné 50 fill. Várasfalvi hivek korábbi, de ez alkalommal küldött gyüjtése 19 kor. Veress György Brassó 2 kor összesen 112 korona. A mulatság tiszta jövedelme: 235 K. 50 F Ugy a szereplőknek, mint a felülfizetőknek hálás köszönetet mond e helyen is a polgárdi i unitárius egyh. község nevében Kökössy Mihály, unitárius lelkész.

— **Oyama tábornok,** ki Japánt a világ 1 ghiresebb államává tette, midőn az orosz hadserget megsemmisitette, arról is nevezetes, hogy az alkoholnak, vagyis a szeszes italok használatának határozott ellensége. A japán katona nem ivott, az orosz mindig részeg volt s mégis az egész világ tudja, hogy nem az orosz volt a hátrabb. A katonai nevelés modern kérdései között jó lenne azzal is foglalkozni, hogy a szeszes italok a katonai erkölcs megölői

— **A madarak védelme.** Angliában rendesen szervezett és királyi párfogás alatt álló madárvédő egyesület van. Az angol királynő a következő levelet intézte az egyesület elnökéhez: A királyné fölhatalmazza az egyesület elnökét, hogy a nevét l ármikor fölhasználhassa, ha azt a madarak védelme érdekében szükségesnek tartja. A királynéról ismeretes, hogy nagyon jó szivü és humánus érzésü minden élő lény iránt. Az angol királynő soha sem visel tolldiszt s mindent el fog követni, hogy a szép tollu kedves állatok védelemben részesüljenek. Azt mindenki tudja, hogy Angliában ez a levél a női divatban nagy változást fog előidézni.

— **Özv. Szigethy Zsigmondné,** elhunyt 83 éves korában, 40 évi özvegység után. Midőn özvegyen marad, apró gyermekei, a maga és mások gazdasága egészen váratlanul vállaira nehezedett, de ő a magyar nők hősiességével szembe szállott az élettel s szépen fölnevelte és elhelyezte gyermekeit, ő pedig örökös munkában boldogan élt. Csak a legutolsó heteiben szünt meg a munkás kéz, de elméje mindvégig éber volt. Hűn szerető l ánya, Albert Dénesné karjai között hunyt el. Nyugodjék csendesen.

— **Elhunytak.** Kulcsár Kálmán máv. vonatmálházo B assóban 41 éves korában. — Ádámosy Gábor m. kir. honvéd főhadnagy, a delczeg és vitéz katona. Az erős ember, élete derekán 40 éves korában, hosszas szenvedés után legyőzetett. Elhunyt április hó 23-án.

— **Tóth Károly** nyárádszentlászlói unitárius tanitót fajdalmas veszteség érte édes atyja Tóth Sándor halálával, a kit márczius 21-én helyeztek örök nyugalomra Vadadban.

— **Papnövendékeink** a gyümölcsészeti tanfolyamot Kolozsvárt végezték, és pedig Benczédi Pál, Bedő Gábor, Bodoczi Sándor, Kiss Károly, Kiss Sándor, Pap Zsigmond, Pethő Kálmán.

— **Gyümölcsészeti tanfolyam** tartatott f évi ápr. 26—31. napjain Budapesten. A tanfolyamra felvétettek 4 r. kath 4 ref. 2 ág. ev. 2 unitárius, 2 gör. kath 1 g kel. lelkész. Ezenkivül 6 világi, köztük gr. Széchenyi Béla korona őr. Egyházunkat Demeter Dénes karácsonfalvi és Fekete Domokos pipei lelkészek képviselték. A tanfolyamot rudiui Molnár István min. oszt tanácsos nyitotta meg. Előadók voltak: Angyal Dezső kir. tan. igazgató dr. Győry István mű egyet. tanár és dr. Silberberszky Károly tanár. A tanfo yam hallgatók tiszteletek Molnár kormánybiztosnál, hol Nagy Arpád pápaacsádi ref a miniszternél, hol Demeter D. unitárius lelkész beszéltek. Az intézet vezetősége iránti hálát Gaál Ferenc poroszlói ref. lelkész tolmácsolta, a hallgatóság nevében. 2 ref. 2 ág ev. 2 unitárius és 1 g kel. lelkész, a testvéri szeretet ápolására szövetkezve egymással a baráti levelezésre és koronkénti találkozásra fogadást téve, már munkálják a közös kapcsolat fenntartását.

— **Az angol parlamentbe** a választások január folyamán végződtek a liberálisok hatalmas győzelmével. A 440 képviselő között 157 tartozik a protestáns egyházakboz. Ezek közül unitárius 18, egyikök pap.

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. JUNIUS 6. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárához küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések tányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat adunk vissza.

Ima

a Bocskai emlékünnepen 1906 május 20.

Irta és a kolozsvári unitárius templomban elmondotta: dr. Boros György.

Imára nyitjuk ajkunkat. Imára megszentelő emlékezet ösztönöz. Tied hazánk szívünk s a lélek. Imánk fölszáll e föld nagy Istenéhez.

Hatalmas és öröklétü felség, jó Isten, szerető Atyánk! Nem tudunk számot adni arról a nagy erőről, amely ebben a perczben itt együtt és egyben tart minket. De hát vajjon tudjuk-e hogyan és miért történik, hogy a parányi gyöngyvirág és sok ezer társa, a kegyetlen és zord tél után, mely megfagyalta, elgyötörte, s majdhogy meg nem ölte életük csiráját, a tavasz jöttével, minden bút feledve, kitárják keblöket s megtöltik illattal még a hálátlan sziveket is.

Annyit szenvedett a magyar, hogy már a dal is azt zengi: megbűnhődött multat és jövendőt, s mégis e perczben is sajoghatna keblünk a sok szenvedés és gyötrelem miatt, melyet a vállára tett nehéz kereszt sulya alatt a golgotai uton kiállott.

De te jó Isten, ki szivet alkotál s bele érzelmeket, megtanitottad hinni és remélni a magyar nemzetet. És ő nem csalatkozott hitében, amely hozzád az Urhoz, a királyok királyához vezérelte, mert nálad mindig igazságot talált valahányszor a földi hatalmak zsarnoki önkénye jogaiban gázolt. Nem csalatkozott reményében, mert bár büneink miatt ostorod sújtolta, békéjét elvette, határit földulta, mindig ujra megjelent a tavasz, a kő elvétetett a nemzet sirjáról s bekövetkezett a dicső föltámadás.

E pillanatban emlékünkben fölvonul háromszáz év képe. Keressük népedet s im hajléktalanul bolyong, házát földúlta a vad poroszló; keressük fölkent szolgáidat s im, mint az üldözött

vad, sziklák barlangjában rejtőznek, a nép pedig kardra hányva, vérébe fojtva, mintha a sötétség gonosz isteneinek az utolsó nagy áldozatot akarnák kiszolgálni!

De nem, nem következett be a nagyszerü halál, mert te, magyarok Istene, szerető Atyánk valál s elküldötted védő-angyalodat, Mátyás városának vitéz szülöttjében s szabad lett a haza, megszólalt a harang s ujból zeng az imadal:

Egy Istenünk egy magyar hazánk,
Áld meg e hont édes jó Atyánk!

Te nem lettél hűtelen választott népedhez, minket hajt, buzdit, kegyeletre ébreszt nagy jóságod emlékezete, s imádságunk szavaiban, szivünk tisztult érzelmében egyesülünk a szeretet által s fölsóhajtunk: légy áldva te bölcs alkotó, ki mindig csak jót cselekszel, mert atyai szereteted akkor magasztal föl, mikor a mi gyarlóságunk csak veszélyre gondol.

Legyen hálánk, dicsénekünk tied, legyen tied titkos gondolatunk, legyen tied minden kincsünk. Oh vajha lehetnénk egészen csak tied, hadd éreznők s tanulnók meg, hogy nincsen boldogság kivüled, nincsen gazdagság nélküled, erőtlen minden erő a te akaratod ellen.

Kérünk édes Istenünk, tedd áldássá, tedd uj idő, szép jövendő születése napjává ezt az órát, melyben lelki szemeink előtt a mult átváltozik jelenné, s gyermekeid szive egygyé olvad a hálás kegyeletben.

Add, hogy tanulja meg a magyar nemzetnek minden igaz fia, hogy csak szabad nemzetnek van virágzó hazája, csak a tiszta szivnek van igaz vallása, csak a felvilágosult elmének lehet haladása.

Békesség, szeretet, egyetértés, jóakarat legyen az emberek között, közöttünk, hogy igy méltán neveztessünk Jézus hű tanitványainak, Isten gyermekeinek most és ezután is mindörökké Ámen.

Emlékezés Bocskairól.

(A bécsi béke háromszázados évfordulója ünnepén.)

Pattanj fel ujra messzi multak zára,
Fukar idő, add vissza kincseink.
A megkövült, örökös Golgotára
Hadd hintsenek egy fénysugárt megint! . . .

Hadd lássuk ismét: ha rablancz csörömpöl,
Hősök szablyája villan tőle meg,
S önlelkeinknek tisztitó tüzével
Irjuk, Szabadság, égre a neved.

Klio panasza szállt szét a világba:
A sors hibás itt, nem a nép beteg . . .
Véres verejték, mért szakadsz hiába?
Anya, miért szülsz itten gyermeket? . . .
Vad Barbiáno, Scartella és Básta
Meg: vér, hamu és börtön — egy dolog . . . .
Kisirnád lelked mélységes keservben
Jó Istenednek — s nincsen templomod!

Jer Bocskai, Te nagy, örök virasztó
A szabadságnak bölcseje felett;
Álmodjunk együtt szépséges tavaszról —
Ölelkezzék ma velünk szellemed!
Jer, jer, Te lásd meg, »békesség-levélben«
Kötöttünk frigyet: *első a haza*,
Ez az imádott szentséges örökség! . . .
És drága kincse a hit temploma

Jer, jer! viharzó lelked megpihenhet
A kis Szamos öntözte partokon,
Ahol a dajkád bölcsődala zengett,
Lelked Mátyással ebben is rokon . . .
Két láng az Isten jóságos szeméből,
Egyik megvillan büszke Bécs alatt,
Másik hevében zord aczéllal irja:
Árpád magyarja független, szabad! . . .

Jer Bocskai, jer! Vetkőzd le ruhádat,
Azt az avatag három századot.
Itt lelkes ifjak ünnepelve járnak
S zsongnak a légben szabadságdalok . . .
Jer, jer! . . . Im, ízzik a szobor alakja* . . .
Mozdul a kar . . . Már tárva is feléd . . .
. . . Nagy Isten, nemzetemnek Istene,
Minő szent frigy ez! . . . Mily ölelkezés! . . . .

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Mi az? Mi zengés? Dal? Szabadság-ének?
Az ég ma hozzánk közelebb hajolt?

* Mátyás-zobor. Ez előtt szavaltatott e költemény.

— Szabadsághősök diszes seregének
Ma Bocskai ad itt találkozót! . . .
. . . E koszoru Tied hősünk, vezérünk,
De nem fejezi be hálánk sorát
Te visszatérsz a halhatatlanságba,
Mi kezdett munkád folytatjuk tovább . . .

Tarcsafalvi Albert

Rédiger Géza emlékezete.

Egy éve immár, hogy nincs közöttünk. A mult tavasszal vett végbucsut. Volt szenvedése, baj gyötörte sok, de nem a régi, uj hívta el őt. Sokan, kik híven s tisztelve szerettük, lesujtva láttuk a rideg valót. Sirni akartunk a kis egyházért mely ritkán növel oly igaz papot. A muzsák vigaszát hába vártuk, ők is öltöttek mély fekete gyászt. A nagy csa ádtól kaptunk csak vigaszt, mert hiszen árván csak ők maradtanak, s mégis hős, erős szivvel viselték terhét a sulyos, kegyetlen nagy csapásnak mind. Az élet parancsa tettre hívta mind. Igy tanitotta apjok a jó pap. Reménytelt, sziverős lett hamar, a költőapa megirtan hagyta. Szép emléknapot szenteltek neki, hű barátai, a jó paptársak, s a kedves, a tisztelt pap ujra él hevít, szóval, példával mintha volna itt. Az Erdélyi Irodalmi Társaság szépen emlékezett róla, aki csak pár napig volt tagja, mert a választás örömhire nyomában azonnal megérkezett a halál.

Öt verset mutatunk be olvasóinknak. Az elsőben az utolsó, a tizedik gyermektől búcsuzik, midőn elhagyja a szülői házat. Ugyanezt az érzést festi nagyobbik fia, Ödön és veje Székely Sándor. Költői verseny, melyben a családi élet öröme és tragédiája szól oly híven és meghatón, mert tudjuk, hogy ha tiz van is, ha több is, az életrendje szerint mind kiszállnak a fészekből s az öregek minden reggel fölébrednek, s mindig üresnek találják a kis ágyat.

»Kórházban« czimü verse utolsó müve, s ez is csak csonka, de fájdalmasan kiérzik belőle, hogy hattyu-dala. Az utolsó darabban egyik tisztelője búcsuzik s a költőpap elvesztése fölötti fájdalmat tolmácsolja.

Gyermekeimhez . . .

Irta: **abrudbányai Rédiger Géza.**

Mentek, mentek, mind itt hagytok,
Mi magunkra maradunk.
Hozzá vagyunk már mi szokva,
Bár titokba bús zokogva
Sokszor meg-megsiratunk . . .

Nemcsak távozásotok fáj,
Jobban fáj az minekünk,
Hogy szülői jó tanácsnál,
És egy néma szent áldásnál —
Többet már nem tehetünk.

Menjetek Isten nevében!
Küzdjetek, daczoljatok . . .
Aki elnem csügged gyáván,
Diadalt nyer minden pályán,
Csak híven harczoljatok.

Minket is a »pergő óra«
Távozásra integet . . .
De örömmel szállunk sirba,
Ha harczedzve nyomainkba
Láthatunk majd titeket.

A csergő óra.

Irta: **abrudbányai Rédiger Ödön**

Megint csereg. A négy órát mutatja,
A gyors pergésre könnyem permetez;
Édes keservnek gyötrő pillanatja,
Amit e csergés naponkint jelez:
Apám, én is megyek!
Ő állitá a csergö mutatóját
Négyre hol órám míndig megremeg;
Ő mondá akkor könnyes búcsúzóját,
A tiz közül a legkisebb gyerek:
»Apám, én is megyek!«

S elszállt ö is, utolsó kis madárkám,
A zajló fészek olyan néma lett!
Egy hang rezg át csak gyötrő némaságán,
Ha négy-hez ér az óraszerkezet:
Apám, én is megyek!

A kis zörejre, úgy egy pillanatra,
A kedves múlt zsibongva jő elém;
De mig lelkem figyel az álom-hangra,
Fájón csendül meg végső ütemén:
Apám, én is megyek!

A serkentő óra.

Irta: **aranyosiákosi Székely Sándor**

A papilaknak hófehér falára
Az éj sötét palástja ráborul.
Csak egy ablak ölt halvány fényt magára,
Mely a kicsiny szobából kiszorul.
Bennt, hogy felettük szeretet virrasszon,
Az asztalnál együvé ültenek:
Sajgó szivvel a tiszteletes asszony,
A tiszteletes úr s a kis gyerek.

A tiz gyerek közül a legutolsó,
Kinek úti pogácsa sütteték;
A többiket már régen a kakasszó
A nagyvilágba hivta szerteszét.
Reggel a legkissebbiket akarják
Utnak inditni, hajh! az öregek —
S a csergő óra serkentő kis karját
»Négy«-re állitja be a kis gyerek,

A szó foly még; a papnál nem hiányzik
A kis diáknak egy-egy jó tanács;
A gondos anya meg a batyun tágit,
Ha fér-e még egy frissen sült kalács? . . .
S álomra szenderülnek mindahányan,
Mig a serkentő óra rápereg:
S egyszerre ébrednek fel mind a hárman:
A jó öreg szülők s a kis gyerek.

Rozzant szekér áll »utra készen — imhol!
Melyet körülálltak már annyiszor
Könnyes szemekkel az öreg papéktól —
Aztán mindent elfed az úti por . . .
S a napszakának hátralevő része,
Habár ezer munkára integet:
Mégis kisért az elválás emléke
S a fészkéből röpitett kis gyerek.

. . . A papilaknak hófehér falára
Az éj sötét palástja ráterül
S a békeangyal csitító szavára
A két öreg álomra szenderül

— A csendes álom tarkaképet kerget:
Megjött – itthon van mind — a kis sereg...
De hajh! az óra négyet cserget-perget,
Amint beállitá a kis gyerek.

A tarka-barka álmot bús valóra
Átváltoztatja, im, a pergő zaj;
És ez igy tart valahányszor az óra
Kicsiny mutatójával négy-re hajt . . .
Fájó emlék az öregek lelkére,
De változtatni nincsen erejek.
Oh! mert hiszen a búcsúzás perczére
Ő állitá be igy — a kis gyerek.

Kórházban . . .

Ne irigyeljétek, ha a dicsőség
Fölkeresett a kórház vánkosán!
Későre jött! . . , de most se vártam.
Hiuság nem bánt éltem alkonyán
Nem a borostyán! . . . bú és kenyérgond
Gyötör, ha *nézem* sorsom *éjszakáját.*
. . . Ne dicsőséget, ne azt adjatok!
Adjátok vissza szemeim világát! . . .

Oly szép az élet! . . . a tavasz varázsa
Üditve hat bé szobánk ablakán.
A távol kertek valamely bokrába'
Csattogva zeng a kedves csalogány . . .
Úgy vágyom ki a zöld fák árnyékába
Élvezni a tavasznak illatát . . .
Ne dicsőséget, ne azt adjatok —
Adjátok vissza szemeim világát!

Itt ez élősirboltba' hallgatni folyvást
A szenvedők nyögését, jajgatását.
Velük érezni néma szenvedéssel
S nem enyhithetni sorsuk változását.
Rettentő állapot, borzasztó helyzet,
Mely összedönti Isten szép világát . . .
Ne dicsőséget, ne azt adjatok —
Adjátok vissza szemeim világát . . .

Ott egy oláh, hazámnak ellensége;
Ál, kar, lábak, oldalcsont összetörtek.

Szánom szegényt, vigaszra nagy szüksége.
Olaszfala mutatja, hogy már vége . .
»Nu tyem! La Dumnezo bun: nu lásze!«
Szólok s keresztet vonok arczán s mellén át
Ne dicsőséget, ne azt adjatok —
Adjátok vissza szemeim világát!

Rédiger Géza.

Rédiger emlékezete.

És jött a bús hír: Meghalt egy ember
Ki mindenekben igaz s hű vala.
Meghalt egy ember, árvák s özvegyeknek
Meleg szivével buzgón gyámola.

Fűztük a bús hírt: Meghalt egy apa,
Viruló háznak diszes ősz feje,
Szerettiért ki küzdött szüntelen
És tiszta lánggal égett tűzhelye.

Szállott a bús hír: Meghalt a jó pap,
Téveteg nyájnak éber pásztora
Ajkán az ige szivről-szivre szólt,
Megtért a rossz, s vidult a jámbora.

Siratták sokan: Meghalt a költő
S melyen elindult annyi nemes tett,
Melyen a hang az Urhoz szárnyalt:
Dávid hárfája nem zeng, néma lett.

Emlékezetre hívlak titeket:
Az ő halála élet, diadal,
Embert, apát, papot s a dalnokot
Dicséri fennen im' a dal.

Búzaháza **P. Szentmártoni Bálint**

A Budapesti Dávid Ferencz-Egylet záró felolvasó-ülése.

Valóságos ünnepi hangulattal végződött Budapesten az egyleti év. Az április 28-án lefolyt záró felolvasó ülést Ferencz József őméltósága is szerencséltette jelenlétével.

Miután Ürmössy Miklós egyleti elnököt épen az nap érte családi gyászeset, püspökünket az elnökség nevében, mint a fő-

rendiház uj tagját és a szabadelvü egyházi eszmék régi vezérét, Perczel Ferenczné üdvözölte. A püspök szivélyes és kedves válasza után — mely a tudományt és vallást ápoló egyletek üdvös voltát ismertette s érdekesen jelezte, hogy valószinüleg az első ember pár sem a tudomány iránti szomjáért lett földönfutóvá — *Rosenberg Augusta*, a Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének alelnöke tartott érdekes előadást a norvég népéletről. Mindvégig lekötve a hallgatóság figyelmét, rendkivül érdekfeszitően ismertette és megkapóan jellemezte ezen reális gondolkodásu nép józan életfelfogását, beosztóképességét és komoly, Istenben vetett rendithetlen hitét. Nem a templombajárásból, szertartásból áll az ő vallásosságuk, hanem abból a csodálatos megnyugvásból, felsőbb eredetü csendes béketürésből, mely az előadó tapasztalata szerint, a rendkivül mostoha viszonyok daczára az egész norvég népen szinte egyöntetüleg végigvonul. Az életet — úgy amint van — csekély szerencsével, vagy a legsúlyosabb csapással, mint az Istennek legdrágább ajándékát fogadják, melyet csak ugy hálálhatnak meg, ha szigoruan teljesitik kötelességeiket; nagyokat vagy aprókat: ugy ahogy kinekkinek adattak Erőteljesen jellemezte azt az igazi és *félelemnélküli* democratiát, mely a norvég intelligentiát *nemcsak az elvek hirdetésében*, hanem *tetteinek* megnyilvánulásaiban is félreismerhetlenül jellemzi. Ezeket a vonásokat ajánlja előadó a magyar Kanaánban élő, de nem egyszer zúgolódó aristocratikus szellemü lakosság figyelmébe.

Amilyen mély benyomást tehetett a klasszikusan egyszerü nép egyénisége a mély megfigyelőképességgel biró, komolylelkü előadóra, olyan mély hatást tett az előadás a hallgatóságra. Szinte szégyenkezve érezte az ember, hogy amennyire nekünk, az élénkeszü, czivilizáczióra hajlandó, könnyen lelkesülő, geniális magyar fajnak nem sikerült a legszükségesebb és legkrisztusibb philosophiát elsajátitani, annyira sikerült azt annak a szürke levegőben és mostoha viszonyok közt élő, csendes lelkü embereknek a maguk számára biztositani. Mintha a gondviselés e szerény és egyszerü nép által kivánná figyelmeztetni a világot, hogy magában véve az ész, a tehetség, a sziporkázó genialitás még nem a legüdvösebb teremtő erő, ellenben a megállapodott erkölcsi alap néha egyedül állva is megteremti az élethez szükséges bölcseséget

A norvég-himnusz elhangzása után *May Münster Kornélia* az operában nemrég vendégszereplő énekmüvésznő énekelt orgonakiséret mellett két imát a tőle megszokott bravuros iskolázottsággal, *Buzogány Anna* pedig „A wartburgi várban“ czimü mély gondolatu költeményét szavalta, bebizonyitva egyuttal, hogy

nemcsak szavalni és előadni tud művészi egyszerűséggel, hanem valóban ott él lelkében ez a keresetlen, magától fejlődő igazi művészet, mely most egy mélyen járó ihletett költeményben nyert kifejezést. Az „Erős várunk nekünk az Isten" felhangzása után szétoszlott a nagy és előkelő közönség, mely a kedvezőtlen idő daczára egészen megtöltötte az unitáriusok templomát.

A püspök és az előadók tiszteletére rendezett népes vacsorán megjelent a többek közt *dr. Székely Ferencz* koronaügyész is és *Bodnár Zsigmond* egyet. tanár. Szeretett püspökünket dr. Székely Ferencz egy lakonikus egyszerüségü, de rendkivül szellemes és találó tószttal üdvözölte. Ferencz József az ő kedves modorában Rosenberg Augustára, a nagy és komoly munkásra, valamint Buzogány Annára, mint költőre üritette poharát. Bodnár Zsigmond az ő kifogyhatatlan humorával és kedves „hullámzó" philosophiájával állandó derült hangulatban tartotta pohárköszöntőivel a közönséget. Perczel Ferencz pedig nem a püspöknek, hanem a főrendiháznak gratulál az új és üdvös eszmét képviselő szabadelvü püspök birhatásáért.

A mindvégig vig és mégis mély kedélyü est után azzal a benső óhajjal, hogy ne mondjam, titkos imával oszoltunk szét, hogy — tanulva a norvégek Istenben bizó, nyugodt elégedettségükből — a jövő egyleti évet sem kivánjuk eredménydúsabbnak, nagyobb hirnevünek, vagy éppen fényesebbnek a többinél; az Isten csak ezt a csekély eredményt, ezt a csekély tényt szóró, de következetesen melegitő hatást adja meg továbbra is egyletünk müködésének s már érezzük, hogy mi is annak a bájos, nyugodt kötelességtudó philosophiának és urias democratiának állunk szolgálatában, mely az egyszerü szellemü és szegény Norvégiát lehetetlen viszonyai daczára már is nagygyá tette, s igy valószinü, hogy a mi előnyösebb anyagi helyzetben lévő szellemes és geniálisnak nevezett országunkat is legalább a távol jövőben fogja a kijelölt czélhoz vezetni. P. K. F.

A californiai földrengés.

Április 18-án iszonyu földrengés dühöngött Északamerika nyugati partján Californiában. Azóta hazánkban oly sok nagy dolog történt, hogy már kezdjük feledni azt a nagy csapást, amely csaknem egyszerre sujtotta a szép Nápolyt és vidékét a Vesuv kitörésével, California államot a földrengéssel és a nyomában támadt iszonyu tüzzel. Minthogy Californiában számos unitárius gyülekezetünk van s azokat is érte veszedelem, a Christian Register ujabb számából elmondunk egy pár dolgot, a mi érdekelni fogja olvasóinkat.

Nincsen az a képzelőtehetség — irja Wilbur theologai dekán

— amely még csak megközelitőleg is sejteni tudná, ha saját szemével nem látta, testével nem érezte, azt, amit mi itt lelkileg is. testileg is átéltünk. Lehet, hogy a hallottakról s egyebekről tán igen tulzottan irtak, de semmi tulzás nem volt alaptalan, mert nincs arra szó, sem gondolat, hogy a valót, vagy annak csak felerészet is eltudná mondani.

San Francisco városban ezernél több ember vesztette életét, tizennégy négyzet kilométer területen a lakások és telepek elégtek, a városnak az a része, amelyben az ipar és kereskedelem folyt tökéletesen megsemmisült, a tűz jóval nagyobb volt, mint a chicagoi, bostoni és baltimori tüzek együttvéve. No hát ezekről a tényekről legalább megközelitőleg lehet beszélni, de a mi ezekkel együtt s ezek felett végbement, attól néma lesz az ajak és megáll a toll.

Április 17-én estve az emlitett theol. dekán ur és felesége vacsorán voltak két pappal és nejeikkel együtt a san-franciscoi második unitárius templom egyik tagjánál. Mindnyájan, de főképpen dr. Wright egész estve nagyon sokat foglalkozott a város szépségeivel. Késő estve kocsin mentek haza éppen azokon az utczákon a melyeket hét óra mulva a legborzasztóbb pusztitás tönkretett. Reggel, napfölkeltekor valami iszonyu robbanásforma ébresztett föl. Oly nagy, oly kétségbeejtő volt, hogy mindnyájan, mintha eszünket vesztettük volna, kiugrottunk az ágyunkból s ösztönszerüleg rohantunk le a szobáinkból a földszintre. A kémény a háztetőről, a szoba menyezete, a kemenczék, a szekrények, a faliképek, mint annyi vadult oroszlán, tigris és párducz, midőn egymásra eresztik őket, törtek, zuztak, szakgattak össze mindent elől, hátul, fönn, alant és oldalt. Az ablakok üvegei millió szilánkban repültek a levegőben mint rajzáskor a méhek, köztük és rajtuk a fedélcserepe, a falvakolata.

Ez a vad bábel még félig sem végződött be, midőn házunk lakói s az összes szomszédság ott voltunk öltözetlen, kalap, czipős bármi egyéb utczai öltözet nélkül, ugy ahogy az ágyból kiugrottunk. Ha nem lett volna oly tragikus eset, bizony nagyon nevetséges lehetett. Miután az ingás és rázkódás megszünt még jó időt, künn dideregtünk, mert senki sem mert bemenni a szobába. Egy óra mulva felöltöztünk és reggelizni akartunk volna, de az étvágy hiányzott. Napközben nagyon sokszor kirohantunk s egy egész hétig állandóan futólépésben állottunk, hogy menekülhessünk. Egy hét mulva, midőn e tudósitást megtudta irni, oly ideges volt min denki, az egész lakosság, hogy az ajtóbecsapás, vagy egy erős hang már megfutamitotta, vagy oly szívdobogást okozott, hogy nehezen tudtak magukhoz térni

A nagy napon kisérletet tettek a körülnézésre, mert gondolták hogy a belvárosi nagy téglaépületeket bizonnyal nagy baj érte.

Ujabb iszony fogta el. A legmagasabb torony kétszeresénél magasabb füstoszlop csapott szemökbe Csak később tudták meg mi történt. Egész nap és éjszaka szakadatlanul égett a város. Másnap folytatódott. No hát ha a pokol borzalmas valami, ez annál is különb volt. Egyik városrész után a másik, azután a harmadik, a tizedik. A legszebb paloták, a leggazdagabb üzletek, műhelyek, gyárak égtek. Ez igy tartott a második s a harmadik napon is, de minden órában valamely szivszaggató nagy robbanás hallszott, mert itt a gázgyüjtő medencze, ott a szeszkazánok, a petroleumraktárak, a benzin s másféle szörnyü robbanó tárgyak kerültek a tüz elébe. A tüz utjába nem állhatett semmiféle hatalom.

— Mi, akik a tengeröböl keleti részén laktunk, már tisztában voltunk azzal, hogy a mi velünk történt, az egészen semmi a többihez mérten, de tehetetlenek voltunk. Egy ujjunkat meg nem mozdithattuk e három nap alatt, a mely fölért az örökkévalóság pokoli kinjaival, miután ráadásul tudnunk és látnunk kellett, hogy háromszázezer embertársunk szenved segély és reménység nélkül.

Californiában oly gyakori a földrengés, hogy a lakosság egyelőre nem akarta számba venni. Egyik unitárius pap, Leavitt ur, kinek a háza szintén megrongálódott, már a reggeli órákban elment a hivei látogatására, főleg az öregeket kereste föl, hogy méggyőződjék, nem érte-e baj. E pap háza másnap ujabb rongálódást szenvedett, de ő tovább folytatta papi munkáját. A következő nap már őrjárati szolgálatot teljesitett A negyedik napon már oly kimerült volt, hogy alig tudott járni.

Az unitáriusokat közelebbről érdeklőleg átvesszük im e hireket: Az első unitárius templom megmenekült a tűztől, habár az éppen a tőszomszédba elhatolt. A földrengés nagyon megrongálta. A tornyot egészen ujra kell épiteni s a fedélnek is nagy részét. 40 50,000 koronába fog kerülni a helyreállitás. A hívek nagy része kivül lakott a tűz határán, de üzleteik tönkrementek. Némelyeknek csak a felöltött ruhájok maradt meg s a mit magokkal vihettek. A második templom, mivel fából van, jobban kiállotta a rázkódást, de a hívek s a pap is sok kárt szenvedett, némelyik koldusbotra jutott. Az oaklandi templom is olyan sérülést szenvedett mint az e ső. A sanjose-i templomot a rázkódás összezúzta. Csak három unitárius templom maradt teljesen épen, de más épületekben ezek is nagy kárt szenvedtek.

A san-franciscoi unitárius központi hely, a mi fogalmaink szerint a tanácsterem, iroda s minden fölszerelés a tűz martaléka lett. A Pacific Unitarian czimü lap szerkesztőjének minden készlete, a nyomda, az unitárius nagy könyvtár mind semmivé lettek.

A theologiai intézet uj könyvtárából jelentékeny rész a könyvkötőnél égett Az intézet fönntartói is nagy kárt szenvedtek, de

az intézetet fönnakarják tartani továbbra is. Mindezek külső segitséget kivánnak s a részvét valóban óriási nagy. Kell is, mert el sem tudjuk képzelni, mi lehetett ott az első napokban, midőn háromszázezer ember hajlék és kenyér nelkül jajveszékelt. A lakosságot ezerével szállitották az épen maradt városrészbe és a szomszédhelységekbe. Nagyszerü volt a segitségre való készség. Képzelni sem lehetett mig meg nem történt. Visszaélés is volt, de aránylag csekély.

Vasárnap a protestánsok nem tartottak templomozást, hanem mentek segiteni. A templomokban osztották ki a ruhát és élelmet. A kath. templomokban misét tartottak és alkalmi beszédeket.

Következő vasárnap a san-franciscoi unitáriusoknak a zsidók fölajánlották templomukat s ezek elfogadták és ott tartották istentiszteletüket.

Az amerikai unitárius társulat elnöke, dr. Eliot Sámuel csak egy pár nappal elébb időzött San-Franciscoban. Mi, akik ezt tudtuk hetekig aggódtunk afölött, vajjon nem pusztult-e oda. Nem érte ott-e baj, s ime, most az összes unitáriusokat vezeti segitségre. Szózatát meghallgatták. Május 3-án már 135.000 koronát nyugtáz Nem az unitáriusoknak gyűjt, hanem az összes szenvedőknek minden kivétel nélkül. A társulat magára vállalta a papok összes fizetését egy időre. Ezután fog segélyt kérni az unitárius templomok visszaállitására. Az unitáriusok most valósitják meg igazán a Channing eszméit, melyeket ezelőtt 80 évvel hirdetett a keresztény jótékonyságról és felebaráti szeretetről.

A magyar unitárius egyház képviselő-tanácsa részvétét fejezte ki az elnökhöz intézett levélben.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Püspökünk a főrendiházban.** Miután Daniel Gábor főgondnok ur a főgondnokságról s azzal együtt a főrendi tagságról is lemondott, ez utóbbi helyre a főt. püspök ur. mint idősebb elnök meghivót kapott Most az alkotmány helyreálltával sor került arra is, hogy helyét elfoglalhassa. A főt. püspök ur jelen volt az országgyülés megnyitásán a szent István szobra leleplezése ünnepélyén, egy egész hetet Budapesten töltött és ottani egyházunkban vizsgálatot tartott.

— **Az uj országgyülés.** Öt negyedév alatt két képviselőválasztás volt hazánkban Mindkettő nagymeglepetéssel járt, mert az első 1905 januárban megkétszerezte a 48-as függetlenségi pártot, a második, a mult hónapi, absolut többségre juttatta, mert 242 képviselőt küldött az országházba. Ez azt jelenti, hogy a mit hazánk a XIX-ik század közepén megkezdett, az önálló magyar nemzeti eszme diadalra juttatását, csak ötven év mulva tudta keresztül vinni a nemzet segitségével. De ez is még csak a kezdet, mert fölséges királyunk a szövetséges államnak is fejedelme lévén, a két állam érdeke védelmét tartja szemelőtt. Reméljük, hogy ezentul hozzánk is oly közel fogja érezni magát, mint a másikhoz s felséges háza jelszavát „bizalmam az ősi erényben“ nem veszité el: a magyar nemzetben, a mely mindig loyális és hü vala!

— **Unitárius képviselők.** Az uj országháznak 8 unitárius képviselője van: Dr. Ferenczy Géza, Filep Albert, Héderváry Lehel, ifj. Pataky László, báró Petrichevich Horváth Artur, dr. Nagy György, Malatinszky György, Szentiványi Gábor.

— **Bocskay ünnep Kolozsvárt.** Szép és emlékezetes nap volt Kolozsvárt május 20. Az összes protestánsok: evangelikusok, ev. reformátusok és unitáriusok, a ref. atyafiak fölhivására együtt ünnepelték meg a nagy fejedelem halála illetőleg a bécsi békekö'és 300-as évfordulóját. Mindenik templomban ugyanabban az órában tartatott istentisztelet. Az egyházak képviselőt küldöttek kölcsönösen egymáshoz. Az unitárius templomban dr. Boros György mondott imát, Csifó Salamon beszédet. Szép jelenet volt, midőn a képviselők a szószék és az urasztal előtt köszönték püspökünket és az ünnepély szónokait. Énekkaraink is részt vettek. Templomozás után a kü lönböző gyülekezetek a Mátyás-szobor előtt gyültek össze, hol Herepei Gergely elnökölt, dr. Szádeczky Lajos beszédet tartott s Tarcsafalvi Albert kitünő költeményét elszavalta nagy hatással Kelemen István papn. Innen a közös koszorut a Bocskay szülőházához vittük s Grátz Mór ev. lelkész szép beszéd kiséretében megkoszoruzta az Emléktáblát, melyet Reményik Lajos tétetett a ház falába. Ritkán élveztünk ily szép, összhangzatos ünnepet, de érezzük, hogy ezután tán jobban megfogjuk érteni, hogy az evangelium parancsa a szeretet, amely mindeneket elfedez mindeneket eltűr.

— **Pályázat.** A Murányi Farkas Sándor és neje Bányai Ágnes alapitványából két (2) 100—100 koronás pályadij tüzetik ki oly unitárius lelkészek, illetőleg lelkeszjelöltek részére a kik szakvizsgálatot 1905 és 1906 évben tettek. Egyik dij elnyerésénél előnyben részesül az a ki a tehetség némi jelével hazafias költemények irásában már kitünt. Az irásban benyujtott folyamodvány mellé csatolandó püspöki kinevezési okmány, nyomtatásban és irásban levő dolgozatai az önképzőkörben végzett munkásság hiteles igazolása. A pályázatok 1906 évi junius 30-ig a dékánhoz benyujtandók,

— **Papi beköszöntés.** April. 8-án köszöntött be a szabédi unitárius egyházközségbe Pálfi Ferenc, volt lókodi lelkész. Ember-ember hátán szorongott a templomban A vidékről is nagy számmal sereglettek ide. Kelemen György csokfalusi lelkész végezte a beiktatást eszmékben gazdag beszédében. Utána felállott Pálfi. Teljesen uralta lelkét a pillanat fontossága és a meghatottság szent hevületével, ihletett lélekkel fordul Istenhez imájával, hogy a hívők seregét kielégiteni segélje szent- lélekkel. Buzgósága átragadt a sokaságra és együtt imádkozott valamennyi. Leirni szinte lehetetlen, de gyönyörüség volt szemlélni, hogy az a sokaság, mely némi bizalmatlansággal, és kétkedéssel várta, ha vajjon képes lesz-e betölteni Rédiger örökét. Beszéde altatt, a mely szivből jött és sziveket talált, egyenként győzte le és hóditotta meg híveit. Adja isten, hogy a szentlélek tüze ne lankadjon Pálfiban, a kivivott diadalt kövesse a nép szellemi és anyagi felvirágzása A boldog nép és boldog lelki pásztor ezután is együtt örvendezhessenek. Szabó Lajos.

— **Beköszöntői ünnepély Homoródszentpénteren.** Szén Mihály papjelölt május 3-án reggel érkezett meg állomás helyére, hova a hívek ünneplő serege kisérte, kik ünnepi diszben lovas-legényekkel és virágos lányokkal vonultak eleibe a székely határszélig. A község végén és a lelkészi lakás előtt diszkapuk voltak felállitva, hol a község és az ifjuság nevében üdvözölték az ifju lelkészt. A lelkészi lakás előtt Nagy Gyula kántortanitó fogadta szivélyes beszéddel az ő leendő szolgatársát. Az uj lelkész minden üdvözletre válaszolt, megköszönve a nem várt ünnepeltetést és szivélyes fogadtatást. Május 6-án volt a beköszöntői ünnepség. Homoródszentpénteri atyánkfiai — ismerve a vidék vallásos buzgalmát és érdeklődését — napokkal azelőtt csak azon sajnálkoztak, hogy miért nem lehet kicsiny templomuk falait ez egy napra szétnyomni, hogy az ünnepen résztvenni óhajtó vidéki közönség elférjen. Valóban zsufolásig meg volt telve a templom. A beiktatást Pál Ferencz körijegyző, mint esperesi megbizott, végezte. Az ifju lelkész áhitatos imája után Zsolt. 6 r 6 v. alapján tartotta meg tartalmas, ügyes és mindenki által érthető bekö-

szöntő beszédjét, elmélkedve a szép örökségről, mely neki jutott. Azután Pál Ferencz beiktató lelkész adott tartalmas utmutatást, a tapasztalatí életből meritve, az ifju lelkésznek. Az ünnepség után társasebéd volt, hol gazdag ebéd mellett köri-lelkész társai fejezték ki jókivánságaikat az ifju lelkésznek, szeretettel üdvözölvén őt. Kedélyes pohárköszöntőkben és politikában nem volt hiány!

— **Pályázatok tanári állásokra.** A kolozsvári unitárius kollegiumhoz rendes tanári állásokra: a Classica-filologiai, magyar-német és latin-történet, helyettes tanári állásokra: mennyiségtan-phisikai és történet földrajzi állásokra Pályázat határideje junius 20.

— **A székelykereszturi gimnáziumhoz** Gálfalvi Sámuel a latin-német és Nagy Lajos szabadkézi és mértani rajz tanszékre rendes tanároknak fognak ajánltatni, tekintettel több évi helyettes tanári szolgálataikra. A latin magyar és mennyiségtan-phisikai helyettes tanári székekre pályázat fog hirdettetni.

— **A tordai gimnáziumhoz** a latin-magyar tanszékre folyamódik Pap Domokos helyettes tanár; hirdettetik, magyar-német helyettes tanári tanszékre A pályázatok határideje junius 30.

— **A vallás és közokt. miniszter ur** a sz.-kereszturi gimn. VI. és a tordai gimn. I—II. oszt.-nak a nyilvánossági jogot megadta.

— **Iskola és Társadalom** cz. alatt dr. Boros György felolvasást tartott a középiskolai tanár-egylet kolozsvári körében május 12-én A felolvasás megjelent az «Ujság» május 16—18-i számaiban.

— **Pálffy Károly.** nyug. főreáliskolai tanár az unitáriás egyh. főtanács és Udvarhely megye törv. hat biz. tagja elhunyt május 3-án 58 ik évében A jeles férfi és kitünő tanár huzamos ideig gyöngélkedő volt, de a közügyek iránt mindig melegen érdeklődött. Önfeláldozó hű neje és a nagykiterjedésü Gálffy és Pálffy-családok gyászolják.

— **Elhunytak.** Özv. Bleha Jánosné Ajtai Ida a DFE. buzgó tagja Kolozsvárt április 29 én 58 éves korában. Testvére özv. Simon Ferenczné és számos rokon gyászolja. — Bedő Gyuláné Péterfi L. Biri 39 éves máj. 27-én. Férjén és fián kivül testvérei rokonai fájlalják a derék nő korai elhunytát.

— **Az ádámosi unitárius templom műkincsei.** Közelebbről egy budapesti szakértő meglátogatta az ádámosi templomot és jó eredménnyel járt, mert rájött hogy a templom egyik része 1525-ben épült. A templomban levő ülőpadok közül egy pár nagyon meglepte a kutatót. Rájött hogy azok a Mátyás király koraban készültek s a rajtok levő faragványok és festmények oly kiváló értékük, hogy az országos műkincsek gyüjteményébe valók. Nagyon valószinühogy megfogják szerezni s az egyház oly szép összeget kap, a melyből templomát helyre állithatja.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Konfirmáolói emlék. A Dávid Ferenc Egylet konfirmácói emléke második kiadásban megjelent. A csinos kiállitásu kedves emlék ára 12 fillér. A D. F. E. azért szabta ily csekély összegre az árat hogy a legszegényebb egyházközség is mégszerezhesse és kioszthassa. Még az irni olvasni nem tudó gyermekeknek is kézbe kellene adni hadd legyen oka az olvasás elsajátitására a mi sohasem késő!

— **Oklándon** a Dávid Ferencz Egylet közgyülést tart junius hónap 14-én, melyen a központi titkár dr. Boros György is felolvasást fog tartani.

Az Unitárius lelkészkör Székelykereszturt junius 28-án évi közgyülést fog tartani. A teljes tárgysorozatot az „Unitárius Egyház“ fogja közölni. Egyik főtárgy lesz az „Unitárius Egyház“ kiadása kérdése. Ezt a közgyülést azért tartjuk a székelyföldön hogy mindenik, vagyis legtöbb lelkészünk megjelenhessen. Reméljük, hogy nevezetes és értékes gyülés leend. A t. lelkész urak szíveskedjenek tagdíjaikat befizetni a közgyülést megelőzőleg.

— **Ingyen küldjük** az Unitárius Közlönyt a jelen évben olyan ifju emberek-

nek, a kik most kezdettek pályához és még nincsen rendes fizetésök, katonáknak és szolgálatban levő ifjaknak. Akár a lelkész urak, akár más egyleti tag értesitsen, kinek ajánlja az ingyen példányok küldését.

Az egylet pénztárába f. év április 25-től május 16-ig rendes tagsági dijat fizettek: Gábor József Szentmihályfalva 890-91-re, Kovács Lajos Gsikszereda 898-906 ra, Ugron Zoltánné Fiátfalva 898-905-re, dr. Vernes István Balázsfalva 906-ra, Unitárius Egyházközség Mezőberény 900-905-re, Perei Mihály 901-905-re, Domokos Ferenc Predeal 906-ra, Preiszner Péterné Brassó 902-905-ra, Székely Mózes Déva 905-906-ra, Török Ernő Muraszombat 898-905-re, Szabó Lajosné Brassó 905-re, Menhárdt Mihályné Tiszakálmánfalva 906-ra, Rázmán Elek Komjátszeg 99 901-re, Boér Lajosné Bözöd 903 905-re, Bohacsek Józsefné Zsidve 905-re, Pap László Kobátfalva 904-906-ra, Árkosi Béla Selymecbánya 906 ra.

Előfizetői dijat fizettek: Gy. Kovács Károly Marosujvár, 904-905-re, br. Kemény Gizella Alsójára 900-905-re.

A felsőfehérköri fiókegylet pénztárába fizettek: Osváth Gábor, Osváth Gáborné Űrmös 904-905-re, Péterfi Gyula, Péterfi Gyuláné Hom. Héviz 905-re, Gál Miklós, Gál Miklósné Datk 904-905, Katona Márton Alsórákos 902-re, Szabó József Űrmös 904-re. Bibó Samu Úgra 904-905-re, Bibó Samuné 900-901-re, Győrfi Ilonka Felsőrákos 905-906-ra, László Gyula Kőhalom 901-902-re, Osváth Ferenc Agostonfalva 905-906-ra.

A kereszturköri fiókegylet pénztárába fizettek: Péter József Tordátfalva 902-906-ra, Önképzőkör Fortosváralja 903-905-re, András Zsigmond 904-905-re, Sándor Áron Kadács 904-905-re, Katona Ferenc Mártonos 905-906-ra, Gönc Károly Szentmiklós 905-906-ra, Bálint Simon Firtosváralja 905-re, Fazakas Dènes Gagy 905-re, Simon Zsuzsa Martonos 906 ra, Kovács Lalos, id. Tamási József Kissolymos 906 ra, Fodor Istvánné és legi j. Fekete Miklós Szentábrahám 906-ra.

Az egylet persefyébe ajándékoztak: Deréky Gyuláné br. Győrffy Róza 50. K. t. Arkosi Béla Selymecbánya 1 K. t.; az Unit. Közl. költségeire egy budapesti unitárius 10 K. t.; a Nők Világa alapjára Deréky Gyuláné br. Györffy Róza 50 K. t. Fogadják az egylet köszönetét Kolózsvár 1906 május 16-án Gálfi Lőrinc pénztárnok.

— **A bölöni egyházközség** iskolájához egy negyedik tanerő vált szükségessé. Az E. K. T. fölhivta az egyházat hogy nőtanitót állitson be a jövő tanévre.

Szerkesztői üzenetek *R. I. ka. K. A. esp.* A jelzett nevekre elment a lapnak mindenik száma. — *Sz. L. Sad.* Miután későn jött csak röviditve adhattuk. — *Iparpártolónak.* Ne tessék elhitetni magával, hogy az iparpártolás nem lehetséges és nem ér semmit. Ez egyszerüen nevetséges beszéd. Helyesli-e, hogy a jó gazda a vetőmagnakvaló buzát nem adja el, hogy ne kelljen majd mástól venni? Ön se vegyen mást a helyett, a mit házilag előállíthat. Irjon magyar tollal, magyar papirra. Járassa a gyermekeit magyar szövetben s minden fillérével magyar ipart pártol. Nézze meg most Kolozsvárt nőinket mily csinosak, pedig magyar a kalapjuk, magyar minden darab ruha rajtuk s nem röstelik viselni a tulipánt. Ez a helyes! Tegyen igy mindenki, s meg lesz az eredmény! — *„Menj az után.“* stb. erkölcsi szabályokat kérésünkre szivesek voltak többen beküldeni. Ezek között vannak földmives atyánkfiai is, a kik irásokkal és tudásokkal bizonyságot tettek arról, hogy jól betanulták volt s meg is tartották.

TARTALOM: Ima. — Emlékezés Bocskairól. Tarcsafalvi Albert. — Rédiger Géza emlékezete. — A Budapesti Dávid Ferencz-Egylet záró felvasóülése. P. K. F. — A californiai földrengés. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L. utcza 10. sz.)

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. JULIUS 7. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Áldott égi Atya!

Áldlak Atyám, hogy megengeded néha éreznem közelségedet és azt, hogy benned élek, mozgok és vagyok. Hallva, hogy mások kérdezik: milyen vagy és ki vagy, társaságokba nem vágyom; én megelégszem azzal, hogy Te vagy s hogy az én lelkem fényednek a sugara s minden, amit magam körül látok, lelkednek fönséges alkotása. De ezt nem mindig éreztem, csak most vagyok képes arra, hogy veled való közelségemet érezzem inkább, mint valaha; és ez adta nekem az emberi erő tudatát s ugyanakkor a nyugalmat és szelidséget, a mi megóv attól, hogy az események lelkifurdalást vagy nyugtalanságot okoznának. S most tudva, hogy minden Tőled származik s hogy akár sikerül föltett szándékom, akár nem, Te jótetszésed szerint teszed meg, a mit akarsz; bármit érjek el, megelégedett vagyok, mert Te rendelted nekem, hogy dolgozzam, mig nappal van. Érzem, hogy nem egyedül vagyok s nemcsak, hogy te velem vagy, hanem velem vannak azok, a kik tanuságot tesznek felőlem és nekem segitenek: az én mindig szeretetreméltó atyám, ő aki ráirányitotta figyelmemet e hivatásra, a ki belém lehelte az isteni szeretet lelkét és oly gyermekies szellemet, mely megtanitott szeretni és érezni a szeretet hatását. Ez nyilvánvaló lett előttem az ő égi természete által akkor, midőn a halál angyala elszólitotta őt mellőlem. Amen.

Szózat a vasárnapi iskola érdekében.

Az idő oly gyorsan halad, hogy ma-holnap megérhetjük, hogy az emberek sokasága azt fogja kiáltani, mi szükség van a papokra, mi a templomokra, hisz azok ezt csak azért tartják, hogy élhessenek utána és legyen hol butitsák a népet. Nem

akarom az ördögöt a falra festeni, azt sem mondom, hogy a mi papjainkat első helyen fenyegeti ez a veszedelem, de hát férhet-e kétség ahoz, hogy mai napság csak azt becsülik meg, a minek önmagában van értéke. Csak az van forgalomban, a minek hasznát látja mindenki.

Megszégyeniteném e lap olvasóit, ha bizonyitgatni kezdeném, hogy a vallás szükséges és hasznos, hogy a vallás hozzá tartozik a szivhez éppen mint a ruházat a testhez. A ruházat módosul a divat szerint minden időszakban, de azért mindig ugyanarra az egy czélra szolgál: fedi, védelmezi, diszíti a testet. A vallás czélja, hogy kitöltse a szív üregeit, meggazdagitsa érzelmeit, virágoztassa és gyümölcsöztesse, hogy önmagában szép, másoknak kedves és gyönyörüséges legyen.

A testet büntetésből elzárják a nap elől, rabruhába öltöztetik, szégyenszemre kiteszik. A szivet is ellehet zárni a test gonosz öntudatai börtönében ugy, hogy onnan élve semmi hatalom ki nem szabaditja. Ellehet rontani, hogy semmiféle orvos meg nem gyógyitja. De akkor csak rosszat terem és pusztit, mételyez, mérgez mindent a mi közelébe jut

No hát a szivet mivelni kell és pedig a vallás érzelmeivel, nemes gondolataival, tisztult eszméivel. Ám de ezek is változnak minden tavaszszal, idomulnak minden nyáron, hajolnak a nap felé, a mely vonzza, s ha nem egyenes irányban jutnak hozzá a melegítő és tápláló sugarak ferdére elhajolnak, idomtalanok és nyomorultak lesznek.

Fölösleges volna többet mondani, hiszen nemcsak a papi kötelesség, hanem a nemzeti érdek, de ott a kis községben a polgári jórend, tisztesség, megélhetés, tisztaság, boldogság és mindaz a mi jót kivánunk embertársainknak, azt parancsolja, hogy az ifjuságot hivjuk, édesgessük, öleljük magunkhoz.

A müvelődés is követel valamit. Nem elég az a mit az iskola szakadozott, hiányos, néha semmi munkája alatt nekik nyujtanak. Hát az egyszerü olvasás mit ér, ha azzal nem jár az a lelki élvezet a mit egy jó könyv nyújt. A mi népünk — sokan mondották ez évben is — még nem emelkedett ki a mesék, regék és kalandos történetek világából. Rajtunk múlik mert nem fokozzuk benne az érdeklődést a reális és ideális igazságok iránt.

Nem tudja olvasni az elmélkedő, vagy bölcselkedő dolgokat. De szereti hallgatni, s ha meghallgatja most, majd máskor elfogja olvasni. Ne hitessük el magunkkal hogy a Dávid Ferencz püspök korának hősies harczi jelenetei a vallás nagy forradalmában nyomtalanul maradnának a szivek jól föl szántott talajában. Ne higyjük el, hogy a XVIII ik száz önvédelmi fo-

gásai annyi nagy ellenséggel szemben, nemcsak a főhadiszállásokon, hanem a legapróbb csapatok helyén is, ne mozditná meg helyökből a boldog utódokat.

Aztán a vallás fejlődése, ez a bűvösen ható fölséges szinjáték, kit hagyna hidegen? Avagy a megifjult apostolok, az ujraszületett evangeliumok, s a XX-ik száz Jézusa, az a ki mindig más s mégis mindig ugyanaz, a ki mindig az emberek között él s mégis mindig nem vagyunk elég közel hozzá, — ne higyjük, hogy nem kell a mi ifjainknak — csak kelljen nekünk, csak szeressük mi lelkesedve, önzetlenül, mert hát ez az egy szükséges dolog.

Mi élő példák után beszélünk. Leendő papjaink, az ifju papnövendékek a gymnasium tanulóit, mindig legalább százat, egy csoportban tanitottak. Versenyre keltek egymással az ifjak s nem lankadtak a tanitványok.

Miután egy rövid ima, két éneklés s egy jókora terjedelmü tanitás elhangzott kis csoportokban 3—6—14—20 gyermeket maguk körül vettek a papnövendékek, megbeszélgették, némileg megvizsgálták a tanitott és hallott dolgok tartalmát, s okulva, lélekben fölfrissülve oszlottak szét a kis tanulók, s erősödve, egy tapasztalattal gazdagodva a leendő papok. A pap junius első vasárnapjára összegyüjti községe ifjait. Három hónap alatt minden vasárnapon egy óracskát velök időz. Szivökre hat, értelmöket élesiti. Nem értik meg mind egyenlően, nemis fogják szeretni egyformán, de jók mindig lesznek veletek, ha ti jók vagytok irántok.

A tanitó ki az iskolában sok éven át foglalkozott velök, nincs oly nagyon kifáradva, hogy szivesen ne tenné meg, hogy miután a pap tanitása elhangzott, egy csoportot maga körül gyüjtve, miként a pap vagy más szives közremüködő egyikmásikat, harmadikat kikérdezi, megbeszéli velök, bizonyossá teszi a hallottak felől.

A Dávid Ferencz-Egylet kibocsátott éppen erre a czélra egy kis füzetet: Aranyszabályok. Meglennénk elégedve ha csak ezt beszélgetné, tanitná és világositná meg mindenik előtt mindenik pap. Annyi kedves epizód, annyi jó gondolat ébred föl a tanitó lelkében, midőn ezeket a régi jó ismerős mondásokat végig nézi. Hiszen ha ezeket mind megtanulnák s csak felét megtartanák jobbá lenne a községben a vallásos élet, tisztultabb az erkölcs, csöndesebb az éjszaka, üresebb a korcsma, teltebb a templom és boldogabb a lelkipásztor. Vajha ugy lenne!

B. Gy.

Bezáró beszéd,

1906 május 6-án a gym. vasárnapi tanitások ünnepélyes bezárása alkalmával mondotta dr. Boros György, dékán, a vasárnapi vallásos tanitás vezetője.

Kedves gyermekek, ifju barátaim! Egy időszak munkájának ismét végéhez jutottunk. Bucsuzóul egy pár dolgot elmondok. Ti ezentul tágas és egyszerü fönségében diszes templomunkba fogtok járni imádkozni és elmélkedni. Jó lesz, ha megtanuljátok milyen emlékek fűződnek ahoz a fölséges épülethez.

Kolozsvárt három templomunk volt: a főtéri, az Unio-, eddig Belmonostor-utczában az átjáró utcza jobb sarkán levő házban a lengyel unitárius eklésia imaháza, s a külvárosban a szentpéteri templom. A két templomot városunk régi lakóinak épitették volt s a mi hítelődeink mindkettőt ujraépitették, tehát saját pénzükön is megszerezték, de a XVIII. században a hatalmasok katonai segitséggel elvették. Mintegy 60 esztendeig fogadott házban imádkoztak őseink a lengyelek az Unió-utczában a magyar és szász unitáriusok a városház mellett levő házban. Ha lett is volna rá módjuk, nem épithettek templomot, mert 1780-ig nem volt megengedve.

Keservesen érezték a csapást, de vették hasznát is, mert a három nemzet és három eklézsia tagjai teljesen összeforrottak s mihelyt szabad lett, azonnal hozzá fogtak mostani templomunk épitéséhez 1792-ben. Milyen nagy munka lehetett az, kedves ifju barátaim. Képzeljétek el mennyi követ, mennyi téglát, cserepet, fát és más anyagot kellett összegyüjteni, hogy oly hatalmas épület nőjjön belőle. De mihelyt egygyé lettek s mindenki akarta, mihelyt a módosabb fölajánlotta pénzét, a szegény kézi munkáját, vagy szekerét, megkezdődött és be is fejeződött 1796-ban s még tiz esztendővel azután, tehát éppen most 100 esztendeje készen lett az orgona is, amely unitárius templomban legelső.

Képzeljétek magatok elébe az örvendező boldog arczát azoknak, akik részt vettek az utolsó ünnepségen.

Én hajlandó vagyok olyanszerü örömet olvasni le a magunk és a ti arczotokról, amilyen ezelőtt száz évvel a kolozsvári eklésia tagjai arczán lehetett. És ehez nekem jogom van, mert mi, barátaim ugy tekintjük magunkat, mint azok a mesterek, akik faragták a templom alapjából kinövő hatalmas köveket, amelyeket most is ott láttok körüskörül. Ti vagytok azok a kövek és szivetek az az alapkő, amely az egész épület alá helyeztetett s amelynek közepébe illesztették az épités nagy munkájának szép történetét. Valamint a templom arra az alapkőre, ugy mi a ti szivetekre támaszkodunk s hisszük, hogy mind-

annyian, mint a gondosan kifaragott kő, érezni fogjátok, hogy az istenháza ti rajtatok van, hozzátok tartozik, annak állandósága tőletek, de bizony a ti épségetek is attól függ, mert valamint a templom kövei, ha széthányatnának, elromlanának, szétfoszlanának, megszennyeződnének, ugy semmisülne meg a vallás szépsége az erkölcs összetartó ereje és a templom áldásai nélkül.

Őrizzétek szivetekben kedves emlékképpen mind azt, amit beleirtunk s valahányszor a templomba mentek, jusson eszetekbe és emlékezzetek! Isten legyen veletek!

Nehány szó a lelkiismeretről.

Egy pár sorban arról akarok irni, hogy mi a lelkiismeret.

Azt hiszem mindnyájan érezzük azt, hogy ha jót teszünk, akkor egy különös, bensőnkből szétáradó jótékony meleg érzés tölti el egész valónkat; ha pedig valami hibát követünk el, akkor egy bensőnkből kiinduló dorgálást érezünk, sőt szégyeljük magunkat és mintegy szabadulni akarunk ettől a kellemetlen, hideg, könyörtelen érzettől. Azonban, a mint a jó, ugy a rossz tettnél sem szabadulhatunk tőle, ugy a kellemes, mint a kellemetlen érzetet türni tartozunk; mert hiszen bensőnkből jő mind a kettő. *Ez az érzés a lelkiismeret.* A lelkiismeret egy benső érzés tehát, mely a jóra serkent és a rosztól távol tart Azonban joggal kérdezhetjük azt, hogy hogyan jutott ez a szabályozó a mi kezünkbe, honnan keletkezett és mi a czélja.

Hogy hogyan jutott keblünkbe? Születésünk óta bennünk van, egy oly része a testnek, mely a többi részek felé emelkedik és csak az agy és sziv, az ész és szeretet helyezhetők egy sorba vele Az ember lelkének ez a három az alkotó része: lelkiismeret, ész és szeretet. Hogy az ész anyagi része az agyvelő, azt az orvosok állitják és eddig mindenki elfogadta, ép igy elfogadták nagy részt, hogy a szeretet anyagi része a sziv; de hogy mi a lelkiismeret anyagi része senki sem tudja és e csodás érzést mégis mindnyájan érezzük. Hogy ez az érzet mindenkiben benne van, tapasztalhatjuk az életben. Még a legelvetemültebb gonosztevő is érez lelkiismeretfurdalást. Hogy ez az érzés minden időben benne volt az emberben, látjuk abból is, hogy ha a szentirást forgatjuk, s ily kifejezéseket olvasunk „És szóla az Ur“. „Az Ur“ tulajdonképpen a felszabaditott lelkiismeret.

Hogy honnan keletkezett a lelkiismeret nem tudhatjuk Egyedül Istennel bizonyithatjuk. A mint a világot, az embert, az állatokat és az egész mindenséget ő teremtette, ép ugy

ő alkotta a lelkiismeretet, mint egy iránytűt az ember vezetésére.

Hogy mi a célja, azt az érzés kellemes és kellemetlen voltáról magyarázhatjuk meg A mint emlitettem kellemes érzés a jótettet és kellemetlen a rossz tettet követi. A czél tehát a jóra való buzditás és a rosztól való távoltartás Kövessük tehát lelkiismeretünket.

Rudolf Lajos.

Kik tanitsák a vallást az elemi iskolában?

(Válasz Ibolyka őnagyságának.) *

„Nők Világa" 1905. évi 4. számában „Ibolyka" aláirással ezen czim alatt egy czikk jelent meg, mely — azt hiszem — nemcsak engem, hanem tanitótársaimat is kellemetlenül érintette. Unitárius vagyok. Szabadon gondolkozom. Gondolataimat nem véka alól, hanem nyiltan akarom elmondani. Nevem: alulirott.

Szeretném tudni: „Ibolyka" őnagysága honnan szerezte ezen czikkben elmondott tapasztalatait s mi jogon általánositja? Hogy ki joga és kötelessége a népiskolában vallást tanitani: nem vitatom. Magam sem tanitok jelenleg vallást, mert iskolánk állami, ennélfogva lelkész a hitoktató az iskolai hatóságok által az állam terhére kiszabott dijazásért. De kiváncsi vagyok arra, hogy ily esetekben még hol van oly sok helyen a hitoktatás tanitó kezében? Mert „Ibolyka" őnagysága többesben beszél. „Ibolyka" őnagysága szerint ma is és még jó ideig avatatlan kezek között van és lesz a vallástanitás, mert az a tanitó nem tanult eleget a hittanból. No ha Ibolyka őnagyságára bizatnék, felruházna minket szegénységi bizonyitványnyal ugy, hogy nemcsak vallást nem engednének tanitani, hanem az iskolából is kikergetnének, mert — állitása szerint — nem csoda, ha a tanitók vallástanitása miatt „egyre vallástalanabb lesz a nép, társadalom, fogy az erkölcsi érzés."

Szerinte a tanitó nem képes vallást tanitani s esetleges tanitása okozója a nép erkölcstelenedésének. Ezen állitás nagyon téves s oka nem egyéb, minthogy „Ibolyka" őnagysága nincs tisztában a tanitóképző vallás-tananyagával s azt is elfeledte, hogy a tanitónövendék vagy gymnasiumban, vagy valamely más intézetben 4 évig hittant tanult. (Ott már nem annyit tanult, hogy meg ne bukjék, mert akkor nem tanitónak készült.)

A gymnasiumban tanult szent történeteket, unitárius kátét, bibliai magyarázatot. A képzőben a két utóbbit megint, egyháztörténelmet és a vallástanitás módszerét. Ezeket összegelve és összehasonlitva a népiskola anyagával, „Ibolyka" őnagyságának mellverés nélkül ellene mondhatunk.

* Tárgyhalmaz miatt késett. *Szerk.*

Tanitanak vallást lelkészek is, tanitók is, mindkét állásuak legjobb tehetségük szerint. Azt nem vitatom, hogy kik tanitanak jobban, hanem azt állitom, hogy itt is, ott is egyenlő arányban erkölcstelenedik a nép. Alig hiszem, hogy „Ibolyka" önagysága az ellenkezőt bebizonyitaná

A nép erkölcstelenedésének okát nem a szoros vallástanitásban, sem a vallástanitókban kell keresnünk, hanem inkább az alább felsoroltakban és az azokhoz hasonló dolgokban:

A falusi „Máriskó" városra megy szolgálni. Pár év mulva „Mari" hazajő selyemkendővel, német rongyból készült bluzzal, gombos czipővel. Az itthon viselt fekete bársonyszalagot, a fekete lajbit, a kordovány csizmát otthagyta a tiszta erkölcsökkel együtt. Viszont a selyemkendővel, a bécsi rongygyal s a gombos czipővel az erkölcstelenség csiráit magával hozta, Jó volna, ha csak eddig tartana. De ez nem elég. „Estör" meglátja Marit. Elcsodálkozik rajta. Milyen szép kendője van! Hát milyen bluza! Bezzeg nem olyan mint az enyém, hogy a háta messze áll a hátamtól. Milyen csütke (csipke) van rajta s milyen buggya!! Nem baj. Lesz nekem is. Ő is elmegy szolgálni. Pár év mulva hazaállit „Eszti", ép ugy, mint Mari. Összes keresménye a czifra ruha, meg az erkölcstelenség Nemsokára az egész falu leánysága szolgálni megy s jő haza az emlitett keresményekkel.

Marczi falujából dolgozni a városi gyárba megy Nem elég neki a hazai 60—80 fillér napszám, mert ott többet adnak. Itthon hetenkint — mondjuk — megkeresett volna ételén kivül 3—4 koronát Ott többet keresett, de a gyár mellett levő korcsma miatt heti keresetéből alig tud valamit felmutatni A jó barátoktól oly dolgokat is hallott, melyek addig homályos fogalmak voltak nála. Elmondja Jakabnak is, Jánosnak is. Szaporodnak a gyárbajárók, nő a káromkodók és erkölcstelenek száma, tanitotta légyen őket vallásra akár lelkész, akár tanitó.

Ismerek községeket, hol régebben — felekezeti lévén az iskola — vallást a tanitó tanitott, A községben korcsmaház nem volt, hanem egy falusi ember árult szeszt s ha valakinek szüksége volt rá, hazavitte, otthon az asszony megkészitette, családiasan elfogyasztották, részeg nem lett egyik sem Ez igy ment minden háznál, az erkölcsök az egész községben tiszták voltak. Ma modern iskolája van s hozzá vallást a lelkész tanit. De egyéb is van a községben: egy csinos kőből épült ház, mely a község lakosai fillérein épült, saját romlásukra. Korcsma és bolt van benne. Egy — a szép magyar beszédet összerontó — korcsmáros ireg-forog Jánosbáék körül. Kinálgatja but, bánatot és becsületet elfelejtető pálinkáját, melyből csak az első deci drága s mond őkeméknek tetsző anekdotákat és vicceket. S Jánosbá

a sok beszéd és italtól megkajdul s hazafelé — a falu apró né pétől kisérve — gyönyörüen társalog, hol ivópajtásaival, hol önmagával. Hazaérve, a kapunál csak annyit kiált: hopp!! s szegény felesége, meg gyermekei! . . . egyik az ablakon ugrik ki, másik az ágy alá, harmadik a hijjuba menekül, mig a „gazda“ elcsendesül. Ilyenkor hall aztán a gyermek oly beszédeket melyek megmételyezik talán egész életére. S ezeket ugyan ki róná fel a lelkész hibájául, mert vallást ő tanit? De menjünk tovább. Azt mondám, hogy abban a szép kőházban bolt is van Ott egy terjedelmes asszonyság méri a különbnél különb ruhának valókat és afféle finom lisztet és füszert. Hiába! Ilyenkor ugy kell. Bál lesz a faluban. Oda a leány szőttesben csak nem mehet, az rég kiment divatból. Tésztát is finomat kell készitenі. A multkor másoknak az volt s mi a kürtöskalácscsal és a rétessel szégyenbe maradánk. A sok czifraságra a pénz honnan került? Vagy a bankból vették kölcsön, vagy valamiféle meg nem engedett uton szerezték.

Hát ezért ki a hibás? A lelkész-e, vagy a tanitó? Egyik sem

Még sok mindent lehetne fölemliteni, de ennyi legyen elég. Azok helyett még egyet szólok „Ibolyka“ önagyságához: Mig ő avatott és avatatlan kifejezésekkel élesiti a lelkész és tanitó közötti viszonyt, addig jobb volna, ha ezt mondaná: „Lelkész és tanitói kezek kapcsolódjatok össze s igyekezzetek közös erővel az erkölcstelenségeket korlátozni, mert kivületek alig van más, ki annyit is, mint ti javithatna azokon. Ahol a körülmények megengedik, létesitsetek fogyasztási szövetkezetet, mert maholnap saját tanitványaitok adnak el egy deci pálinkáért azoknak, kik jobban hisznek, mint nektek, szintén azon deczi pálinkáért.“*

Ezeken gondolkozzunk. Hiszem, hogy „Ibolyka“ önagysága is nagyon sokat gondolkozik rajta. De ezen okok miatt ne hányja mindjárt a vizes lepedőt „szegény“ tanitóra! Vagy már vérévé vált?**

Datk. **Pálffy Ákos.**

Épitsünk Maros-Vásárhelyt templomot!

Még be sem végeztük az udvarhelyi nagy munkát, ime a másik székely város kiált segitségért. Udvarhely, mint a székelység közepe, a legerősebb megye szive szólott, Vásárhely, mint a székelység fővárosa, az első unitárius hitvita helye kér

* Igaza van irónak. Ezt a két tételt mi nemcsak Ibolykához, hanem mindnyájunkhoz intézzük. Szerk.

** Ibolyka nem szorult védelemre de nem érdemel gáncsot sem mert ő csak a közjót akarja. Akarjuk mindnyájan türelemmel és szere tettel, s akkor javulni fog a helyzet az iskolában is a gyülekezetben is, a községben is. Különben a választ rábizzuk Ibolykára. Szerk.

támogatást. Maradhat-e néma és tétlen az a ki becsüli a székelyt és szereti a vallást? A marosvásárhelyi egyház fölhivásából átvesszük a történelmi részt, a mely eléggé bizonyitja, hogy joggal fordul a közönséghez segitségért

Maros-Vásárhely a XVI. évszáz második felében, a többi erdélyi városokkal együtt, örömmel fogadta az uj reformációt: az unitárizmust. Folyt itt vita (1566) az Isten egysége és háromsága felett Miután elébb a tordai (1568.), majd a marosvásárhelyi (1571.) országgyülésen az unitárius vallás a törvényesen bevett vallások sorába felvétetett, itteni ősi egyházközségünk a nemzeti küzdelmek és vallási üldözések között idő folytán elenyészett ugyan, de a kir. Táblánál hivataloskodó vagyonosabb és befolyásosabb tisztviselők és ügyvédek mindazon által fenntartották a kapcsolatot a mult és a jelen között, szükség szerint igénybe véve hol egyik, hol másik szomszéd lelkész szolgálatát. Istentiszteletüket részint a kir. Tábla dísztermében, részint magánházaknál tartották a maros-vásárhelyi unitáriusok. A legujabb korban a hivek tömörültek, egyházközséggé alakultak, a marosszentkirályi anyaegyházközséghez csatlakozva, elébb (1839.) mint leány-, majd (1887.) mint társegyházközség. A megalakulásban elévülhetetlen érdemeket szerzett vargyasi Dániel Elek, akkori kir táblai elnök és egyházi főgondnok. Az egyházközség vagyoni alapja is ekkor vettetett meg a helyi hivek adakozásából és országos gyüjtésből, miből templom épitésre még ma is meglevő alkalmas telek vásároltatott. S midőn e telken felépült (1870.) mostani imaházunk, Fekete Károly törvényszéki biró és kebli gondnok buzgólkodása mellett a hiveknek régi vágya valósult meg. Nemsokára, a hivek közvetlen lelkészi gondozása czéljából, a lelkész is (1895) beköltöztethető lett, mivel nagy jóttevőnk. Dersi János lelkészi lakásul egy szép házas telket hagyományozott. Egyházközségünk más hivei is tettek itt fel nem sorolható, szép áldozatokat.

Hiveink, városunk természetes fejlődésével, lassanként 500 lélekre szaporodtak, kiknek általános hő óhajtása, hogy szükké váló imaházunk helyett épittessék székely fővárosunkban az egy Isten szent nevéhez méltó, s a város fejlődésének megfelelő diszes templom. Amire azonban, egyházközségünk szerény anyagi viszonyai között, s nagyobbára székelyföldi falvainkból betelepülő szegényebb sorsu hitrokonaink áldozatkészsége mellett is csak ugy számithatunk, ha egyházunk nagy közönségének s más hiten levő testvéreinknek is áldozatkészségét is megnyerjük, mert eleitől fogva a hiveknek egyenlő akaratából s önkéntes felbuzdulásából fakadó áldozata s az emberbaráti szeretet jóakarata tartotta s tartja fenn egyházunkat s ennek intézményeit

A pap, mint képviselő.

Két egyházi lap, az „Erdélyi Protestáns Lap“ és az „Evangélikus Őrálló“ foglálkozik e valóban aktuális kérdéssel: előnyös az egyházi és gyülekezeti élet szempontjából, ha a pap képviselő? Mindkét lap komolyan megvitatja a tárgyat és körülbelül azon megállapodásra jut, jó is, nem is. Jó, előnyös a papképviselő az egyházra nézve, mert szószólója lehet felekezeti érdekeinek az országházban, de rosz hiveire nézve, akiket képviselői gondjai miatt el kell hanyagolnia. Az „Evangélikus Őrálló“ azon a véleményen van, hogy az ily képviselővé választott papnak le kell mondania papi hivataláról, vagy pedig segédpappal kell helyettesitenie magát. De találnak okokat, melyek miatt nem igen ajánlják a papoknak képviselőséget. Ilyen a választást megelőző nem mindig a legnemesebb küzdelem s azon körülmény, hogy a lelkész összeütközésbe jut hivei politikai nézetével.

Ha valaki nemtelen küzdelmek árán, a kortesfogás eszközeivel jut mandátumához, a legnagyobb mértékben elitélendő. De százszor inkább elitélendő, ha pap teszi ezt. Az azonban — nézetünk szerint — nem lehet akadály, hogy hiveinek egy részével ellentétes politikai nézetet vall. A fő az, hogy a pap ahhoz a zászlóhoz csatlakozzék, hová erős meggyőződése vonza. Ha az a pap egyenes, minden tettében korrekt ember, akkor ellenségei is kénytelenek meghajolni előtte és semmi kár sem származhatik föllépésétől. De az már való igaz, hogy kötelességei, ha egymással összeütközésbe nem jönnek — de nagyon felszaporodnak. Két urnak szolgálni pedig nem lehet; ezért okvetlenül helyettesitetnie kell magát segédpappal. Vagy pedig, ha lemond a papi állásáról, s mint *polgár* megy az ország házába, akkor senkinek sem lehet kifogása a pap képviselője ellen.

Azt a körülményt, hogy a papnak képviselőválasztásakor ily kérdések vetődnek fel, nem irhatjuk az elmult idők képviselői és választói javára. Mert nálunk a parlamentben eddig majdnem csak földbirtokosok és ügyvédek juthattak be, s ők sem annyira szellemi kiválóságuk miatt, mint inkább azért, hogy a választással járó költségeket birták.

Azért hát örvendjünk, ha már a pap, kinek rendszerint nincs oly anyagi helyzete, hogy a bizalmat honorálja, képviselő lehet. S ne rójjunk meg senkit azért, ha valaki a törvényhozás házában akar szolgálni hazájának, vallásfelekezetének. Közszolgálatra számtalan tér nyilik bármely kis egyházközségben, de ki veheti rossz néven, ha valaki az ország ügyeinek akarja szentelni életét. A népek boldogulása nagyon függ attól,

kik hozzák a törvényeket s milyen érdek vezeti a törvényhozókat

S ha egy pap hiszi, hogy ilyen czélt szolgál, s ezen czél előmozditására minden telhetőt megtesz, akkor tiszteletet érdemel képviselői ambicziója. De ha csak hiuságból történt valaki a honatyák nemes tisztére, akkor semmi köszönet sincs a lépésben. *B. p.*

A könyv.

Vallomással kezdem. Egyik budapesti napi ujság inditott e czikk irására Az ujság nem mondott semmi ujat, de amit mondott igaz volt: a magyar ember szellemileg a legfogékonyabb, szeret is tanulni, ha könnyen jut hozzá, de nem szereti a könyvet, nem ad pénzt érte, nem ismeri a jó könyv becsét. Nem jár utána. Ha a nyakára viszik, ha mindennap fülébe zugják, hogy nagyon pompás, nélkülözhetetlen, érdemes a megvételre, szóval ha ugy bánnak el a legjobb könyvvel is, mint a ponyvára kiteritett pántlikával, akkor akad egy-egy vevője, különben nem veszi senki, legfennebb csak a kalendariumot.

Szegénységünk e az oka? Mert hogy legtöbb ember erre fogja, bizonyos. A szegénység sok mindenre feljogositja az embereket, de nem mindenki szegény, ki magát annak kiáltja. Mondhatnók, hogy aki valódi szegény, gyakran gazdagabb, mint aki nem kénytelen nélkülözni, mert ez könnyen lemond könnyen nélkülöz egy dologban, hogy enyhitsen egy másikon. Aki a lelkiszegénységet érezi, hamar lemond a testi kivánságról, hogy a lelkiszomjuságot kiolthassa.

Volt ezelőtt száz évvel egy unitárius pap, kinek egyetlen fia az ország legnagyobb tudósa lett. Ez a pap az Aranyos- és Marosmentén roppant területet bejárt gyalog, hogy fölkutassa a könyvesházakat és elkérje a néhol fölfedezett könyveket. Nem szégyelte a házalást, nem bánta, ha koldusnak is nevezik, mert ő nem magának gyüjtött, hanem híveinek, barátainak és ismerőseinek.

Mihelyt olvasott egy jó könyvet, azonnal irt barátainak s figyelmeztette az uj kincsre A vagyonosabbakat buzditotta, hogy vegyék meg, mert sok haszonnal jár elolvasása

E pap — Brassai Sámuel volt. Aranyos-vidék egy kis tudósakadémia, mert ott minden valamire való ember foglalkozott a könyvek utján napfényre jutott uj gondolatokkal. Akadtak köztük irók és maecenások is, a kik az irók munkáit a kiadásban támogatták.

Volt egy unitárius-mester ezelőtt 50—60 évvel a Nyikó-

völgye egyik kis falujában. Ő nem járt kivül e falu határán, de oda meghozatott sok okos könyvet és több jó ujságot. Neki a népnevelés volt czélja Ha valaki hozzámeut, azonnal tájékozta a világ folyásár l. Az értelmesebb hiveknek elolvasott egy s más okos dolgot. Kis tanitványainak odaadta az ujságot, hogy a megjelölt darabot olvassák el. Számon is kérte, hogy mit értett belőle, s ha a gyermek nem értette, megmagyarázta s aztán meg hagyta, hogy apjának, vagy anyjának mondja el.

Ma ezerféle ujság jár szerteszét e hazában, s még sem lehet azt mondani, hogy az olvasási kedv nagyon nagy volna, mert a komoly természetü, tudományos jellegü könyveket nem szeretik, nem veszik meg, s nem olvassák. A nagy lutheránus egyház és a református is szervezett irodalmi köröket, s minden befolyását latba veti, s mégis csak a tanitványok mentik meg tudós tanárukat attól, hogy könyve nyomdai költségeire rá ne fizessen.

Aki most körültekint a kis unitáriusság seregében, nagy örömben részesül, mert azt látja hogy négy lapot tart fenn. Ebből az is következik, hogy szorgalmasan olvas 2500—3000 ember. Ugy áll, mert jól jegyezzük meg, hogy a három lap olvasó-közönsége hozzávetőleg ekkora.

Ez azt jelenti, hogy még ma is száz közül 2—3 embert lehet rendes olvasónak tekinteni. Ha könyvolvasót keresünk, ez a szám megtizedelődik és leszorulunk 250 300-ra.

Nem állok szóba azokkal, a kik ismét a szegénységre hivatkoznak, mert nem akarom falra hányni a borsót, hanem azt mondom, hogy örvendezzünk afelett, *ha* eljutottunk odáig, hogy az unitáriusság négy lapot fönntart, s gondolkozzunk arról, hogy most már egy határozott lépéssel tovább kell haladnunk: el a könyvolvasáshoz

Szeretném azt mondani, hogy a magyar irodalom, történelem és tudomány számos ágában megjelenő, most már igazán értékes könyvek, ismeretesek azok előtt, a kiknek e sorokat szántam. Szeretném ha mindenik körünkben volna olyan papi könyvtár, a mely kipót lja a magános ember hiányait. Szeretném, ha papjainkat és tanitóinkat egy kis büszkeségérzet szállaná meg, midőn vendégük megy, s nem bocsátnák el, mielőtt könyvtárukat meg nem tekinti.

Szeretném hinni, hogy a magyar irodalom egyházi és világi régi termékei ismeretesek lapunk olvasói előtt, mert akkor könnyebb lenne az a föladatom, a melyet im ezennel magam elé szabok E feladat könyveink ismertetése.

Mielőtt tovább mennék, kérve kérem az olvasót, nézzen utána a mi nőapostolunk Perczel Ferenczné ily czimü czikkeinek:

Könyveinkről, melyeket a Nők Világában közölt Ha megszállaná hiveinket az a lélek, amely Perczelné czikkeit diktálta, s amely ott lángol és melegit minden sorában, bizony nagyon megjavulna helyzetünk.

De már lássunk kitűzött munkánkhoz. Először is arról szólok, amit legkönnyebben megtalálhatnak az olvasók a nemzetközi unitárius konferencia könyveiben, de csak a jövő számban.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Püspöki vizsgálat Toroczkón.** Ferencz József püspök ur junius 23-án Toroczkóra ment Végh Mihály titkárral. A püspök ur már négy év óta nem volt toroczkói hivei között, akik mindig nagy szeretettel fogadják.

— **A f. évi egyházi Főtanács** október 28-án fog ülést tartani Kolozsvárt. Ezzel kapcsolatban érdekes mozgalom lesz az egyházkörökben, miután a köröket a főtanácson képviselő tanácsosok ideje lejárt s a helyek új választás útján töltendők be.

— **A lelkészkör gyülése** junius 28-án Székelykereszturt fog tartatni. Megelőzőleg koncert lesz az ottani templom kibővitésére. Mindkét gyülés iránt nagy az érdeklődés.

— **A vizsgálatok** melegitik most a tanárokat és az ifjuságot is. Kolozsvárt a papnevelő intézetben 21-én végződtek az alap- és szakvizsgálatok. Alapvizsgát tettek Árkosi Tamás, Gálfi Mihály, Molnár Kálmán, Taar Géza jeles, Kisgyörgy Imre és Ütő Lajos jó, Gyöngyösi Béla elégséges eredménnyel. Szakvizsgálatot tett Kiss Sándor nagy elismeréssel. A gymn. vizsgálatok junius 26-án végződnek s azután következik az érettségi A székelykereszturi gymnasiumhoz az E. K. Tanács dr. Boros György theologiai dekánt küldötte ki biztosul.

— **Murányi Farkas Sándor** verseire az előfizetési fölhivás már ki van bocsátva. A csinos kötet ára 2 korona lesz. Reméljük, hogy olvasóink, kik a lelkes hazafi, és a vallásos ember költői müveiben lapunk utján már 19 éve gyönyörködnek, megtisztelik a költőt azzal, hogy müvét megrendelik. Az előfizetést, vagy megrendelést elfogadja lapunk is.

— **Pályázathirdetés a papnövendékek részére.** Tiszt. Nagy Dénes alsójárai lelkész ur ujból kitüz 20 kor. pályadijat egy 18—20 éves nő halála alkalmával mondandó halotti beszéd irására. A pályázat határideje 1907. május hó 1. napja. Midőn ezt közzé tesszük egyben hálás köszönetünket nyilvánitjuk a tiszt. urnak, aki most már a második pályadijat tüzte ki s igéretet tett, hogy a következő években is ismételni fogja. Kolozsvár, 1906. junius hó 21-én Kiss Sándor önk. elnök.

— **A californiai károsultak** javára az amerikai unitáriusok összegyüitöttek 215.428·50 koronát. Ezen kivül gyüjtöttek az unitárius károsultaknak, főleg a templomok helyreállitására, 36.857·20 koronát. A sanfranciskói egyik templomhoz 480 család tartozott s ezeknek legnagyobb része elveszitette házát és vagyonát. Ha rendes számitás szerint egy családra öt lelket veszünk, a sanfranciscoi gyülekezetnek 2400 tagja volt, tehát több, mint nálunk bármelyiknek

— **Az éneklés müvelésének** szép eredményét hallhatjuk dicsőszentmártoni egyházközségünkben. Száz meg száz vallásos kebel zsolozsmája emelkedik az áhitat szárnyán, de nem régies kanyargatásokkal, hanem fegyelmezett, szép dallamokban, Sok küzdelmébe került azonban e siker az énekvezérnek. Kiss Sándor énekvezér bár már nem ifju ember ő maga is gyönyörü hangon és fiatalosan énekel. Az éneklés szeretete serkentette arra, hogy már évekkel ezelőtt dalárdát alapitott az ifjuságból. A dalárda bejárta a vidéket és saját maga szerzett az énektéssel hármoniumot, ugy hogy most már könnyen haladnak előre. Ennek az eredménye, hogy a templomi

éneklés oly szép. Sok ilyen énekvezért adjon a gondviselés egyházunknak, hogy a kor intő szavát megértve műveljük a templomi éneklést is mai izlésnek megfelelő színvonalra. —o r.

— **A gyermekek.** A nyárnak rendkivül sok tanulsága van. Gondoljunk a madarakra. Figyeljűnk meg egy madár-családot. Hallgassuk milyen kedvesen, milyen boldogan beszélgetnek a fészek szélén a fecske-szülők. Hallgassuk milyen felségesen énekel a ház előtt a fa ágán. Mennyi érzés, mekkora költészet ebben a családi életben! Nézzünk be a fedél alá, a ház lakói közé. Ott is zajt hallunk, de az nem mindig dal, hanem káromlás Milyen rossz hatása lehet a kis családtagokra. Mekkora bánatot, keserüséget okoz a rút szó és a kegyetlen cselekedet. Gondoljunk a mabárszülőkre és ne feledjük, hogy a gyermekeink boldogsága tőlünk függ!

Löfi Áron a háromszéki egy házkör esperese 24 évig, 1860 óta bölöni lelkész — 81 éves korában elhalálozott junius 22-én. Nyugalomba lépett 1905. január 1 én. Két hó alatti gyengélkedése után csendesen elhunyt az addig testi és lelki erő teljességével birt férfi. Temetési szertartásán junius 24 én az egyházkör lelkészi kara, az ev. ref. erdővidéki egyházkör esperese a közel szomszédságban lakó lelkészekkel; a szászmagyarósi lutheránus egyház lelkésze két küldöttségével a szomszédos községnek; a függetlenségi és 48-as erdővidéki párt vezérlő bizottsága s a bölöni egyház község és az érdeklődők s az elhunyt közel és távolabb lakó tisztelői nagy számmal jelentek meg. A templomi szertartáson imát és beszédet mondott Vaska Béla kökösi lelkész, egyházköri jegyző. A sirnál az egyházkör nevében bucsubeszédet mondott József Lajos szentgyörgyi lelkész; a pártkör nevében Dr. Ferenczi Géza országgyülési képviselő és a bölöni egyházközség igazg. tanácsának egyik tagja. A bölöni ev. ref egyházközség lelkésze hivei nevében koszorut tett a ravatalra.

— **A munka nem szégyen.** Udvarhelyvármegye gazdasági bizottsága közgyülésén Péter Sándor lelkészünk azt a kijelentést tette, hogy a mi székelyeink álszemérem miatt válogatnak a munkában. Inkább mennek idegen országba dolgozni, mert ott nem szégyenlik. Elhisszük s tudjuk is, hogy székelyeinkben nagy az urhatnámság, már pedig „uri cifra, házi rossz". Aki ünneplő ruhában akar járni a mezőn s kéztyüs kézzel nyúl a kapához, annak a tavaszi egerek nem eszik meg a gabonáját. Meg kell forditni a dolgot székely atyámfia: hitvány, lenézni való, korhadt ember, aki nem dolgozik; nemes ember, aki dolgozik, mer a munka nemesit. Csak az szégyelje magát, aki nem tud dolgozni. Az Isten mindenkinek két kezet adott, tehát senki sem állhat félre a munka elől.

— **Magántanitónak ajánlkozik** egyetemet végzett, alapvizsgázott tanárjelölt, ki ezen a téren már több év óta gyakorolja magát. Szerény igényei vannak. A kiknek szükségük van értesitsék szerkesztőségünket.

— **Köszönetnyilvánitás.** Egyházközségem nevében e helyen is sietek hálás köszönetet mondani Szolga Ferencz és neje karácsonfalvi kedves hiveimnek, kik jelenben brassói lakósok, azon 185 kor. értékü szószék, papiszék és urasztali teritőkért, melylyel a husvéti ünnepek alkalmából megleptek. A meggyszinü bársonyteritők, ezüst szegélyezéssel, utóbbi még nemzetiszin bojtokkal valóban gyönyörü kivitelüek. Igy emlékezik meg a hálás gyermek a szülőföldjéről s igy szépiti annak sok vihart kiállott templomát, s amily igazi érzéssel tevék ezt, gyülekezetem távolban élő tagjai, ugy áldja meg az Isten minden javaival!! Karácsonfalván, 1906. ápril. 20. Demeter Dénes, lelkész.

— **Nyilvános köszönet és kérés.** A „kőhalmi unitárius leányegyház" részére beszerzendő urvacsoraosztó kehely és tányér alapjára a mai napig a következő kegyes adományok folytak be: Opra György 4; Fölöp Mózes, Perlei F, dr. Tompa István 2—2; Demény Géza Gál Miklós, Jósephi J és László Dénes 1—1 K-t; — Krémer Aranka 60; Wolf, Lővy 50—50; Repede György ifj., N, XY, N, N, N,

Abrugyán 40—40; Fucin György, W. Herman, Ziegler 30—30; László Pálné László Dániel. Gáspár Gy., Eperjessy, G., Müller K., Névtelen, Z., Végh, Borbn. Rampelt, Zobel, Nisztor J. Weltert J., Schlosser F., Pildner, XP. Rener J., Müller, — -- —, Jánosi L; Pántili I., Boga F., Benedek J., Borbát S., Tarkó M. és Kaller I. 20—20, Vánky Viola, Ioneszku M., V. I., Mélász és Müller 10—10 fillért kegyeskedtek adományozni ame yért fogadják Leányegyházunk hálás köszönetét. Amikor ezt a diszes névsort a nyilvánosság elé bocsátjuk, egyuttal többi keresztény testvéreinknek áldozatkész szive hez fordulunk s kérjük, sziveskedjenek célunk elérésében filléreikkel segiteni.

Az „Unitárius Közlöny" és „Unitárius Egyház" cimü kedvelt lapjainknak mult évi decemberi számaiban rövid kérést intéztem volt azon hit rokonainkhoz akiknek régi, félretett énekeskönyvük van, hogy azt sziveskedjenek leányegyházainknak ajándékozni, mivel itteni leányegyházunknak bár 110 lélekszáma van, anyagi erőnk egyen egyen nincsen ahhoz, — lévén mind napszámos emberek — hogy uj énekes könyveket szerezzünk be, annál is inkább, mert nagyon kell küzdenünk a kezdet nehézségeivel. Ezen énekeskönyv adományozás tárgyában tett fe hivásom azonban — sajnos — kevés eredménynyel járt, mert csak 2 adakozó akadt: vargyasi tisztelendő Kissgyörgy Sándor esperes ur, régi hitoktatóm 2 drb. és abásfalvi László Pál édesapám 1 drb. énekeskönyvvel gazdagitották szegény leányegyházunkat. Istennek áldása legyen a kegyes adakozókon és k dves pártfogóinkon. Kőhalom, 1906. márc. 22-én. László Gyula, l. egyházi gondnok.

— **Nyilvános köszönet.** A magyarszováti unitárius egyházközség nagyobbik harangjának ujraöntési költségeire ez ideig adakoztak: dr. Erdődy Endre 50 K, Gaál Gyula 40 K, Ürmössy Jenő, Deák Ferencz, Antónya Mihály 20—20 K, Kovács Elek 16 K, Gothárd Sándor 15 K, Albisi Béla 10 K, Erdődy János 8 K, Bede János 5 K, Kántor Józsefné, Csonka Sándor, Csete György, Székely Mihály 4—4 K, Székely G. István, Bodor Dániel, Fejér Katinka, dr. Hajdu Dezső, Székely B. István 3—3 K, Tóth Simon, Kovács András, Kovács János, Torday Sándor, Fejér József, Székely Gergely, Székely István 2—2 K, Móra Gyula 1 K 40 f., Móra Gyuláné, Király Mihály, Makkai Kálmán, Kathonay Gábor, Dezső Mihályné, Dezső Gergely, Székely A. István, Lukács Simon, Fretyán György, Domokos István, özv. Csete Györgyné, Székely János, özv. Adler Józsefné, Székely M. István, Soós András, özv Bodor Jánosné, Domokos András, Szabó István, Palagyi Márton, Gáspár Sámuel, Nagy István, Sándorházy János, Boldi János, Csete István, Székely Márton, Csete B János, Székely György, 1—1 K. Filléres gyüjtés 43 K 84 f. Összesen: 321 K 24 f. — Midőn a tennebbi adományokért a kegyes adakozóknak egyházközségem nevében szives köszönetemet nyilvánitom, kérem a nemes cz l érdekében a további adományokat hozzám juttatni, hogy az 1083 K költséggel ujraöntött és ujraszerelt harang számláját mielőbb kiegyenlithessük. Magyarszovát, 1906 junius 12-én. Antónya Mihaly lelkész.

— **A székelyudvarhelyi unitárius templom épitésére adakoztak** Raffai Irma gyüjtőivén: Kovács Lajos Csikszereda 2 K, Imecs Jenő Nagysink 5 K, Segesvárról: Márkos András 2 K, Katona Endréné, Katona Sándor, György Árpádné, Vitális Elekné 1—1 K, Kénosy István 2 K, Biró Izsák, Biró Izsákné 1—1 K, Elekes István 5 K, Szabó Józsefné 40 f, Útő Sándor 1 K, Sófalvi András 40 f, Fejér Demeter 1 K, dr. Kisgyörgy Lajos 2 K, Kristóf Sándorné 40 f., Bálint István 30 f, Fejér János 20 f. László Sándorné 1 K, Demeter Sándor 40 f., Bedő Sándorné, Lörinczi Dénes 1—1 K, Nagy József 40 f., Péter Miklósné, Radó József 20—20 f, Demeter Mózes 40 f., Varga Sándor 1 K, Benedek Bálint 40 f, Lőrinczy János 1 K, Gsiki Ferencz 60 f., Fülöp Miklós 40 f, László Ferencz 60 f., Máthé Mihály 40 f., Mátéfi József 50 f., Koncz Lajos 60 f., Lakó István, Balázs Ferenczné, Demeter Miklós 40—40 f. Héjasfalváról: Péter Jánosné 1 K, özv. Gálfalvi Sámuelné 60 f., Ujszékelyről: Bakó Lászlóné 40 f., Murvai József 50

Mózesné 10 f., Á. Buzogány József, P. Buzogány Mózes 20—20 f., P. Buzogány Józsefné 40 f., Kovács Lajosné, Geszit Rebi, Szávuj Jánosné, Menyhárt Sámuelné, Tiboldi József, id Menyhárt Gergely, ifj. Tiboldi István, Tiboldi Dániel, P. Buzogány János, ifj. P. Buzogány József, M. Buzogány János 20—20 f., Nagy János 1 K, Mátéfi Sándorné 20 f, Buzo- f., Lőrinczi Sándor, Gyarmathi Lajosné 40—40 f., Kovács Ferencz 20 f., Murvai Dénesné 1 K 20 f, özv. Szabó Lajosné 1 K, L. Buzogány János 30 f., Jakab Tamás 10 f., Szőcs Juliánna 1 K, Murvai Jánosné 40 f, Lőrinczi Dánielné 4 f., Boros Sámuelné 28 f., özv. P. Buzogány Mózesné 40 f., M. Buzogány Mózes 10 f., id. Murvai Mózesné 20 f, Lőrinczi gány Áronka 30 f., id. Szávuj Mózes 32 f., özv. Balogh Jánosné, Lőrinczi Józsefné 20—20 f., Menyhárt Béla 60 f., G Buzogány János 30 f. Összesen 53 K 74 f.

— **Özv. Boncza Györgyné született Szinte Juliánna** Sepsi-Köröspatakon elhalálozott szélhüdés következtében folyó évi junius 14-én 74 éves korában. Férje kántortanitó volt és elhalt Vargyason 1883. évben. Egyletünknek buzgó és áldozatkész tagja volt.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

— **Az udvarhelyközi** Dávid Ferencz Egylet oklándi közgyülésén jelen voltak: Kisgyörgy Sandor esperes, Kisgyörgy Sándorne, Tibáld József, Deák Mózes ifj. és neje, Demeter Dénes, Demeter Dénesné, Kelemen Lajos, Benczédi Mózes, Ajtai János, Ajtai Jánosné, Péterfi Áron, Barra Lajos, Kovács Imre, Kovács Imréné, Gergely Lajos, Vári Elek, id. Sándor Gergelyné, özv. Gergely Mózesné, Kadár Lajos, Nagy Sándor, Balázs András, Dombi János, Gál József, Kiss András, Ürmösi József, Egyed Ferenczné, özv. Dimén Sándorné, Szabó Mózes, Nagy Gyula, Ravasz Miklós, Szén Mihály, Péter Sándor, Péter Sándorné, Vajda Antal, Máté Lajos, Ürmösi Károly, Kiss György, Darkó Eszter, Márkos András, Mátyás János, Mátyás Jánosné, Szatmári Lajos, Szatmári Lajosné, Sándor Gergely, Vári Albert, Vári Albertné, Bedő József, Pál Ferencz, Pál Fezenczné, Sándor Márton, Bekő Mihály, Egyed Albert, Sándor Mariska, Pál Jánosné.

Nem egyleti tagok: dr. Hinleder Ernő képviselő, Szabadi Tivadar főszolgabiró és neje, Farkas Gáborné, Pál Gyula és neje, Josephi Gusztávné, Jakab Miklós és neje, özv. Derzsi Zsigmondné, Bedő Józsefné, Szeles Felixné, Teutsch Károlyné, Ravasz Miklósné, Flórián Kristófné, Sándor Istvánné. Balog Sándorné, Zajzon Zoltán, Zajzon Zoltánné, Barabás Dénes, Kállai Lázár és neje, Nemes Irma, Kiss Ilona, Györke Róza, Kállai Eszter, Barra Róza, Deák Margit és Róza, Barabás Irma, dr. Péterfi Áron, Lakatos Tivadar, Benne Gábor, Barra Sándor, Herman Lajos, Vajda Antalné, Máté Emma, Kiss Györgyné, Kiss Katinka, Vagner Ilona stb. stb.

— **Nyugtázás**. A Közlöny 5 számában közölt befizetéseknél helyszüke miatt a törlésnél kimaradtak a következő udvarhelyköri nevek: Máthé János, Máthé Jánosné, Kiss Tamás, Kisgyörgy Sándor, Kigyörgy Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa. Unitárius Egyházközség Vargyas, Kiss Anna Berecztelke, Özv. Benedek Imréné, Pál Jánosné, Bedő József, Deák Lajos, Bekő Mihály, Egyed Albert, Pál Ferencz, Pál Ferenczné, Pollák Ignác, Sándor Márton, Unit Egyházközség H.-Okländ, 906-ra; Özv. Dimén Domokosné. H.-Szpál 905-re, László Károly H.-Szentmárton 903-905-re. Id. Gergely Mózes Abásfalva 904-905-re. Márkos András Jánosfalva 905-re, Szabó Mózes Városfalva 904-905-re, Sándor Gergelyné Derzs 902-re, Benczédi Mózes Karácsonfalva 1899-re.

TARTALOM: Áldott égi Atya! — Szózat a vasárnapi iskola érdekében. B. Gy. — Bezáró beszéd. dr. Boros György. — Néhány szó a lelkiismeretről. Rudolf Lajos — Kik tanitsák a vallást az elemi iskolában? Pálffy Ákos. — Épitsünk Maros-Vásárhelyt templomot! — A pap, mint képviselő B p. — A könyv. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L.-utcza 10. sz.)

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. AUGUSZTUS 8. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A világ legbecsesebb evangeliuma.

A vallásos lények egyik társaságának sem volt soha ihletettebb evangeliumok, mint az unitáriusoknak van. Nincsen ennél reményteljesebb, világosabb, föl- és körültekintőbb, a bánatban vigasztalóbb, a halál tudatában bátoritóbb, erősitőbb s az életben nemesre ösztönzőbb. A világ nagy vallásait követők közül valószinüleg kevesen kételkednek abban, hogy a kereszténység a legmagasabb rendü. Amde az unitárismus abban gyökerezik, a mi a kereszténységben is a legmagasabb.

Mi a legmagasabb a kereszténységben? Mihez ragaszkodhatik a legtovább minden gondolkozó, levert lélek még akkor is, ha minden egyéb elvétetik tőle? Mit jelentett ki maga Jézus is a legbecsesebbnek? Az isten-emberiség eszméjét. Az ember, gyermek; az Isten szülő; az Isten atya, s az ember fiu. Ezen magas eszmékben az Isten és az ember egyesül. „Én és az én Atyám egyek vagyunk!“ „Egy ember sem képes azokat kitépni az én Atyám kezéből“ Ez az a magasztos és ihletett hit, kisérve modern korunk felszabadult okossága és növekedő ismerete világosságával, mely meghatározza az unitárismust. Könnyü belátni, hogy ebben van nekünk evangeliumunk minden osztályra s minden emberre nézve. Ez az evangelium jön a tudatlanhoz, hogy tudományt hozzon — tudományt, mely igazság és élet Ez szól a babonáshoz, hogy hozza a világ, élet és Isten ésszerü felfogását s ekép elűzzön az emberek eszéből ezer káros árnyékot.

Ez jön az érzéki emberhez, hozzá, a ki anyagi célokért s aljas kedvtőltésekért él csupán, hogy azt mondja neki: „Szégyeld magad! Ez állati élet, melyben te élsz! Hagyd el azt! A te természeted nemesebb, a te lehető rendeltetésed magasabb ilyen lealjasodásnál.“

Ez jön az öntudatos gonosztevőhöz, igy szólván: „Allj meg! Térj vissza! Szünjél meg rosszat tenni, tanulj jót cselekedni! Tanuld meg, hogy a mit az ember vet, azt fogja aratni is,“

A szegényhez jön az és igy szól: Te az Isten gyermeke vagy, ha szegény ember vagy is. Vigasztalódjál azért s örködjél a legkomolyabb vigyázattal, az elme, sziv és jellem gazdagságán, melyet tőled semmi szerencsétlenség el nem vehet.“

A számüzötthöz jön s végtelen gyöngédséggel ezt susogja! „Az Isten szeret téged. És pedig nem azért, hogy valaki éretted meghalt, hanem: Szeret Ő téged saját magadért. Légy tehát méltó az Ő szeretetére!“

Jön a kétségbeesetthez s mondja neki, hogy ő boldog, mert van örökkévaló remény.

Jön az árvához, hogy vékony, lassu szóban sugja fülébe:

»Nincsen halál, nem szól enyészet
A sir hideg göröngyiről.
Csak por, mit porrá lenni késztet,
Csak az alak, mit eltöröl!«

Jön a kis gyermekhez, nem azért, hogy ifju életüket megkeseritse, az Istenről a halálról, az itéletről, az égő pokolról, az elveszett lelkekről való félelmetes eszmékkel, sem pedig azért, hogy azt mondja nekik: „A ti természetetek teljesen meg van romolva, tí a kárhozat gyermekei vagytok, tí nem tudjátok még az Istent is szeretni, mig új természet nem adatik nektek“ Jön hozzájuk, hogy szeretetteljesen karjaira vegye őket, mint a Mester tette, és megáldja őket.“

Jön az a mi napjainkban a sokasághoz, kik elfordulnak a kereszténységtől, észszerütlen, kegyetlen, lealjasitó dogmáiért (a biblia csalhatatlansága, elválasztás, elkárhozás, helyettes-elégtétel, örök pokolért). Jön, hogy visszanyerje őket a vallásnak, mutatván nekik egy észszerü vallást, mely meg van tisztitva e sötét tanoktól, a mely méltó minden müvelt és szabad elme tiszteletére, s a mely jogosan igényelheti benső szépsége, értéke s az embereken való segitségénél fogva minden férfi és nő jóváhagyását.

Jön minden emberhez, gazdaghoz és szegényhez, nagyhoz és kicsinyhez, tanulókhoz, és tanulatlanhoz, hogy előre értesitse őket komolyan a pokolról, arról a pokolról, mely mindnyájunkat veszélybe dönt, azon félelmetes pokolról, mely gyülöletet, önzést, bujaságot, büszkeséget, szenvedélyt és mindenféle bünt teremt a lélekben, melyben azok uralkodnak; s jön minden emberhez, hogy megnyerje őket a mennynek, a szép s

való mennynek, mely szeretetet, bizalmat, megbocsátást, türelmet és tisztaságot viszen minden emberi szivbe, a hol ezek lakoznak.

Igy látjuk mi, hogy a vallás, a melyet az Isten ajándékozott nekünk azért, hogy neveljen és müveljen minket, elfoglalja az első és legfontosabb helyet a misszionariusi munkában, s lesz egy valódi evangelium és pedig az evangelum mindenkire nézve

És igy úgy látszik, hogy abban az észszerü, megtisztitott kereszténységi alakban, a mely kezd megjelenni sok helyt és sok név alatt; de a mely talán a legjobban az unitárius név alatt ismeretes, a mi korunk törekszik, hogy megtaláljon egy valódi, egy élő evangeliumot, egy minden emberre szóló evangeliumot, egy evangeliumot, mely tele van reménynyel, a legnemesebb ösztönzésekkel a legünnepélyesebb melegséggel; egy evangelumot, mely a multból, minden jót megtart s ugyanakkor a jelen minden isteni kijelentéseit üdvözli; egy evangeliumot, a mely egyszerre felvilágosit és imára hiv, a mely haladó és gyakorlati, észszerü s egyszersmind Jézus legmélyebb tanitásaival összhangban van s arra törekszik, hogy egyesitse az emberek legmélyebb szükségeit, a vér, az öntudat s a sziv szükségeért. Nem üdvözölhetnek-e a gondolkozó s legkomolyabb férfiak és nők mindenütt egy ilyen evangeliumot, melynek valamely őszinte, megbecsülhetetlen értéke van s őket bátorsággal, önfeláldozással s örömmel szenteli meg, embertársaik közt végzendő munkáikban?

Angolból: **Fazakas Lajos.**

A könyv.*

2-ik közlemény.

Szabadelvü vallásos gondolkodás a XX-ik század kezdetén.

Angolból forditották: **Az unitárius lelkészek és tanárok.**

Különös könyv! Alig kétszázötven oldal, ára nincsen; csendben, szerzők megnevezése nélkül lép a világba és telve van a legszebb, legnemesebb és legszabadabb eszmékkel, melyek csak az emberi szellem haladásáért küzdő emberek szivét megdobogtathatják Pedig már maga a cim paradoxonnak látszik! Hát lehet vallásos gondolkodás szabadelvü, és lehetséges-e a XX. század elején, a positivus tudományok és a dogmatikus theologia elkeseredett küzdelme közepett szabadelvü és vallásos egyszerre a gondolkodás? Nem olyan Demkó „erkölcsös tudományosság“ példájára megszerkesztett fából vaskarika-e ez is?

* Nagy szerencsémnek tartom, hogy a múlt számban a Könyvről elmondott bevezető soraimat az ott jelzett mű ismértetésével folytathatom, s nem is a magam, hanem egy más vallásu ifju ember gondolatait közölhetem.

Nem! A könyv minden lapja, minden sora és minden betüje azért küzd, azt bizonyitja, hogy van, hogy kell lenni szabadelvü vallásos gondolkodásnak a XX-dik század elején is, hogy küzdeni kell a hitetlenség scepticismusa és a dogmatikus hittanok középkori sötétsége ellen egyaránt, fent kell tartani a hitet, mert ez az emberi lélek nélkülözhetetlen követelménye, de refomálni kell a vallást, mert ez a kor égető követelménye. És ezt a forradalmi jelszót egyházfők, theologusok, papok és tanitók hirdetik; Európa és Amerika legkiválóbb hittudósai sorából angol, amerikai, ausztráliai, német, francia és belga honpolgárok állanak a mozgalom élére és a legarravalóbb, hogy ugy mondjam, legszakértőbb elmék boncolják és indokolják a szabadelvü gondolkodás terén is. Nem „hitetlen bölcselők", vagy „atheista természettud sok", nem „laikusok", vagy „elvakult forradalmárok", hanem maguk az „Ige hirdetői", kik a hit forrásánál élnek, kiknek egész nevelése, egész élete a hit ápolásában és ápolásával telt el: ezek a „vates" ek maguk hirdetik, hogy szellőztetni kell a múltak dohos levegőjétől fojtó leheletü templomokat, hadd jöjjön be szabad levegő, a szabad természet, a szabad napsugár, nehéz tömjén illat, sáppadt oltári mécses fény helyébe Fiat lux!

Mint a könyv bevezetésében a magyar forditók egyike Ferencz József unitárius püspök irja „Az ámerikai unitárius Társulat" 1900. évi jubilláris gyülésén, Bostonban, a különböző országokból és egyházakból összegyült férfiak és nók, arra a gondolatra jöttek, hogy nemcsak ilyen alkalommal és ily keretek között, de állandóan létező társulatban és gyakrabban összejövő értekezleten találkozzanak, hol gondolataikat kicserélve meggyőződéseikben megerősödjenek s egyszersmind a szabadelvü és a kor szellemének megfelelő vallásos felfogást minél szélesebb körben terjeszthessék Igy alakult meg „Az unitárius és más szabadelvü vallásos gondolkozók és munkálkodók nemzetközi Tanácsa" „(The international council of unitarian and other Liberal Religous Thinkers and Workers.)" E tanács már 1901-ben Londonban, 1903-ban pedig Hollandiában tartott összejöveteleket s az első, a londoni összejövetelen elhangzott előadások Bowie W. Copeland összegyüjtésében ebben a fenti cim alatt megjelent kötetben láttak napvilágot. A második összejövetelen tartott előadások gyüjteménye is, magyar kiadásban hozzáférhető már, sőt készül a harmadik is.

A könyv belső tartalmáról, az előadások ciméről, irányáról és szerzőikről kellő fogalmat alkothatunk, ha csak a legkiválóbbakat (értvén ez alatt a modern gondolkodásnak legjobban megfelelő munkákat) felsorolom. Igy mindjárt az „Elnöki

megnyitó" Carpenter J. Estlin oxfordi tanártól megnyitja előttünk a szabad vallásos gondolkodásnak azt a széles perspectiváját, melyben nem a dogmák és rithusok béklyói által, de a természeti törvények észszerü logikájával vezettetik az ember az erkölcsös élet biztos utjaira Ily kijelentések, mint: „Istent lélekben és igazságban kell imádnunk!" vagy „A jövő vallása nem függhet egy könyvtől, ha mindjárt az új testamentumról volna is szó; annál kevésbé a hivatalos papságtól" avagy: „Az erkölcsiség nem függhet többé természetfeletti módon kijelentett rendeletektől" mind oly sarkalatos tételei a huszadik század szabadon gondolkodó embere hitének, melyeket egyaránt hirdet Haeckel a természettudós és Carpenter a theologiai tanár.

Éppen ezért végtelenül örvendetes látni, hogy hasonlő szellemben, mondhatni forradalmi hangon, mély lélektani és igaz természettudományi ismeretek alapján iródtak a többi előadások is: „Korunk vallási válsága" dr. Pleiderer Ottó berlini tanártól; „Az élet lelki tényezője és a modern materialismus" dr. Drumond Jakabtól, az oxfordi Manchester college igazgatótól; „Rokonszenv a vallások között" S. M. Crotherstől Cambridge; valamint a vallásos gondolkodások történelmi vázlatai és birálatai is ugy az angol, mint amerikai, francia, német, orosz, ausztráliai, olasz, belga, svájci, olasz és hollandus külömböző egyházak tanaira és azoknak reformálására vonatkozólag.

Valami szokatlan érzés lepi meg az ember lelkét, mikor ezeket az új gondolatoktól és merész, kissé talán túlságosan idealista eszmétől telt előadásokat olvassa. Az emberi léleknek, bármennyire eltompitotta is azt az élet és bármennyire józaná is tette azt a tudás, mindég marad egy zugocskája, melyben megőrzi, talán önönmaga előtt is indokolatlan módon rejtegeti gyermek hangulatainak, esetleg őseitől öröklött, esetleg az emberi léleknek természettől fogva vele járó mysticismusát; annak a szükségét, hogy valamibe higyjen, hogy valamit tökéletesnek, idealképnek, szentnek tarthasson. És mikor a tudás, a positivus természet és társadalom tudományok a hit mezején igyekeztek törvényeiknek érvényt szerezni; bármennyire megvoltunk is győződve a törvények igaz és szükségszerü voltáról, mégis éreztünk lelkünkben valami disharmoniát, emberi mivoltunk önkénytelenül is tiltakozott, a hitnek profanálása ellen, épp oly mértékben, mint a hogy tiltakozott az egyháznak és dogmáknak túlkapásai, a fanatismusnak és ál-vallásosság malasztjának jogtalan térfoglalásai ellen. A tárgyalt munkának éppen az a vonzó ereje, hogy oly módon tud reform terveket állitani a szabad vallásosság számára, mely a hitet egyáltalában nem sérti; oly eszközökkel épit új templomot, új, szabadabb eszmék szá-

mára, hogy ezek mellett nem halljuk a régi templomok összeomlásának robaját, nem látjuk az összeomló templomok romjai közt az agyonzúzott régi szentségeket és az utolsó papokat.

Úgy érezzük, mintha e könyvben foglalt eszmék első sugarai volnának annak a felkelő napnak, mely lassan-lassan felemelkedik a mai kor derengő homálya fölé s egyesitve a tudományok világosságát, a hit melegévsl áldásos termésre képesiti a jövendő idők generatióját. **Dr. Péterfi Tibor**

Murányi Farkas Sándor költeményei.

Kevesen vagyunk Nem csoda hát. hogy kevés irónk s még kevesebb költőnk van S a mellett olyan mostoha is a sorsunk. A kikben fölcsillan a tehetség, vagy hamar elhunynak, (Végh Mátyás, Rédiger) vagy elnémulnak, mint már oly sokan.

Murányi Farkas Sándor az egyedüli ki ifju kora óta, s bizon annak már jó ötven éve, pengeti a lantot. Nem sokat irt, mert nehéz élete volt, s kemény szolgálata.

Hol katona, hol meg közhivatalnok, kis fizetés mellett.

Egyik pályát sem szeretik a múzsák.

S M.-Farkas Sándor mégis megmaradt annak a minek született: idealis gondolkozásu, tiszta magyarérzelmü, nagyratörő és kitartó munkás embernek. Munkája mellett szolgált muzsájának is. Tudott szeretni, mint ifjú, tudott búsongni, mint magyar és tudott hinni, mint vallásos ember. A szerelem, a haza és a vallás tűzhelye mellett fölmelegedett és melegitett sokakat! Százakat és ezreket.

Mi unitáriusok nagy hálával tartozunk a Murányi Farkas Sándor költészetének, mert nagy Dávid Ferenczünket ő tudta megénekelni, úgy hogy mindnyájunknak szivéhez szóljon s fölemeljen a hódoló tisztelet magas szószékére.

Hogy mennyire idealista ember, akkor mutatta meg, a mikor egy hosszu élet keserves munkájával szerzett tőkéjét fölajánlotta palástdijnak a Dávid Ferencz utódai, mostani papnöveudékeink számára. Az ifju papok valamiképpen szerették volna le róni hálájokat s nem engedtek nyugtot az öreg poétának, mig át nem adta nekik költeményeit. Megtörtént. Most már sajtó alatt van a rendkivül érdekes és tartalmas gyűjtemény: ötven esztendő költői termék válogatott darabjai. Mi már láttuk, ismerjüks szivből örvendezünk, hogy rövid idő alatt mások is gyönyörködhetnek benne.

Mert hisszük, hinnünk kell, hogy az „*Unitárius Közlöny*“ *olvasói* kik már majdnem husz éve olvassák Murányit, most már nem fogják sajnálni az egész kötetért a két (2) koronát.

Az előfizetési ivek ki vannak bocsátva. Azokat töltsük ki és küldjük be szeptember 10-ig.

A ki ilyet nem kapott vagy a 2 kor. beküldésével, vagy egy levelező lapon rendelje meg azonnal.

Bemutatjuk egyik darabját, a mely régen készült s mégis mintha a mai időre irta volna, de elébe állitjuk képét.

MURÁNYI FARKAS SÁNDOR.

Isten áld meg a magyart!

(1860 aug.)

A nemzetek, népek atyja,
E jó népet sem feledte.
Kinos, hosszú éjszakáin
Híven virrasztott felette

S azt a titkos hő imát, mit
Álmában a lázas ajk
Elrebegett, meghallotta:
»Isten áld meg a magyart!«

Hogy álmunkból ébredeztünk,
Még sötét volt láthatárunk,
De egy fény mind közelebb jött,
Mit úgy lestünk, mit úgy vártunk.
A *hajnal* volt... s megérkezvén
Zenge minden háladalt;
S im az ég is visszazeng rá:
»Isten áld meg a magyart!«

Zeng most e dal völgyön, bérczen,
Szivből szívbe, ajkról ajkra,
S négy folyam közt *egy gondolat*
Millió sziv gondolatja,
Millióknak gondolatja,
Melyet eddig éj takart,
Felsiet a hit szárnyain:
»Isten áld meg a magyart!«

Bölcsődal lett a szép magyar
Anyahonlány édes ajkán,
Csecsemőjét kisdedét, e
Dallal ébresztvén, altatván . .
Oh mi szép lesz, hogyha szólni
Kezd a kisded ajka majd —
S először is azt gyügyögi:
»Isten áld meg a magyart!«

Ifjainkban, ősapáink
Szelleméről ég a lélek,
Keblökben a honszerelme
Olyan nagy, hogy alig fér meg.
S milyen büszkék, daliásak!
Hogy nem félik a *vihart* .
Hogy várják, hogy bár jőne már:
»Isten áld meg a magyart:

Aratóból szép leányok
Jőnek haza, dalolgatnak
Az esti szél szintugy örül,
Ha egy hangot el-elkaphat.

Hol tanultak, honnan vették
Azt a fájó, méla dalt . . .?
Tán a zengő pacsírtáktól . . .?
»Isten áld meg a magyart!«

Véneink is mintha újra
Ifjuságuk napját élnék,
Lelkeikben annyi tűz hogy
El sem hinnéd . . . nem is vélnéd,
Uj erőt ád ama *hitszó*:
E hit erős és megtart —
»Magyarország nem volt, de lesz:«
»Isten áld meg a magyart!«

Kisdedeknek, ifjak, vének
Ajkán zeng az imaének.
Fű. fa, virág honszerelmünk
Nagy csodáiról regélnek.
Palotáink, kunyhóinkban,
Egy szív, lélek s akarat ..
Óh lehetlen, hogy az Isten,
Meg ne áldja a magyart!

Én hiszem, hogy érni fogunk,
Érnünk *kell* szebb s jobb időket.
Teljesülve lesznek miket
Profétáink jövendöltek.
Nem halunk meg mig az *egység*
Lánca minket összetart . . .
Óh maradjon *igy* örökké . . .
»Isten áld meg a magyart!«

Oh hallgasd meg nemzetünknek
Istene, e nép imáját,
Hajnalára küldj *napot* is,
Mely ne lelje soha siriát .
S mely bennünket sujtni készül:
Fogd fel . . . fogd fel azt a kart...
Légy mi nékünk *erős* várunk...
»Áld meg Isten a magyart!«

Elnökünk gyásza.

Kevesen vannak a kik nem tudják már a szomoru hirt, de egy sincsen közöttünk, a kinek szive ne sajogna, mintha meg volna sebezve, midőn ujra eszébe jut, hogy báró Petrichevich-Horváth Ferenc a D. F E. elnökének egyetlen fia meghalt jul. 2-án. Minden szülő fájlalja gyermeke elhunytát és nem talál vigasztalást, mert az a kit annyira szeretett, a kinek szivesen oda adta volna életét is, már többé nincsen.

Minden jó magyar ifju elhunyta csapás az egész hazára, mert kevesen, vagyunk, s még kevesebben olyanok, a kiknek jövőjéhez bizonyos reményt lehet füzni. Sok ifju harcolt az élettel a megélhetésért, s nagyon sok ebben a harcban vérzik el, a nélkül, hogy bárcsak egy csatából került volna ki győztesen.

Tragikus haláluk fáj, de legalább megtudjuk magyarázni magunknak azzal, hogy korán kezdették s korán végezték, de midőn sem okot, sem magyarázatot nem találunk a halálra, perbe szállunk önmagunkkal, a sorssal, az élettel s a halállal is.

A P. Horváth Ferenc halála váratlan, megokolhatlan és kegyetlen volt, olyan, a milyen nagyon ritkán fordul elő.

Egészséges, jól fejlett, ép és erős, 22 éves ifju. Ifjuságát nem töltötte hiába, mert lelkét mivelte, testét edzette. Szükséget nem ismert, mert vagyonban s szivben gazdag volt. Az életre nem volt készületlen, mert atyja ott neveltette az iskola falai között, hol tanuló társai az egyszerü székely ifjak nőttek föl fegyelemhez, rendhez és önmérséklethez szokva. Bármelyik oldalról vizsgáljuk P. Horváth Ferenc az életnek és az életre volt előkészitve, tehát halálát kegyetlennek és váratlannak méltán mondhatjuk. S mind ez a fájdalmas érzés és nyugtalanitó gondalat csak az ifju ember elvesztése fölött támad.

De a midőn a Petrichevich-Horváth-családnak ily szép reményü tagja dől ki, akkor az unitárius egyház egyeteme ölt gyászt, mert ez a család olyan volt a sokat üldözött egyházban, mint az erős várfal az ostromolt város körül. Az elhunyt ifju Horváth lett volna egyik magas tornya e várnak. Bizony sirhat az unitárius Sion mint Dávid az ő szeretett barátja, Saul király fia Jónáthán fölött:

*Nagy keserüségben vagyok éretted édes Jónathán.**
Felette igen kedves voltál nekem.

Az édes szülők bizonnyal nem hallják meg a vigasztalás szavait, oly nagy a bánatuk, de lássák meg a fájdalom köny-

* Jónathán = Isten ajándéka.

nyüit az egész unitárius egyház arcán s tudják meg, hogy együtt szenvedünk.

Hogy mily nagy volt az unitárius egyház vesztesége, az mutatkozott a temetésen, melyre Kolozsvárról a főt. püspök ur családja, a tanári kar, és az egyházi tanács tagjai csaknem mind megjelentek. A Dávid Ferenc-Egylet és a tanári kar koszorut helyezett a koporsóra. Megrenditő volt az elfojtott fájdalom, mely a gyászoló család tagjainak arcán dúlt. Főgondnokunk, kinek a közügyekben egy váratlan rosz fordulat könnyüt csal szemébe, férfias türelemmel viselte szörnyü fájdalmát; az édes anya szeme rátapadt arra a kemény koporsóra, hogy visszatartsa a sötét kripta ajtajától. A kedves testvérek mint a szomoru füz hajlott lombja átölelték, hivták vissza. Az egykori tanulótársak és jó barátok nevében megszólalt az erős ifjui hang is de mindhiába: eltemettük s többé nem siratjuk magunkat, hanem kivánunk neki csöndes nyugodalmat.

Búcsúszó.

(Mondotta Péter Ödön unitár. papn. a P. Horváth Ferencz br. temetése alkalmával; F.-Zsuk, 1906. jul. 4.)

Itt állok végső útad utolsó pihenő helyénél s egy pár búcsúszót intézek hozzád távollevő osztálytársaid nevében drága halott, szeretett barátom.

Fájdalmas érzés tölti be keblem, midőn igy kell, hogy lássalak téged, ki nemcsak mélyen gyászoló szeretteidnek, hanem nemzetünk s kicsiny egyházunknak is reményvirága valál. Hozzád füz a diák évek sok édes emléke, a szeretet és tisztelet vasnál erősebb lánca, mert te voltál ifjuságunk dísze, koronája. Mint serdülő ifjú jöttél hozzánk, — magas úri házból, — egyszerü tanulók közé, hogy velünk karöltve gyüjts ékes virágokat a tudományok hímes mezején Nemes lelked oly nagy melegséget sugárzott reánk, hogy a ki legelőször látott téged, nem nézhetett úgy rád, hogy szeme és szive meg ne nyugodjék rajtad, és a ki téged megismert, nem tehette, hogy szavaid és tetteid érdektelen vegye, nem tehette, hogy lelke hozzád ne vonzódjék. Benned, test és lélek, vonzó erővel birt, s arra mutatott, hogy te kedves vagy Isten és emberek előtt; annak kellett lenned, mert rajtad függött minden szem, érted dobogott minden szív, mely kicsiny egyházunk kebelében van.

Fájó érzés tölt be mindnyájunkat, mert hihetetlen az a gondolat, hogy te nem vagy többé. Te, a ki szeretteid gyönyörüsége, a családnak kincse, szemefénye valál; te, aki egyházunk vezetésére voltál hivatva, futó csillagként tüntél fel

közöttünk. Jöttél megmutatni fényed, csillogásod, s aztán eltünsz, amint közénk jövél, hogy többé ne lássunk.

Óh mily nagy hézag a te üres helyed! Óh mily keserves a gondolat, hogy a reménység napjai ily hamar elmultak. Valóban nagy veszteség a te váratlan halálod, mert benned hazánk és egyházunk egy szövétnek gyanánt fénylő felvilágosult ifjúval kevesbedett. Oh mennyit vesztettűnk benned. Mily nehéz a válás! Koporsódat hálánk s áldásunk kiséri, de fájdalomba veszve s koszoruidon könnyeink csillognak Válnunk kell, mert minket hívnak kötelességeink, de magunkkal visszük drága emlékedet, s szivünkbe vesszük azt kitörülhetlenül. Vedd hát búcsúzónk: Pihenj csöndesen! Isten veled! Isten veled!

Kik tanitsák a vallást az elemi iskolában.

(Válasz Pálffy Ákos tanitó urnak.)

Mielőtt e szép fürdőre feljöttem, meglehetős harcias kedvben voltam a tanitó urnak a „Közlöny“ 7-ik számában megjelent cikkét olvasva. Ha azonban a napokban időm engedi a válaszirást, nem lett volna az ily enyhe, hanem méltó a méltatlan támadáshoz és méltatlan hozzám és tőlem De most, hogy láttam és látom folyton a természet e bámulatkeltő tájékát végtelen fenyvesrengetegeivel, csodaforrásaival, megengesztelődött lélekkel, nagyon röviden megjegyzem az alábbiakat:

Első szavam illeti a szerkesztő urat.

Ugy-e kedves szerkesztőnk, hányszor mondottam, irtam, kértem, hogy a beküldött cikket szóról-szóra, idején, vagy inkább semmikép, a folytatást a következő számban, az esetleges választ rögtön rá adja, vagy inkább sehogy se.

Hogy a jelen esetben is ezek ellenkezője történt, következése, hogy egy legártatlanabb kis megjegyzés igy elmérgesedhetett s mint a közgyülésünkön jelen volt tanitók hangulatából láttam, az egész tanitói kar sértve érzi magát

Mind a mellett, hogy a szerkesztő „felelős“ a lapjában megjelent dolgokért s igy kivált jelen esetben inkább őt illetheti vád és gáncs, mentségemre szolgáljanak a következők:

Én e cikket folytatásával együtt oly régen beküldöttem volt. Még akkor, mikor sok helyen nem akarták a törvény világos rendelete ellenére a tanitók a vallástanitást a lelkésznek átengedni Hogy akkor nem jött a lapban, fel sem tűnt, de annál jobban meglepett, mikor sok esztendő mulva jön e „kivonat“ folytatás nélkül. S még ráadásul rá a tanitó ur „válasza“ több, mint egy év mulva. Nemcsak más, de magam is megfeledkeztem a „választ“ provokáló cikkem tartalmáról s mind-

addig, mig a „Nők Világa“ 1905. évi 4. számát meg nem kerestem, a sérelmesnek vett közleményt el nem olvastam, én is elitéltem magamat, hogy egy olyan szellemü cikket irhattam, mely ilyen választ hív ki. Hogyne gondolna Isten tudja milyen hangu támadásra az, kinek bármi okon nincs módjában azt ily későn ujra olvasni!

Azoktól, kik időt és fáradságot vettek maguknak e régi számot ujra átnézni, kérdem, találtak abban még a megjelent kivonatos alakjában is azt a sértő, vádló hangot, mely ellenem bőszitette a tanitó urakat s melynek kifejezést csak most adnak, hogy akadt egy tagjuk, ki felszólalt. Nem kedves olvasóink Ebben sérelmet csak azok találnak, kik a kákán is csomót keresnek.

Abban a cikkben megjelent minden állitásom bizonyitható valóság, csak nincs tér most a bővebb fejtegetésre. Egyetlen „avatatlan“ kifejezésem ez: „avatatlan kezek között.“ Elismerem, hogy a szó maga szerencsétlenül megválasztott. Nem elég kifejező, azaz nem jól fejez ki, de sértő szándéka nem volt. Különben vita tárgyát nem képezheti, hogy ki az avatottabb vagyis hivatottabb a vallási tárgyakban, az-e ki — ismétlen — „csak annyit tanul a vallási tárgyakból, hogy a vizsgán meg ne bukjék“ és „bármennyire meg van is benne azután a jóakarat és igyekezet, még ha kellő jártassággal bir a vallástudományokban, ugy sem képes elég eredményt elérni heti 2 órán, hat osztályban, esetleg 50—60 gyermekkel“ mikor „a szegény tanitó már nehány órán át megelőzőleg folyton tanitott, ki van fáradva?“ vagy az a theologus lelkész, ki egész életében kötelességszerüen ezzel kellett és kell, hogy foglalkozzék? Természetesen ez csak ugy értendő, hogy ott tanitsák lelkészek a vallást, a hol azok vannak, máshol minden esetre a tanitónak kell s igy persze „a népiskolai vallástanitásnál a tanitókat nem lehet nélkülözni“, a mint a szerkesztő is megjegyezte.

Tiltakozom az ellen, hogy én a lelkész és tanitói kar között a viszonyt bármikor is élesiteném bármivel, meg hogy „vizes lepedőt“ hánynék a szegény tanitóra. Személyeskedni nem akarok, azért sok mindenre nem reflektálok, Nevemet sem rejtem véka alá, tudja azt jól mindenki, a tanitó ur is, bár tudtom szerint személyesen nem ismerjük egymást. Hogy még is nem irtam alá nevemet „régebb“ nyiltan, oka a szerénység mellett az volt, hogy a „Nők Világa“ még nem lévén meg a cikk keletkezése idejében, feltünő lett volna a Közlönyben a női iró eleintén s ezt akartuk elkerülni a szerkesztő urral egyetértve. Ugyan e szerénység tiltja most is a kikürtölést. A ki

azonban még sem tudja s tudni mégis akarja nevemet, tekintsen a „Nők Világa“ élére s rögtön kitalálhatja, ki a papleány . . .*

Borszék, 1906. julius 17. **Ibolyka**

JÓTÉKONYSÁG ÉS BUZGÓSÁG

Egy szép adomány.

Az isteni gondviselés utjai végére mehetetlenek. A legnagyobb szükségben akárhányszor ott nyitja meg a segély forrását, a hol azt nem is gondolnók. Az ilyen váratlanul nyert segély sokkal kedvesebb előttünk s értéke sokszorosan növekedik, mert az ilyenekben az isteni gondviselés világos bizonyságait látjuk.

Ilyenszerü gondolatok támadtak a mi lelkünkben közelebbről, a midőn lelkünk éppen azzal az aggodalómmal volt tele, hogy honnan és miképpen fogjuk fedezni azt a 6—7000 korona összeget, a mi a sz.-udvarhelyi templom épitése költségeiből még hiányzik. És a tünődés és töprengés közben egy kedves levelet kapunk a mely mellé egy »adomány levél« van csatolva. Vargyasi Székely Lajos és neje Sós Juliánna kötelezik magukat, hogy 800 azaz nyolcszáz korona összeget fizetnek a sz.-udvarhelyi templom szószékének a beállitására, mihelyt az szükségessé válik. A mint irják a kegyes székely adakozók, az Isten, munkájuk és fáradságuk után, megsegitette s hálájukat úgy vélik leróhatni, ha az úr házának épitésére adakoznak. Soha jobbkor nem érkezhetett és nagyobb örömet nem szerezhetett volna ez az adománylevél sehol, mint most és itt. S mennyivel kedvesebb volt azért is, mert tudtuk, hogy Székely Lajos nem is unitárius ember, de ő jól tudta, hogy a mi templomainkban, a mi szószékeinkről csak a tiszta hit, a szeretet és igazság igéi hirdettetnek, s nem léphet a Dávid Ferencz örökébe az a ki Isten tiszta igéjét meghomályositja. Ezért állít ő más felekezetü ember létére unitárius szószéket.

Ezt az esetet azért emlitettük fel hogy mások is velünk együtt örvendjenek és lelkesüljenek a szép és értékes adomány fölött. De aztán még példaképpen is. Sokan vagyunk szegények a kikben meg volna a jó akarat, de nincsen tehetség. Azonban még többen vannak a mi székely testvéreink között olyanok, mint Székely Lajos és neje Sós Juliánna, a kiket szorgalmuk után a jó Isten megáldott. Óh ha még

* Mérhetlen a fájdalmam, hogy látszólag miattam, tényleg lapunk szükterjedelme miatt oly hosszú időközzel kerültek elé a pro és contra czikkek. Szeretném, ha Ibolyka őnagysága személyesen táthatná most is hány marad ki a kiszedett czikkekből. A Pálffy Á. úr czikkére megtettem volt észrevételemet s ugyanott méltányoltam „Ibolyka“ irónk törekvését. Most viselem megrovását s kérem a szemben álló feleket: nézzük az ügy érdemét, s ne gondoljuk, hogy a ki valamely ügy érdekében szót emel, csak személyeskedni akar. Szerk.

többek lelkében támadna az a gondolat, hogy hálájukat külsőleg is kifejezték. Oh milyen nagy örömet szereznének nekünk, ha az Úr házának megépitésében, a mi segitségünkre jönnének! És milyen kedves áldozat lenne minden fillér az Isten előtt!*

A midőn vargyasi Székely Lajos és neje Sós Juliánnának ez uton is köszönetet mondok, kérlek titeket székely testvéreim, hogy tiszteljük meg őket azzal, hogy példájukat kövessök s ez által nevünket és emlékünket is örökitsük meg.

Egyben tisztelettel jelentem, hogy Isten jóvoltából már megkezdettük templomunk épitését Az alapkövet julius 3-án imádság mellett tettük le. Az épités halad. Az őszre ha Isten megsegit fedél alá is kerül, hogy ne legyünk többé Székelyudvarhelyen »idegenek és bujdosók.«

Vári Albert,
lelkész.

Mondják . . .

Mondják, hogy a kocsma
A nép fő temploma.
Én azt mondom, hogy a
Pokolnak kapuja.

Mondják a pálinka
Szivet bátoritja.
Én mondom, hogy testet,
Lelket megbénitja.

Mondják a jó ital
Bút elűz, vigasztal.
Én mondom elbútit
Méreggel, maszlaggal.

Mondják, hogy a kocsma
Barátság csarnoka.
Én mondom sírások
Műhelye, otthona

Mondják, csap a férfi
Egy-egy görbe napot
Én mondom elcsapja
Feleséget, papot.

Székely György.

Ha tudományt akarsz szerezni, dolgozz érette; ha kenyeret, dolgozz érette; ha élvezetet, dolgozz érette Munka a törvény.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **A főt. püspök úr** a nyár egy részét Előpatak fürdőn üdülésre fogja felhasználni. Julius közepén utazott el.

— **Új tanárok** Kolozsvárra kinevezte az E. K. T. a Főtanács jóváhagyása reményében Kovács Kálmán és Szentmártoni Kálmán végzett tanárjelölteket helyettes tanároknak. A görög-latin és mathem.-természettani h. tanári állások betöltése a jövő hónapi gyülésen fogja

* Még csak kilencz Székely Lajos kellene, s az új templom minden adósság nélkül diszlene! Szerk.

elintézni. *Kereszturra* Péter Lajos és Lőrinczi Géza végzett tanárjelölteket helyettes-tanároknak. *Tordára* Derzsi Zoltán (múlt évben Kereszturon h. tanár) és Simon Miklós végzett tanárjelölteket helyettes-tanároknak. A fiatal tanároknak, kik közül többen már eddig is működtek intézeteinknél, gratulálunk!

— **A papi pálya** iránti érdeklődés ifjaink között fokozódó mértékben mutatkozik. Az 1905/6. évben a kolozsvári unitárius papnevelő intézetnek volt 23 hallgatója, vagyis hárommal több mint a mennyire az intézet be van rendezve. Az 1906/7. évre fölvételelért folyamodott a IV. évre 5, III. évre 11, II. évre 2, I. évre 9, összesen 27 Ezeken kivül van 1 magántanuló és 1 rendkívüli hallgató

— **Kiss Sándor** papjelöltet az a kitüntetés érte, hogy a Manchester városban (Anglia) levő unitárius papnevelő intézetbe ösztöndijas hallgatónak az 1906/7 tanévre fölvételett a dr. Boros Gy. papn. intézeti dékán és Gordon Sándor intézeti igazgató ajánlatára. Kiss Sándor lesz a Manchesteri Home Missoinary college első magyar hallgató.

— **Hódmezővásárhelyi egyházközségünk** főleg a Kovács József gondnok áldozatkész közreműködésével hatalmas lépést tett, mert 61 hold földbirtokot vásárolt. Ha Isten élteti Kovács Józsefet — a mit minden jó lélek kiván — akkor Hódmezővásárhelynek egy év alatt temploma is lesz.

— **Lelkészköri gyülés Székelykereszturon.** 1906. jnnius 28-án tartatott első alkalommal vidéken a lelkészköri gyülés, de ennek sikere azt mutatja, hogy ez jövőre nézve gyakorlatba veendő. mert a lelkészi kart érdeklő ügyeink itt intézhetők el igazi tárgyilagossággal, hol a lelkészek a helyi viszonyokat is tekintve, nagyobb számmal és kevesebb kiadással részt tudnak venni az őket érdeklő ügyek tárgyalásánál. A gyülést Kelemen Albert alelnök vezette. Mindjárt a gyülés elején felolvasta a főtiszt. püspök urnak, mint a lelkészkör elnökének, üdvözlő levelét, melynek végén tudatja elnöki tisztéről való lemondását. A gyülés az előbbit hálás köszönettel, ez utóbbit sajnálattal fogadja s hogy mégse váljék meg egészen szeretett elnökétől, egyhangulag tiszteletbeli elnökének megválasztja.

Alelnök Kelemen Albert esperes tartotta meg a lelkészi gyakorlati életre vonatkozó értékes felolvasását „Egyházunk közigazgatása és lelkészei“ cimen. Az abban felmutatott hasznos utasításokra nézve elhatároztatott, hogy az „Unitárius Egyház“ cimü lapban adassék közre.

Dr. Boros György theol dekán, a lelkészkör titkára tartott ezután értekezést „A modern bibliamagyarázat követelése az unitárius lelkésztől“ cimen. Mivel az értékes tanulmány megjelenésére nézt igéretet kaptunk, addig is hálás köszönettel vagyunk a tanár ur iránt.

A gyülés tárgyának legnevezetesebb pontja volt az „Unitárius Egyház“ cimü lap jövő sorsa felett való döntés! Az volt a kérdés: átveszi az általános lelkészkör? vagy pedig maradjon a kereszturvídéki tulajdonában? A gyülés egyértelmü határozattal kimondótta, hogy az általános lelkészkör szükségesnek látja e lap fenntartását tulajdonába veszi és minden lelkészre nézve erkölcsi kötelességnek tartja e lap támogatását. A szerkesztést gondos kezekben látván azzal továbbra is Lőrinczi Istvánt bizta meg, kinek joga leend maga mellé szerkesztő azaz munkatársakat kérni fel. Az „Unitárius Szószék“ cimü könyv szerkesztésével Deák Miklós, Vári Albert és Balázs András lelkészek bizattak meg.

Kiváló lelki örömünkre szolgált, hogy egy buzgó világi lelkestársunk: Imre József nagyenyedi főszolgabiró afia. részt vett a mi ügyeink tárgyalásában s jóirányu utasitással szolgált némely dolgokban. Ez azt bizonyitja, hogy szükséges volna eszméinknek minél több ilyen lelkes segitőtársakat nyernünk!

A gyülés után kozebéd volt, melynek jó hangulatját a vonat indulása szakitotta meg *ij.*

— **A székelykereszturi unitárius** 6 oszt. gymn. értesitője Sándor János igazgató gondos szerkesztésében az 1905/6 tanévről sok érdekes adatot tartalmaz. Volt három gondnoka, 5 rendes, 1 hittanár, 4 h. tanár, 1 énektanitó. 153 tanuló (93 unitárius) vizsgát tett 139, jelesen 17, jól 35. A könyvtár gyarapodott 232 művel, a szertárak is szépen gyarapodtak. A tanulók 5222 kor. segélyben

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L.-utcza 10. sz

részesültek. Egyes jóltevők áldozatkészsége ebben az évben is szépen mutatkozott.

— **A székelykereszturi gymnasium** építése segélyügyét gr. Apponyi vallás- és közokt. minister tárgyalaa alá vette. Mielőtt véglegesen határozna, tájékozást kér az E. K. Tanácstól arra nézve, hogy mikor szándékozik a gymn.-ot 8 osztályra kiegészitni

— **Polgárdi**-a julius 1-sö napján köszöntött be Kiss Károly, kit a főt. püspök úr bizalma erre a nevezetes állásra helyezett. Beiktató papja Józan Miklós esperes volt. Budapestről jelen volt Kozma Gyula igazgató és Kozma Dénes urak, kik a harang alap javára 27 koronát ajándékoztak A szép gyülekezet jó reménynyel és szeretettel fogadta az új lelkipásztort, a ki már megkezdette müködését, s hivein kivül meglátogatta az ev. ref. szomszédos lelkipásztorokat. Mi csak azt kivánjuk, hogy tiz évig ne legyen iktatás Polgardiban· Ez lesz az új pap legnagyobb dicsérete

Tordátfalvára jul. 8 án köszöntött be Kökössy Mihály volt polgárdi lelkész. Bizalommal várták s szeretettel fogadták hivei.

— **A martonosi templom** készen van. Már láttuk képét, ismerjük tervét és berendezését, s előre mondhatjuk, hogy a XX-ik században épült első új templomunk új irányt jelez az unitárius templom épités terén. Az ünnepélyes megnyitás aug. végén lesz a főt. püspök úr vezetése alatt.

— **A kolozsvári kolleglum unitárius jellege**, Előkelő unitárius embertől hallottam azt a kérdést, hogy „úgy-e a konviktusi tagoknak fele része más felekezetü?“ Hasonló tájékozatlanságról lépten-nyomon szerezhetünk tapasztalatot. Feleljenek az évi értesitő adatai. Az 1905/6 isk. évben az unitárius kollegium konviktusának 197 tanuló volt tagja; ebből 162 unitárius, 181 bennlakó tanuló közül 148 unitárius. Az egész kollegiumban volt 325 tanuló, ebből unitárius 174. A más felekezetüek között legtöbb az izraelita (84) és ág. ev. (25), tehát azon felekezethez tartozók, a kiknek városunkban iskolájuk nincsen. Ez a pár szám mutatja, hogy az unitárius ifjak kollegiumunkban absolut többségben vannak. Hogy aztán a közszellem eléggé unitárius-e, arra az Értesitő alapján nem lehet felelni. *sr.*

— **Szolgálat az úr előtt.** Unitárius egyházi beszédek. Irta Csifó Salamon. Ilyen czimen jelent meg egy kötet, tartalmaz 33 beszédet, 17 közönséges beszéd mellett van 16 alkalmi. (Tanév elején 2), (Őszi hálaünnepen 2), (Virágvasárnapján 1). (Áldozó csütörtökön 1), (Év utolsó napján 1). (Új évi 1), (Karácsonyi 2), (Husvéti 2), (Pünkösti 2), stb. Kiállitása csinos, nyomása tiszta. A tartalmas kötetnek ára füzve 4 kor. Megrendelhető szerzőnél; (Kolozsvár, Kossuth u.) továbbá Stein János és Lepage Lajos könyvkereskedőknél (Kolozsvár, Főtér.) A művet később tüzetesen fogjuk ismertetni.

— **Köszönetnyilvánitás**. Szathmári Dénes és Szabó Druzsa a kövendi szószék felé magánigyekezet után gyüjtött pénzekből a buzgó vallásosságtól indittatva egy koronát készittettek, melynek értéke 180 kor. a mult évben Dali János ésPálfi Róza urasztali kenyeret adtak és továbbra is fogják adni; értéke 8 kor. A jótett magát dicséri, s a hit ily tettekben nyilvánul. Miért fogadják hálás köszönetét a jószivü adakozók az eklézsiának. Finta Károly gondnok. Kiss Jakab unitárius mester.

— **Nyi ványos köszönet**. Gál Ferencz buzgó hitrokonunk, aki négy évvel ezelőtt már két urasztali terítőt ajándékozott volt, akkor még élő feleségével, Gál Zsuzsánnával, több mint 80 korona értékben; most ismet föllelkesült a közelgő pünkösti alkalmából és egy gyönyörü, szép kivitelü urasztali kelyhet vett és ajándékozott a szentgericzei unitárius egyházközségnek. A kehely valódi ezüst és vételára 80 korona. A felirat rajta ez: Elhunyt kedves felesége és a maga emlékére ajándékozta Gál Ferencz a szentgericzei unitárius egyházközségnek 1906. — Midőn ezt a dicséretre nem szoruló tényt e helyen is megköszönöm buzgó afiának, kérem a szeretet Istenét, hogy őt éltesse még sokáig, hogy nemes szive gyönyörködhessék hosszasan adományai szépségében! Szentgericze Ürmösi Kálmán lelkész.

— **Nyilvános köszönet.** Ütő András bőrkereskedő ur sepsiszentgyörgyi unitárius egyházközségünknek 200 azaz kettőszáz koronát adományozott azzal a feltétellel, hogy ez összeg egy szebb jövőben, — mikor édes reményünket megvalósulva, az unitárius templomot felépülve látjuk — harang beszerzésre fordittassék. A vallásos léleknek szép megnyilatkozása ez! Követésre méltó nemes példa! Az egyházközség nevében e helyen is hálás köszönet érette. Sepsiszentgyörgy, 1906. jan. 16. Józsel Lajos, unitárius lelkész.

— **Perczel Kozma Flóra** két becses tanulmányát: A család szerepe a szociális munkában, A vallás szerepe a nevelésnél, kiadta az Unitárius Egyház külön levonatban. Nagyon jó szolgálatot tett azoknak, a kik szeretnek okulni a nagy kérdésekben tisztán látó s nemesen érező emberbaráttól.

— **Kérelem.** Tisztelettel kérem azokat, a kik „Szolgalat az Ur előtt" cimü egyházi beszéd-gyüjteményemre julius 25-ig előfize tek, hogy a mennyiben a rendelt példányokat augusztus 1-ig meg nem kapták volna, sziveskedjenek arról engem értesiteni. Csifó Salamon.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A kereszturközi Dávid Ferencz-egylet aug. 8-án Korondon érdekesnek igérkező gyűlést fog tartani Deák Miklós alelnök vezetése alatt. Egyházi beszédet tart Szász András lelkész, felolvasást Szentannay Sámuel. Lesz több szavalás, ének és a rendes közgyülésen értekezés és eszmecsere énekeink megzenésitése tárgyában. Bevezeti Miklós Jenő tanító.

Az egylet pénztárába f. évi május hó 16-tól julius 14-ig rendes tagsági dijat fizettek: Biró András Kide 900—904-re. Kanyaró Ferencz Mocsolya 906-ra, dr. Hintz György Kolozsvár 906-ra, Lendvai Emil Kolozsvár 906-ra, Nagy Gergely, Nagy Károly 905—906-ra, Székely Andor Pásztó 906—907-re, Ambrus Gergely, dr. Boros Györgyné, dr. Frankis István, Magyari Mihály, Domján Péterné, Csifó Salamon, Csifó Salamonné. Kovács Gézáné, dr. Váradi Aurél, Debreczeni Sándorné, Fekete Gyula, Lakatos Ferencz, Finta József, dr. Veress Vilmos, Inczefi Tamás, Kernsztély Mózes, Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvi Albertné Kolozsvár 906-ra, dr. Ferencz Ákos Dicsőszentmárton 901—906-ra, Sz. Kovách Béla Debreczen, Toth Albert M.-Ketzel 903—906-ra. Török Árpád Erzsébetváros 906-ra, Gál Ilona Válaszút 906-ra.

Előfizetési dijat fizettek: Id. Szél Géza Sz.-Keresztúr 903—905-re, Bedő Dénes Naszód 903—904-re, Sándor Jenő Haudalbustyaháza 906-ra, Elekes Jánosné Kolozsvár 906-ra, Barra Mózes Dotoka 906 ra, Székely Ferencz Egeres 904—906-ra, Szénási Istvánné Dés 904—906-ra.

A budapesti D. F.-Egylet tagjaiért 905—906-ra fizetett 200 koronát.

A marosközi fiók-egylet pénztárába fizettek: Marosi Lajosné Vadad 904—905-re, Marosi Lajos Vadad 904 905-re, Csinádi Jánosné 906-ra, Nagy Benedek 905—906 ra, Nagy Lajos 903-ra, Sófalvi Gergely 906-ra, Nyárádszereda, Szabó Lajosné Szent-Gericze 906-ra, Marosi Mátyás Nagy-Kadács 901—902-re Nagy Jenő, Nagy Jenőné Jobbágyfalva 905-re, Szakács Ferenczné Kaál 906-ra, Herszényi Bálintné, Májai Berta, Kelemen Albert, Kelemen Albertné, Csongvai Lajos, Rédiger Berta, Csiszér József, Mikó Árpádné, Schuler József, dr Sárkány Miklósné, Horváth Miklósné 906—ra, özv. Kádár Lászlóné 905—906-ra Marosvásárhelyi, Marosszentkirályi unitárius egyházközség 906-ra

A küküllőköri fiók-egylet pénztárába, fizettek: Emke daloskör, József Dénes, id. Miklós Sámuel, Székely Sámuel 906-ra id. Székely György 905—906-ra Dombó, Molnár Katalin Dicsőszentmárton 901—905-re.

Olvasóink sziveskedjenek tudatni az alább megnevezett egyleti tagok lakását. A nevek után az eddigi lakások vannak jegyezve. Ilkei H József Baróth, Pálmer Andorné sz. Pálfi Margit B.-pest, Rend Aurél Bécs, Klein Izidor Szabéd, Berei Mihály Gyulafehérvár, Raffaj András Kapnikbánya, Agh János Budapest, VII., Klauzál-u. 31.

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. SZEPTEMBER 9. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Több missiói szellemet.

Midőn Jézus azt mondotta a tanitványainak: „Elmenvén, tanitsatok minden népet“, bizonnyal arra gondolt, hogy „a miként én cselekedtem, ti is úgy cselekedjetek“, mert nem kell a gyertyát véka alá rejteni, hanem meg kell gyújtani és az asztalra tenni, hogy a távolabb levőknek is világitson.

Mi, akik ismerjük az unitárius közönségnek nagyobb számot-tevő részét, úgy mondjuk, a mint tudnunk adatott, hogy közöttünk nagyon kevés ember van, a ki ne tudna világitni másoknak a benne levő világossággal. És csakis ezt kellene hogy tegye mindenki. Az volna kivánatos, sőt szükséges és hasznos, hogy minden unitárius legyen kész megadni a fölvilágositást mindenütt, a hol arra alkalom kinálkozik.

Oly nagyon sokan vannak Magyarországon, a kik semmit sem tudnak az unitárius vallás igazi lényegéről. A kik nem tudják, hogy mi volt ebben a vallásban, a miért annyi ember kész volt minden szenvedésre a régi rosz időben, mi van benne most, a miért a föld minden részéből fölkeresik kérdéseikkel s ha jobban megismerték: szeretetökkel

Több missiói szellemet kérünk. Több figyelmet a ránk váró nagy főladatra. Több készséget az apostoli munkára.

Hiszen a szeretet munkája nem teher a munkásnak, hanem gyönyörüség!

Több száz városban és községben vannak magokra, elhagyottan, mondhatni, árván élő, mivelt unitáriusok. Ismerjék meg és vegyék barátságos szeretetökbe a szegényebb sorsban levőket s ha egyébbel nem, fölvilágositással lássák el és adják meg nekik az utbaigazitást.

A Dávid Ferencz Egylet a teljesen *szegényeket* ellátja olvasmánnyal, ha a t. egyleti tagok fölhivják rá a figyelmünket.

A közlegény katonáknak megküldjük az Unitárius Közlönyt, ha egy levelező-lapon kifejezik kívánságukat az illetők, vagy lelkészeik, kiknek gyülekezetéhez tartoznak.

Mi kiáltunk, de azt szeretnők, hogy szavunk ne vesszen el a pusztában, hanem találjon visszhangra az unitáriusok százainak szivében.

Sirató.

Ujra mennek, megint mennek,
Lesz-e, Isten, vége ennek?
Avagy nem lesz soká vége
S te sem maradsz
Uralkodni fönn az égbe? . . .

Ugy, ahogy csak Tőled lehet,
E nép sorsát megkönnyezed
S trónusodról alászállasz,
Mint a midőn
Sirattad a tizenhármat . . .

Ma nem hősök halmán állunk,
Aranybálvány, mit imádunk,
Vérünk erjedt, langyos-meleg . . .
Sátrunkba meg
Idegen házi istenek.

. . . Lám, a cédák megint mennek,
Más táj felé kerekednek,
Holott nem kér vért és éltet
Szegény hazánk,
Csak munkás kart, verejtéket

Ránk bámul az egész világ,
Lekacag az utszéli ág:
— Ni, éhesek, ni, rongyosok! . . .
Kárpát ormán
Magyar Nemtőnk zokog, zokog.

Zokogj dalom te is, te is
Zokogj te megtört lelkem is . . .
Csak büszke szivben kél vetés,
Koldussereg járás-kelése
Csupa szomoru temetés.

Tarcsafalvi Albert.

12 legnevezetesebb esemény az unitárius egyházban.*

1-sö legnevezetesebb esemény a magyar unitárius egyház történetében Dávid Ferencznek az egy Isten hitre jutása, midön ez elvét, ezen nézetét szóval mint főpap, tollal, mint kiváló iró nyilvánosan is vallotta, hirdette, terjesztette és bizonyitotta; midön a háromságot hivő (trinitárius) ev. református egyházzal végkép szakitott. Az unitárius egyház nála nélkül talán még máig sem alakulhatott volna meg, mert még utána nem mutatott föl a történelem oly nagy reformatort, ki 3 egyház dogmafalán tört keresztül, hogy magával együtt követőit is az unitárius egyházba telepitse be. Egy oly önzetlen egyéniség, egy oly bölcs és nagy tudományu hitbajnok lelkes apostol, kiváló szónok és iró, egy oly hatalmas szervező képesség; egy oly szilárd és tiszta jellem kellett éppen az unitárius egyház megalapitására.

2-ik nevezetesebb eseménynek tartom Dávid Ferencznek Blandrata György unitárius hitet valló orvos és theologussal való találkozását János Zsigmond erdélyi fejedelem udvarában. Blandrata unitárius hitét, igaz, hogy nem a legtisztultabb alakban, Lengyelországból hozta. Ó mint Izabellánál és János Zsigmond fejedelemnél befolyásos és tekintélyes udvari orvos, kieszközölte, hogy Dávid Ferencz legyen a fejedelmi udvarnak papja s igy a fejedelem szivéhez, lelkéhez közel juthatott, egyszersmind eddigi tekintélye is mód felett emelkedett.

3-ik legnevezetesebb esemény, midön János Zsigmond fejedelem is az unitárius hitet fogadta el, s mint egyetlen unitárius fejedelem irta be halhatatlan nevét az unitárius egyház történetébe, melylyel annak dicsőségét megadta s magát és egyházát a legmagasabbra emelte.

4-ik legnevezetesebb eseménynek a János Zsigmond által 1567. évben adományozott első unitárius sajtó müködését tartom.

5-iknek az unitárius egyház és vallás törvényesitését és a többi egyházakkal való egyenjogositását 1568-ban.

6-ik legnevezetesebb esemény Dávid Ferencz kettős prédikációja, midön először a kerek kövön Isten szabad ege alatt, másodszor a piaczi nagy templomban hirdette az egy Isten tanát, hitét, melyre egész Kolozsvár lakossága az unitárius hitre

*Az „Unitárius Közlöny“ egyik számában fel szólitottuk volt az olvasókat, hogy irnák meg: Melyik 12 eseményt tartják legnevezetesebbnek a magyar unitárius egyház történelmében? Varga Dénes lelkész úr megadta feleletét, melyet közreadunk s egyben fölkérjük olvasóinkat, hogy a ki nem ért egyet vele valamelyik pontban irja meg hasonló rövidséggel s azt is közreadjuk. Szerk.

tért. Ez volt az unitár. vallásnak első virágvasárnapja és D. F.-nek pünkőstje egyszerre.

7. Dávid Ferencz bevádolása, elitéltetése és börtön halála a legeslegnevezetesebb esemény, midőn a nagy mesternek nagy tanitványa az igazságért kész volt életét is feláldozni, de tanait vissza nem vonta. Igy lett Déva vára a magyar unitáriusoknak golgothája és a D F. halálának napja, az unitárius egyház nagypéntekje.

8. A jóltevő-triász hagyománya: Zsuki László, Augusztinovics Pál és Berde Mózes külömböző időkben tett megbecsülhetetlen alapitványa.

9. Az Unitárius egyháznak törvényesitése Magyarországon az 1848. évi törvény által

10. 300 éves ünnepélyek Tordán és Székely-Kereszturon 1868-ban és 1879 ben az unitárius vallás megalakulása és Dávid Ferencz halálának évfordulója alkalmából.

11. A magyarországi unitár egyházra áradt dicsősége annak az eseménynek, hogy a bostoni nagy unitárius konferencián a nagy unitárius férfiak, reformátorok között legelső helyen volt Dávid Ferencz képe. Igy a nagy világ előtt is el lett is merve az ő nagy egyénisége, a mi által egyházunknak hire, neve, dicsősége ott is esemény számba ment.

12. A budapesti és az alföldi unitárius egyházközségek alapitása.

Felső-Rákos. **Varga Dénes.**

Ki tett legtöbbet az unitárius egyházért?

Nézetem szerint a ma nem élő unitáriusok között legtöbb szolgálatot tett az unitárius egyháznak:

1. Dávid Ferencz.
2. János Zsigmond.
3 Blandrata György, a ki aggodó félelemmel nézett D. F. ujitása elé, a ki nem tudott lépést tartani a hit élet fejlődése terén Dávid Ferenczczel, de azért rosszhiszemüséggel nem lehet vádolni. Ki parancsolja meg a varjunak, hogy a sassal versenyezzen, és ki kivánná meg valakitől, hogy hosszú századokat tulszárnyaljon? Ez igy volt jól. Krisztus is egy magára volt hagyatva. Dávid Ferencz is hasonló sorsnak volt kitéve.
4. Enyedi György irodalmi munkásságával.
5. Szentábrahámi Lombard Mihály bámulatos éberségével és nagy tevékenységével.
6 Augusztinovics Pál egyházmentő alapitványával.
7. Zsuki László „ „
8. Berde Mózes „ „

9. Jakab Elek az unitárius irodalom emelésével.
10. Brassai Sámuel az igazi unitárius bölcsész és polihistor.
11. Székely Sándor és Kriza János irodalmi munkájokkal.
12. A Danielek és Petricsevics Horváth főgondnokok egyházmentő, önzetlen munkásságokkal, gondoskodásokkal meghatározhatatlan szolgálatot tettek mindég egyházunknak.*

Felső-Rákos. **Varga Dénes,** lelkész.

Régi dolgok.

Harminc éve hunyt el a nagy Deák Ferencz. Ebben a harmincadik évben oly sokat foglalkozott vele és alkotásaival a magyar sajtó, a mennyit halála óta egyszer sem Most a politikai béke a Deák Ferencz eszméit és törvényeit akarja érvényesitni, hogy azután fölemelkedhessék az 1848. évi eszmék magaslatára. Szerencsénknek tartjuk, hogy a jeles iró, régen elhunyt papunk, Péterfi Sándor költeményét, a mely ez ideig kéziratban volt kiadhatjuk, s ezzel hódolhatunk a nagy államférfi és a kitünő pap emlékének.

Deák Ferencz

temetése napjaiban 1876. Február 6-áu Hévizen.

Járok, kelek hazám keleti szélében,
Fejér hószemfedél boritott mezőben,
Járok, kelek magán s búsan mint egy árva
Szárnyszegett madárként szük körömbe zárva.

De lelkem távol jár, sötét tenger partján,
Fekete lobogót látva minden sajkán,
Sötét tenger te vagy hazám fővárossa,
Fekete lobogód a' Deák szállása!

És ha kérdem : minő hangyaboly mozgása
Ott a jövők-menők kelése, járása?
Ezerek felelik, ezrek sóhajtása
Megtörtént a Deák Ferencz kimulása.

S mit hoztok emberek? rosz percben jöttetek
Deák Ferencznél már azzal elkéstetek!
Nem késtünk, érkezünk a' királytól épen
Koszorut hozunk gyászpecsétes levélben.

Az első koszorut küldi jó királya
A haláláig hiv honfi homlokára!

* Ezeket a tételeket is birálat alá bocsátjuk. A ki hozzá szól az illető számot jelölje meg, aztán irja meg véleményét. Szerk.

Hát az a' feltünő diszes nagy palota
Gyászlobogó rajta, földig gyász alatta ?

Az a' magyar bölcsek akadémiája
Most az első bölcsnek van ott vetett ágya !
Deák Ferencz rajta fekete teritőn,
Ki még egyszer látni vágyik őt ide jön.

De kit látok amott ? ember-e, angyal-e ?
Ki oly szomoran tart e gyásztcrem felé.
Angyal biz'a, hazánk éber őrangyala :
Erzsébet, országunk királyné asszonya.

Bús részvéttel gondol a' bölcs népvezérre,
S koszoruját teszi annak hű szivére.
Aztán térdre borul, szivből imádkozik
És a' ki csak látja, hozzá csatlakozik

Aztán térdre borul, szivből imádkozik
Valaki csak látja, hozzá csatlakozik
Csatlakoznak magas fejedelmi hölgyek.
S országnagyok, mint megannyi rezdült tölgyek.

Az egyik búsan megy, a másik búsan jön
Gyász az ég mindenik tájjáról érkezőn
Óránként száz meg száz új küldött érkezik
Milliók a' küldők, milliók izenik :

Gyászba borult város, mi veled gyászolunk,
Deák a nagy halott nekünk is halottunk !
S mint a' viharüzött tengernek hulláma,
Nöttön nő Deák végtisztelői száma.

Ember-ezerektől árad Pest utczája,
Mértföldnyi már a nagy gyászkiséret nyájja.
Ezerek sóhajtják : hajh ! ha megtarthatnánk,
Beszédes ajkaid hajh ha még hallhatnánk !

Nyilik már, nyitva vár a sirkert kapuja,
Ott a' part, oda tart Deák koporsója.
Kisérik már búsan lépve nyomról-nyomra,
Deák Ferenczet a végső nyugalomra !

Készen várja őtet a' halotti sirbolt
Utána sóhajtom : nincs többé már csak volt !
Vagy mit beszélsz ajkam ? csal a' szemlátása
Deák nem halhat meg, nem vagy hű tolmácsa

A' mit sirba zárunk, csak porló tetemek,
Melyek megpihenvén, végre megpihennek.
De a nemes lelket, mely minket szeretett,
Koporsóba zárni nem, oh nem lehetett.

Él az az általa hirdetett eszmékben,
Él az az általa alkotott müvekben,
Ő vezérle bizton derünek, viharnak,
Ő volt a pusztában bujdosó magyarnak!

Ő volt a lángoszlop a sötétben éjjel,
Ő nappal a fényes felhő, mint vezérjel.
Ugy nem tévedénk el, ugy jutánk végére
A' szivszakadva várt igéret földére!

Hol a nép lelkéből öleli királyát,
Látva fején szentelt ősi koronáját,
Hol most a honfiak szabadok, testvérek
Sorsunk őrállói nemzeti vezérek!

S az Isten is hozzánk fordult, arccal velünk,
Nyugton kérdhetjük hát: ki lehet ellenünk?
Oh de szól már Deák utolsó imája:
Isten veled hazám, magyarok hazája!

Éljen jó királyod! álljon koronája
Örökre viruljon léted életfája;
Az égnek áldása reád óh! szép hazám
Életem éretted örömest áldozám!

Aztán nyissuk mi is ajkaink imára:
Ö-ök áldásunk a Deák sirboltjára!
Valaki csak magyar, Deák Ferencz sirja,
Képét emlékei szent könyvébe irja.

Az ország házában a Deák helyébe
Nincs ki ülni merne gyászjelzett székébe,
Ám de ott van, ott áll felmagasztalt képe
S valamig arra néz honunk lelkes népe,

Nem szakaszt el tőle se jelen sem jövő,
Sem élet, se halál, örökre miénk ő!
Aztán mért maradnánk tovább a porokkal?
Oszolnunk kell, le a gyászszin lobogókkal!

Tartsuk meg a hitet, miként ő tartotta
Vívjuk meg a harcot, miként ő harcolta,
Végezzük munkánkat, miként ő végezte,
Ő, ki már a pályakoszorut elnyerte!

Isten hozzád Deák! hazánk bölcs vezére!
Milliók áldása neved emlékére!
És már miért járnék én is itt széltében?
Ezen hószemfedél boritott mezőben!

Lélekben imi én is legalább megtettem,
A mit zárt madárként testben nem tehettem,
S ezzel jelét adám emlékkönyvem lapján,
Pesten valék Deák temetése napján.

Péterfi Sándor,
hévizi pap.

Az ádámosi templom és műemlékeink.

Az „Az Ujság“ f. évi 198. számában felszólalás történt az *ádámosi* unitárius templomi műemlékek megmentése érdekében. Nem soroljuk fel a mindenesetre jóakaratból származó czikk tévedéseit, de olvasóinkat nehány szóval tájékoztatjuk a templomról és emlékeiről.

Az ádámosi unitárius templom XV. századi, kifejlett sőt szinte késői csúcsives izlésü épület, izmos, egykorú stilszerü toronynyal. Hajóját 1526-ból származó, nyolczféle egyszerü mintát ismétlő, néhol rongált renaissance mennyezet-festmény boritja, melynek az a főbecse, hogy Magyarország eddig ismert legrégebbi évszámos mennyezet-festménye.

Szentélyszéke művészi faragvány; de olyan, a milyen Erdélyben a szász templomokban sürün található, sőt a közelben Gogánváralján a magyar ev. ref. templomban régebbi is van. A szentélyszék mennyezetét tartó egyik faoldalfalra a templom tornyának képét faragta a készitő mester. A mennyezet és padhát levélornamentikája igen csinos. A padhát egyik szúette cserfalapján Dávid Ferenczet emlegető, körülbelől még XVI. századi bekarczolás van. Az előtámaszkodó nem egykorú, hanem a XVII. sz. közepéről való, s ennek műbecse nincs.

Mindebből a mennyezet-festmény a legérdekesebb. Erre egy rövid czikk az Erd. Múzeum czimü folyóiratban már 1898-ban felhivta a szakkörök figyelmét, s az Erd. Múz. Egyesület Kolozsvárról még azon év deczemberében kiküldötte dr. Szádeczky Lajost és dr. Békésy Károlyt a mennyezet megtekintésére, kikhez Radisich Jenő, az Iparmüvészeti Múzeum igazgatója is csatlakozott Budapestről. Azóta az emlékeket tudtunkkal a Műemlékek orsz. bizottsága is nyilvántartja s az EKE Erdélyi kalauza a turista közönség figyelmét szintén felhivta reá. Egyházi főhatóságunknak tudomása van róla, valamint arról is, hogy a mennyezet festményeit bizonyos összegben

vételre kérték. *Nem tény azonban az, mintha az eladásba az ádámosi unitárius egyház bármiféle felettes hatósága beléegyezett volna.* Műemlékeinket külföldre vinni nem szabad. Elég szegények vagyunk már is azokban s templomi emlékeink épen nem arra valók, hogy felgazdagodott külföldi pénzemberek hiúságát szolgálva, azok termeit diszitsék. Ily alacsony üzleti szellemet a magyar unitárius egyházakba bevinni senki sem fog s nem szabad. Ha már emlékeinket elhelyezzük, vagy szükségből kénytelenek vagyunk egytől-egytől megválni, első sorban hazai múzeumainkra kell hogy gondoljunk. De viszont joggal elvárhatjuk, hogy épen a fennforgó esetben az ádámosi templomunk renováltatásában a Műemlékek Orsz. Bizottsága is támogatásunkra legyen, mert az a templom nemcsak a fennebb jelzett körülményeknél fogva érdemes erre, hanem azért is, hogy ma már *Bonyha és Küküllővár között, tehát közel 40 km. vonalon* az egész Kisküküllő mellett *az egyetlen számbavehető középkori épület.* Stilszerü megújitása annál kivánatosabb, mert város — Dicsőszentmárton — mellett feküvén, műtörténeti, illetve didaktikai czélokat szolgálhat

Egyházunk papjait s hiveit pedig ez esetből kifolyólag figyelmeztetjük és felhivjuk, hogy ilyenszerü szakkérdésekben vegyék igénybe Kolozsvárról az Erdélyi Nemz. Múzeum Régiségtárának szakvéleményét. K. L.

Unitárius jellemvonások.

Az unitárius észjárást sokszor emlegetik. Nó hát az unitárius embernek szokása az önálló gondolkozás, ő mindent a józan ész itélőszéke elé állit; ő mindent szeret megpróbálni s ha valamit jónak talál, ahhoz hűségesen ragaszkodik.

Unitárius jellem is van. Azt hiszem, van. Van bizonyos életszokás, a melyet számos unitárius háznál föl lehet ismerni, a mit az unitárius nevelésnek lehet tulajdonitani: az egyszerü élet s az egyenes, nyilt és fenkölt gondolkodás, önbizalom, a tisztességes beszédmód, kitartás, nemes elbánás, jótékony közszellem, összetartás és takarékosság. Ezeket a jellemvonásokat az ámérikai unitáriusok vezére, ki ott püspöki helyet tölt be, találta meg az ottani unitáriusok között. Gondolkozzunk, hogy nálunk és közöttünk mi található meg ezekből s mi az ellenkezőkből s igyekezzünk hozzájuk hasonlókká lenni.

Gálfalvi István örömünnepe.

A Dávid Ferencz Egylet küküllői köre augusztus hó 2 án Haranglábon tartott gyülésével ünnepelte meg az ottani papnak,

Gálvalvi Istvánnak, 40 éves papságának évfordulóját. Jól tette a kör, hogy ezt tette. Gálfalvi István úgy is mint ember, de úgy is mint pap, nemcsak szép időt töltött el a papi pályán, de szépen is töltötte azt be, épülésére a hiveknek, gyarapodására egyházának. Tiszteletre méltó eset is az, mikor egy pap nem zavartatja magát semmi által, sem betegségtől, sem csapástól, sem az élet gondjaitól — pedig erre adott elég alkalmat a gyarló anyagi állapot — hanem erős lélekkel, a szeretet jóindulatával végezte papi állásától megnedvesitett emberi kötelességét és sajátos hivatását. Falujában nem volt beteg, sem oláh, sem más felekezetü, akiről ő ne tudott volna és rajta ne segitett volna. Ki-ki áll a falu legforgalmasabb helyére és ott jár végére mindennek és onnan irányitja lépteit egy-egy házhoz, ahol tanácsra vagy segitségre van szükség. Őszinte baráti vonzalom a baráthoz, szeretet az embertárshoz, készséges indulat a segitségre szoruló iránt, jóság minden körülmények között minden élö iránt és buzgolkodás az Ur kertjében: kellenek-e még más vonások, a mik egy papi jellemet tiszteletre méltóvá tesznek? Jól mondta a bethlenszentmiklósi pap, egyik ünnepi szónok, hogy Gálfalvi István papi jellem volt.

Egyházának jó őre volt ő. Most két éve szentelte fel egészen ujonnan épült templomát.

Az ünnep a Dávid Ferencz Egylet körének gyülésével kezdődött. Ennek végeztével átalakult istentiszteletté. A könyörgést maga a jubiláns mondta a szokottnál meghatottabb hangon, mélyen járó komolysággal, azzal az érzéssel, a mit egy nagy időnek az eltelte kelt egy szemlélödő lélekben. Prédikált Nagy Béla b.-szentmiklósi pap, kinek szerencsés előadásával igen szépen sikerült a szent leckét jubilánsra alkalmazni. Legkimagaslóbb volt az esperes, Gvidó Béla szónoklata. Üdvözlőbeszédének költői szárnyalásával mintha elválasztotta volna lelkünket testünktől és elvitte azt egy szép szines, a nemes gondolatok és érzések testetlen világába, ahol a megvalósulásra váró eszmék élik lehelletfinomságu életüket és a hova valónak tartotta szónok is a papi hivatás eszményét is. Ez alkalommal olvasta fel ugyancsak az esperes a püspök üdvözlő levelét, mely jubilánsnak igen jól esett. Ezután következtek a többi üdvözletek: elsőnek Hadházi József szólott melegen és érzéssel a paptársak nevében s egyuttal egy szép müvü bibliát adott át. Üdvözölték továbbá a tanitók, az ev. ref. egyház, a gondnokság, az előljáróság és végül a család és rokonság nevében. A jubiláns mindezekre külön-külön válaszolt. Két órakor ültünk ebédhez többen mint hetvenen. Gálfalvi István még nem megy nyugdijba, még tovább működik. Adjon az Isten neki további szolgálatához erőt, egészséget és jókedvet. **Jelenvolt Antal.**

Az udvarhelyi egyházkörből.

Az udvarhelyi unitárius egyházkör évi rendes közgyülését lelkészek, tanitók és képviselők szépszámú jelenlétében f. évi aug. 2 án tartotta a dersi egyházközségben. *Daniel* Lajos, ez az igazi lélekből álló f. ü. gondnok nyitotta meg lelkes szavakkal, hangsúlyozva az egyházközségenként rendre gyülésezés előnyét s ezért a tagokat is a buzgó megjelenésre kérte. *Kisgyörgy* Sándor esperesi jelentése mindenekre kiterjedő, a kör életét teljesen felölelő — olvastatott fel — a megalakulás és a jegyzőkönyvhitelesitő bizottság (Tibáld József, Demeter Dénes lelkészek, Bedő József tanitó) kiküldése után. Ugy az elnöki megnyitóért, mint az esp jelentésért jkvi köszönetet mondott a gyülés s egyben részvétirat intéztetett Br. P. Horváth K. főgondnokhoz fia halála, id. Daniel G. főgondnokhoz távozása alkalmából, üdvözlő irat Dr. Ferenczi G. jogügyészhez orsz. képviselővé történt megválasztatása alkalmából. Eközben elérkezett a templomozás ideje, buzgó imát és szép egyh. beszédet Gal. V. 7. v. alapján *Ürmösi* József h. szentpáli lelkész tartott; az énekvezéri teendőt *Szathmáry* Lajos muzsnai énekvezér tanitó végezte. A templomban meleg üdvözlő beszédet az esperes mondott, melyre a helyi lelkész, *Sándor* G. felelt az egyházközség 16 évi történetének kivonatával.

Kis György nev. ü b. tag előterjesztette az 1905—906. évi isk. vizsgálatokról szóló jelentését, mely szerint a kör tanügyi viszonya jó kezekben van, buzgó és lelkiismeretes emberek végzik a nagy feladatot: a nevelés szent munkáját; a vasárnapi nyári tanitásokról, pénzkezelési szabályzatról és kepererdezésről *Demeter* Dénes terjesztette elő a biz. javaslatot. A pénzkezelésnél uj szakasz felvételét ajánlotta s fogadta el a közgyülés. Ez az ingatlanok nyilvántartására és kezelésére vonatkozik. A segélyezések ügyét *Kovács* Imre, az egyházköri pénztár és D. F. alapét *Péter* Sándor, a passióét *Ajtay* János, nyomtatványok dolgát *Vári* Albert terjesztette elő. Fontos volt az „egyházköri gyámolda" ügyéröli jelentés, melyet *Pál* Ferenc egyházköri jegyző adott elő; ez alapon a közgyülés egyhangulag hozzájárult. Ez ügy a kör tengeri kigyója, mely évek óta felüti fejét gyüléseken és lapban is. Hisszük, hogy az egyházi felsőbbség is magáévá teszi a közgyülés határozatát s többé nem kell utaznunk e Scyllánk és Caribdiseünk között A mostaninál alig lehetne igazságosabb alapot teremteni.

Felsőbb leiratok tárgyalása után *Ürmösi* K jánosfalvi lelkész jól indokolt kérésére Székely-Dályát a közgyülés Jánosfalvától elszakitani és Szt.-Péterhez csatolni ajánlja az egyházi főhatóságnak.

Most a választások megejtése következett, melynek eredménye az lőn, hogy a kör főtanácsi képviselőinek választattak egyházi részről: Pál Ferencz, Demeter Dénes lelkészek, Tarcsafalvi Albert áll. isk. tan., Kiss Jenő körjegyző afiai. A fegyelmi bíróság tagjai egyh. részről: Vári Albert, Ajtay János lelkészek, Sándor Mózes kir. tan., ny. tanfelügyelő, Deák Lajos kir albiró afiai.

Jövő közgyülés helyéül a vargyasi egyházközség neveztetett meg.

Közgyülés jó délután az elnökség bezárójával, éljenzés között, békés testvéries érzésekkel oszlott szét, hogy a lelkészi lakáson teritett asztaloknál ismét találkozzék.

E közgyülésünk csak ujabb bizonyitéka az udvarhelyi egyházkört jellemző igazi testvériességnek, együttérző munkásságnak, melyet munkál a kör mindenik tagja az esperestől, a f. ü. gondnokoktól le a harangozókig. Hisz csak igy tehetni eleget az apostoli intelemnek: „mindenek ékes és jó renddel legyenek!!

s.— r.—

Extasis.

Hugó Viktor.

Csillagfényes éjen tengerparton állok.
Felhőcske se lebben, vitorla se száll ott.
Lelkem a világtól messze, messze szárnyal . .
S úgy tetszik, a rónák, az erdők, a bércek,
Titokzatos, meghitt nyelveken beszélnek
Csillaggal, hullámmal.

S az arany csillagok roppant sokasága,
Hangosan vagy halkan, ezernyi danába',
Meghajtva tűz-fejök', össze-összesúgnak;
S a kék hullám, melynek nem parancsol senki,
Tarajos nagy hátát meggörbitve zengi:
— Dicsőség az Urnak!

Szabó Károly.

A templom titka.

— Legenda. —

X falunak volt régen, a falu végére eső dombra épített, magos kőkeritéssel körülvett temploma. Régi templom volt ez, régi jó keresztények által épitve. Azonban a régi keresztények-

nél is meg volt az a szokás, a mi manapság is sok faluhelyen meg van, hogy egyik vasárnaptól a másik vasárnapig nem tartatott istentisztelet. Nem teplomoztak.

Pedig X. faluban voltak olyan hivők. a kik hétköznap is szivesen elmentek volna a templomba. Ma is vannak ilyenek. Ilyen volt a kevesek közt Buzgó István uram és élettársa Szentesi Mária asszony, kik sohasem mulasztották el a templomba menetelt. Boldog kis család is volt a Buzgó uram családja.

Buzgó István uramnak és feleségének volt egy pár szép reményre kilátást nyujtó gyereke, Pistike és Annuska. Ama négy, ez három éves vala. A templomba járáson és a rendes munkán kivül, e pár gyerekben volt minden örömük, gyönyörüségök

Egyik vasárnap haza jöve a templomból vigan fogyasztotta el ebédjét a kis család. Ebéd után összeülve megbeszélték a templomban hallottakat.

Beszédközben a már szépen fejlődő Pistike kérdi az apjától: Papa, hát mi is jájunk a tempjomba ha megnöjünk? Igen — kis fiam — de csakis akkor, mikor megnőttök. Hát addig méjt nem szabad jájni, kérdi Pistike? Mert nem értitek a mit a Tiszteletes ur mond.

Ezelatt ismét megszólal az X-i torony harangja vecsernyére Annyuk menyünk a templomba, kérdi Buzgó uram a feleségétől. Hogy is ne, készülj apjokl Te pedig Kati, vigyázz a gyermekekre, nehogy az utcára menjenek,

Buzgó uram és Szentesi asszony, imakönyvükkel kezökben elmentek a templomba, a hól szokott helyüket az első padban elfoglalták.

Alighogy Buzgó uramék elmentek, Kati nem a gyermekekre vigyázott, hanem a kerités hátulján más egyéb után nézett. Ezen alkalmat a kis nebulok felhasználták arra, hogy megszökjenek.

Annuska te, tudod mit gondojtam, gyeje menyünk el mi is a tempjomba. Gyeje — mond Annuska — és hamarjában elillantak, és a templom hátsó ajtóján beosonva, hogy szülői nehogy meglássák, lehuzódtak a hálsó pad alá, mely teljesen üres volt.

A templomban zengett az ének: „Dicsérjétek az Urat“ — zsongott közbe az orgona, és ez az égi zengzetszerü hármónia, csakhamar altatólag hatott a padok alatt rejtődző kis szentekre, és elaludtak.

Az istentiszteletnek vége lett A hivek csakhamar kilohol-

tak a templomból. A harangozó becsapta a templom ajtóit és tudva, hogy más vasárnapig nem kell harangozni — hacsak temetés elő nem fordul — kettőt is fordított az ajtók zárain. Ezt tette a cinterem ajtajával is, a gyermekek, senki által nem látva, nem tudva — bennrekedtek.

Buzgó uram alighogy haza érkezett feleségével a templomból, egyszerre szólították a cselédleányt: Kati, hol vannak a gyerekek? Nem tudom — felelt rémülten Kati — a mig enni adtam a majorságnak, eltűntek, nem tudom hova és merre. Jaj Istenem, kiált egyszerre apa és anya, jaj Istenem hová lettek! Futnak ide, futnak oda, kérdezősködnek, de mind csak hiába. Igy folyt éjjel, nappal kétségbeesés közt a keresés Kereste mindenki kinek szive-lelke volt Tudtul ment a hivatalos vármegyének is, az is nyomoztatta közegei által. Tűvé tettek erdőt, mezőt, hegyet, völgyet — hiába. Minden felgondolható helyen keresték, csak ott nem, a hol a gyerekek voltak: a templomban. *Kinek is jutna hétköznap eszébe a templom?*

Eközben éj lett, megvirradt, ismét éj lett, ismét megvirradt. Ki tudja ezalatt mit csináltak szegény gyermekek. Futottak egyik ajtótól a másikra, szabadultak volna, nem tudtak szabadulni. Sirtak, jajongtak, kiáltottak: „Édes papa, édes mama gyejtek hozzánk!“ Pistike vigasztalta kis hugát: „Ne sij kintem, ne sijjál, jő a papa, jő a mama“ — Nem jött sem az egyik, sem a másik.

A bágyadtság, a kétségbeesés ismét álomba nyomta őket, összeölelkezve lefeküdtek vagy inkább lerogytak az oltár előtti kövezetre és elaludtak . . . örökre.

Ezalatt eljött a következő vasárnap. Eljött a harangozás ideje. A harangozó leakasztja szokott heteshelyükről a kulcsokat, s kinyitva az első ajtót, csakhogy essék hanyat, ott látva a templom kövezetén, összeölelkezve, elalva, megha va a két elveszett gyereket.

Szélsebesen terjedt el a hir. Nem harangoztak, félreverték a harangot. Özönlött a templom felé, a templomba a nép nagyja és apraja. Mindenki sirt, a kinek szive-lelke volt, csak Buzgó uram és Szentesi asszony, a szülők nem sirtak. Ők gyermekeikre borulva, elvoltak ájulva.

A régi templom már rég nincs a dombon Egy kis uj templom van a helyén. Mondják, hogy éjente gyermekek sirását hallják, s alig várják a hajnal hasadását, hogy ujból kinyithassák, hogy a ki benn van kijőhessen, a ki kivül van bemehessen.

Orbók Ferencz
volt várfalvi lelkész hátrahagyott irataiból.

Irodalom.

Nyári vasárnapi tanitások.

Irta: *Ürmösi József*. h sz.-páli lelkész Ára 80 fillér.

Az ifjabb papnemzedéknek egyik kiválóan szorgalmas tagja Ürmösi József, a nyári vasárnapi tanitás intézményét óhajtja célja felé segitni tiz tanitással, melyek egy csinos füzetet töltenek meg Ugy látszik arra számit, hogy könyvét a lelkészek használni fogják hasonló célra, mert „lelkésztársai munkáján némileg könnyenitni óhajt.“ Az előszó utolsó bekezdéséből arra is gondolhatunk, hogy a gyermekeknek szánta olvasókönyvvül, ezért törekedett arra, hogy „falusi növendék gyermekek értelméhez és szóbőségéhez alkalmas, könnyen érthető kifejezéseket használjon.“ A két cél egy keretben nehezen valósitható meg, mert a lelkésznek vezérkönyvre, az ifjunak olvasókönyvre van szüksége. E tanitások inkább az utóbbinak tekinthetők. A nélkül, hogy e helyen bővebb birálatba bocsátkoznánk, jövőre nézve (minthogy ugy látszik II-ik füzetet is tervez) irónak figyelmébe ajánljuk, hogy egy czim alá csak egy tárgyat vegyen föl. Első cime: „a biblia“ oly rendkivül nagy tartalmu, hogy tiz tanitást is bőven elfoglalhatna. Ha iró e mellett marad, nem esett volna abba a hibába, hogy a tiz tárgy előadásánál ismétli azt, a mit az ifjak a „szenttörténetekben“ tanultak, még pedig, legtöbbször ugyanazzal a túlhaladott, kritika nélküli fölfogással, de sok helyen kevesebb vonzóerővel. A tanitásokban sok olyan magyarázgatás, figyelemébresztő megjegyzés van, a milyet tanitás közben mindenik tanitó alkalmaz, ha szükségét látja, de olvasásra szánt nyomtatott könyvben nagyon ritkán válnak be. Szavait nem elég gondosan válogatja meg. A 8-ik lapon ezt olvassuk: „Voltak a kornak *mesés csodái*, melyekkel a kor könnyenhivő embereit elámitották pl. Aron vesszője, a manna hullása, de hát nem találkozunk-e a *babonának* számtalan fajtájával, nem látjuk-e ma is, hogy élnek vissza sokan a nép tudatlanságával?“ Egy mondatban mesét, csodát, babonát emleget, a nélkül, hogy bármelyiket is megmagyarázná, mert az Áron vesszőjére és a manna-hullásra célzás nem magyarázás, hanem némelyik tanuló előtt inkább homályositás. Az is kérdés, hogy helyes eljárás-e a kérdezéssel való bizonyitás, éppen falusi gyermekek előtt, a kik magok is „a nép tudatlanságából élnek.“ A könyvnek érdeme, hogy a magyar történelemből vett példákkal is igyekszik megvilágositni tárgyait.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Több becsülést!** Ezt kivánnak tanitó atyánkfiai. Mi több szeretetet kivánunk részökre és tőlük is. Előttünk csaknem érthetetlen, hogy egy gyülekezetnek két lelki vezére: az, a ki a legbecsesebb kincset, a gyermeket, a jövő gyülekezeti tagot neveli, és az. a ki a szülőket oktatja, össze ne férjenek és a legnagyobb összhangban ne dolgozzanak! Nem is fogadjuk el a sokféle panaszt és hirlelést, hanem azt mondjuk: legfönnebb egy vagy két eset ha előfordul s az is félreértésből és a megérteni nem akarásból. Ha a lelkész idős ember, az ifju tanitó és szolgatárs őt bizonynyal megbecsüli, ha érezi, hogy szeretettel fogadja; ha a tanitó régibb tisztviselő, az ifju pap szivesen veszi, sőt kéri is jó tanácsait. Mi oka volna hát az egyenetlenségnek? Szeretnők tudni.

— **A duna-tiszamenti egyházkör** Füzesgyarmaton gyülésezett. a mi már azért is nevezetes volt, mivel az uj egyházközségben legelőször jelent meg a kör papi és tanitói kara. Számos inditványnyal járul az E. Fő-Tanácshoz.

— **Kovács István** bordosi lelkészt a pipei egyház magához hivta és uj állását jul. 29-én elfoglalta. Elődje, Fekete Domokos iktatta be és látta el sok tapasztalatból szerzett bő tanácsaival.

— **Egyházköri képviselőknek** a következő három évre megválasztattak: Udvarhelykörben: Pál Ferenc, Demeter Dénes, Tarcsafalvi Albert, Kiss Jenő.

— **Barla Domokos.** Mély fájdalom fog el, midőn e kiválóan jó és nemes érzésű embernek a haláláról kell szomoru hirt adnunk. Barla Domokos talpig becsületes, egész életében munkás ember volt. A hivatalában pontos, mint a minta-óra, a családban szerető hitves és szeretett édes apa. A közügyekben előljáró. A nemzeti nagy küzdelemben, 1848/9-ben honvédhadnagy, azután is igaz hazafi. Az unitárius egyház tanácsában okos mérséklettel mindig jó tanácsadó. Mindig tisztelet környezte s most őszinte fájdalom kiséri sirjába. Aug. 28-án hunyt el Tordán 76 éves korában. Nagy kiterjedésü család gyászolja.

— **Tiszabőn** is vannak már unitáriusok. Eddig róm. katholikusok voltak, de egy lelki rázkódás hatása alatt rájöttek, hogy az az egyszerü hit, mely a gondolkozó lelket táplálni tudja s a melyben mindenki papja önmagának, jobban megnyugtatja keblöket. 35 felnőtt és 13 gyermek csatlakozott az unitárius egyházhoz s Józan Miklós esperes julius 8 án prédikált nekik. Örömmel fogadták és mint hajdan az apostolok idejében az uj evangélium hallgatói, ők is azt mondották: máskor is akarunk hallani felőle.

— **A lengyel unitáriusok történelme.** Egy orosz lengyel tanár, Grabovszky dr, augusztus hó első felében tiz napig tanulmányozta főiskolai könyvtárunk és levéltárunk lengyel vonatkozásu könyveit és kéziratait. Rendkivül gazdag aratása volt. A könyvtárban kapott olyan lengyel műveket, a melyek lengyelországi könyvtárakban nem kaphatók, t. hát a mi példányaink csaknem unikumok, mivel az európai összes könyvtárakban legfennebb két példány található. A kéziratok között nagyon becses különösen a lengyel-unitárius zsinati hitviták részletes leirása. Érdekes, hogy a kálvinista és unitárius egyházak közötti vitatkozások ugyanakkor folytak Lengyelországban is, a mikor Erdélyben. Az unitáriusok különválása is csaknem egy esztendőben történt. Grabovszky dr. közelebbről megirta a lengyel kálvinista irodalom történelmét s a jövő tavaszra megjelenik a lengyel-unitáriusoké. Nagy érdeklődéssel nézünk a mű elébe, mert hiszen abban magyar vonatkozás is sok lesz. A művet a lengyel tudományos akadémia adja ki.

— **Dr Ferencz József** ügyvéd a kolozsvári unitárius főiskolában az uj tanévtől kezdve egy szegény tanuló részére teljes (200 kor.) segélyt ad. Az E. K. Tanács és a főiskola is há-

lás köszönettel fogadja a jótékony adományt.

— **Gyulay Árpád** p. ü. tanácsos afia családját sulyos csapás érte, veje dr. Molnár Károly bethlen járási tiszti orvos halálával, a ki aug. 25-én 30 éves korában elhunyt. A kiváló férfiu kora halála mélyen lesújtotta a családot és ismerőseit.

— **A duna-tiszamenti egyházkör** jegyzőjévé választotta Barabás István hódmezővásárhelyi lelkészt E helyen megemlitjük, hogy az októberi E. Fő-Tanácson Barabás István tartja az egyházi beszédet

— **A bölöni egyházközség** a 4-ik tanitói állást is szervezte s nőtanitóval még az uj tanév kezdetén be fogja tölteni.

— **Dr. Veress Lajos** kolozsvári ker. orvos, az unitárius koll. orvosi tisztjéről elfoglaltságára való tekintettel, lemondott. Az E. K. Tanács méltányló elismerését és köszönetét nyilvánitotta hosszu időn át végzett működéseért.

— **A kolozsvári unitárius templom** ujitása folyamatban van. A templom kriptáját Pákey Lajos mérnök afia az egyházközség beleegyezésével fölboutotta. Volt alkalmunk beletekinteni ebbe a szentélybe, hol őseink porladoznak s mintha ujra születtek volna a régi dicsők és nagyok, kiket a hálás szeretet oda helyezett.

Uj felekezet. Lengyelországban már nehány éve mozgalom indult a katholikus egyházban, új felekezet alakitására, a melyet Manchetások felekezetének neveznek. A mozgalom inditó oka az volt, hogy a katholikus papok költekezését és életmódját nem tartották papokhoz illőnek. A felekezet tagjait nevezik Marivitteknek is, mert azt tartják, hogy Mária isten volt, tehát az istenség negyedik személye, aki szülni fog egy fiut, aki rövid idő alatt megjelenik és az igazi Antikrisztus lesz. Az új felekezetnek van tényleg egy Mariája Maria Kozlowiska, Plick helységben), a kire ez a nagy szabásu anyai tiszt vár s a ki e miatt rendkivüli nagy tiszteletnek örvend.

— **A biblia revisiója.** Már régóta készülnek egy teljesen átdolgozott bibliát adni a magyar olvasóközönség kezébe, de még eddig folyton akadályokba ütközött e nemes terv. Ugy halljuk, hogy a munkálattal már el is készültek s ha a Brit és külföldi bibliaterjesztő vállalat kiutalja a nyomdai költségeket, nemsokára meg is fog jelenni. Várjuk, érdekkel várjuk az ujonnan átdolgozott szent könyvet, mert bizony a 16. századi Károlyi-féle forditás egy cseppet sem élvezhető. A biblia pedig megérdemli, hogy gondos forditásban álljon a hivők sokasága előtt.

— **A genfi nemzetközi konferencia** könyve magyar nyelven már sajtó alatt van. Az E. Fő-Tanács gyülésére meg fog jelenni. Előre fölhivjuk rá közönségünk figyelmét.

— **A Murányi Farkas Sándor** költeményes kötete szeptemberben készen lesz. Az előfizetés ideje közelg a végéhez. Nagyon sajnálatos lenne, ha a theologiai ifjuság s a szerény költő csalatkoznának roméuységökben. Olvasóinknak ritkán van alkalmuk unitárius költő művéért adni pénzöket. Ne szalasszák el a jó alkalmat.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A budapesti Dávid Ferencz Egylet pénztára köszönettel nyugtázza a következő kegyes adományokat: Évkönyvre: Nérei Ödön és neje 50 kor., Gereb Zsiga 2 kor., Pap Sándor 1 kor., Főtiszt. Ferencz József püspök ur 20 kor. — Perselybe: Nagy Dezső 1 kor., Kisfaludy Zsigmond 4 kor. 10 fillér. Szintén hálás köszönettel emlitjük fel Perczelné Kozma Flóra urnő, mint alelnöke, áldozatkész buzgoságát, melylyel nemcsak a szereplő művészerőkről gondoskodott, hanem értök a legtöbb esetben kocsit küldött és a hölgyeket virágcsokorral lepte meg.

A Nők Világa 1906 évi 2-ik száma tévedésből olyanoknak is megküldé-

tett, a kiket nem illetett s e miatt a készletünk elfogyott. Kérjük olvasóinkat, kiknek ez a szám fölösleges, sziveskedjenek beküldeni a szerkesztüségnek. Cserében szivesen megküldjük az Unitárius Füzetek 4-ik számát.

Az egylet pénztárába f. évi május hó 16-tól julius 14-ig rendes tagsági dijat fizettek:

A keresztur köri fiók-egylet pénztárába fizettek: özv. Gálfalvi Samuné Héjasfalva 902—903-ra, József János Firtosváralja 904-re, Önképző kör Kobátfalva 904—906-ra, Bedő Dénes Sz.-Keresztur 905—906-ra, Benczédi Ferencz Tarcsafalva, dr. Kisgyörgy Lajos Segesvár, Mátéfi Andrásné Szentábrahám 906-ra.

A felsőfehérközi fiók-egylet pénztárába fizettek: Ütő Béls, Ütő Béláné Alsó-Rákos 904—905-re, Ferenczi Lajos, Ferenczi Lajosné, Unitárius Egyházközség. Székely Mózes Felső-Rákos 905-re, Péterfy Gyuláné 906 ra, Szabó Mózes, Szabó Mózesné, Datk 904—905-re, Pálfy Ákos 906-ra, Láncz Jánosné Agostonfalva 904—905-re, Varga Dénesné, Varga Dénes Felső-Rákos 905-re, Kiss Albert 906-ra.

A Nők világa alapjára ajándékozott Perczel Ferenczné úrasszony Buoapest 4 koronát, nyoic székely emberért ugyanő 16 koronát. A torockói árvaleány költségei fedezésére gyüjtött: Nagy Balázs Torda 82 korona 80 fillért. Fogadják az egylet köszönetét. Kolozsvár, 1906. julius hó 19-én. Gálfi Lőrinc pénztárnok.

Az udvarhelyköri Dávid Ferenc Egylet oklándi közgyülésén tartott felolvasások egy csinos füzetben megjelennek szept. első napjaiban. Dr. Boros Györgynek a szociálismusról, Ürmösi Károly lelkésznek a Dávid Ferenc Egylet és a nők cimü felolvasásait tartalmazza.

A budapesti Dávid Ferencz-Egylet pénztárába (78—134.) f. év junius 1-ig a következő tagtársaink fizették be tagdijaikat: Péterfi Tamás (1905—06.), Nagyné Sz. Zsuzsánna (1906.), Rohay Béla és neje (1906.), Takács Ferencz (1906—910.), Dr. Austerlitz Vilmos (1906.), Daumé Károly (1906.), Aczél Géza (1906.), Kerekes József és neje (1906.), Polgár Lipót és neje (1906.), Pausperth Károly és neje (1906.), Juhász Lajos (1906.), Létay Etelka (1906.), Gömöri Károly és neje (1906.) Köpeczy Károly (1906.), Szinte Gábor (1906.), Augenfeld Izidor (1906.), „Központi Szövetkezet" (?) 6 kor., Czukor József (1906.), Csontos Alajosné (1906.), özv. Somlyai Gyuláné (1906.), Ádám Dénes (1904—906.), Máthé György (1904—906.), Szentpéteryné Aczél Zsuzsánna (1906.), Kozma Gyula (1901—1906.), Mikó Dezső (1906.), Károlyi György (1904—906.), Dr. Grátz Gusztáv (1904—906.), Lőrincz Dénes (1903—906.), Boschán Károly (1905—906.), L. dr. Sándor Balázs és neje (1904—1906.), Raskovszky Soma és Ilonka (1906.), Pete Samu és neje (1906.), Turcsányi Géza (1906.), Dr. Turcsányi József (1906.), Schmer Ferencz (1906—1910.), Paál Árpád (1903.), Blaschnek Rezső és neje (1096.), Ujváry László (1906.), Ráczkevi Nagy Mihály (1803—906.), Kisfaludy Zsigmond (1904—906.), Dr. Daniel Gábor (1904—906.), Benczur Gyula és családja (1904—6.), Wimmer Jenő (1906.), Dr. Haftl Dezső (1904—5.), Bodoczy Gábor (1906.), Nagy Dezső és Mihály (1906.), Pongrácz Béla (1906.), Józsa Mihály és családja (1906.), Grum Iván (1906.), Bel ovics Imre és neje (1902—906.) — A hátralékos tagdijakat átveszi és nyugtázza a titkári hivatal, Budapest, V. ker., Koháry-u. 4. — Folyó évi tagdijak az év első felében fizetendők.

Jótékonyság és vallásos buzgóság. Városfalván özv. ifj. Zoltán Andrásné nemrég elhunyt férje emlékére egy belül aranyozott ezüst urasztali poharat ajándékozott az unitárius egyházközségnek ilyen felirással: ifj Zoltán András emlékére készittette László Anna Városfalva. 1906. Értéke 72 korona.

Midőn magam és egyházközségem nevében e diszes és nemes ajándékért hálás köszönetem nyilvánitom, egyuttal kérem a jóságos Istent, miszerint áldja és szentelje meg a jókedvü adakozó özvegy nőt ez életben is igaz örömmel, testi és lelki áldással bő mértékben és segélje ez után is nemes buzgolkodásu müködésében. Városfalva, 1906. jun. hó. Barta Ferencz gondnok. Péter Sándor unitárius lelkész.

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L.-utcza 10. sz.

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. OKTÓBER 10. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Elnöki meghivó

a Dávid Ferencz-Egylet 1906 évi XXII-ik közgyülésére.

Nehezen találok szavakat ezen meghivó levelemhez mt. tagtársaim. De a kötelesség parancsol s én engedelmeskedem, mert úgy érzem, hogy a kötelesség teljesitésébe fektetett erő ellensulyozza a mindennapi élet szeszélyei és váratlan meglepései miatti gondjainkat. Ezzel arra is rámutattam, hogy a jól szervezett társaságok, nemcsak az intézményt hanem a kereté. ben levő egyéneket is össze és fönntartják, sőt segitik magán dolgaik teljesitésében is. Én ilyennek találom a Dávid Ferencz-Egyletet, s mindig szivesen gondolok évi közgyülései elébe. Ezuttal is igy vagyok, s ebből kiindulva joggal remélem, hogy tagtársaink nagy számmal jelennek meg ***okt. hó 27-én Kolozsvárt*** d. u. $^1/_2$ 4 órakor tartandó *közgyülésünkön.*

Kéréseimmel is terhelem ezúttal: 1. Minthogy ebben az évben is sokan nem fizették meg *tagsági dijukat*, sziveskedjenek *október 15-ig beküldeni* 2. A t. fiókegyleti elnök urak *az ez évi jelentéseket és számadásokat* küldjék be *okt. 10-ig.* 3. *Tagtársaink*, a kik személyesen nem vehetnek részt a közgyülésen, tiszteljenek meg egy pár sorból álló levéllel, melyben nyilvánitsák véleményöket, inditványukat, vagy kivánságukat *okt. 15 ig.*

Biztosithatom kedves tagtársaimat, hogy ha kéréseimnek eleget tesznek, nemcsak nekem, hanem az egyleti közgyülésnek is örömet szereznek s Isten előtt kedves dolgot cselekesznek.

Alsózsuk, 1906. szept. 23

Báró **Petrichevich Horváth Kálmán,**
elnök.

A szerkesztő asztaláról.

A képviselő választások a legnagyobb jogot adják a polgárok kezébe, de a ki nem tud bánni vele, úgy jár mint a kis gyermek az éles késsel, megvágja magát. Az anya legalább tiz évig állandóan szoktatja a gyermeket, s mégis sokszor éri baj. A népvezérek is hasonlót kellene, hogy tegyenek a néppel. Az alkotmány törvényeit ismernie kellene mindenkinek, mert különben nem tudja megbecsülni.

*

Harmincz év alatt az angol unitárius Hibbert alapitványból a világ legkiválóbb irói tollából kikerült vallástudományi munkákkal látták el a müvelt olvasó közönséget. Ez a vállalat már megszűnt, de helyette megindult a „Hibbert Journal", melynek minden száma, évenkint négy, egy hatalmas könyv. Az összes egyházak legkiválóbb iróitól meglepő cikkeket közöl. A ki ezt a folyóiratot nem olvasta, annak nem lehet fogalma arról, hogy a gondolkozás milyen nagy változáson ment át a legósdibb egyházakban is

*

A nyár áldásai oly nagy terjedelmüek, hogy emberi mértékkel megmérni nem lehet. Közönséges gondolkozásu emberek könnyen megelégesznek azzal, hogy a nyár érleli a tavasz és az ősz terményeit, s biztositja az ember kenyerét. Pedig ennél sokkal többet tesz, érleli a földet a következő évi termésre. Ennél is többet, gyógyitja a testeket mindenféle betegségtől. Az összes gyógyszerek nem érnek föl a nap gyógyitó hatásával. A ki a napon jár, nem lehet beteg, s mégis a mi mezei munkásaink itt hagyják a mező napsugarát, rengő kalászát, mosolygó almáját és elmennek más országba a bányákba, a gyárakba a honnan hiányzik minden a mi javára válik az egészségnek.

*

Az őserő sehonnan sincs kiveszve. Néhol mélyebben kell ugyan ásni utána, de a fáradság nem vész kárba. Az emberi kebel a legdúsabban termő talaj. Hogy mit terem, majdnem kizárólag attól függ, hogy mit vetnek bele. Az a korcsmai hős, a ki a pálinkát imádja, bizonnyal nem azt miveli a mit az okos szülő és a tanitó, vagy pap, az a munkakerülő, a ki a munkások bujtogatásából él, nem tanácsolja a strájkolóknak, hogy munkába álljanak. Ha mindazok, a kik a rosszban szorgalmatoskodnak, csak felényi erővel állanának utána a rendes és becsületes munkának, Magyarországon felényire apadna a kivándorlás, a cselédbaj, a munkáshiány, a lopás és gyilkolás.

*

Mikor legnagyobb egy ember? Ha ezt kérdezné valaki azt felelnök: akkor a mikor egy befejezett munkája előtt megáll és azt elmerengve szemléli Nem abban találjuk nagyságát, hogy ily remeket tudott teremteni, hanem abban, hogy nincsen egészen megelégedve a művel, hogy szeretne egy másikat, egy ujabbat, egy jóval szebbet és tökéletesebbet teremteni. Az emberi nagyság mértéke az a szellemi tehetség, a mely mindig fölül akarja mulni önmagát, s igen gyakran fölül is mulja. Az ember nemcsak teremtmény, hanem teremtő is.

Imádság,

a martonosi unitár. templom fölavatásakor 1906. szept. 16. elmondotta **dr. Boros Gy.**

Szivemet hozzád emelem én Istenem, mert te fölmagasztaltál minket, megáldottad törekvéseinket. Imádság szavai szállnak ajakunkra, mert ime a szent hajlék roskadozó falai helyett, itt ebben a szép és diszes templomban borulhatunk elődbe.

Mint a reggel följövő fényes nap az égről megvilágosit és fölmelegit mindent a mi itt alant a földön és a nagy mindenségben szerteszét van, úgy ez a fénylő szép hajlék messze szét szórja világitó sugarait Nekünk úgy tetszik, hogy ettől a percztől kezdve szebbek lesznek a mi szerény hajlékaink, mert ez a melyet a te dicsőségedre emeltünk megvilágositja, magához emeli mindazokat.

Mi úgy érezzük, hogy ettől a naptól kezdve mindnyájan nagyobbak és boldogabbak leszünk, kik ezt a szent házat ide épitettük, mert erről minden perczben leolvassuk, hogy te Istenünk velünk vagy és dicsőségedet szét árasztod rajtunk. Hiszen nem a te akaratod táplálta-e gyakran ingadozó lelkünket, nem a te erős jobb kezed támogatta-e karunkat, midőn lankadni kezdett a nagy munka közben.

Bizony jóságos atya vagy te, hogy dicsőségedet átruházod mi reánk és azt miveled, hogy mindenek jót szóljanak felölünk. Bizony hosszútürő és mély szeretetü Istenünk vagy te, hogy vétkeink miatt nem sujtoltál, hanem jóra irányuló törekvéseinket megnövelted és megsegitettél arra, hogy sokat szenvedett, tűrt hitelődeink nemes munkáját diadalra juttassuk, most midőn békesség és jóllét uralkodik szép hazánk fölött.

Oh mily áldó érzés hatja át keblünket, hogy betölthettük szent kötelmeinket. Ugy tetszik mi nekünk, hogy őseink megtisztult szellemei körül lengik ezt a szép hajlékot és a szellő susogásában, és a falomb csöndes lengésében és a napsugár szelid zefirjében itt beszélnek velünk s tapsolnak örömükben.

Öröm s hála ének kél ajkunkról atyánk, hogy a mit aggódva reméltünk, s félve vártunk megjött ez a dicső szép nap,

midőn mi mindnyájan és a kik minket szeretnek és a kik a te templomaidban gyönyörködnek, közelből s távolból egybegyültek velünk, s a hit szárnyain fölemelkednek hozzád ég s föld Istenéhez.

De nem, nem mi emelkedünk föl, hanem te szállottál alá Szivünk boldog érzése a te jelenléted, testünk pihenése a te nagy hatalmad reánk kitöltése Az az együttérzés a mely egybe olvaszt a te lelked műve. A barátság melege, a jóság cselekvő ereje a jó Jézus tanitásának hatása. Az erőt adó egység a tiszta sziv és fölvilágosult elme magasztos vallása.

Ime itt a bizonyság, hogy az a kijelentés, a melyet a mi hitelődeink Jézus evangeliumából kaptak igaz vallás, mert szeretetre és lelki boldogságra tanit. Mi, jó atyánk azzal kivánjuk kifejezni hálánkat előtted, hogy fogadalmat teszünk itt a nagy gyülekezetben, hogy a jézusi vallás parancsaitól soha el nem térünk: mert szeretetben fogjuk végezni minden kötelességünket. Fogadalmat teszünk, hogy midőn ebben a szent hajlékban megjelenünk, neked és előtted hiven megvalljuk vétkeinket, őszintén megbocsátunk az ellenünk vétőknek és nem engedünk helyet kebelünkben, sem vérünkben, sem rejtett gondolatunkban a gyülöletnek, hanem csak a szeretetnek, mert ez a templom a tisztult, az átlátszó, az angyali szeretet jelképe és a mi boldogságunk zálloga.

Oh áldj meg jó Isten minket ha szegények, ha gyöngék, ha ingadozó erejü öregek, ha könnyelmüen futkosó gyermekek, ha elvesztett kedveseinkért aggodó szülők vagyunk, áldj meg kebelünkben oly vonzó erővel, a mely mindig, minden baj s örömben ide vonja szivünk, mint a világosság a füszálat s falombot vonzza a dicső nap felé. Áldj meg olyan fogékony kebellel. hogy mindig azt érezzük, hogy jobb egy óra itt te előtted, hogysem ezer egyebütt. Áldj meg, hogy semmi csábitás, igéret, jó vagy gonosz szándék el ne téritsen attól a szent nemzeti kijelentéstől: a nagy világon e kivül nincsen számodra hely, áldjon vagy verjen sors keze, itt élned halnod kell.

Oh áldj meg azzal a gyermeki érzéssel, a mely az omló hegyoldal, a kidőlt öreg tölgy, a mélyen susogó kis patak láttára bo dogságban ringadoz és hálát rebeg szent nevednek, hogy itt lehet hol született, s hol megtanult szeretni az édes anyától.

Egy Istenünk, egy magyar hazánk, egy templomunk s egy boldogságunk, tartsd meg ezeket nékünk édes jó atyánk s mi igérjük, hogy e szent hajlékban minden napi imánk feléd, hozzád küldjük, szivünket neked szenteljük.

Áldás a munkásra, áldás az őrizőre, áldás a vezérre, áldás mindazokra, a kiknek részök van e nap örömében most és mindörökké Ámen

A martonosi templomszentelés.

Az én gyermek éveimben, azt hiszem, hogy a 60-as években történt, egy szép nyári napon, amikor a nép a mezőn mezei dolgával volt elfoglalva, hirtelen csak átláthatatlan porfelleg boritotta bé a községet, s a község közelében elterülő határrészt. Villámgyorsan terjedt el a hir: hogy a martonosi templom impozáns tornya magától összeomlott, leroskadott, az igen nehéz köanyagból épült templom megrepedezett. A templom azóta évről-évre mindinkább repedez, hiába való volt a megerősitése, mert a talaj ingoványos természete nem bírta az igen nehéz és a talajnak meg nem felelő épületet. A falrepedés meg annyira veszedelmessé vált, hogy az utóbbi időben istentiszteletet is alig lehetett tartani. Ez arra inditotta a martonosi vallásos és szorgalmas népet, hogy új templom épitéséről gondolkozzék. Néhai Gábor Albert lelkész ideje alatt gyüjteni is kezdette a költségeket, s szünetet nem ismerő kitartással folytonosan haladt előre céljának megvalósitására.

A lankadást nem ismerő szép törekvést siker koronázta, mivel 1906. szeptember hó 16-án, mondhatni páratlanúl álló, gyönyörü szép templomát az egész vidék nagy érdeklődése mellett felszentelhette

Ezen felszentelési ünnep feledhetetlen ünnepe volt Martonos községének, e nap jelentőségét érezte is a község kicsinyje és nagyja egyaránt Az egész község ünnepi diszt öltött, már korán reggel a külömben csendes faluban szokatlan járás-kelés volt észlelhető, készültek a szeretett főpásztor, a vármegye fő és alispánjának s más érkező vendégeknek méltó fogadására. A valójában vendégszerető nép méltólag is fogadta.

Ezen nagy jelentőségü szép ünnepélyen részt vett: Etéd, Énlaka, Váralja ifjusága lovas bandériummal, Martonos, Énlaka rézhangszeres bandájával. Alig lehet méltóképpen leirni, hogy mily meglepő szépek voltak azok a délczeg székely ifjak, az ők tüzes székely lovaikon. Mintha az áldott nap is kedvezni akart volna az ünnepélynek, fénysúgarai áttörték a ködös, homályos légkört, s tiszta fényben kezdett ragyogni, s szépen tündöklő őszi napfényben érkezett meg Székely-Kereszturról Ferencz József unitárius püspök Gálfi Kálmán köri gondnok főszolgabiró négyes fogatán titkár Végh Mihály társaságában, követve a sz.-kereszturi tanári kar által élén Sándor János igazgatóval, dr. Boros György dékán, Borbély S. nyug képezdei igazgató, szóval a székely-kereszturi és vidéki intelligencia, a köri papság, tanitóság teljes számban. A közelebbi és távolabbi vidékekről a nép százával özönlött. A püspök őméltóságát a falu végén felállitott diadalkapu alatt helybeli lelkész Katona Ferencz üdvö-

zölte szép beszéddel, szintén székely leányok üdvözölték s diszes virágcsokrokat adtak át.

Az impozáns fogadtatás és bevonulás után kis idő multával érkezett Udvarhelyfelől Damokos alispán Ádám főjegyző, Demeter Dénes főszolgabiró és mások.

Nemsokára megszólaltak a gyönyörü új templom harangjai, mindenki sietett az Istenházába, ahová nehezen lehetett bejutni. Itt a hogy elhangzott Tóth Vilmos által orgonával kisért énekszó, szószékre lépett dr. Boros György theologiai dékán imádkozott szebben, meghatottabban és ihletteljesebben, mint valaha. Őt követte Lőrinczi István az „Unitárius Egyház" szerkesztőjének egyházi beszéde, ezután szószékre lépett a püspök ő méltósága, Elmondotta gyönyörü felszentelő beszédjét és imáját. A püspök ő méltósága beszédje mindig magával ragadja a hallgatóságot, de a mostani, a leghatásosabb volt. Mintha érezte volna annak a szeretetnek, ragaszkodásnak hatását, melylyel elhalmozta a mély vallásos érzületü és romlatlan székely nép, oly melegséggel, annyi hatással szónokolt, oly buzgó imában kérte gondviselését és oltalmát a jó Istennek, hogy én azt hiszem az a nemzedék, amely hallgatta, nem felejti el soha.

Ezután Katona Ferencz helybeli lelkész olvasta fel a templom épitésének történetét, ebből megtudtuk, hogy az egyháznak ez a 4-ik temploma, de megtudtuk azt is, hogy a szinte 40,000 koronába került templom költségeire mily nagy áldozatot hoztak a martonosi hittestvéreink, ami mindenesetre szt. vallásunkhoz való hüségekről teszen tanubizonyságot. Ezt követte Gálfi Kálmán köri gondnok, igazán meglepő, csinos üdvözlő beszéde, melylyel a püspök ő méltóságát üdvözölte, végül Szász András bözödi lelkész agendált, Kádár Lázár korondi lelkész keresztelt, ezzel a tulajdonképpeni templomszentelés végett ért,

Mely után a mindenfelülről összesereglett sokaság a martonosi afiak vendégszeretetét vette igénybe, minden családnak volt egy rokona, barátja jó ismerőse, a kit szivesen látott ebédre. Az intelligencia nagyobb részben a közebéden vett részt, ahol szebbnél-szebb pohárköszöntőkben gyönyörködhettünk.

Ebéd végeztével a püspök úr, engedve az énlaki hivek szives meghivásának, többek társaságában felrándult Énlakára.

Én azt hiszem, hogy ennél önzetlenebb és szeretetteljesebb fogadtatásban nem részesülhetett sehol, mennyire bebizonyitották, hogy mily hüséggel és odaadással ragaszkodnak a szeretve tisztelt főpásztorhoz, s mennyire örvendenek, hogy őket is meglátogatta.

Ezen ünnepélyek, s a székely nép keresetlen őszintesége mindenkit meggyőzhet arról: hogy unitárius szt. vallásunknak

ereje a társadalmi és lelkiismereti szabadságot szerető, romlatlan székely nép szivébe van letéve, amint a múlt századokban ott vert állandó gyökeret, úgy a jövőben is abban lehet reménységünk.

Nagy János.

Mikó Imre

1847—1906.

Ama hosszu husz év alatt, mióta az Unitárius Közlönyben a nagyobb eseményekről hirt adunk, nagyon kevésszer volt oly nehéz föladatunk mint most, midőn a Mikó Imre kir. táblai biró, egyh. tanácsos és a D. F. E. alelnöke halálát kell jelentenünk. Hiszen a halál mindennapi esemény, sem nem első a mai, sem nem utolsó a holnapi. A halál fölött hamar napirendre térhetnénk, de az élet utunkba áll, s az kiált föl a halál ellen. Hát éppen azért olyan nehéz e föladatunk, mivel a halál most egy olyan élet végét jelenti, a melynek hitünk, szeretetünk, barátságunk és a természet törvényei szerint, még folytatása kellett volna hogy legyen, a mely nemcsak azt jelentette, hogy egygyel több ember volt, egygyel több családfő, egygyel több jó barát, hanem azt, hogy olyan ember megszűntét, a milyent hosszu évtizek, igen ritkán teremtenek.

Mikó Imre a kivételes emberek közé tartozott. Táblabirói tisztet teljesitett, társadalmi és egyházi mozgalmakban vett részt, éppen mint sok más hozzá hasonló ember, de őt megkülönböztették a legtöbb embertől: férfias erényei, bölcs komolysága, kimerithetetlen jó kedélye és a szenvedést elsimitni tudó nagy lelkiereje.

A köznapi dolgok és a nagyjelentésü kérdések megitélésében is, kiválóan komoly és nagyon határozott volt. A sok szónak nem volt barátja, de midőn szólásra fölállott, meggyőző határozottsággal beszélt és rendesen döntött véleményével. Itélete erős, határozott s nem egyszer éles volt, mert mindig csak akkor itélt, a mikor megvizsgálta a dolgot, vagy a személyt. Az ugynevezett stréber vagy charlatán embereket nem szerette, sőt megvetette, mert ártalmasoknak tartotta a társadalomban s veszélyeseknek a hazára. A talpig hü és igaz hazafiak közé tartozott, a kit semmi el nem tántoritott az idealis hazaszeretettől.

Barátsága föltétlenül megbizható volt minden körülmények között. Nem szeretett dicsekedni barátai nagy seregével, de arra gondja volt, hogy jó barátai szeressék, tiszteljék és becsüljék. Temetésén láttuk, hogy Kolozsvár legjobb emberei mind tisztelői voltak.

Unitáriusságát nem fitogtatta, de mindazok a kik ismer-

ték, jól tudták, hogy valódi oszlopos unitárius volt, a kit minden közügyben helyt találtunk. Vallását nagyra becsülte, mert megtalálta benne mindazt a mi a független itélethez, a messzelátó müveltséghez, a szabadsághoz és a buzgó hithez szükséges volt. Egyszer fölszólitották volt, hogy legyen tagja egy olyan titkos társaságnak, a mely a vallásos meggyőződésnek szabadtért enged s az összetartozást és a testvériséget ápolja. „Már én kérem nem leszek — volt a válasz — mert a mit az úr fölhoz ama társaság mellett „azt én az unitárius egyházbau mind megtalálom."

De hiszen Mikó Imre már születésénél és neveltetésénél fogva is erős unitárius kellett, hogy legyen, mivel a Mikó Lőrincz fia volt, a ki pedig az 50-es és 60-as években, az unitárius egyháznak jobbkeze volt úgy is mint főjegyző, úgy is miut jogtanácsadó. Az ő házánál felnőtt gyermekek, a legtisztább unitárius szellemet és puritán egyszerüséget szivták magukba. Mikó Imre méltó utóda volt az apának.

Mikó Imre.

Életrajzi adataiból fölemlitjük a következő főbb pontokat. 1847-ben született Kolozsvárt s itt végezte tanulmányait az unitárius főgymnasiumban és a jogakadémián 1868-ban. Ugyanakkor önkéntes lett és pedig a legelső önkéntes csapatban. A tiszti vizsgát letette és a hadnagyi rangot huzamos ideig viselte.

1877-ben nőül vette Biderman Bertát, kivel nagyon boldog családi élete volt. Hat kedves, jó gyermek volt életök koronája, kik közül egy leány kisebb korában elhunyt, a többi könnyes szemmel, fájó szivvel kisérte sirjába. A birói pályán gyorsan haladt, 1881-ben már biró volt a kolozsvári kir. törvényszéknél s 1897-ben előléptették ugyanott a kir. táblához. Birói minőségében a legjobb és legpontosabb birák közé tartozott. Ennek méltánylásául kineveztetett a jog- és államtudományi vizsgáló bizottság kültagjává, mely tisztet sok ideig gyakorolta.

1905-ben a Dávid Ferencz-Egylet alelnökké választotta, miután sok éven át tapasztalta, hogy a választmányban a legszorgalmasabb tagok közé tartozott. Ő ezt a hivatalt is igaz szeretettel betöltötte, mit a D F. E. nevében koporsója mellett küldöttségileg alelnök társa Ferencz Józsefné a sirnál, dr. Boros György titkár fejezett ki.

Az utóbbi években gyomorbaj nehezitette meg életét s bizony sok szenvedés, de ő rendkivüli önmegtagadással viselte gyöngéden és önfeláldozással ápoló kedves neje mellett, a kinek szeretete boldog életüket csak egy napra sem engedte zavartatni, hanem mintha átvett volna minden fájdalmat a szenvedő jó férjtől. Koporsója felett Ferencz József püspök úr hintette a sebbzett szivekre a vigasztalás balzsamait, a sirnál Bochkor Mihály táblabiró vett búcsút a kartársak nevében. A Dávid F.-Egylet búcsú szavaival zárjuk fájó megemlékezésünket:

Ki szivben jó s lélekben nemes volt
Földön éltét immár bevégezé.

Nemcsak a hű hitves, nemcsak a kétségbe esett árva gyermekek, nemcsak egy hosszú életen át hivatalnok-társai, hanem a társadalom különböző rétegei is bánatos szivvel. a veszteség nehéz súlya alatt roskadozva, állanak sirja körül.

Én a Dávid Ferencz-Egylet búcsúszavait tolmácsolom, mert Mikó Imre a földi cselekedetek igazságos birája, erős szivvel hitt a vallás igazságaiban és akarata szilárdságával küzdött a társadalmi és családi erkölcsök tisztításáért Közöttünk mindig az elsők mellett dolgozott, mert a munka, a pontosság a lelkes kitartás éppen annyira életéhez tartozott, mint a szeretet, melyel mindenkit magához vonzott. Egyesületünkben csak rövid ideig végezhette az alelnöki tisztet, de a mig mozoghatott, s még utolsó betegsége nehéz állapotában is, betöltötte az elnöki széket s kedélyes szellemével, komoly méltóságával hatni és buzditni tudott.

Könnyes szemmel és sajgó szivvel veszünk végbúcsút tőled szivben jó s lélekben nemes férfiu. Emlékedet áldjuk, tetteidet tiszteletben tartjuk s példádat követni fogjuk. Köszönjük, hogy szerettél s a jóban segitettél. Isten jutalmazzon meg csöndes pihenéssel és örök élettel.

Isten veled! Isten velünk!

Boros György.

Ferencz József püspök úr visszavonulása a tanári munkakörtől.

A Papnevelő Intézet Bizottsága abból az alkalomból, hogy Ferencz József püspök úr megvált tanszékétől, a következő iratot intézte hozzá:

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök úr!

Papnevelő intézetünk bizottsága mély sajnálattal értesült arról, hogy Méltóságod 51 évi buzgó, sikeres és áldásos tanári müködés után, mely müködésének és müködése szellemének jótékony hatása szemmel látható nemcsak a keze alól kikerült papságunk munkásságában, hanem egész egyházunk életében is — a jelen tanévünk kezdetével megválik tanári kathedrájától, melynek félszázadon át disze, ékessége, büszkesége volt. Midőn méltóságodnak ez elhatározása, lépése, a tanári kathedráról való eltávozása felett ujabban is kifejezzük bizottságunk részéről és nevében mély sajnálatunkat; szivünk és lelkünk óhaját, vágyát tolmácsolva, engedje meg arra kérnünk, hogy mint főfelügyelő, tartsa meg továbbra is intézetünk iránti meleg érdeklődését s valamint tanári karunkban, úgy papnövendékeink testületében is sziveskedjék a lehetőleg többször megjelenni, hogy bölcs tanácsaival mindnyájunkat segitsen, nemes lelkületével és fenkölt jellemével példát adjon s ékesszólásával és szive melegével lelkesitsen, buzditson minket, s legfőkép ifjainkat igy szólván az úr Jézussal: »*a mit én cselekedtem: ti is azt cselekedjetek. a ki engem követ tagadja meg magát s az én igám terhes. de gyönyörüséges.*«

E kérésünk mellé oda csatoljuk imánk e szavait: az a jó Isten, ki őrködött idáig Méltóságod élete és egészsége felett, ki megsegitette egy félszázad viharai között s megáldotta az ő világosságából jövő világossággal: áldja és tartsa meg még évek hosszú során át Méltóságod életét, egészségét, lelke erejét, szive melegét s értelmének fenkölt gondolkozását, hogy mindezeket hozhassa még továbbra is áldozatul a mi édes hazánk, szeretett nemzetünk, szent vallásunk és kedves családja javára.

A papnevelő intézet bizottságának 1906. szept. 13-án tartott üléséből s annak nevében mély tiszteletünk kifejezése mellett, vagyunk a Méltóságos és Főtisztelendő püspök urnak alázatos szolgái *Fekete Gábor* elnök, *Csifó Salamon* jegyző.

A püspök úr válasza.

Folyó évi 65 sz. alatt hozzám intézett nagybecsü sorait abból az alkalomból, hogy 51 évi tanárkodásom után az E. K. Tanács saját kérésemre tanári müködésem alól felmentett s ez-

zel megszüntem papnövendékeink képzésében, mint tanár közvetlen is részt venni, az ők erkölcsi és szellemi életök irányitására és ápolására ez uton is befolyni, a leghálásabb köszönettel vettem.

Az elismerés, melyet tanári müködésem iránt nyilvánitani szíveskedtek, valamint a feletti sajnálkozásuk, hogy e müködésem megszünt, mélyen meghatott, annyival inkább, mert jó lélekkel mondhatom, hogy rám nézve a tanárság egész életemben nem teher, hanem gyönyörüség volt s midőn ez alóli felmentésemet kértem, önmagamat fosztottam meg e gyönyörüségtől.

De hát végre is számolni kellett erőmmel, a melyet ha 51 évi szolgálat után gyengülni érezve munkásságomat szükebb térre vagyok kénytelen szoritani, alig hiszem, hogy valaki előtt feltünő legyen és azon megütközzék, tekintettel különösen arra is, hogy állásomban a tanári müködésen kivül is elég nagy mező maradt fenn számomra a melyen ha Isten életemnek még kedvez, még mindig bő alkalmat találok arra, hogy munkásságommal szeretett egyházunknak szolgálatokat tehessek, a mit hogy lelkiismeretem megnyugtatásával teljesithetek is, mindennapi imámba foglalva kérem az Ő szent segedelmét.

Ebből önként következik, hogy a mire az igen tisztelt bizottság is felkérni szíveskedett, papnevelő intézetünk iránti érdekeltségemet továbbra is fenntartani nemcsak főfelügyeleti jogomból kifolyó kötelességemnek ismerendem, hanem azt minden lehető és tőlem kitelhető módon tanusitani is legfőbb törekvésem leend. S kiváló örömömre fog szolgálni, ha ebbeli törekvéseimben és fáradozásaimban a nagyrabecsült tanári karban kötelességeik teljesitésében szintén lelkiismeretes munkatársakat, valamint papnövendékeinkben időről időre mindenkor minden jóra kész és pályájuk iránt lelkesedni tudó ifjakat találok.

Az igen tisztelt bizottság jó kivánatait hálásan köszönve, fogadják egyen-egyen és együttesen legmelegebb üdvözletemet

Kolozsvár, 1906. szeptember hó 24-én.

atyafiságos indulattal

Ferencz József,
unitárius püspök.

A „nyári vasárnapi tanitások".

Ezen a cimen kiadott füzetemre, birálati ismertetés jelent meg az „Unitárius Közlöny" ez évi 9 számában. Mivel birálóm az „előszóból" bizonyos dolgot nem tud helyesen értelmezni, kötelességem e helyen egy pár szóban felvilágositást adni, nehogy mások is úgy értsék! Azt mondja birálom „úgy látszik arra számit, hogy könyvét a lelkészek használni fogják hasonló

célra." Ebben igaza van, mert ha nem ez lett volna a célom, akkor *útmutatást* vagy *vázlatot* irtam volna a nyári vasárnapi tanitások irányára nézve és nem kidolgozott tanitásokat. Ez azt hiszem érthető! Hogy mégis az előszóban tovább azt mondom, hogy „törekedtem a falusi növendék gyermekek értelméhez, szóbőségéhez könnyen érthető alkalmas kifejezéseket használjak", ez nem *második cél!* csupán azt akartam ezzel felmutatni, lelkésztársaim előtt, hogy miként tanitok én *lehetőleg közérthetőn, a nép nyelvén.* Rövid lelkészi működésem arról győzött meg, hogy ez nagyon is fontos dolog e téren! Hogy ezt mennyiben sikerült elérnem, azt lelkésztársaim jóakaratu birálatára biztam. Ugy látszik birálóm egyéni véleménye szerint ez nem sikerült! Talán jobban tetszett volna, ha a „modern bibliamagyarázat követelményeiről" cimü vagy pedig Ballagi Mór nak a „Bibliáról" irt — 20 tanitást is kitevő — tanulmányokat tárom „elmélkedve vagy bölcselkedve" a növendékek elé! Engedjen meg, ha e térre nem követem öt, valamint ugy-e bár én sem kivánhatom senkitől, hogy ez irányban kövessenek, csak a ki jónak látja?

Az általam használt „tulhaladott, kritika nélküli felfogást" még ez időszerint sokkal elégségesebbnek tartom, mintha a „*józan felfogás a bibliáról*" cimü füzet kritikáját tárom a növendékek elé; mert tapasztalattal bővelkedő lelkésztársaimtól hallottam, hogy népünk — sajnos — az ott kifejtett elvek helyes befogadására nincs megérve!

Én a legjobb indulattal és vigyázattal vetettem bele ekémet egy eddig nem nagy gonddal mivelt mező barázdájába s ha teremhet valami kis jó (legalább célzatában, ha kivitelben nem) a vidéken is, nemcsak a központban, akkor hiszem, hogy lelkésztársaim közlik velem nézeteiket a kiadott füzetre nézt! Igen fontos kérdésnek tartom, hogy e tárgyban eszmecsere és munkásság induljon meg, mert ez ránk nézve a *jövő szociálizmusa.* Ha pedig a központi D. F. Egylet vezetősége abban a kedves meglepetésben részesiti addig a vidéket, hogy e téren a régóta tett igéretnél tovább megy! . . . akkor én nemhogy a II-ik füzet kiadásával foglalkoznék — mely úgy se az én helyzetemhez való mulatság — a jelek úgy mutatják — hanem e mindenféle hibával telt füzetemet is elkoboztatnám s használnók azt a hibátlan, egyedüli jót, melynek kiváló érdemei lesznek!

Ürmösi József,

E nyilatkozatnak készséggel adunk helyet, annál is inkább, mert megvoltunk győződve, hogy iró a legnagyobb jóindulattal végezte munkáját, s azt is tudjuk, hogy nemcsak szellemi, hanem anyagi áldozatába is került, mert hát nálunk sok nemes szándék jobbára azon törik meg.

hogy nincsen a ki a bibliai és más szakirodalmat anyagi áldozattal támogassa, a nagy közönségtől pedig keveset várhatunk. Hogy a Dávid Ferencz-Egylet is többet igér, mint a mennyit ád, bizony ennek többek között s talán főképpen az a magyarázata, hogy a kivánt könyvek kiadására nincsen mód, s az irók honorálására még kevesebb. A lapunkban közölt észrevételek nem arra voltak szánva, hogy irót elkedvetlenitsék, hanem hogy némiképpen irányitsák a jövőben, mert hát mindenkitől lehet tanulni valamit, még a válaszban kiemelt füzetekből is.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Ha mindenki,** a ki már évek óta nem tett eleget egyleti kötelességének csak a régi tartozását leróná, annyi fölöslege lenne a Dávid Ferencz-Egylet pénztárának, hogy a jövő karácsonkor *egy szép ajándékkal lephetnénk meg minden egyleti tagot.*

— **Kanyaró Ferencz tanár** egy időre megválik tanári székétől, melyet 1886 óta tölt be. A derék, s aránylag ifju tanárt, a betegség már több év óta gyöngiti, s e miatt elhatározta, hogy a fárasztó tanitást megszakitja, hogy egészségét helyreállitsa. Kanyaró tanárt, mint kitünő szakembert a tanítványai nagy szeretettel környezték, mivel a magyar irodalmat megtudta kedveltetni, a kutatási kedvet föl tudta ébreszteni. Ám Kanyaró nemcsak szorgalmas tanár, hanem kiváló iró is, s idejének minden percét a magyar és unitárius irodalomnak szentelte. Lapunk olvasói ismerik az unitárizmus szeretetében áradozó s történelmi igazságaiban megdönthetetlen tanulmányait a Ker. Magvetőből és önálló kötetekből. Most a tanárt csak azért bocsátják el a Berde 1000 koronás jutalommal kitüntetve, hogy az irodalomban annál több levelet gyüjthessen babérkoszorujába.

— **Koncz Györgyné** Ambaris Rozália f. évi aug. 23-án elhunyt. A nemes szivü özvegyet csak a közelben lakók ismerték, de azok jól tudták, hogy minden jó ügynek áldozatra kész pártolója. Hogy milyen nagy unitárius csak halála után derült ki, midőn végrendelete nyilvánosságra került. Az 1873 ban kelt végrendeletet névtelen adta be az E. K. Tanácshoz őrizetbe Most kiderült, hogy ő szülői kívánságát szent parancsnak tartotta.

— **A dr. Bedő Albert** irodalmi pályadijra, őszi áldáskori egyh. beszédre két (2) pályamű érkezett be, melyek fölött a közelebbi Egyház Főtanács fog dönteni.

— **Dr Veress Lajos** orvos, ki kollegiumunkban az egészségtant hosszú időn tanitotta, s a beteges tanulókat gyógyitotta, lemondott állásáról. A derék orvost a múlt évben sulyos betegség bántalmazta, s miután Kolozsvár városnak ker. orvosa s az ott mindig fokozódó munkára való tekintettel megvált iskolai tisztétől. Az E. K. Tanács pályázat utján dr. Tompa János városi orvost alkalmazta három évre, s dr. Veress Lajosnak méltányló elismerését és köszönetét nyilvánitotta.

— **Pálffy Jakab Juliska** okleve-

les tanitónőt a vallás- és közokt. minister kinevezte Kajántóra (Kolozsmegye) rendes tanitónőnek. Örömmel adjuk ezt a hirt, mert egy igazán érdemes és sok gyakorlattal ren delkező ifju tanitónőt ért e kitüntetés.

— **Árkosi Lenke** okl. tanitónőt, ki már szintén régóta megszerezte oklevelét, a főt. püspök úr kinevezte Bölönbe rendes tanitónőnek.

— **Bordosra** a főt. püspök úr kinevezte h. lelkésznek Molnár Kálmánt a papnevelő intézet jeles növendékét.

— **Az unitárius papnövendékek** hálás szivük sugallatát követve elkérték Murányi Farkas Sándor költeményeit s egy kötetben kiadják mert azt remélik, hogy nemcsak *az uritárius papi családok*, hanem minden unitárius helyesli eljárásukat és támogatni is fogják előfizetésükkel (2 kor. küldhető Kolozzvárra unitárius papnövendékek cimre.)

— **Dávid Ferencz halálának** 300 éves ünnepén Székelykereszturt 1879-ben sokan boldogok voltak midőn Váradi Károly elszavalta Murányi Farkas Sándor hatalmas szép ódáját Dávid Ferenczről. Azóta sok ünnepélyen hangzott el, sokat inditott kegyeletre a nagy vallásalapitó iránt. A szép költemény most ékessége lesz a Murányi Farkas Sándor verskötetének. A mult idők kedves emlékeiért szivesen megszerezzük Murányi könyvét, miután a nagyterjedelmü könyv előfizetési ára csak 2 korona. Bolti ára több lesz. Az előfizetést elfogadja szerkesztőségünk.

— **Papnevelő intézetünk** szept. 12-én tartotta megnyitó ünnepélyét. »Szivemet hozzád emelem« hangjai után, melyet a papnövendékek dalköre énekelt, Beneczédi Pál papnövendék emelte lelkünket az ima szárnyain Istenhez; imája nagyon szépen kidolgozott, tartalmas, magasröptü volt. Azután a főtisztelendő püspök úr intézett hozzánk atyai szeretettől sugárzó, főpásztori jóindulattól áthatott tanácsokat, buzditott kitartó munkásságra, vasszorgalomra és példaszerü magaviseletre, mint olyanokat, kikre 5 év mulva az unitár. egyház hiveinek $^1/_5$ része felett való őrködés lesz bízva. Ezután kövatkezett nagytiszteletü dr. Boros György dékán felolvasása »Jézus és Krisztus«-ról, melyben nagyon meggyőzően beszélt az ember Jézusról és kimutatta a Krisztustan keletkezését; előnkbe állitotta Jézus egyszerü, tiszta jellemét, s végül az ő követésére hivott fel. A magasztos, lélekemelő ünnepélyt »Erős várunk nékünk az Isten« egyházi ének fejezte be. ő r.

Hátralékos tartozók sokan vannak olvasóink között s a miatt az évi zárlatunk ismét rossz lesz. Ha mindenki *bárcsak egy évi* tagdíjat *2 koronát* beküldene rendkivül sokat javulna pénztárunk.

— **Perné Leoné Vécsey Ilonka** egy viruló szépségü, fiatal asszony, ki csak nehány hónapja ment férjhez, boldog élete kezdetén legkisebb betegség, vagy fájdalom elő jele nélkül, agyszélhüddés következtében elhunyt. Szerető férje csak annyit tehetett az életerős, alig 20 éves, szép hitvesnek, hogy karjába ölelte és búcsut vett tőle örökre. Boszniai Cájnica községében laktak, honnan hazaszállítva a most egy éve elhunyt édes apa Vécsey Sámuel mellé helyezték a kolozsvári köztemetőben.

— **László Gyula** főiskolai tornatanárunkat érzékeny nagy csapás érte, édesanyja elhunytával szept. 20-án. A már 88 éves öreg asszonyság huzamos idő óta gyöngélkedett. A fiu és meny szeretetteljes gondozása mellett is végül örökre elszenderült. Legyen nyugalma csöndes.

— **Mikó Imre emlékére** barátai és tisztelői alapot gyüjtöttek. Az alaphoz adományaikkal hozzájárultak: Gyulay László, Gyulai Árpád, dr. Haller Károly, Albert Dénes, Benczédi Gergely, Bidermann József, dr. Nyirő Géza, dr. Nyiredy Géza 20—20 kor., Az unitárius főgimn. tanári kara 50 kor., Gál Jenő, özv. dr. Nagy Károlyné, dr. Pap István, dr. Jéger Kálmán, dr. Boros György, Zsakó István 20—20 kor.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az unitárius lelkészkör október 27-én délelőtt közgyülést tart, melynek tárgyai: tisztviselők választása; az „Unitárius Egyház" cz. laptulajdonjogi kérdésének szabályozása; „az Unitárius szószék" szerkesztőbizottsága jelentése; dr. Boros Györgynek a kereszturi gyülésen tett inditványának tárgyalása; „Kelemen Albert előjegyzési naplója" tárgyalása, ha a lelkészkörök véleménye beérkezik.

Egyházi főtanácsi ülés fog tartatni október 28—29 napjain, a mit főleg azért emlitünk meg, hogy azok az Egyh. tanácsosok, a kik eljönni szándékoznak előre készüljenek, azok a kik nem jelenhetnek meg az elnökséget kellő időben értesithessék,

Ne mulassza el kedves olvasónk azonnal, de minden esetre október 15-ig beküldeni a Dávid Ferencz-Egyletet illető tagdíjat.

Jó barátaink nagy szolgálatot tesznek nemes célu lapunknak az Unitárius Közlönynek, ha figyelmeztetik ismerőseiket, hogy csatlakozzanak és segitsenek filléreikkel.

Katonák ingyen kaphatják meg az Unitárius Közlönyt, ha lelkészük utján, vagy egy levelező lapon a szerkesztőségnek megirják hova küldjük.

Kérelem. Minthogy kolozsvári tagjaink díjainak beszedése a szokott módon ez idő szerint lehetetlenné vált, tisztelettel kérem, hogy azon helybeli tagok, kik hátralékban vannak, sziveskedjenek postán küldeni hozzám tagsági dijaikat Gálfi Lörincz pénztárnok.

Fölös számu Unitárius Közlönyről gondoskodtunk A ki tagdijat fizet irja meg melyik száma hiányzik a f. évről s kipótoljuk.

Hódmezővásárhelyt az unitárius papilak és iskola felépült és szept. 9-én ünnepélyesen használatba vétetett. A telket a város ajándékozta s az épitési anyagot Kovács József gondnok, kinek ez a nap örömünnepe és boldog napja volt.

Szerkesztői üzenet: nyugtázások s más közlemények a jövő számban,

TARTALOM: Elnöki megnyitó. Báró Petrichevich Horváth Kálmán. — A szerkesztő asztaláról. — Imádság. — A martonosi templomszentelés. Nagy János. — Mikó Imre. (Arcképpel) Boros György. — Ferencz József püspök úr visszavonulása tanári müködéséről. — A püspök úr válasza. Ferencz József. — A nyári vasárnapi tanitások. Ürmösi József. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Személyszállitó vonatok indulasi ideje 1906. máj. 1-től.

A vonatok indulási ideje középeurópai idő szerint van megállapitva. Az esti 6 órától reggeli 5 óra 59 perczig terjedő éjjeli idő a perczek aláhuzásával van megjelölve.

Kolozsvárról indul:

Budapest felé:

545 sz. Tv. sz. sz.	**507** sz.* szem. v.	**501** sz. gyors v.	**503** sz. gyors v.	**505** sz. szem. v.	**511** sz. gyors v.
1^{30}	6^{02}	11^{10}	5^{23}	7^{08}	12^{59}

* Az 507. sz. személyvonatnál Kolozsvár és Csucsa között az egy utra szóló szomszédos forgalmu menetjegyek érvénytelenek.

Brassó felé:

512 sz. szem. v.	**506** sz. szem. v.*	**516** sz. vegy v.	**508** sz. szem. v.	**502** sz. gyors v.
5^{32}	8^{54}	10^{51}	8^{30}	6^{11}

* Az 506. sz. személyvonatnál Nagyvárad és Tövis között az egy útra szóló szomszédos forgalmu menetjegyek érvénytelenek.

Brassóból indul:

Budapest felé:

507 sz. szem. v.	**501** sz. gyors v.	**553** sz. Tv. sz. sz.	**601** sz. gyors v.	**505** sz. szem. v.
5^{32}	2^{45}	2^{10}	10^{26}	8^{07}

Sepsi-Szent-György felé:

7802 sz. szem. v.	**7804** sz. szem. v.	**8712** sz. vegy. v.	**8774** sz. sz. sz. t. v.
5^{15}	8^{26}	2^{50}	6^{34}

Tövisről indul:

Brassó felé:

506 sz. szem. v.	**602** sz. gyors v.	**508** sz. sz. sz. t. v.	**502** sz. gyors v.
12^{29}	11^{54}	1^{28}	8^{38}

Kolozsvár felé:

507 sz szem. v.	**501** sz. gyors v.	**515** sz. szem. v.	**505** sz. szem. v.	**511** sz. szem. v.
1^{57}	8^{12}	12^{43}	3^{38}	9^{00}

Arad felé:

607 sz. szem. v.	**623** sz. vegy. v.	**601** sz. gyors v.	**605** sz. szem. v.	**625** sz. vegy. v.
2^{00}	8^{16}	3^{33}	3^{55}	8^{55}

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L.-utcza 10. sz.

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. NOVEMBER 11. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.
SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Nem hal meg az igaz. A sirból is kikél és eget kér. Nem hal meg az a nemzet, a mely martirokat szül A szenvedők sóhaja párává tömörül, a párából cseppek lesznek, s azután üditő eső, melynek nyomában uj tenyészet kezdődik. Uj tavasz lesz, uj születés, uj megdicsőülés midőn mindenki látni fogja mennyivel erősebb az eltemetett igaz, mint a hatalomban élő zsarnoki önkény Ez csak leomolhat abból a magasból, a melyben nincsen semmi támasza, amaz csak fölemelkedhetik a magasba, mivel a szentek, az igazak és az egyedül valódi nagy erő ugy vonzza magához, hogy előbb vagy utóbb fölvitetik a tökéletesek dicső társaságába.

*

Nem hallottátok-e, hogy a lelkek órája ütött Európa egyik déli pontján a kétszáz éve őrizett magyar sirok fölött és a kárpitok megrepedtek és a sirok megnyiltak és a halottak lábra keltek zarándok utra és jöttek az Árpád földjére, a szent István birodalmába és minden sziv hevesebben dobogott, minden ajak zsolozsmát énekelt: áldottak a bujdósok, áldottak a hazátlanok, mert hazájok megvárta mig vissza térhettek és megszentelték a levegőt, mely koporsójukat körül fogta, a földet, mely a szekereket kebelén végig futni engedte

Oh dicső napok, oh szent engesztelődés! Rákóczi a nagy és nagyságos fejedelem jö! Megis jött. Itt van már a hazájában, a saját drága anyaföldjében ő is, s a többi nagy számüzött!

Mit jelent ez jó magyarok? Türelmet, kitartást, hitet, bizalmat! Csüggedtetek e valaha? Félre kis lelkűek a kik még most is kételkedni tudtok egy szebb jövő felett! Szégyen reá ki most nem születik ujra, ki nem lesz uj ember, Rákóczi fejedelem méltó katonája! Szól a tárogató: sorba magyarok és

addig meg ne álljatok, el ne lankadjatok, a mig Rákóczi nagy eszméit megvalósitva nem látjátok!

Légy üdvözölve közöttünk nagyságos fejedelem! Az uj kurucok serege szivből köszönt!

*

Az emberek lassan-lassan átfogják látni, hogy a saját házuknál tartják legnagyobb ellenségeiket. Némileg segitni óhajtván a föltalálásban, megnevezünk egy párt s megis mondjuk hol találják meg. Elégedetlenség asszonyság a családi életben olyan, mint a mostoha anya, csakhogy ő megforditva működik. A mostoha anya soha sem ad annyit a mennyi kellene Elégedetlenség asszonyságnak hiába adnak akármennyit is, mert neki vérében van, hogy ne tessék semmi A mikor köszönettel tartozik akkor is zúg, zajong, panaszkodik, illetlen szavakat mond és hibát talál ott is a hol csak „ó van. A mikor csöndes és nyugodt lehetne akkor is tör, ront, nem veszi észre, hogy saját életét rongálja és rövidíti. „Nem gondol semmi adománynyal, nem nyugszik meg rajta, még ha nagyon sok ajándékokat adnál is néki.“ Péld 6·35.

*

A lelkésznek olyan sok alkalma van a mennyi senkinek sincs, hogy a szivek fölött uralkodjék, Ez az uralom is lehet zsarnoki, ha fegyvereit a sötétség, a félelem ós fenyegetés országából veszi. A pokol, az ördög, a boszorkányok, az istenharagja, a tisztitó tűz, egy időben mind a pap szövetségesei voltak. Most már élesebb a látás s kevesebb a sötétség. Most az egykor ismeretlen gonosz hatalmak helyét rossz emberek foglalták el s rettegésben tartják embertársaikat. A lelkésznek ezek között is meg van szerepe. Egyedül a lelkésznek van joga megjelenni az elitélt gonosztevőnél a börtönben. Az ő kötelessége ébresztgetni benne azt a jót, a melyet elfojtott a rossz, mert ha megtér és megjavul már ott a bünhödés szomoru házában is derültebb és könnyebb élete lesz. Az élet minden órában ad alkalmat a gyönge embernek, hogy a rossz utra térjen. A lelkész az a jó pásztor a ki a tilalmas szélén áll s visszatereli a tévedni készülőt. Milyen Jézusi munka!

*

Kolozsvár város és Kolozsmegye ifju főispánja a kisgazdák sorsának javitásán gondolkozik és munkálkodik is. Látja, hogy a 3—30 hold birtokkal rendelkező gazdákat a sok teher mellett megöli a rossz hitel. Ez alatt azt érti, hogy a takarékpénztárak a kis gazdának nem adnak hitelt, s a mit adnak az szörnyü drága mert a 8% törvényes kamat mellett még legalább négyet rá kell pótolni s a mi annál is nagyobb baj a

kamatot s a törlesztést pontosan kell fizetni, mert külömben árverezést visznek a kis birtokra s egy pár száz korona miatt elvész az egész vagyon. Ezen a bajon csak hitelszövetkezetekkel lehet segitni. Azt hisszük, hogy az egyházközségek pénztőkéi a hitelszövetkezeti miveletek elősegitésénél figyelembe fognak jönni. Erősen nagy érdeke az egyházközségnek, hogy vagyona biztos jövedelmet hajtson, a községi lakósokon segitsen a nélkül, hogy uzsorával terhelné. Ám az sem utolsó dolog, hogy a hitelező az ilyen könnyű kölcsönt egy év alatt tisztázza.

Ima október 6-ára.

Fájó érzelmek között keresünk téged s vesszük ajkunkra szent neved nagy Isten, népek és nemzetek hatalmas Istene! Lelkünk elszorul e pillanatban, midőn a fájó múltba szállong, szivünk bár fölsajog az emlékezet gyászára — és mégis vágyunk szellem szárnyakon visszarepülni, hogy lássuk isteni lelked megdicsőülését nemzetünk hőseiben, nagy fiaidban. Vágyva száll lelkünk jó Atyánk a múlt idők olykor derült, sokszor zivataros világába, hogy a megpróbáltatásokból és szenvedésekből erőt meritve, a hála és magasztalás hangján emlitsük nagy neved. Oh emeld erőtelen lelkünket magadhoz, hogy szerető lelkeden pihenve — elnémuljon keblünk fájó panasza s közeledben, bölcsességeden megnyugodva, nyugodtan tekinthessünk nemzetünk Golgothájára.

Dicsőséged magasan tündököl mindenütt, szereteted ott ragyog a nemzetek sorsában, annak intézésében, igazságod a népek milliói felett uralta és uralja ma is; bár megdicsőitetted hatalmadat és isteni tökéletességed nemzetünk történelmében is, vezetve azt hatalmas kezekkel egy czredév zivatarjai között, avagy virágos mezőkön, bár dicsőségeddel az ég és a föld telve, mégis jó Atyánk, ha e nap emlékét visszaidézzük, keblünkből fájó panasz tör föl egeidhez.

Oh mért, hogy ők elestek?! Oh miért kellett a gonoszságnak győznie az igazság fölött; oh miért sújtál minket, nemzetünket annyira nagy Isten?! Sujtottál, igen, sujtottál minket, hiszen e nemzetnek két Golgothát is adtál, hól fájó könnyeit elsirhassa . . .

De ne, oh ne jusson füleidbe az *emberi* fájdalom panasz szava; ne tudd föl jó Atyánk, ha e pillanatban a fájdalomtól űzve gyarló emberi elménk isteni céljaidat s utaid titkait vizsgálja: ne tudd föl ha a fájdalom elragad e napon, hiszen gyarlók, emberek vagyunk.

De azt engedd meg jó Atyánk, hogy csak egy könnyet

hullassunk nemzetünk nagyjaiért, hiszen minden csepp egy-egy fénylő gyöngyszem örökéletük koronájában.

Nem panaszolkodunk jó Atyánk, még arra sem kérünk, hogy igazságos kezed lesujtson a bűnösökre; mi megbocsájtunk, szivből könyörgünk jó Atyánk, oh bocsáss meg te is e nemzetnek, mely megbünhödte már múltját és talán jövendőjét is.

Nem panaszólkodunk, ha el is estek legjobbjaink a hosszu harcban, csak arra kérünk, ha akaratod szerint lehetséges, — legyen az a sir, — melyben az emberi erények példái a gonoszságtól letörve pihennek — legyen az a sir, jó Atyánk, utolsó a nemzet temetőjében.

Lelkünket pedig, mely a múlt nagy eseményein mereng e pillanatban, oh áld meg és szenteld meg s kik küzdöttek és elvéreztek isteni eszméidért, oh áld meg ama tizenháromnak dicső emlékét. Adj nekik csöndes pihenést sirjukban, hogy ne zavarja meg álmukat az eszmének háborgatása, melyért éltüket áldozták.

Allits nekik örök emléket az utódok követésében, ne legyen, oh ne legyen jó Atyánk, hogy ők hiába haltak volna meg!

Nemzetek Istene! Szerető jó Atyánk!
Feléd száll az érzés, téged keres imánk.
Hallgasd az ajkakról feléd szálló kérést,
Szentelj meg mibennünk minden fájó érzést.
Nagy Isten, aki ott fönn magassan trónólsz
A sugaras égbolt csillag sátorában,
Küld e gyászos napon, oh küld áldásidat
Ama tizenhárom nagy fiad sirjára.

Ámen.

Rákóczi.

A magyar nemzet évezredes történetében bőven találkozunk olyan nagyfontosságú eseményekkel, melyeknek inditó oka a létező állapotokkal kibékülni nem tudó nemzeti akarat erejének föllépése. Az állami élet intézésében más módon érvényesülni nem tudó nemzeti akarat, hatalmi erejével kivánta érvényesülését kivívni Nagy események ezek, melyek mindannyiszor mozgásba hozzák a nemzetnek az állami szabadságért élni és halni tudó összes rétegeit, forrásai a nemzeti lelkesedés csodatevő hatalmának, s kihatásukban nem egyszer az állam jövendő életének irányát szabják meg.

Nagy idők szülnek nagy embereket A nemzeti lelkesedést s küzdelmeket előidéző események középpontjában mindig ott látjuk a vezért, kinek lelkesedése ébreszti föl a nemzeti lelke-

sedést, egyénisége adja meg a nemzeti küzdelem irányát, jellegét s legtöbbször döntő a küzdelem eredményére. Ezek a vezérférfiak azok, kik egyéniségük erejével, sulyával a magyar nemzet történetének sorsát évszázadokon át irányitották, s a magyar nemzet önálló állami létét annyi viszontagságos küzdelem közt fenntartották.

S az elmúlt időkben van e dicsőbb, fenségesebb küzdelem az önálló, független magyar állam eszményéért, ez eszmény valóra válásáért, mint az, mely II. Rákóczi Ferencz nevéhez, életéhez füződik. Az ő alakja bevilágit az egész korszak gondolkozásába, küzdelmeibe, megeleveniti a kornak az önálló magyar állam eszméjéért akaratban és tettekben nyilvánuló lelkesedését, bevilágit a magyar történelemnek oly időszakába, melynek eseményeiből késő évszázadok nemzedékei is erőt meríthetnek a nemzeti küzdelmekben.

A XVII. században egyetlen család sem gyakorolt oly nagy hatást a magyar nemzet történetére, mint a Rákócziak Életök folytonos küzdelem s ha volt is hibájuk, de hazáját mindenik szerette. A Rákócziak között a legkiválóbb II. Rákóczi Ferencz. Nem volt önző, kincsszomjas, mint I. György, nem vakmerő, pazar, mint II. György, atyja előrelátását örökölte és határozatlanságából is egy adaggal. Ő a szabadságért mindent feláldozott s most fenn hordozta a szerencse, hogy majd annál mélyebbre vethesse. Lelki nagyság, egyenes lelkűség, jó indulat, lángoló haza- és szabadságszeretet, önfeláldozás, kitartás, kötelességérzet és lovagiasság jellemének alapvonásai. Rákóczit a keresztény erkölcstannak a kötelességről alkotott dogmája vitte a viharba. „Nem vezérelt bosszúvágy, nem a koronára törekvő nagyravágyás, sem uralkodási ösztön, hanem csakhogy eleget tegyek a hazám iránti *kötelességnek*“ irja a fejedelem emlékirataiban.[1]

Kiinduló eszményi álláspontját mindvégig megtartotta. „Hitemet sem feleségemért, sem gyermekeimért meg nem szegem“ irta Bercsényihez, mikor a csábitási kisérletek folytak.[2] Rákóczi nagyságát azonban semmi sem világítja meg jobban, mint jellemének vonzó ereje. Kiváló lelki tulajdonokkal kellett birnia annak az egyénnek, kit mindenkor és mindenütt oly általánosan szerettek, mint Rákóczit. A gyermek Rákóczit szerették a családban s a jezsuita zárdában egyaránt. Ifjú földesurát a nép tisztelte, rajongásig szerette, s midőn elfogatása után Kassára akarták vinni a hegyaljai lakosság elhatározta, hogy megrohanják a katonai kiséretet s urokat kiszabadítják. Mikor

[1] II. Rákóczi F. Emlékiratai II. kiad. 8 l.
[2] L. Archivum Rakoczianum I. o. I. köt. 536 l.

a harctérre lépett a katonaság a legnagyobb mértékben ragaszkodott és hű maradt hozzá, s ekkor újra érezhette, hogy a nép szeretete fölér egy hadsereggel. Rákóczi egyéniségének vonzó erejét az az egyetlen tény is erősen kidomboritaná, hogy Bercsényi, a ki senkit sem szeretett, a ki senkivel sem tudott ki jönni, Rákóczi varázskörébe jutva, mindvégig a legnagyobb ragaszkodást mutatott iránta. S hogy lezajlott a szabadságharcz azután sem szünt meg a Rákóczi egyéniségének varázsereje. Kisérői nem tudták elhagyni, követték a számkivetésbe, hazátlanná lettek, mert „*nagyon szerették a fejedelmet.*“ Midőn Rákóczi 1712-ben Lengyelországban a „*Nemes társaságot*“ kényszerüségből feloszlatta, erről igy ir Vay Ádám: „Sok temetésen voltam már jelen, de még ilyen sirást soha sem láttam.“[3] Kérték Vayt, hogy könyörögjön a fejedelemnél: ne üzze el őket magától, ők készek zsold nélkül is szolgálni, s készek martyrjaivá lenni a „*Rákóczi szeretetnek.*“

Rákóczi szeretetreméltó tulajdonaival Franciaországban is köztiszteletet vivott ki magának. XIV. Lajos, a kit Rákóczi atyjaként tisztelt és szeretett, őt kedvencei közé számitotta. „Egy olyan ember, mint ön — szólt egy vadászat alkalmával XIV. Lajos Rákóczihoz — becsületére válik kiséretemnek.“[4] Megnyerte a királyi hercegek és hercegnők barátságát Du Maine herceg és Toulose gróf egymás között ellenségek voltak, de Rákóczit mind kétten annyira szerették hogy ellenséges érzelmeik a Rákóczi gyámolitásában egygyé olvadtak. Ez az általános tisztelet és szeretet környezte a rodostói remetét is.

Alakját a népköltészet ajkára vette s mikor rég meghalt már, akkor is siratja, holtig szánja, bánja és haló porából is föltámasztaná.[5] Száll az ének tovább, tovább apáról-fiúra. Mária Terézia uralkodása idejében történt, hogy Aspremont gróf ónodi uradalmába utazott. Kocsija az ut feneketlen sarába süppedt. Az ónodi városról visszatérő parasztok csak nevették a sárban vergődő s szitkozodó németet. Végre a gróf dühösen kiáltja nekik: „Hát igy hagyjátok sárban veszni Rákóczi unokáját?“ A mint ezt hallják, rögtön segitségére sietnek s ujjongva viszik be Ónodra.[6] Igy öröklődött a Rákóczi szeretet tovább egészen napjainkig. Az újabb szabadságharc lánglelkü apostola igy dicsőitette:

„Hazánk szentje, szabadság vezére
Sötét éjben fényes csillagunk,
Oh Rákóczi, kinek emlékére
Lángolunk és sirva fakadunk.“

[1] L. Thaly K. Irod. és müveltség tört. tanulmányok a Rákóczi korból. 44 l.
[2] Dangeau naplójának 1713. jun. 28 följegyzése. Monumenta Hung. Hist. I. o. V. köt. 281 l. [3] Thaly K. Irod. és müv. tört. tan. a Rákóczi korból. 408 l. közölt népballadát. [4] Grünwald B. Régi Magyarország. 68 l.

Rákóczi képe — mely előtt a 12 éves Perczel Mór[1] lelkesültségében letérdelve ünnepélyes esküt tett, hogy életét a hazának szenteli — ma is gyujtó hatással van minden magyar szivére. Dicső alakjától csak egyszer fordult el látszolagosan a szeretet, midőn az 1715 országgyülés számüzetésével emlékét meggyalázta. Hasonlóan cselekedett az 1660-iki angol parlament is, midőn a „dicsőséges forradalom“ vezérének Cromwellnek holttestét a Westminsterből kidobatta. 200 esztendő mulva azonban szobrot állitottak Cromwellnek, kinek csontjait egykor a sirból kidobták. Ime a történelmi igazságszolgáltatásnak ideje nálunk is elérkezett. A „*Rákoczi szeretetnek*“ melege, mely a magyar nép millióinak kebelét égette, a trón zsámolyáig ért s öreg királyunk szivét is megérintette, a ki teljesitette hűséges népének forró óhajtását s Rákóczi dicsőséges hamvai édes hazai földben nyugosznak Abban a koporsóban pedig, melyet idegenből hoztak haza, mi magyarok nem a halált nézzük, hanem a megdicsőülést, a feltámadást és örökéletet, mely csak a népszabadság vértanuinak kiváltsága.

Évszázadok után, ha a történelmi események egyes részletei el is mosódnak, annál jellegzetesebben domborodik ki azoknak a férfiaknak képe, kik az eseményeket egyéniségükkel irányitották. II. Rákóczi Ferencz alakja az idők multával mindegyre nő azok előtt, akik áttudják érteni és érezni valamely nemzet életében az állami szabadságért vivott küzdelmeknek óriási, a messze jövőre kiható fontosságát. **Szentmártoni Kálmán.**

A bujdosókról.

Irta: **Székely Sándor.**

Valami régi dal csendül át a légen —
Anyámtól tanultam valamikor régen,
Míg a bölcsőm felett halkan dudorászta:
„Bujdosik a rózsám nagy Törökországban . . .“

Aztán elfeledtem; tavaszi igézet
Kiloptam lelkemből a szomoru képet . . .

Most, hogy újra hallom, mintha itt lebegne
Nagy fekete város, fehér torony benne.
Törökök császárja amint oda zárat
Sok rabszíjra fűzött magyar katonákat.
Itthon édes anyjok, itthon a rózsájok,
Zokogó sírástól piros az orczájok . . .

Márvány tenger partján hejh nagy Törökország!
Sok búra fordítád a magyarok sorsát.

[1] Perczel Mór Emlékiratai. Vasárnapi Ujság. 1868. évf. 39 l.

Sok bujdosó vitéz csontjaival tölt meg
Tenger habja mosta narancstermő földed.
Vitézek, vezérek, kuruc fejedelmek
Kőszikla párnádon porladva hevernek.
Elmélkednek immár a múlandóságon —
Fügefa levele takarja be lágyan . . .

* * *

Pirkad az ég, hajnal serken,
Ébredj, ébredj alvó lelkem!
Piros hajnal-hasadattal
Mosakodjál fris harmattal,
Fürödjél meg napsúgárban
S ünnepélyes díszruhában
Szállj a szellő sebes röptén
Duna-, Tisza-, Maros mentén.
Szállj, szállj lelkem híradóba
Palotából a kunyhóba —
Szállj és hirdesd kicsi-, nagynak
A szegénynek, a gazdagnak,
Uton járó- és kelőnek:
Rákócziék haza jőnek!

* * *

Édes hazám, édes hazám!
Legyen könnyü földed,
Melyet sok bujdosás után
Bétakarod őket.

Áztassa meg poraikat
Honfiui könycsepp
Kétszázéves sóhajtásunk
Lészen vele könnyebb

Az ifjuság köréből.

Elnöki megnyitó.

Elmondotta *Borbély István* a D. F. ifj. egylet 1906. okt. 3-i első rendes gyülésén.

Kedves barátaim! Szives örömmel üdvözöllek első gyülésünk alkalmával. A viszontlátás, mely engem bizalmatokból az elnöki székbe helyezett, legyen oly kellemes, mint azon évek, melyeket eddig is együtt töltöttünk. A midőn hálám fejezem ki azon bizalomért, melylyel kitüntettetek, amidőn meghajlok a lobogö előtt, melynek lengetését reám biztátok, engedjétek meg, hogy esküvallomást tegyek hitemről s arról az ábrándos lelki világról, mely engem elnöki munkám teljesitésében irányi tani, vezetni fog.

Nemes az eszme, melyet én magam előtt látok és szent annak minden része. Egy élet van hozzá kötve s a szép remé-

nyek bokrétája Nem a felekezeti egyoldaluság gondolata zsong lelkemben. A vallás nem önálló valami, az össze van nőve az emberek szokásával, erkölcsével, szivét irányitja, de maga is alkalmazkodik korok és irányok áramlatához Én minden emberben tisztelem a szellemet s nem kérdezem, hogy e szellem oltára kiért ég, *csak égjen!*

Ês nem a fékevesztett ambitio szabja határát lelkesedésem nek. Mi, kik a gyermekkor záróküvét átlépve, mint tettre érett ifjak kérünk részt az emberiség nagy munkájából, nem szabad, hogy a pillanat gyönyöreitől elragadtassunk. Óh, hányszor megjelenik előttünk a kisértet s vigyorgó ábrázatán pokoli mosollyal int, csábit. Bennünk a fogékonyságot túl keli szárnyalnia az erőnek, mert csak az öntudatos erő ad értéket.

Szivünket, lelkünket s egész lényünket egy gondolat, érzés kell, hogy átjárja: a munka. A munka erősitsen jó s balsorsban, az legyen részese bánatunk s örömünknek Ha végig tekintűnk az emberiség történetén, ezer és ezer példáját találjuk a boldogtalanságnak. Egyik fut az élvezetek után, másikat tudományszomja égeti; emitt leroskad tört szárnyakkal Ikarus, amott a Danaidák hordóját töltögeti fáradt kedélylyel az ifju. Ma a józanul gondolkodó előtt csak egy cél lebeghet: a szocialis munka.

E munkára azonban minket, a D. F. ifjusági egylet tagjait az ön és altruismusnál egyéb is vezet: egy név, mely eszmévé acélosodott. Ne mondja senki, hogy e név finom; e név durva, nyers, mint maga az eszme. E név maga az igazság. Tudjátok, ki volt Dávid Ferenc? Gyarló, mint mi; a kor embere, mint mi; de erős és kitartó. Az idea, mit megvalósitott, az igazság diadala. Nem csupán az Istenben való igazságé. O jól érezte, hogy isten igazsága az emberek igazsága; tudta, hogy istenét az tiszteli legjobban, ki önmagát tiszteli. Az ember legyen értékes önmaga előtt, ha azt akarja, hogy mások is értékesnek tartsák. Dávid Ferencnek sok volt ellensége, — minő sürü az esthomály a pirkadó hajnal előtt! — de azt mindenki elismerte róla, hogy előtte az ember és világa öncél volt.

Ez eszmét látom én magam előtt, ez int, vezet. Ámde, midőn azt mondom, hogy az ember törekedjék önmagát a szellemi fensőség legmagosabb fokára felemelni, a világért sem támad az a gondolatom, hogy ez a stádium az ember evolutiojának véghatára. Az önzés csiráznék ki lelkünkből e ponton.

Az ember csak azért öncél, hogy elérve a legközelebbi határt, egy fokkal emelkedjék erkölcsi sulyban s megvalósitani törekedjék Istenországát. Isten mindnyájunk édesatyja, legyünk

mi is szerető barátai embertársainknak; igyekezzünk minden tehetségünkkel arra hatni, hogy mások is elérjék e lelki magaslatot.

Abban látom én Dávid Ferenc legnagyobb érdemét, hogy lelkemben megérni segitette az altruismus gondolatát.

Ez altruismus hassa át e kört is, mely az ő nevével, Isten s az ember nevében munkára kél.

Minő az út, melyen önmagunk kimivelésére eljutunk, és minő az irány, melyen az emberiségnek használhatunk, mindenki önmagában képzelje el. S higyje valaki azt, hogy a kötelességek szolgai teljesitése ép ugy szolgálja e célt, mint az értelem szabadakarata, egyaránt értékes előttem.

E körnek nagy céljai vannak! A tudományok mélységében elmerült ifjui lelket ki kell ragadnia olykor az öncél önző világából, hogy begyakoroltassa vele a közhasznú tevékenységet. E gondolat kifejtését e helyen nem tartom szükségesnek; mindnyájan érezzük ennek jelentőségét.

Ezekben tártam fel lelkem igaz világát. Nézzétek meg, helyes-e ez a világkép s ha helyes, ugy kövessetek; ha nem, hagyjatok magamra: én megyek a magam utján törhetetlen bizalommal, Isten s az ember nevében. Nem fog fájni az elválás, ha ti más uton haladtok. A munkában mindenki, mint egész ember kell, hogy részt vegyen s épen ezért egyedül is felelős cselekedetiért. De ha velem jöttök, ha hiszitek, hogy helyesen ismertem meg az eszmét, melyet Dávid Ferenc egyénisége érlelt meg bennem akarattá, ugy fogjunk kezet. Én kitartok becsülettel; hogy ti kitarttok-e, azt megmutatja az a muukára szánt év, melyet ezennel megnyitok.

A „Dávid Ferenc Egylet Ifjusági Köre“ szeptember hó 19-én tartott alakuló közgyülésén tiszti karát következőképen alakitotta meg: Csaknem egyhangulag elnökké választotta Borbély Istvánt, alelnökké Gyulai Tibort; a választás küzdelméből győztesen került ki Papp Zsigmond alelnök, Bedő Ferenc titkár, Győrfi István pénztáros, Csiky Ferenc és Rédiger Géza jegyzők. — Az egylet működését a választmányi tagok megválasztásával kezdette meg. A megalakult választmány okt. 3 án rendes gyütést tartott, melyen az elnök nagy lelkesedéssel fogadott beköszöntője után szép sikerrel szavalt Gelei Vilmos és felolvasott Bedő Ferenc. A választmány előkészitett egy nagyobb szabásu diszgyülést okt. 21-ére, amelyet azonban közbe jött igen fontos akadályok miatt el kelett későbbre halasztania. Bedő Ferenc, egyleti titkár

Felköszöntő a Kossuth-serleggel.

A kolozsvári Kossuth asztaltársaság, mely már régóta működik, az uj időszakban megkezdette estélyeit, a magyar nemzeti érzület, s a társadalmi egység erősit'se érdekében. Az első estélyen ez elnökség fölkérésére, lapunk szerkesztője mondotta a köszöntőt, melyet lapunk ol-

vasói is, azt hisszük szivesen fognak olvasni és megszívlelni. A köszöntő igy szól:

Kiért üjitsem e pohárt, ki mondja meg? Érted Eszmény, kit Kossuth Lajnsnak neveznek, üritem e pohárt.

Járjatok be minden földet, hol tudnak valamit a magyarról és azt fogjátok tapasztalni, hogy két névről ismernek reánk. Egyik a Mátyás királyé. A középkornak emez utolsó nagy lovagja aki hősi karddal hódolásra hajtott, a magyar név előtt, három tengerpartig minden népet, de a ki a miveltségben kereste a magyar dicsőséget. Ő az erő és hatalom eszményi magyarja a multban.

A másik név a Kossuth Lajosé, kinek kezében a toll, a modern müveltség leghatalmasabb fegyvere, ajakán a szó az egyetemes béke evangéliuma, programmja a profétai ige: törj, ronts, épits és plántálj. Ő a függetlenség és humanizmus élő magyarja a jelenben és a jövőben.

A Kossuth név nem szenvedélyt, sem gyülöletet, sem harcot nem jelent mások ellen, hanem szenvedést és türelmet önmagunkban.

Az emberiség legnagyobb martirja Jézus, elszenvedte, hogy arcul verjék és leköpdössék, a magyar nemzet mártirja Kossuth Lajos, elszenvedte, hogy bebörtönözzék, számüzzék és üldözzék egészen a halálig. A Jézusban föltámadott az emberiséget megváltó szeretet Kossuthban a magyar nemzet reménysége.

Tekintsünk vissza az elmult 50 évre, bizony kálvária-járás volt az, amely minden pillanatban halállal fenyegette jogainkat és alkotmányunkat, de a szenvedő és türő nemzet kebelében ezalatt folytonosan izzott a tüz, forrott a vér, mignem az idő teljességében kitört és elsöpörte a nemzet sirásóit s diadalra jutatta a Kossuth név eszményét.

Ám de az eszmény még nem való. Hogy azzá legyen, önmegtagadást, hosszú, sokáig talán az egész nemzedék élete végéig tartó önmegtagadást követel.

Tudjátok-e, mit tesz az ifju, ki életének virágkorát könnyelmüen, tékozlással, éjjel-nappali tivornyákkkl töltötte: tudjátok-e mit tesz, midőn megtalálja eszményét egy szép leányban s midőn felébred reménye, hogy megnyerheti élettársnak: lemond a múlt könnyelmüségéről, megveti régi barátjait, mert átlátja, hogy roszra csábitották, neki kezd az izzasztó munkának, ábrándozni kezd egy szép, egy független életről, melynek örömeit megosztja egy hű hitvessel.

A magyar nemzet éppen olyan ma, mint az az ifju, a ki fölfedezte eszményképét Még nagyon messze van a céltól, még csak ezután kell igazán önmegtagadó, önfeláldozó munkát végeznie.

Miben állhat most az önmegtagadás? Abban, hogy bármivel csábitsanak is, ne mozduljunk helyünkről hazánk földjét könynyelmüen el ne hagyjuk, el ne adjuk

Abban, hogy a régi, könnyelmü életünk alatt megszokott idegen légkört, a pénzünkre mosolygó idegen csábitót undorral vessük meg

és elégedjünk meg azzal, a mit otthon, házilag, ha szegényesen is megtud készitni a jó édes anya. Azt hogy öt vagy tiz esztendeig is járjunk, ha szükség, foldozott régi ruhánkban, de ujat csak akkor csináltassunk, a mikor magunk szőtte-fonta posztóból készülhet; azt hogy ne szeressük édes testvérünket se, ha ő nem tud önmegtagadó lenni s ellenségünknek juttatja pénzét, az atyai örökséget.

Ugy van barátaim, testvéreim, magyarok, mi most mint a jó utra tért szerelmes ifju. házassági frigyre akarunk lépni a magyar nemzeti szép, független géniussal. Mi olyan életet akarunk élni, a milyen még nem volt a magyarnak, olyan országot akarunk teremteni, a milyenért eszményünk, Kossuth Lajos élt és halt

E poharat látva, e poharat üritve tegyünk szent fogadást, hogy eszményünkért Kossuth Lajosért, a mi egyenlő a jövő, a nagy, a dicső Magyarországgal, szivesen szenvedünk, szivesen tagadjuk meg onmagunkat.

Eszményünkként éljen Kossuth Lajos és virágozzék az önálló, független Magyarország!

Népies Dávid Ferencz felolvasó estélyek.*

Ilyen cim alatt tartattak a két Homoród vidékének 3—3 egyházközségében az utóbbi két tél folyamán egyházias, vallás-erkölcsi irányu előadások és felolvasások A községek hármas csoportokra oszoltak. Egyik csoport Homoród-Almás, Karácsonyfalva, Okland, a melyekben Ajtay János h.-almási, Demeter Dénes karácsonyfalvi és Pál Ferencz oklándi lelkészek; a másik csoport: Homoródszentpál, Városfalva és Homoródjánosfalva, a melyekben Ürmösi József h.-szt. páli, Péter Sándor városfalvi és Ürmösi Károly homoródjánosfalvi lelkészek tartottak egymással szövetkezve, egymást segitve, felolvasásokat

E felolvasó estélyek programmja minden esetben ez volt:

1. *Gyülekezeti ének.*
2. *Megnyitó* — a helybeli lelkész által — *imával* végezve
3. *Egyháztörténelmi előadás.*
4. *Szavallatok* — ifjak, iskolás gyermekek által, — esetleg helybeli lelkész által egy legenda vagy más valláserkölcsi irányu költemény felolvasása.
5. Vallás-erkölcsi irányu *elbeszélés* felolvasása
6. *Bezáró* — helybeli lelkész által
7. Gyülekezeti *ének.*

Az első három egyházközségben tartott felolvasási estélyekről ezuttal nincs módomban részletes leirást adni. A három

* Közbejött akadályok miatt csak most közölhetjük ezt a tudósitást, a mely nemcsak a multra szól, hanem a jövőre is. Szerk.

utóbbi egyházközségben (Homoród-szentpál, Városfalva és Homoród-Jánosfslva) a közelebbi télen előadattak a következő egyháztörténeti tárgyak:

1. A kolozsvári unitárius egyházközség története; előadó: Péter Sándor.

2. Hunyadi Demeter, Enyedi György és a jezsuiták; előadó: Ürmösi József.

3. Az unitárius egyház története 1718—1848-ig; előadó: Ürmösi Károly.

4. Jótékonyság egyházunkban; előadó: Péter Sándor.

5. Szentábrahámi Lombárd Mihály; előadó: Ürmösi Károly.

6. A „nagy" Dimény és a karácsonyfalvi templom megvédése. Előadó: Péter Sándor.

7. A Petrichevich Horváth család története; előadó: Ürmösi József.

*

Örömmel jegyezzük föl, hogy a felolvasások a nép részéről — sőt nem egyszer az értelmiség részéről is — igen nagy látogatottságnak örvendettek Vajha „jó földbe" hullott jó magvak lettek volna! Mi megpróbáltuk és jónak találtuk népünknek ilyenszerü oktatását. Folytatni fogjuk a jövőben is. Ajánljuk lelkésztársainknak és barátainknak cselekedjenek hasonlót. —j—y,

Irodalom.

Szocializmus és kereszténység.

Irta: *Brooke St.* ford.: *Jósan Miklós* esperes.

Az unitásius füzetek 4-ik száma, mely tárgyánál fogva érdekes kidolgozásával vonzó és oktató. Már is nagyon sokan keresték és olvasták. Bárkinek ingyen küldjük meg.

Népszerü egészségtan.

Irta *dr. Barabás József.* Kiadja a Stampfel-féle könyvkiadó hivatal. Ára 1 K. 20 fill.

Azt szokták mondani, hogy „legfőbb az egészség". „A kinek egészsége van, mindene van". S mégis legkevesebb gondot az egészségre forditanak,mert nem ügyelnek arra, hogy milyen talajra épitik a házat, milyenből isszák a vizet, hogy fütnek, hogy világitanak, milyen levegőben alusznak, mit esznek, milyen italokat használnak. Ez a kis könyv könnyen érthető nyelven mindenről ad felvilágositást. Lelkésznek és tanitóink a téli időben mindenik községben tarthatnának egy pár DFE. estélyt e könyv utmutatása szerint az egészség ápolásáról.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Rákóczi ünnepek** tartását hivta föl az unitárius püspök ur összes lelkészeinket. Október 28-án minden templomban a nagy fejedelem és száműzött társai hazafiságáról és dicsőségéről szólt az ige.

— **A Rákóczi ünnepek szellemét** érezni lehetett, de megirni csak a jövő száz év fogja, mert az igazán és egészen csak a szivekben van megrögzitve s majd a mikor onnan kinőve új világot teremt Magyarországból, csak akkor tudják meg, hogy mi volt. Most mámorittasolunk a boldogságtól és szivünk a tárogató bús hangjától. Egy kis emléket ide jegyzünk a kolozsvári unitárius kollegium falai közül. Okt. 26 án d. u. 2-kor a papnövendékek gyűlése jegyzőkönyvébe iktatja szent lelkesedéssel a nemzeti nagy eseményt. Okt. 27 én reggel 9-kor, midőn a villanyos harang megszólalt, hatalmas oszlopban állott a tanári kar és az ifjuság, s levett kalappal egy ajakkal énekli a hymnuszt, mert Rákóczi és bujdosó társai visszaérkeztek a haza határához. 28-án 10 órakor templom helyett a kollegium disztermébe vonult a gyülekezet és áhitatos ének s buzgó ima után szónoki hévvel, lelkesen méltatja a bujdosó fejedelmet a lelkész, Péterfi Dénes. 29-én reggel fél 10-kor zsú folva a díszterem városi és iskolai közönséggel. Gyönyörüen ünnepelnek. Méltó a nagy naphoz. A papnövendékek dalkara tiszta összhanggal énekel. Pethő Kálmán IV. éves papn. imája meghat és fölmagasztal. Régi bús dalt: »A bujdosó Rákóczi«, Szabolcska: »Jön Rákóczi hazafelé«, Sassi Csaba „Czinka Panna hegedüje" Arany J. „Rodostói temető" Szabó J. Rákóczi haza jön: szavalják szebbnél szebben ifjaink: Zoltán G. VIII., Engel Rezső III., Taar Géza III. papn., Gálffy Zs., Bartha G., Székely D. VIII., Orbán L. VII. Quartettben régi nótákat hegedültek: Makrai Zs., Pongrácz Á, Kőszegi D., Haas F. A messzi távolból váratlanul tört elé a tárogató hangja. Márkos M. VII. től Jól beillett a hangulatba. Pálfi Márton tanár volt az ünnepi szónok. Okosan, igazán, tüzzel, hévvel festette a nagy hőst és korát. Őt legjobban, de mindenkit érdem szerint jutalmazott az elismerés.

— **Ünnepelünk.** Zúgnak a harangok egész Magyarországon minden toronyban, zeng a hymnus, dübörg a Rákóczi-induló, száll az ima szájról-szájra, reszket az anyaföld kebele, mert visszajöttek fiai a nagy bujdósok. Van már egyszer ünnep a világon! A sáppadt falevelek tapsolnak és ráborulnak a földre, hogy jobban érezzék a boldogság felséges villanyáradatát. Ünnepelünk imádkozunk, mert megdicsőült a Rákóczi szelleme mi közöttünk.

— **Szeretett püspökünk** váratlanul beteg lett és hiveinek fölötte nagy aggodalmat és fájdalmat okozott. Orvosa a nagy hirü dr. Purjesz Zsigmond egyet. tanár megvigasztalta a nagy családot. Rendkivüli nagy odaadással ápolta drága betegünket, a ki már jó ideje állandó javulás utján van. A betegség lassu lefolyású, de a türelem és a szeretet kitartással és bizalommal vár, mert mi nem nélkülözhetjük a jó pásztort, a ki szép életének javarészét a nyáj-

nak áldozá. Imádságunkba foglaljuk, hogy Isten tartsa meg és bocsássa közénkbe, hogy vezethessen tovább és végezze a rá bízottakat.

— **Daniel Gábor főgondnok** ur szivében az idő nem lankasztja el az egyház iránti gondos szeretetet. Budapestre vezető utjában megállott nálunk is hosszasan, kedvesen elbe szélgetett a püspök urral s nagy örömmel értesült, hogy mindenek ékesen és jó renddel folynak, de van is teendő bőven. A két ősz egyházfőt az éjfél ott találta a villanylámpa alatt. Milyen lelkesitő példája az ügybuzgóságnak!

— **Az egyházi főtanácson** Barabás István h.-m.-vásárhelyi lelkész fog egyházi szónoklatot tartani.

— **Választások.** A nov. 4-én tartandó E. Fő Tanácson választatni fog egy egyházi képviselő tanácsos, egy II. foku fegyelmi biró, III. foku fegyelmi biróság; az összes tagok; a papn. intézeti dékán, egyh. főtanácsi tag: egy egyházi, egy világi. Báró Baldácsi alapitvány közgyülésébe egy meghatalmazott.

— **Látogatás a Zsilvölgyében.** Abrudbányai lelkészünk felkereste a Zsilvölgyében: Petrosényben és az Aninosza telepen lakó hitrokonainkat. Az értesülésünk szerint lelkészünk érintkezett a petrozsényi és lupényi bányaigazgatókkal arra nézve, hogy egy lelkészi állás miként lenne szervezhető. Némi tekintetben talán már megegyezés is jött létre. A salgótarjáni bányarészvénytársaság telepén 167 bányamunkás van. A lupényi bányáknál 35—40. Ezekhez kell számitni a nőket és gyermekeket, kikkel együtt 350-re tehető az unitáriusok száma. Abrudbányai lelkészünk ezuttal Aninosza telepen tartott istentiszteletet, — hol a legtöbb unitárius hivő van, — az istentiszteleten nemcsak az unitárius, de más vallásu hivek is nagy számmal vettek részt. Istentisztelet végén a lelkész közölte a hivekkel, hogy egy év alatt lelkészi állás lesz szervezhető. A mi nagy örömet szerzett az oda szakadt unitáriusoknak Vajha ugy lenne!

— **Tarcsafalvi Albertet** a jó nevü költőt a vall. és közokt minister úr a kolozsvári honvédutcai uj állami iskolához igazgatónak alkalmazta. Nincs kétségünk a felől, hogy rendszeresités lesz belőle rövid idő alatt, mert a vargyasi kipróbált igazgató mindig a vezetők között volt s ott is van a helye.

— **Akademitáink külföldön.** Régóta nem volt oly sok unitárius ifju külföldön mint most. Dr. György János Amerikában a Harvard egyetemen (Cambridge) a theol. fakultáson a stipendiumot megnyerte és élvezi. A Harvard egyetemnek dr. György az első magyar hallgatója. Ez a legnagyobb, leggazdagabb és legrégibb egyetem az Amérikai Egyesült Államokban. Raffaj Károly a mi kedves Alma Materünk a Manchester College (Oxford) hallgatója, hol 1860 óta csaknem állandóan tanul egy magyar unitárins ifju. Raffaj a 16 ik. Elődjei voltak: Simén Domokos, Benczédi Gergely, Uzoni Gábor, Kovács János, Derzsi Károly, Péterfi Dénes, Boros György, Varga Dénes, Gál Miklós, Csifó Salamon, Gálfi Lörincz, Józan Miklós, Lőfi Ödön, dr. György János és rövid ideig Simonfi Márton. Kiss Sándor megkezdett egy uj sorozatot, remél-

jük idővel éppen ilyen hosszut Manchester városban a Home Missionary Collegeben, hol a jelen évre megnyerte az ösztöndijat és már megkezdette tanulását. Londonban a Channing House Schoolnak nevezett felsőbb leányiskolában, a mely egyetemre is előkészit, a mult évben tanult Pákei Mártha k. a. Pákei Lajos főmérnök leánya, ki a londoni zeneakadémián kitüntetéssel állotta ki a vizsgát. A kisasszony szerencsésen vissza érkezett s a helyét már elfoglalta Pünkösty Mariska kisasszony. A külfölddel való érintkezésnek nemcsak müvelődési hanem nemzeti érdekből is nagy haszna van.

— **A székelyudvarhelyi templom épitése** gyorsan halad. Teljesen készen csak jövő év nyarán lesz s gazdagitja Udvarhely szépségét egy modern monumentális épülettel. Még nincs együtt a szükséges összeg s nagy hálával vesz minden fillért az egyház.

— **Tanitói gyülés**. A homoródi járás tanitói Kriza Sándor elnöklete alatt Homoródalmáson sikeres gyülést tartottak. Emelte értékét Kriza elnöki megnyitója. Az ifju tanitók éneknégyese, Kiss Jakab tanitása a kézimunkáról kitünők voltak. A megejtett tisztujitás a következő eredménynyel végződött: Elnöknek megválasztatott Győrfi István, alelnöknek Kis Mózes, jegyzőnek Kiss Jakab, másodjegyzőnek Kissné Liptay Matild, könyvtárnoknak Szabó Mózes, pénztárnoknak Kelemen Lajos, választmányi tagoknak Kiss Jakab és Jakab József.

— **Bordosi egyházközségünk** lelkipásztort kapott. A főt. püspök ur h. lelkészi minőségben kiküldötte Molnár Kálmán alapvizsgázott papnövendéket, a ki ugy is mint jó szónok, ugy is mint szorgalmas lelkipásztor már megnyerte a sziveket. Okt. 14-én köszöntött be. Az iktatói tisztet Sárosi József ravai lelkész teljesitette. A bordosi hivek kedvesen emlékeznek vissza Végh Mihály egykori ravai lelkészre, a ki sok éven át kiváló nagy buzgósággal ápolta a bordosiakat s mintegy uj életre hozta. Most már azt remélik, hogy talán még azt is megérik, hogy uj templomuk lesz.

— **A sepsiszentgyörgyi** unitárius egyházközség már sok éve kibocsátott volt egy fölhivást s azzal számos filléreskönyvet, hogy templomépitésre pénzt gyüjtsön. Minthogy papja Kilyénben lakott, a munkát nem lehetett elég erélylyel folytatni. Miután buzgó lelkésze József Lajos szentgyörgyi lakós lett, megkezdette a munkát. A főtanácshoz folyamodást nyujtott be, melyben segélyt kér. A folyamodás érdekes adataiból kiemeljük a következőket: Sepsiszenigyörgyön a reformációkor tekintélyes unitárius egyház alakult és állott fönn mindaddig, a mig lelkésze hűtlenül átjátszotta az ev. ref. egyház kezére a templomot és hiveit is. Szemerján fönnállott az egyház a XVIII században s temploma 1830–35-ig, de azóta az ujabb időkig ott nem volt unitárius élet. 1888-ban megalakult a leányegyház megkezdette a gyüjtést, 1892-ben a killyéninek társegyháza lett, telket vásárolt papilaknak s 1904-ben a várostól kapott templomhelynek, oly kikötéssel, hogy a templom 10 év alatt fölépitendő. Minthogy templom és papilak épitésre legalább 45.000

korona kellene, egyelőre csak imaházat és papilakot óhajtnak épiteni egy telken egy alapra Ujabb segély kiáltás az unitárius egyház hiveihez, de a mig a mai buzgóság él a szivekben nem lesz olyan, mint a pusztában kiáltó szava

— **Dr. Fekete Károly** főiskolánk kiváló gondnokának Fekete Gábor kir. tábl. elnöknek jeles fia, Marosvásárhelyt az ügyvédi vizsgálatot kiváló sikerrel kiállotta Kolozsvárt ügyvédi irodát nyitott és már megkezdette müködését. Gratulálunk!

— **A székely kereszturi Derzsi János** alapitványból, a végrendelet értelmében 2 díj (200—200 kor.) derzsi illetőségü tanulónak adandó. Ezt az intézkedést az E. K. Tanács úgy értelmezte, egy fölmerült eset alkalmából, hogy azokat illeti meg, a kik Derzs községben születtek, még ha nemis laknak ott. s azokat is a kik Derzsben laknak és ott megszerezték a községi illetőséget.

— **Dr Frankkis Istvánt** megrenditő sulyos csapás érte mélyen szeretett nejének élete legszebb idejében, az anyai kötelességek boldogsága közepett, váratlanul bekövetkezett halálával. A hű férj bánatát öt kis árva gondja sulyosbítja, de idővel megis vigasztalja.

— **Elhunytak.** *Máté* Irén, Máté Sándor bágyoni énekvezér kedves leánya 14 éves korában. — *Kovács* Elekné, P. Nagy Irma áll. isk tanitónő 31 éves korában hosszas betegség után. Négy kis árvája maradt.

— **A kőhalmi unitárius egyháznak** László János és neje Petri Irma (Budapest) 3 drb. uj énekkönyvet ajándékoztak, miért László Gyula gondnok e helyen is köszönetet mond.

— »**Nem érti.**« Egy amerikai bevándorlási felügyelő, ki New-York városban azokat vizsgálja, a kik Európából s tehát Magyarországból is Amerikába vándorolnak, nagy utazást tett Európában. Meglátogatta Triesztet az osztrák, Fiumét a magyar kikötőt és azután Budapestet. itt mondotta a következő érdekes szavakat: sehol sem érezte magát oly jól. mint Magyarországon, a hol nemcsak az ország szép, de lakói is udvariasak, előzékenyek. *Nem érti, mi az oka annak, hogy ezt a szép országot olytömegesen elhagyják fiai s Amerikába vándorolnak ki, a hol bizonytalan sors várakozikreájok.*

— **Nyilvános köszönet.** A „Kőhalmi Unitárius Leányegyház“ r szére beszerzendő úrvacsoraosztó kehely és tányér. valamint úrasztali felszerelesekre újabban a következő kegyes adományok folytak be: Szén Mihály és Taag János 40—40 fill., Katona Márton. Bibó Samu és Tókos Bálint 50—50 fill., Krémer Aranka és Nagy János 60—60 fill., Biró György, Székely Mózes, Ütő Béla, Péterffy Gyula, Varga Dénes, Kiss Aladár, Grörffy Ilona, Czirmay Zsuzsika és Maksai Jenő 1—1 K, Osváth Gábor és Bedő Ferenc 2—2 K, Ince Zsigmondné: László Anna 3 K 30 fillt kegyeskedtek adományozni. Az „Unitárius Egyház“ kiadóhivatala utján pedig László Domokos nagyszebeni kir. kultúrmérnök 5 drb. újon bekötött énekeskönyvet küldött szegény leányegyházunk részére.

Urasztali felszerelésünket Ütő Sándor és neje Talaba Emma egy 30 K, Gergely György és neje Nemes Mária egy 9 K. Tódor Péter és neje Vass Rebeka egy 8 K, Lászlóné Torday Vilma pedig egy 10 K értékü teritővel gazdagitották.

Amikor szegény, kezdő leányegyházunkat újból az áldozatkész jólelkü hitrokonaink figyelmébe ajánlom, egyuttal kérem a jóságos Istent, hogy kegyelme és szeretete nyugodjék meg kegyes adakozóinkon s segitse őket, hogy hasonló tetteikkel még számos esetben tündököljenek és cselekedjenek kedves cselekedetet a jó Isten előtt sokaknak például.

Kőhalom, 1906. szeptember 10-én. László Gyula l. egyh. gondnok.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Közgyülésünk a Rákóczi ünnepek miatt november 3 án fog megtartatni. Felolvasó lesz Lőrinczi Dénes tordai lelkész. E közyyülés nevezetes leend főleg azért, mivel előkészületeket fog tenni a Dávid Ferencz születése 400 ik évfordulója méltó megünneplésére.

Köszönet azon egyleti tagoknak, a kik segitettek a Dávid Ferenc Egyletnek, hogy az 1905/6. egyleti év számadását jó eredménynyel zárhatta le Még sokan vannak elmaradva, de a f. évben rendbe hozhatják tartozásukat s módot nyujthatnak egyletünknek, hogy az eddiginél is hatékonyabban müködhessen

Murányi Farkas Sándor versei immár kikerültek a sajtó alól. Kedves és tartalmas kötet. Figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy november hó 15-én túl az előfizetés joga megszűnik. Azután a könyv ára 3 korona lesz.

Szociálismus és a mi teendőink, dr. Boros György dekánnak Hom.-Oklándon tartott felolvasása külön füzetben is kapható. A füzet tartalmazza még Ürmösi Károly lelkész felolvasását a nők teendői és Brooke St. szép költeményét, ára csak 30 fill.

Közgyülésünk november 3-án d. u. $3^1/_2$ órakor lesz. Az egyleti tagok szíveskedjenek megjelenni minél nagyobb számmal.

A toroczkói szegény képezdei leány javára Toroczkón szives adományokat nyujtottak: Takarékpénztár 50 kor., Néptakarékpénztár 20 kor., Ékárt István 5 kor, Balogh György, Péterffy Gyula 4—4 kor, Buzogány Elek, Thury Pál, Józan esperes úr Budapest 2—2 kor., Dávid Árpád 1 kor. Összesen 90 kor. Németh István lelkész. Értesitjük olvasóinkat hogy a szorgalmas torockói leány most IV-ik éves a képezdében. A szülői kis örökség apja váratlan halála következtében elárvereztetett. A szegény anya a legnagyobb nyomorban sinylődik. A képezdei növendék mindenért a közönség nemes szivére van utalva.

Az egylet pénztárába f. év julius hó 14-től szept. 24-ig rendes tagsági díjat fizettek: Székely K. József Verespatak 902—905-re, Gothárd Sándor Magyar-Szovát 906—907-re, Székely János Torda 1899—1906-ra, Márton József Felsőköhér 900-901-re, Bencze Sándor Virágosvölgy 903—906-ra, Zsigmond Fere cz Sinfalva 906-ra, Pálfi Zsigmond Meszkő 904-re, Botár János Kékes 906 ra.

Előfizetési díjat fizettek: dr. Hankó Domokos Szászrégen 903-ra, Springmann Ferencz Budapest, Orbok Lajos Héjasfalva, Weress József Déva 906-ra, Incze Lajos Ákosfalva 906—907-re, Ürmösi Kálmán Körmöczbánya 906-ra, Demény Endre Marosludas 905—906-ra, Balog József Kolozsvár, Kemény Gábor Sopron, Beke Mózes Rákosszentmihály 1906-ra.

Az egylet perselyébe ajándékozott Deréky Gyuláné, br. Győrffy Róza 10 koronát. Fogadja az egylet köszönetét. Kolozsvár, 1906. szept. 24-én. Gálfi Lőrincz pénztárnok.

Okleveles tanitónő, unitárius vallásu, alkalmazást nyerhet egy előkelő uri családnál. Feladata első elemi osztályt végzett fiunak a 2-ik osztályra előkészitése. Bővebb felvilágositással szolgál lapunk szerkesztője.

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L.-utcza 10. ?)

XIX. KÖTET. KOLOZSVÁR, 1906. DECZEMBER 12. SZÁM.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvétetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Ima.

Elmondotta Fazakas Lajos 1906. nov. 3-án Kolozsvárt a Dávid Ferencz-Egylet közgyülésén.

Gondviselő jó Istenünk szerető édes Atyánk! Egy esztendő leforgása után ujra összegyültünk e szent teremben. Téged keresünk legelőbb is, kit szem nem látott, de minden sziv érezhet! Köszönjük, tiszta szivből köszönjük, legelsőbben is a te szerető atyai jóságodat s megbecsülhetetlen nagy kegyelmedet, melyekkel születésünk óta elhalmaztál s melylyel meghosszabbitod életünket napról-napra, évről-évre.

Önkéntelenül is eszünkbe jut édes jó Atyánk: méltók vagyunk-e a te jóságodra s nagy kegyelmedre. Ugy látszik, hogy e terembe a buzgóság, az eszmékért való lelkesedés hozott, de vajjon künn az életben, az elmult hónapokban buzgók voltunk-e a munkában, melyet reánk biztál, hogy elvégezzük.

Itt e szent teremben, látva dicső őseink képeit, nem halljuk-e a kicsinylő szózatot: „nem tudtatok volna megállni szilárdan a mi korunkban, a mi helyünkön. Vajjon ha legnagyobb őseink között, az igazságért meghalt folt nélküli jellem megszólalna e perczben, nem hallanók e mi is: „Ti is tisztáktok vagy tok, de nem mindnyájan!“

Oh jó Isten, Kegyelmes Atyánk! Ki „tudsz, látsz, értesz jövendőket, mennyen, földön, alant és fenn levőket“, miért titkolnunk el, hogy egyletünk szép és maggasztos elveiért nem tudunk eléggé lelkesülni és sokszor még azt sem mondhatjuk el: „Uram a lélek kész, de a test erőtelen“. Ugy elfoglal a világ lelke, ugy lenyügöz a földi élet, hogy magasra nem emelkedhetünk. Megkisértenek a világ hiuságai s nem tudjuk mondani sem: távozz tőlem sátán! Inkább siratjuk azokat, a miket látunk e nagyon is elfoglalt gyakorlati irányu korunkban, mint azokat,

melyeket nem látunk, de a melyek boldogabbakká tennének s megtöltenék lelkünket magasztos, szép gondolatokkal.

Fel-felbuzdul olykor szivünk, teszünk is olykor valamit; de várjuk is az eredményt azonnal, nem gondolva meg, hogy több mint 300 esztendő kellett annak is, hogy szent vallásunk dicső vértanuját megértsék s nagy állhatatosságát, kitartását, korát megelőző fölvilágosodását, rettenthetlen bátorságát méltányolni tudja a világ s bátran állithassa a történetiró: „a lelki szabadság legnagyobb megteremtőjének, első törvénybe iktatójának és legnemesebb vértanunak.“ Hozzád jövünk oh jó Atyánk kiengesztelődésért! A te szent fiad megtanitott, hogy te nem vagy boszuálló, hanem szerető jó Atyánk, ki meg tudsz bocsátani, s ha eltékozoltuk is az élet javait; ha beismerjük tévedéseinket, kitárod ölelő karjaidat s ujra elhalmozol javaiddal, melyek kimerithetetlenek, mint a tengerek vizei.

Kérünk is édes jó Atyánk! alázattal kérünk, buzgó szivvel esedezünk, ne tudd fel, hogy országod eljöveteléért csak imádkozunk; de tenni, keveset teszünk!

Ne tudd fel, hogy sokszor zugolódunk: miért is állitottál minket oda, a hol állunk, miért vezetsz vérnyomokon, hol ellenség és üldöztetés várnak, vér és halál gyászolnak, s nem gondoljuk meg, hogy ott szabadság és dicsőség támad.

Ne tudd fel, ha zugolódunk, miért nem terjed gyorsabban az igazság, s nem gondoljuk meg, hogy a világosság is csak perczenként terjed tovább és tovább s a felkelő nap sugarainak is a keleti hegyormok ellentállanak.

Ha nem érdemeljük is meg édes Istenünk: emelj fel minket magadhoz, végy fel irgalmasságod karjaira s vezess a dicső elődök utján erős szivvel, bátor lélekkel! Te tudod, mit hoz minden idő s mennyi van ebből kimérve egyházunknak s ez egyletnek, melynek tagjai vagyunk. Mindennap sötétségbe van burkolva előttünk, de reád vetjük szemeinket, benned helyeztetjük gondolatainkat s kérünk tégedet, hogy legyen olyan világosság szivünkben, a mely dicsőséges fénnyel világit körültünk mindent napról-napra évről-évre s azzal az erővel, melyet te adsz nekünk, alkalmazkodhassunk a kötelességhez. Nem betüszerinti értelemben, nem előirás szerint, hanem szivünk egész buzgóságával, lelkünk teljes erejével s türelemmel hordozva az élet terhét, egész életünk a te igaz imádásoddal teljes legyen.

Legyen bennünk igaz temploma és otthona az igaz vallásnak! A te nagy igazságaid lakozzanak mi bennünk s miként az ősök hiresek voltak az összetartásban: igyekezzünk mi is azok lenni!

Segély minket oh édes Istenünk!, hogy egész munkát végez-

hessünk s ne csak itt, ne csak szájjal lelkesüljünk egyletünkért, hanem életünkkel és cselekedeteinkkel mutassuk meg, kogy szeretünk téged és az embereket, kiknek szent ügyét szolgáljuk, hogy szünjenek meg a határok s vámsorompók, melyek embert-embertől népeket egyik a másiktól elválasztják.“ Igyekezzünk elfojtani minden olyan gondolatot, mely jogosulatlanul emeli fel fejét, szeliditsünk meg minden nemtelen szenvedélyt, s tartsuk nyitva szemünket és szivünket az uj igazság előtt, mely ébredez a mi keblünkben s kövessük annak hívását, mert az bizonynyal a te szavad; hogy a mi napjaink legyenek a te napjaid, a mi imádságunk a te lélekben és igazságban való imádásod, a mi életünk a te folytonos szolgálatod, s minden földi napjaink öröm s dicsőségteljesekké legyenek te előtted, hogy mikor elvégzed munkádat velünk e földön, vigsággal és nagy örömmel emelhessük szemeinket feléd, s haza menjünk abba a világba, hol eltöröltetik minden könnyhullatás, a hol fájdalom és jaj többé nem lészen, hanem a te szeretetednek világában őrvendezni fogunk s dicsőségről-dicsőségre jutunk.

Add áldásodat addig is egy igaz Istenünk e hajlék minden lakóira! Add áldásodat egyletünk jelenlegi működésére! Add áldásodat az egylet nagynevü s nagyérdemü elnökeire, kiket a lezajlott évben is próbára tettél, de benned vetett tántorithatlan hittel is megajándékoztál s engedd, hogy még sokáig vezethessenek s megmutathassák: milyen a valódi tiszta kereszténi élet! Add áldásodat forrón szeretett egyházunk szeretve tisztelt főpásztorára, kinek, mint a lánglelkü apostolnak „bár kegyes ösztön adatott, mely őt csapdossa“, mégis mindig érezte a te nagy kegyelmedet s ez elég volt arra, hogy vezethette annyi éven át egyházunk hajóját a halált okozó helyeken is vész nélkül!

Adjad jó Istenünk, hogy ezt a próbát is — mely mindnyájunk szivbeli bánatára most közelebbről érte — kiállja, és legyen még sokáig vezető tüzoszlopunk! Amen,

---

Elnöki beszéd.

A D. F. E. közgyülésén tartotta Báró Petrichevich Horváth Kálmán.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Sokan kérdezhetnék, mi értelme van annak, hogy a D. F. E., mely tulajdonkép a vallásos-erkölcsös élet propagálására alakult és mely az ethikai élet követelményeit terjesztve, ezen úton akarja vezetni az embereket az igazi vallásossághoz, annak elnöke megnyitójában oly dolgokat is tárgyal, melyek nem tartoznak, szorosan véve oda?

Ezen vélemény nem lenne indokolt.

Az események folyásának nem lehet irányt szabni. Azokat el kell, hogy fogadjuk, a mint jőnek. Csak tudjuk megválasztani azt, a mi valóban befolyásolhatja az erkölcsöket. Ha rávezetjük az embereket káros voltukra, elértük azt, a mi célunk volt. A példákat mindig a való életből kell venni.

Ily kutatás eredménye, a mit mondandó vagyok:

Ha társadalmi életünkön végig tekintünk és látjuk azon sok fonákságot, mely ottan a nélkül, hogy nagyon keresnők, önkénytelenül szeműnkbe ötlik, már megalkottuk magunknak véleményünket, hogy az igy nincsen rendén.

Nem kivánom, hogy az, a mit mondok az egész társadalomra genirálizáltassék, csak egyes alakokat akarok feltüntetni, mint kinövéseit a kor szellemének. Minden időben voltak és lesznek egyének, kik viselkedésükkel a többiektől kiváltak, de midőn azt már többen észlelhetjük, mint rendes körülmények között lenni szokott, az már nem egészséges folyamata az emberi fejlődésnek. Annak mélyebben fekvő oka van. A miért is érdemes utánna kutatni.

Ifjaink egy része, kiket egyetemlegesen méltán tarthatunk nemzetünk valódi fenntartóinak és nagyságunk biztositóinak, nincsen ezen előttük álló magasztos cél tudatában és életét is természetesen ennek irányelvei szerint rendezi be. Tanulása a széles, mély alapot nélkülözvén, szereti a felszinen úszni és a mindig fejlődő bajt és a szorgos, lelkösmeretes és ez által természetesen fáradságos munkát kerülni óhajtván, a mindennapi élet hullámcsapásaitól előretolva és a megélhetés gondjaitól is zaklatva, arra törekszik, hogy mihamarább biztos révbe juthasson. A nemes ambitio, hogy kiválót, derekasat alkosson, oly dolgot, mely diszül szolgálhatna bárkinek, ki ilyenre törekszik, nincsen meg benne. Ez a legsajnosabb, mert e nélkül a nagy tehetség sem fejlődhetik. Olyan az, mint az álló, mély viz, mely munkát nem végezhet mindaddig, mig a szél nem korbácsolja fel lustaságából.

Az ambitionak ezen előreható, feszitő ereje hiányzik ifjuságunk ezen részének könnyü megélhetésre megalkotott gépezetből. Igy természetesen, ha egyesek ki is válnak társadalmunk és nemzetünk szerencséjére közülök, a nagy tömeg, melylyel, ha azt lelkes szellem hatja át csatákat lehet megnyerni, csak arra gondol, hogy hol a visszavonulás útja, melyen munka nélkül lehet megélni.

Ifjuságunk ezen könnyen gondolkodó, a jövővel nem törődő természetét átveszi az idősebb koruak egy része és ezekhez még hozzácsatolja, mint jellegzetes vonást a „stréber-

séget" is. Mely ész, tehetség, tanulás hiányában, azon kis eszközökkel, melyek rendelkezésére állanak — mindenkép érvényesülni kiván. De a stréberség kultusza átmegy másokra is, kik a ssellemi erők teljességében és hiányában a jellem irányitó fékezőjének, mely megszabja, mit tehet és mit nem szabad megtenni, müködésükkel oly terekre is kivonulnak, maguknak befolyást, társadalmi állást és anyagi javakat szerezni, a hol a feltétlen megbizhatóságot, a meg nem támadható tisztességes eljárást nem tartják a férfi első becsületbeli kötelességének. Hogy mily nagy kárára van az a társadalom erkölcsi szinvonalának, azt mindennap szomoruan észlelhetjük és még leverőbb annak tudata, ha elgondoljuk, mit alkothattak volna ugyanazok, ha képességeiket a haza és nemzetük igaz érdekeinek szolgálatában érvényesitették volna.

Igy bizony nem teljesedik be Spencer evolutionális tana, mely a tiszta erkölcsök és a nemesebb gondolkodás javitó hatását, az idő folyamával mind nagyobb körökre kivánná kiterjeszteni, midőn valamely láthatatlan erő, nehéz súlylyal nyomja le a társadalmat a föld rögéhez: az anyagiasság felé

És mit mondjunk nőinkről?

Nem kivánok a nagy többségről szólni, a kik családi boldogságunk megteremtői, én csak azokról a különleges hölgyekről akarok beszélni, a kik nem ílyenek.

A szélsőségek keresésében és feltalálásában ők a mesterek. Oly elveket vallani, úgy tenni, a hogy más józan eszü ember nem cselekszik és a mily eszméket az nem hirdethet — ez a bogara azoknak, kik nem akarnak közönségesek lenni, kik mint társadalmunk typikus alakjai közöttünk élnek azon tudattal és gondolattal: nem tartom magamat a conventionális szokásokhoz, engem azok feszélyeznek, én Istennek különleges teremtménye vagyok, tehetségem, melyekkel megáldott, elválaszt tőlük, külön életpályát szabott elém, melyet én követek. Engem kell, hogy kövessenek, nem én másokat és mesterséges szokásaikat.

Ezt valóban meg is teszik. Akadnak utánzóik, mint mindennek a mi excentrikus és igy egész sereg megbolondullt ember hajszolja és majmolja egymást a különlegességben, képezvén egy örületes bandát, mely hármas, négyés csoportokban végigseper a társadalmi élet szabványain, mint felvert madársereg, mely a légben eltünik a nélkül, hogy akadályra találjon.

Ők is élnek a madarak természetadta ösztönével, szabadságával, melyet csak arra használnak fel, hogy egyetemes hódolat és ünnepeltetés kiválasztott tárgyai lehessenek. Feláldoz-

zák ezért gyakran testi, lelki nyugodalmaikat és igy lesz belő lük a sok beteg, hisztérikus nő.

A női hiuság jegyében, melynek ezen szép eredményét láttuk, minden belefér a mi a hiállitás, a való élettel és egyáltalán a női kötelességgel ellenkezik. A családanya önfeláldozó munkássága, mely namcsak a látszat kedvéért dolgozik, hanem Isten áldásaként beléje oltott lelki szeretetből, a szerető hitves gyöngédsége, mely férjét a létérti küzdelmében bátorítani, támogatni kivánja, mely szeretetteljes kézzel törli le annak homlokáról fáradozásai verejtékét, a háztüzhely édes melege, mely hívólag int azok felé, kik annak becsét értékelni tudják, ezek mind-mind kirepűlnek ezen nők hajlékának ablakain és nem marad ott csak a pók, mely szövi hálóját az elköltözött családi boldogság foszlányain.

Ha látnák és meggondolnák ezen asszonyok, hogy könynyelmüségük által mily kipótolhatlan veszteség éri mindazt, a mi emberi becsületünket bírja, talán megtérnének.

A baj abban van, hogy ezen nők egy része igazi rosz, kik bár ennek tudtával vannak, még sem akarnak javulni, más része lelkivak, kiket meglehetne állitani a téves úton, csakhogy azok, kiknek szavára talán hajlanának, rendesen élvhajhászó emberek, kik nem birnak azon erkölcsi erővel, bár annak szükségét lehetetlen át ne érezzék, hogy azon épületet, melyet nagy gonddal és megfontolással maguknak emeltek — felgyujtsák — annak világánál dicsőitvén erkölcsi felemelkedésüket.

S marad minden, a mint volt. A régi, a jobbak érzelmeit lehongoló szürkeségben.

Ezekből is láthatjuk, hogy mint előbb mondám, társadalmi életünkben sok a fonákság és hogy annak, a mennyiben tehetjük, kiküszöbölésére kell törekednünk.

Én a baj okát nevelésrendszerünkben találom. Nem neveljük a gyermekaket az életnek. Már a gyermekszobában belé jük kell csepegtessük a kötelességtudást, szemük elébe kell tárnunk azon nagy erkölcsi károkat, melyeket szenvedni fognak, ha azokat elhanyagolják.

Különösen leányainknál kell ügyeljünk, hogy ezen eszméket átértsék: átlássák, hogy az élet nemcsak mulatság, pipere és természetadta hiuságoknak kielégítése, midőn a férfiak hódolatukat lábaikhoz rakják, hanem komoly kötelességteljesítésnek hosszú láncolata, mint leendő feleségeknek és anyáknak.

Ha a nők nevelését helyes irányba tereltük, már megnyertük annak a férfiakat is.

Társadalmi életünk legfőbb támasza a nő: a milyen a nő,

olyan a társadalom. Ha a nők nincsenek ideális magasságban mi felettünk, férfiak felett, hová tekintsünk fel mi, támogató, buzditó szóért esengve? Ha a forrás, mely reménységeinket és alkotó erőnket magában hordá, apadni kezd, és a mi szép, komoly és nemes, süket fülekre talál náluk, akkor, kikben bizhatunk meg? Akkor elmondhatjuk: szomoruan áll az össztársadalom ügye.

Tisztelt Hölgyeim! Önöknek, mint családanyáknak kezében van a helyzet kulcsa. Midön dalolva a bölcsőben levő gyermeküket ringatják, gondolják meg: attól függ társadalmunk erkölcsi szinvonala, hazánk nagyságának fejlődése, hogy mily eszmékben nevelik fel ezen kisdedet. Nehéz és felelősségteljes az önök feladata, de dicső, ha azt helyesen oldották meg.

A Dávid Ferencz-Egylet is tegye magáévá és hirdesse ezen eszméket. Menjen elől a zászlóval és majd követni fogják mások, kik a mondottak igazságát elösmerték, mindig előre, a javulás felé!

Mielőtt bevégezném, nem tehetem, hogy meg ne emlékezzen azon nagy veszteségről, mely egyletünket Mikó Imre, egyletünk tavaly megválasztott alelnökének halálával érte. Ő egy komoly, mély tudásu, a mellett tiszta, feddhetlen jellemü ember volt, kit méltán állithatunk oda példányképül ifjúságunk elébe, szólván: „Im fiatal barátaim ilyenek legyetek!“ Egy ily embernek halála mindig nagy ürt hagy maga után társadalmunkban, mert ritkák soraink között. Egyleti ügyeinkben is mindig készséggel és odaadással működött. Inditványozom, emlékét őrizzük meg jegyzőkönyvünkben és intézzünk özvegyéhez részvétiratot.

Ez évi egyleti müködésünket, valamint a fiók D. F.-Egyletek állapotát, melyek ez évben öntudatos, nagy tevékenységet fejtettek ki, a titkár úr fogja bemutatni.

Ezzel a D. F.-Egyletnek XXII-ik közgyülését megnyitom.

Bezáró. Egyletünk nevében megköszönöm Murányi Farkas Sándor barátomnak és tiszt. Lőrincz Dénes lelkész úrnak, hogy felolvasásaik által szivesek voltak közremüködni közgyülésünk okulására és gyönyörködtetésére. Köszönöm tisztelt Hölgyeim és Uraim önöknek is, hogy megjelentek és kérem tegyék meg azt máskor is.

Köszönöm különösen azoknak, kik nem hitfeleink és kérem jöjjenek el a jövőben is. Ne válasszon el minket a vallás, sőt inkább egyesitsen a jónak megtudásában és azon nemes eszmék terjesztésében, melyeknek jeligéje: emberszeretet.

Itten mindnyájan egyesülhetünk, megalkotván az egy akol, egy pásztor idealis szövetkezetét, midőn mindenkiben csak az

embert tekintjük, kiknek szükségük van arra, hogy egymást támogassák,

Azon kérésemmel, hogy legyenek segitségünkre mindnyájan abban, hogy az elhangzott eszméket az életben foganatosithassuk, bezárom jelen közgyülésünket.

A Dávid Ferencz-Egylet XXII-ik közgyülése.

Tartatott Kolozsvárt 1906. nov. 3-án elnök báró Petrichevich Horváth Kálmán, előadó dr. Boros György titkár. Jelen vannak a fiók-egyletek képviselői, az egylet kolozsvári és vidéki tagjai nagy számmal.

1 A papnövendékek dalkara Iszlai Márton vezetése alatt szép és megható éneket énekel.

— A közgyülés éljenzéssel méltányolja a szereplőket.

2, Fazakas Lajos ny.-szentmárton-csikfalvi lelkész marosköri f. e. elnök szivből fakadó imában emeli Istenhez a sziveket.

— A közgyülés áhitattal vett részt Isten dicsőitésében.

3. Elnök ur megnyitó beszédet tart.

Józan Miklós esperes a budapesti D. F E. főtitkára találó szavakban méltatja a szép eszméket tartalmazó értékes elnöki beszédet.

— Közgyülés egyértelmü határozattal kimondja, hogy az elnöki beszédet jegyzőkönyvébe iktatja, s hálás elismerést fejez ki elnök urnak gyönyörü eszméiért és lelkesitő szavaiért, melyek az egylet tagjait a társadalmi reformok nagy munkájára lelkesitik.

4, Murányi Farkas Sándor a közóhajnak engedve elszavalja egy költeményét.

— A közgyülés titkár inditványára tüntető ovációban részesiti Murányi Farkas Sándor költőt, a ki az egyletet és tagjait kezdet óta a legönzetlenebb lelkesedéssel támogatta munkáival, melyeknek egyik derék példánya a mostani is, mely hazafi és vallásos érzelemre lelkesiti azokat a kik hallják s azokat is a kik olvassák.

5. Dr. Boros György titkár előterjeszti a választmány évi müködéséről szóló jelentést.

Titkári jelentés.

a Dávid Ferencz-Egylet 1905/6. XXII-ik évi müködéséről.

Egy hosszú év eseményei nagyon sok elmélkedésre nyújtanak alkalmat A most záruló egyleti év nem lenne érdektelen akár közelről, akár távolról szemléljük, de elmélet helyett inkább hadd beszéljenek a tények, mert még abban az esetben

is, ha csak a kisérletnél maradtunk valamivel, a jóakarat, a nemes szándék lelki erőnket foglalkoztatta, tehát élesítette, rugalmasabbá tette, s igy a következő alkalomra, s talán nagyobb munkára is előkészitette.

A felolvasások során a nagy közönség előtt öt izben jelentünk meg Kolozsvárt. Nov. és december hónapokban három egymást követő vasárnapon titkárunk három előadást tartott a bibliáról. Mindig telt ház hallgatta, s a perselygyűjtés is mindannyiszor szép összeget eredményezett. Alkalmi verset irtak: Versényi György és Tarcsafalvi Albert költők, melyeket szintén akkor szavaltak. A hasonló előadásoktól választmányunk jövőben is sokat vár. Az uj évben két felolvasó gyülésünk volt: Fangh Erzsébet, Pálfi Márton tanár, Répai Dániel, Heinrich Józsa őnagysága nagyon érdekes tárgyakról tartottak felolvasást kiváló közönség figyelme mellett Az ifjuság részéről szavalatokkal és énekkel közreműködtek Taar Géza, Molnár Kálmán papnöv., Nagy Dénes és Lászlóczki Anna képezdei növendékek.

A Nők Világa alapját múlt évi közgyülésünkön a tombolajátékok 169 l. 50 fillérrel gyarapitotta s ujabb játékra megint szép tárgyaink vannak s még többet is remélünk és hisszük, hogy nőink buzgóságában ezentul sem fogunk csalatkozni.

Házi estélyüuket a szokott módon megtartottuk, s a mulatni szerető közönségnek kellemes találkozót rendeztünk, a közpénztárnak és a perselyalapnak külön-külön 131 koronát juttattunk. Nagyon lelkesítő választmányunkra nézve, hogy törekvését minden irányban méltánylás kiséri, mert igy, kétségtelenül látjuk, hogy hasznos és kedves szolgálatot teljesitünk a társadalmi élet tágas mezején.

Irodalmi müködésünk némely tekintetben felülmúlta az eddigi évekét. Kedvelt lapunkat az „Unitárius Közlönyt", a téli hónapokra könnyebb természetü olvasmányokkal láttuk el, a milyeneket falusi emberek is élvezettel olvashassanak Nem mondjuk, hogy a célt immár elértük volna, mert 150 községbe rendelhettek volna ezekből az olcsó számokból, de csak tizenegybe rendeltek Ezt a kezdet nehézségének tulajdonitjuk, s annak, hogy lelkészeink és tanitóink még nem voltak kellően tájékozódva. Hisszük, hogy a jövőben minden meg fog változni. mert talán egyik buzgó lelkészünknek igaza van midőn igy ir: „El nem vitatható, hogy ezekből népünk, sok kedves és hasznos dolgot tanulhat és hogy csakugyan tanul is, mutatja az a meleg érdeklődés, melylyel az ujabb számok megjelenését várják, a melylyel a már kézben levőket szomszédságosan csoportokba gyülve e-tenként olvasgatják."

Ennek a munkásságnak eredményeként kiadtuk a „Fiatalság Barátja“ sorozatban külön füzetben az Arany szabályokat Tarcsafalvi Albert vál. tag és ezen számok munkájában szerkesztőtárs átdolgozásában. Egy nehány ezer példány közkézen forog darabja 2—3 fillérért. A lelkész és tanitó urak gondoskodásától függ, hogy a bejövő fillérekből a jövő télen is elláthassuk népünket és ifjuságunkat Kérjük jószivü tagjainkat vegyék figyelembe, hogy egy pár koronával 100 meg 100 ifjúnak lehet örömet és jó lelki táplálékot nyújtani. Meleg köszönetet mondunk Tarcsafalvi Albert urnak a szellemi és munkás támogatásért, Perczelné Kozma Flóra őnagyságának, hogy a nép számára jó barátai segitségével több példányt egész évre megrendelt.

A konfirmácioi emlékből harmadik kiadást rendeztünk, mert keresték és kivánták s ebből is már több száz drb. jutott ifjaink kezébe, reméljük, hogy elfog jutni szivökbe is.

Ebben a korban legfogékonyabb a szív, s mi a szülőknek és a lelkészeknek kivánunk segitségükre lenni a jövő egyházak épületéhez alapozó munkájokban.

Mindenkinek nagy örömet szerzett Kovács Sándorné őnagysága ezen a téren azzal, hogy buzgó szive önkéntes sugallatát követve Zilahon maga'hoz gyüjtötte a konfirmálandó ifjakat és elkészitette. Választmányunk könyvekkel és ajándékokkal sietett segitségére.

Itt kell kifejeznünk hálánkat Derékine báró Györffy Róza őméltóságának és kimeriihetlen jóságu elnökünknek az egylet perselyébe juttatott szép adományaikért. Nem feledkezünk meg azokról sem, a kik módjukhoz mérten kevesebbet jó szivvel adtak, mert nekik köszönhetjük, hogy egy árván maradt képezdei növendéket megtarthattunk pályáján s eljuttathatunk céljához. Minthogy anyja teljesen vagyontalan, még ezután is gondolnunk kell rá s a hozzá hasonlókra, mert „szegények mindig lesznek veletek“ és jót tenni oly kedves s oly boldogitó.

Tagjaink szaporodtak 100-al.

A fiók-egyletekkel való kapcsolatot választmányunk és titkárunk gondosan ápolta, de a fiók-egyletek némelyikétől szivesen fogadnánk egy kissé több előzékenységet, vagyis azt, hogy leveleinkre és felhivásainkra pontosan válaszoljanak.

Abban a tudatban, hogy a személyes érintkezés mindennél többet ér, titkárunkat megbiztuk, hogy az udvarhelyi f. e. oklándi gyülésén jelenjen meg, a mit meg is tett, s kellemes tapasztalatokkal tért vissza. Sajnos, hogy a marosi f. e. ny. szentmártoni gyülésére nem mehetett el, bár az előkészületeket megtette. Magánügyei meggátolták, de jövőben reméljük pótolni

fogja. A fiók-egyletek munkálkodásának pénzügyi szép eredményéről a pénztárnoki jelentés fog számolni. E helyen a főbb mozzanatokat emeljük ki, a részleteket lapunkban fogjuk közölni.

Az udvarhelyköri mintaszerü kitartással s a nép lelkéhez közvetlen közelbe jutva működik nemcsak közgyülésein, melyek a vidék lakósságának százait vonják össze egy helyre, hanem a községekben is hol a két Homorod papjai rendre tartanak ügyesen beosztott tárgysorral a nép igényeihez alkalmas estélyeket. Férfi és női vegyes énekkart szervezett, melynek szabályait jóváhagytuk.

Köszönettel emeljük ki, hogy választmányunk leveleire tüzetes választ, megfontolt véleményt kapunk innen esetről esetre. Itt az összes belső emberek; belső asszonyok gyönyörü összhangban munkálnak a közös szent célra. Vajha mindenütt találnának követőkre. Inditványozták a népies kiadványok ingyen terjesztését.

A felsőtehéri f. e. kisebb körben, de hasonló szivvel és lélekkel áll a barázdában. Három közgyülésen, több választmányin, hatással müködött és számos tagját birta tevékenységre, miről tüzetes jelentésben számol be.

A kereszturi kör három vidék szerint, csoportokra oszolva müködött. Népies, lelkes és hatásos közgyüléseket tartott.

A marosi kör egy nagyon szépen sikerült gyülést tartott felolvasásokkal és szavalatokkal.

A küküllői kör Gálfalvi István jubilæumával kapcsolatban tartott szép és sikeres gyülést.

A háromszéki csak most, Dávid Ferencz halála évfordulójára fog rendezni nagyobb szabásu kettős ünnepélyt, melyről a jövő évben lesz szó jelentésünkben.

Az aranyos-tordaköritől sokat reméltünk, de némely akadályok miatt reményünk nem valósult meg.

A torockói a változott körülmények következtében beolvadt a köri f. egyletbe.

Ábrudbányán egy nagyszabásu ünnepély volt, kitünő műsorral. A kevés számu tagokból álló kör több irányban müködik

Az ifjusági kör ebben az évben nem sokra mehetett, mivel vezető emberei, mindnyájan egyetemi vagy papn. intézeti ifjak, vizsgáikkal voltak elfoglalva. A most folyó egyleti évben máris volt jólsikerült közgyülésük s közelebbről rendeznek nyilvános felolvasást.

Itt végződik a választmányunk munkakörébe eső dolgok sorozata, de a testvér budapesti Dávid F.-Egyletről nem szabad hallgatnunk, mert a mellett a tények hangosan beszélnek. Rendszeres felolvasásainak némelyike mondhatni általános köz-

figyelem tárgya. Közönségük váltakozó ugyan, de nem az érdeklődés hátrányára. Nagy nevű férfiak és nők, irók és művészek müködnek ott a D. F. lobogója alatt a hazáért és a vallásszabadságért. Erről Évkönyve bőven beszámol.

Ime mt. közgyülés, ha nem is egyenletesen, de erővel és sikerrel folyt egyletünk medrében a folyó s osztogatta partjain a termékenyitő harmatot.

Ha ebben az évben kevesen voltunk hívek, a jövőben nagyobb elszántsággal és erősebb kitartással fogunk munkálkodni.

Jó akaratunk elismerésével kérjük évi jelentésünk tudomásul vételét.

Lőrinczi István és Pap Mózes egyleti tagok az egyleti müködés sikere fölött megelégedésüket fejezik ki s inditványozzák, hogy a választmánynak és dr. Boros György titkárnak fáradhatlan munkásságáért elismerés nyilvánittassék.

— Közgyülés általános helyesléssel fogadja az inditványt, s köszönetet és elismerést nyilvánit a választmánynak és a titkárnak.

6. Gálfi Lőrincz pénztárnok a városról távol lévén a pénztárnoki jelentést fölolvassa Gál Kelemen választmányi tag:

Tisztelt Közgyülés!

Egyletünk pénztári állásáról van szerencsém jelentésemet a következőkben megtenni:

Összes bevételünk volt 12374 K. és 78 fillér, melyből 8965 K. és 16 fillér a megelőző egyleti évről jött át s igy a folyó évi bevétel 3409 K. 62 fillért tesz, mely a megelőző év bevételénél 776 K. 35 fillérrel több. Kiadásunk 2675 K. 07 fillér volt, mely a megelőző évi kiadásnál 179 K. 48 fillérrel kevesebb.

E kedvező adatok miatt sikerült tőkésitett alapjainkat melyekből múlt évi jelentésünk szerint jelentékeny összeg hiányzott, ismét rendeznünk. Ugyanis egyletünk meglevő vagyona 9699 K. 71 fillért tesz, melyből a mult évi közgyülés határozata szerint tőkésitett alap 9686 K. 97 fillér s igy elkölthető 12 K. 74 fillér. Egyletünk választmánya ajánlja, hogy jelen közgyülésünk határozatával tőkésitett alapjainkhoz csatoltassanak a következő összegek: 1. A házi alaphoz 40 K. alapitói dij. 2. A perselyalaphoz 299 K. 08 fillér kiadatlan perselyadomány. 3. A Nők világa alaphoz 163 K. 68 fillér a tombola jövedelemből.

E határozat végrehajtása után tőkésitett alapjaink a következők lesznek:

1. Brassai alap	400 K.
2. Hajós János alap	200 K.
3. Nők világa alap	2000 K.

4. Persely alap . . . . . 1576 K. 73 fill.
5. Házi alap . . . . . 6013 K.

Összesen . . . . . 10189 K. 73 fill.

Bevételeink részletei a következők:

	K	fill.		K.	fill.
Rendes tagok dijaiból	622	—	a megelőző évben volt	475	—
Előfizetők dijaiból	303	60	„ „ „	264	60
Fiók egyletektől	741	34	„ „ „	571	84
Nyomtatványokból	109	72	„ „ „	56	11
Kamatokból	414	95	„ „ „	422	10
Ajándékokból	676	88	„ „ „	313	25
Tombolázásból	169	50	„ „ „	169	32
Házi-estély jövedelme	131	73	„ „ „	111	05
Alapitó dijakból	40	—	„ „ „	100	—
Budapesti D. F.-E.-től	200	—	„ „ „	150	—
Összesen	3409	62	„ „ „	2633	27

Visszaesés tehát csak a kamat bevételnél mutatkozik, minthogy tőkéink után ez évtől kezdve egy fél százalékkal kevesebb kamatot kapunk.

A kiadások részletei következők:

	K.	fill.		K.	fill.
Nyomdai költség	1521		a megelőző évben volt	1979	85
Postadijak	446	15	„ „ „	390	08
Kiadói munkák	234	50	„ „ „	171	—
Képek dijai	12	52	„ „ „	21	12
Ügykezelési dijak	43	82	a „ „	14	50
Missziói kiadások	204	08	„ „ „	13	—
Tiszteletdijak	212	—	„ „ „	260	—
Összesen	2675	07	„ „ „	2854	55

A fiókegyletek járulékai külön a következők voltak:

	K.	fill.		K.	fill.
Udvarhelyköri f. e.	136	80	a megelőző évben volt	129	60
Ar.-tordaköri f. e.	101	28	„ „ „	54	24
Kereszturköri f. e	87	60	„ „ „	80	40
Marosköri f e.	58	80	„ „ „	57	60
Háromszékköri f. e	19	20	„ „ „	88	—
Küküllőköri f. e.	66	—	„ „ „	26	80
Felsőfehérköri f e.	48	—	„ „ „	102	—
Abrudbányai f. e.	44	40	„ „ „	33	60
Toroczkói f. e.	179	22	„ „ „	—	—
Összesen	741	30	„ „ „	571	84

Feltünő haladást mutat tehát az aranyostordaköri f. e.

visszaesést pedig a háromszékkörí és felsőfehérköri. A torockói fiók-egylet a folyó évben beolvadt az aranyostordaköri fiók-egyletbe s igy folyó évi járuléka felszámolási összeg.

Számadataink tehát bizonyos foku haladásról tanuskodnak. Mindazáltal tagjainknál nagy közönyösség van a dijak fizetésében. Több mint 500 azoknak a száma, kik tagsági dijaikat a folyó évben nem fizették meg, mi az egylet munkásságát az anyagiakban nagyon megbénitja.

Tisztelettel kérem, hogy a fennebbiek tudomásul vétele és jóváhagyása után engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni sziveskedjenek.

Kolozsvár, 1906. okt. 26-án.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

Titkár előterjeszti, hogy a választmány a pénztárt és a számadást Gyulay László és Csifó Salamon vál. tagokkal megvizsgáltatta és azt mindenben rendben találta és ajánlja, hogy pénztárnok a kellő föntartás mellett a számadás alól mentessék föl s fáradtságos munkájáért nyilvánittassék elismerés. Ezen inditványt pártolja Demeter Dénes. Előterjeszti a választmány, hogy az egyleti tiszta jövedelemből 5% (140 kor.) volna a tőkéhez csatolandó s ugyanannyi titkári és pénztárnoki tiszteletdijúl, de miután a perselyalap és a Nők Világa alapja állandóan tőkésitendő a választmány az 5% tőkésitést e cimen nem ajánlja.

— Közgyülés egyhangu megállapodással elismerő köszönetét nyilvánitja Gálfi Lőrincz pénztárnoknak s őt a számadás felelőssége alól ff. felmenti, a titkárnak és a pénztárnoknak 140—140 kor. tiszteletdij kiadását meghatározza.

7 Legnehezebb föladata a testületi életnek a megizmosodott, munkás tagoktól való megválás, pedig a hol többen vannak együtt onnan többen is válnak ki. A D. F.-E. most egy éve egyenlő akarattal és lelkesedéssel választotta alelnökévé Mikó Imre táblai birót, s ma már haláláról teszünk jelentést. Az orvosi tudomány szerint ez a rendkivüli nagy osapás elkerülhetlen volt, de mi, a kik Mikó Imrében az erős lelkü, kemény karu, kitartó munkást ismertük és szemléltük, mi megrendülünk a szomoru tény főlőtt, s bánatos szivvel sóhajtunk, hogy miért kellett megtörténnie, minthogy Mikó Imrében a munkás erő páratlan mértékü volt, a közügy szeretet rendkivül nagy, a buzgóság lankadatlan.

Választmányunknak kezdet óta tagja, gyüléseinknek rendes látogatója, jövőnknek erős reménysége volt.

Halála fölötti mély részvétünket a családnál, a sirnál kifejeztük s ezuttal ajánljuk a mt. közgyülésnek, hogy jegyző-

könyvében is kifejezni és megörökitni sziveskedjék, s egyszersmind fejezze ki az özvegynek és családjának.

— Fájó szivvel iktatjuk közgyülésünk jegyzőkönyvébe Mikó Imre alelnöknek, húzamos időn át buzgó választmányi tagnak gyászos halála fölötti részvétünket. Az özvegynek és családnak kifejezzük őszinte részvétünket.

8. Titkár előterjeszti, hogy az alelnöki szék választás utján betöltendő.

— Közgyülés egyenlő akarattal alelnökévé megválasztja Kozma Ferencz kir. tanfelügyelőt, választmányi tagot.

9. Titkár jelenti, hogy a választmányból — 3 évök letelvén — kilépnek Árkosi Lajos, dr. Gál Kelemen, Orbók Mór, Pálfi Márton, dr. Engel Gáborné, Kovács Irén, Végh Mihályné, Zsakó Istvánné, s egy hely megüresedett a Kozma Ferencz alelnökkö választásával.

— A közgyülés a kilépő tagokat ujra megválasztja, a megüresedett helyre megválasztja Székely János mérnök urat.

10 A választmány előterjeszti, hogy a titkár inditványára magáévá tette azt az eszmét, hogy a Dávid Ferencz-Egylet annak a nagy férfiunak az emlékét, kinek nevét viseli 400-ik születési évfordulója alkalmából ünnepelje meg, s illetőleg tegyen előkészületeket különösen arra, hogy Kolozsvárt a nagy férfi születésének és müködésének emléke valamely emlékműben megörökittessék; müvei egészben vagy részben megirassanak; életrajza népszerü módon megirassék és kiadassék; s általában egy méltó ünnep előkészitésére készüljön el. A választmány kéri a közgyülést, hogy az eszméhez járuljon hozzá s a kivitellel a választmányt bizza meg.

— A közgyülés az inditványt készséggel magáévá teszi s az előkészületek megtételét a választmányra bízza.

11. Lőrinczi Dénes a tordai D. F.-E. f. e. alelnöke megtartja felolvasását.

— Elnöki előterjesztésre a közgyülés Lőrinczi Dénes urnak köszönetét nyilvánitja.

12 Elnök úr a közgyülést buzditó szavaival bezárja, a perselybe adományok nyújtására a jelenlevőket fölhivja s a maga részéről 50 koronát fölajánl.

— A közgyülés elnök úr éltetésével véget ért.

A lelkészkör gyülése.

Az egyetemes lelkészkör ez évben november hó 3-án Kolozsváron második rendes gyülését tartotta, a melyen lelkészek s világiak is mint érdeklődők, nagy számban jelentek meg. A központi választmány gazdag tárgysorozatot álli-

tott össze, a melyek mindenike megérdemelte a hosszadalmas és mélyreható tárgyalást. E gyülésen az elnöki tisztet Kelemen Albert alelnök töltötte be, ki megnyitó szavaiban lelkesedve lelkesítette a közös munkára lelkészkörünk minden tagját. A tárgysorozatban első helyet foglalt az egyesek és lelkészek irodai használatára szolgáló „emlékeztető" tárgyalása, melyet Kelemen Albert esperes terjesztett volt még a Székely-Kereszturon ez évben tartott lelkészköri gyülés elébe. E gyülés kiadni határozta az egyes köröknek átvizsgálás és javaslattételre. Az összes körök elfogadták általánosságban. Egyetemes lelkészköri gyülésünk a marosi és küküllői körök javaslata alapján kimondotta, hogy egyházi főhatóságunkhoz e tárgy minél előbbi jogerőre emelkedése véget kérés küldendő.

Élénk vitára adott alkalmat az „Unitárius Egyház" egyházi és iskolai lap tulajdon-jogának átvétele a kereszturvidéki lelkészkörtől . . . E nagymérvü vitára okot az szolgáltatott, hogy a jelen évben junius 28-án Székely-Kereszturon tartott egyetemes lelkészkör kimondotta, hogy ezen lapot átveszi, de az átadásnak feltételeit később a kereszturvidéki lelkészkör pontokba foglalta s azt jelen gyülés elé terjesztette. E feltételeket lelkészköri gyülés elfogadta — s kimondotta, hogy a lapot át veszi, mindig a vidéken szerkeszti s az átvételre bizottságot küldött ki. Igy tehát az „Unitárius Egyház" tulajdonjoga végleg szabályoztatott.

Élénken foglalkoztatta lelkészkörí gyülést az egyházközségek történetének megirására, a biblia tanúlmányozására s a közönség érdekében a népies előadások tartására irányuló nagyfontosságu inditványok — melyek áttétettek a választmányhoz javaslattételre. Azonban a közgyülés kimondotta, hogy a népies előadások és felolvasások tartását a Dávid Ferencz-Egyletre bizza, mint a mely egylet eddig is szép eredménynyel müködött ezen a téren.

Lelkészköri gyülés felhivta a lelkészek figyelmét arra, hogy az iskolában az 5 és 6 osztályos tanulóknak a biblia ismertetésből a magok felvilágositó szavaival tanitsanak, úgyszintén a vasárnap délutáni tanitásokon

A pénztárnok számadásából kitünt, hogy még igen kevesen fizették be a tagsági dijat s kifejezte a lelkészköri gyülés azon reményét, hogy a tagok ezután nagyobb érdeklődést fognak mutatni a most már szépen munkálkodni kezdő lelkészkör iránt, s emez érdeklődésöket legelőször azzal fejezik ki, hogy befizetik a tagsági dijokat.

Az „Unitárius szószék" további szerkesztésére kiküldött bizottság jelentéséből örömmel vétetett tudomásul, hogy a munka ezen a téren is kellő eredménynyel halad.

A tisztikarnak mándátuma lejárván a választások is megejtettek, mely szerint megválasztattak: elnöknek: Dr. Boros György, alelnöknek: Kelemen Albert, jegyzőnek: Csifó Salamon, pénztárnoknak Végh Mihály, kik egyúttal a központi választmányt is alkotják.

Ezen egy gyülésből is látható, hogy a lelkészkör előtt nagyszerü munkatér áll. A munkásságra a mező meg van, a munkások felszerelve állanak! Csak egyetértés, kitartás kell s az eredmény biztos!

Nagy Béla,
h. jegyző.

Az ifjuság köréből.

A »Dávid Ferencz ifjusági-egylet« nov. hó 11-én az unitárius kollégium dísztermében díszgyülést rendezett. A gyülés tartalmas műsora tulzsufoltságig megtöltötte a tágas diszterem összes nézőtereit érdeklődő, fényes közönséggel. Különösen lekötötte a közönség figyelmét három hölgy szereplése: Salamon Rózsika, müvészi, kedves zongora játéka, Berki Lili nagyhatásu iskolázott éneke, Horváth Paula művésznő bájos, közvetlen hangu szavalata. Óriási tapsvihar követelte az ujrákat mindeniknél. A férfi szereplőket is ugyancsak kitűntette figyelmével a közönség. Borbély István elnöki megnyitójában főleg a megnyilatkozott ifjui energiát csodálta, Kozma Ferencz kir. tan. ny. tanf. diszelnöki üdvözletét nagy odaadással hallgatta; sok jó izü mosolyt idézett fel dr. Cholnoky Jenő egy. tanár ismert, egészséges zamatu humora, valamint dr. Gál Kelemen koll. ig a régi diákéletből vett, már magában figyelemkeltő felolvasása. Nem első nagy sikere, de mindenesetre egyik legemlékezetesebb fog lenni a szavalás terén Abrudbányai Edének Mindenkit mélyen meghatott Bedő Gábor typikus hangon előadott tragikus szavalatával. Kiválóan dicséretet érdemel e helyen is a theologiai dalkar énekszámaiért.

Felolvasás a D. F. E. közgyülésén.

Tartotta Lőrinczi Dénes tordai unitárius lelkész a D. F. E. tordai f. e. alelnöke.

Az idő nagy kereke óriási forgással halad előre. A nagy élet roppant élénk, eleven mozgásban van. A modern világ a kor összes nagy kérdéseit a gondolkozó ember elébe állitja és az óriási programm megvalósitására minden valamire való embert munkára szólit, tettre hív. E lázas, sietve rohanó korban mindenkinek meg van a maga külön kötelessége. A nagy tanitó mester mindenkinek kijelöli a maga megoldandó feladatát, az

élet komoly és másra nem tólható leckéit. Valóban a mai ember élete — még az élet régen nem ismert szépségei és sok gyönyörüségei mellett is — egy szörnyü küzdelem, egy borzadalmas háboru, amelyben gyakran rettenetes ütéseket, nem ritkán halálos sebeket osztogatnak. De „e háboruban nem mondhatjuk szomszédunknak: az én helyem nagyon veszélyes; foglald te el Mindenkinek ott kell élnie és meghalnia ahová sorsa helyezte.“ (Renan.) Sehol a kort melyben élünk, ennek szellemét' amely körül leng, s viszen és ragad bennünket szebben és találóbban megfestve nem láttam, mint Kis József: „Egekbe néző“ . . . gyönyörü költeményében. S mert ily szépnek találom, legyen szabad belőle egy bájos részletet idéznem:

Im itt — tündéri szép varázsolat!
Század épült fel egy nyáréj alatt!
A mesés fénynél, mely sugároz rám,
Mesésebb csak a gyorsaság talán . . .
Mily lázasan lüktet a kor ere!
Rövid az élet siessünk vele!
Az ifjú megérik egy nap alatt
S a gyermeklány már merő — öntudat
Zuhogó rithmus a mozdony moraj —
Éltünk, szerelmünk e rithmusra hajt,
Gazdagság, dicsőség mind gőzre megy
Küzd az ideál! . . . győz az egyszeregy
Az ideál! . . . Ti sphinxek odafenn,
Kik erkélyt tartva szünes szüntelen
Relytélyes szűzi arczczal nézitek
Ez örök-éber, nyüzsgő, tömeget,
O fejtsétek meg a rejtélyt nekem:
E mohó sietés hová viszen?
Mely ösvényébe annyi kint sodor:
Előbbre tör-e, e rohanó kor,
Mint ama régi, mely kimérve járt,
S nem döntött, de teremtett ideált?
Hamarább nyomba érünk-e vajon,
Mert kergetünk vágány — és villanyon,
Levegőégben, tengerár alatt —
Inaszakadtig — s mig a sziv szakad —
Czél s ideál: boldogság tégedet?

Igen, mert a boldogságért s a haladás lobogója alatt történik e lázas sietség, e vad, kegyetlen hajsza, az az öntudatlan, dőre küzdelem. Vadnak és kegyetlennek mondom, mert a küzdelemben nem ember-ember mellett, hanem ember-ember

ellen küzd; öntudatlannak és dörének nevezem, mert nem céltudatos, nem őszinte, hanem lavirozó ide-oda kapkodás. Nincs valamely nagy, nemes érzelem, melynek tüze kiégesse azt ami nemtelen; nincs valamely megszentelt szenvedély, mely magával vigyen a nagy célok felé; nincs egy kimagasló, összefoglaló gondolat, mely uralja az apró, szeparalt kérdéseket, s szolgálatára kényszeritse az egyeseket és a társadalmat

Pedig az igyekezet megvan az alkaltó munkára a vágy él szivünkben, hogy a kötelességet teljesitsük, lelkünk ég a szomjuságtól, hogy a dicsőség szárnyain magasra emelkedjünk. De igyekezetünk elvész a zajos élet tömkelegében; vágyaink panaszban és sóhajtásban halnak el s lelkünk szárnyai leperzselődnek a mindennapi élet tüzében. Oly ritkán van egy-egy igazi ünnepnapunk, amikor szivünk megfürdik a tiszta és szent érzelmek gyönyörében s lelkünk átszellemülve száll fel az örök eszmék és nagy igazságok szent magaslatára. Pedig mennyi ünnepünk van! Vallásos és egyházi, nemzeti és hazafias, egyleti és társulati ünnepségek! Csaknem minden napra jut egy. És mennyi a pap, a papnő akik szitogatják az oltárok tüzeit, az emberek szivének, lelkének kialvó kohóját. De mégis hiányzik a tüz, hiányzik az a szent melegség, a mely lángra gyujtson, amely egy szent érzelemben összeolvasszon, a mely szivünkbe valódi ünnepi hangulatot leheljen. Kiesett valami a társadalom szive közepéből, kihullott valami az emberek lelkéből! Ezt kell megkeresni, ezt kell megtalálni, mert e nélkül nincs élet, csupán halál; nincs magasabb föllendülés csupán porban csúszás!

Lázas gyorsasággal sietünk új organizációk alapitására, új társadalmi szervek megteremtésére; vállalkozunk arra, hogy régi intézményeinket új, modern alapokra helyezzük, azoknak kereteit a civilizáció töltelékeivel kitöltjük s ezek müködését népünk összes rétegeire kiterjesztjük. Megalakulnak az ezernyi-ezer száma nélküli egyletek, társulatok: vallás-erkölcsi, társadalmi, humánitárius intézmények Felölelik az összes vallásos nemzeti, szocziális és kulturális kérdéseket, milyenek: a hitélet, a belmisszió, a kivándorlók lelki gondozása, az egyházi kultusz, a nőkérdés. a leánykereskedés, a gyermek nevelés, a munkás és sztrájkkérdés, a lakásviszonyok rendezése, az alkoholizmus, az elemi és népiskolai oktatás, gazdasági, fogyasztási hitelszövetkezés: szóval mindazt ami ma a modern társadalmat mozgatja s a mitől javulást várnak. S mi az eredmény? A legtöbbször szóáradat, egy rakás frázis óriási tömege a népboldogitó szónoklatoknak és egyéb semmi. Mert ezek nem tudnak hozzá férni épen azok szivéhez akikhez kellene, mert egyfelől nincs meg bennük az őszinteség, nincs igazságszeretet, s mert másfelől ép ezért, a társadalom nem tud fölmelegedni, s irán-

tük bizalmatlansággal, hogy ne mondjam nem egyszer gyülölséggel viseltetik. S miért ne mikor a legtöbbnek saját kebelében nincs meg a béke, az egyetértés, az egy célra törekvés, egymással pedig az önzés és féltékenység miatt örökös harcban és gyülölségben állanak, mint az apai örökségen osztozkodó gonosz testvérek

S mit tapasztalunk? Azt, hogy az egyletek nem tudnak beolvadni a társadalom lelkébe, hogy küzdenek a fagyos közönnyel, a rideg visszaalakitással. Más világot él az egyik, és mást él a másik. Nincs egy összeolvasztó eszme, egy összeforrasztó kapocs A szó nemesebb értelmében nincs hatásuk a társadalomra. Látjuk, hogy emberek, a modern világban a sok erkölcsnemesitő, tudományos és humánitárius intézet közepette sem jobbak, tudósabbak és erkölcsösebbek, mint voltak valaha. A bölcs mellett ma is ott van sötét tudatlanságban az együgyü tömeg; a vallásos hivők mellett és között a hitetlen, istentagadó; a felvilágosodás mellett a babona, a vakhit; az erény hősök mellett az erkölcstelenség elriasztó példányképei; az emberszeretet prédikátorai mellett a zsebmetszők, orvgyilkosok, a humanisták mellett az önzés lovagjai, a népboldogitók mellett a világcsalók, a kolossalis szélhámosok, a hazaszeretet apostolai mellett a nemzetközi hazátlanok. És látjuk, hogy nincs valamely nemesebb felbuzdulás, valamely fölemelő megnyilatkozás sem az egyházban. sem a hazában. Látjuk korunk sok gyarlóságait — mondhatnám — bűneit: a vallás iránti közönyösséget, a magasabb eszmékkel való nem törődést, az erkölcsi kapcsok szétszakadását s ezekből származó következményeket, melyek itt és ott szedik áldozataikat.

Ha fellángolunk is egy egy pillanatra: hevünk szalmatüz, mely gyorsan ellobog. Im, mily nagy volt a lelkesedésünk, mikor a tulipán mozgalom lángra gyült szivünkben s ma — nehány hónap múlva — a lángoló tüzből halvány mécsvilág lett.

Most hoztuk haza — ép ma egy hete — a mi 200 éves bujdosóink II. Rákóczy Ferencz vezérlő fejedelem és nagy bujdosó társai „szent hamvait.“ Külső pompával, disszel, ünnepi gyásszal méltóan fogadtuk. De vajon belül olyan e ennek a maí nemzetnek a szelleme, mely méltó Rákóczihoz? Értékesebb lett a magyar föld, mert benne nyugosznak a bujdosó hősök hamvai. De gazdagodott-e, nyert-e értékben a nemzet érzése, politikai erkölcse, hazafisága? A gyászünnepségek sorozata nemcsak fényes, de könnyekig megható volt. De a mint leszedtük a nemzeti drapériákat, maradt-é hátra valami visszfénye ennek a nemzeti szinnek a szivekben? A nemzeti érzés lélekemelő volt, de vajon nem tértünk-e vissza az ünnepből már is a szürke

hétköznapba? vagy a zugó harangokkal együtt nem némúlt-e el a gyászból kitakadt nemzeti fölbuzdulús, a lelkesedés, a tettrevágyás?

A szabadságnak, az alkotmánynak s a nemzeti eszmének hőseit, áldozatait hoztuk haza. Ezek részüket, vagyonukat áldozták ezekért a fogalmakért Szenvedtek éhséget, hideget, üldöztetést, a számüzetésnek minden kinjait. A kik hazahozzák, s a ravatalokat körül állták, azok pedig amaz eszméknek áldását élvezik, hivatalait betöltik, dicsőségében sütkéreznek. Vajha belesugárzott volna a lelkükbe a koporsókból kiáradó áldozatkészség, elszántság és önzetlenség is! Vajha csontjaikkal együtt ez országba költözött volna e hazafias érzésük is!

Eddig elmondott gondolataimból mindenki kivehette, hogy mi az a mi — az én csekély felfogásom szerint — hiányzik a mai társadalomból s hiányzik az egyletekből is. Az igazi lelkesedés és az őszinte érzés. A lelket és az érzést pedig az Isten adja azoknak, akik Tőle kérik és belejárnak. A mai emberiség nem jár Vele. Pedig mily szépen mondja a szent iró: „*Csak Téged birjalak oh Uram, nem tusakodom az ég és föld után!*“ A biblia lecsuszott a szalon asztalról — a modern kőnyvek miatt; nincs ott a mestergerendán, mert a melyet a nagy apák vettek elkallódott s a mivel újat lehetne venni — a pénz egyébre kel el S a bibliával együtt aztán eltünt az igaz, mély őszinte vallásos érzés, s az ebből származó erő és bátorság, mely szembe száll minden ellenséggel s győzedelmeskedik minden akadály fölött. Nincsenek szilárd, törhetetlen jellemek, kiknek fő jellemvonásuk a bátorság és a felelősség tudás. „Meglankadott a szeretet az emberek fiai közt!“ Ezek azok a hiányok — nagy vonásokban — melyeket sürgősen pótolnunk kell, hogy a társadalmat újjá teremtsük s az embert jobbá tegyük.

Ebben van az egyleteknek s főleg a vallás erkölcsi társulatoknak nagy, társadalmi feladata. Mert szerintem a felekezeti érdek ápolása eltörpülő. másodrendü kérdés az életelv, a vezéreszme; a nagy igazságok, az általános világboldogitó eszmék propagálása, a lelkekbe ültetése mellett.

Ma az egyletek gomba módra születnek, mintha ezekben volna a világmegváltás eszméje. De ezek apró, törpe kérdésekkel foglalkoznak s ép ezért nagyobb körre nem terjed hatásuk, legfönebb arra a nehány lélekre, kiket az alakuláskor tagokul megfogni sikerült

Nekünk unitáriusoknak legalább az egyház keretében nincs más egyletünk, csak első nagy püspökünk fényes nevéről nevezett Dávid F. egyletünk, melynek lobogója alá ma is összesereglettünk. Nincs is többre szükségünk! Fájdalom olyan ke-

vesen vagyunk, hogy ebben az egyben is mindnyájan kényelmesen elférünk. De ennek aztán tartozunk azzal, hogy mindnyájan tagjai legyünk. Nők és férfiak, ifjak és öregek egyaránt. Ennek az egyletnek neve, élete össze van forrva egyházunkkal. Ennek dicsősége, munkásságának eredménye az egyházé is. Vigyük be ebbe lelkesedésünket, szivünket, lelkünket. Ennek a lobogója alatt vigyük ki gondolatainkat eszméinket a társaságba, az emberek lelkébe Vigyük be a családba és az iskolába, hogy ennek hatása alatt legyen tiszta az erkölcs, törhetetlen a hit, erős és önzetlen a szeretet: szóval legyen jobb és tökéletesebb az ember. Magunk is igyekszünk jobbak lenni, oh vajha úgy lenne De legyünk mindenek fölött azon, hogy az utánunk következő nemzedék legyen szivben lélekben erősebb, jellemben szilárdabb. És ezt a vallásos nevelés adja meg. Mert mindenek között a legnagyobb jellemképző ereje a vallásnak van, — természetesen csak akkor, ha az igazán a szivhez tud férkőzni. Ha nem csupán *doctrina,* hanem, mint *élő szellem* érvényesül. Ha minden tételét, minden szavát az erős hitből feladó szeretet hatja át. Az *egoizmus* egyre nagyobb térfoglalásával szemben az *áltruizmus* szellemét kell terjesztenie, — abban az erős meggyőződésben, hogy összes társadalmi bajainknak csak egyetlen orvossága van: az önzetlen *szeretet* meghonosodása a szivekben, s „mindenféle emberalkotta életbölcselet és éthikai szabály homályos tömegéből, egyetlen igazságot kellene leszürni az emberiségnek: az emberszeretet. Ez az egyetlen hatalmas és magasztos igazság: a többi csak kicsinyes dogma.“ (Max M.) Ez legyen a mi egyletünk lobogójára a Dávid Ferencz fényes neve mellé fölirva. És mi ez alatt küzdjünk és harcoljunk híven, — bízva eszméink diadalában, mert:

»Az eszme fénye, zajtalan hatalma
Egész világra szor hajnalderüt.
Ágyuk dörgése, özvegyek siralma,
Vér, átok nem kiséri mindenütt.
Nem jelzi útját rablánc, rom, halott
Mint égi láng, csak melegit, ragyog.
A világot, mint láthatatlan Isten
Vezérli útján; — őt uralja minden!“

Kolozsvári orgonánk száz éve

Az unitáriusok a Dávid Ferencz idejében összes templomaikból kitették az orgonákat, mert Dávid Ferencz szerint az Antichrisztus (t. i. a pápa): „Az Istent külön külömbféle emberi jáiékokkal akartak tisztelni, tudniillik orgonákkal, csenge-

tőkkel, külömb külömbféle hajladozással, földreborulással, térdhajtásokkal, templomokkal, kápolnákkal, oltárokkal és mindenféle bálványozásokkal, kinek száma nincsen. Efféle hamis isteni káromlásokkal semmivé akarta tenni az igaz isteni tiszteletet és dicséretet, mely lélekben és igazságban vagyon." (Ján. ev. 4 22) Ez a fölfogás csak a XVIII-ik században változott meg. A kolozsvári anya-egyház ebben is előljárt s 1796-an midőn szépséges temploma készen volt, meghatározta, hogy orgonát is készittet. A határozat nehezen és lassan hajtatott végre, mert sokan nem helyeselték, hogy orgonát állitanak a templomba. Attól féltek, hogy ez csökkenteni fogja az éneklési kedvet, s a kántornak csak könyebbségét mozditja elő. Egyikök azt mondotta, hogy majd kitalálnak egy gépet a pap helyett ís s azután a gép fog prédikálni.*

Az orgona 1806-ban készült el s dec. 24-én kezdettek játszani rajta. A fölavatásra nem rendeztek valami nagy ünnepséget, de még sem ment egészen jeltelenül, mert Gyergyai László, az eklézsiának akkori érdemes nótáriusa egyházi éneket irt ez alkalomra:

Jertek minden keresztények
Isten dicséretére.
Jótétét szent Felségednek
Vegye kiki szivére.
E nagy urat áldjátok
Ki áldást hint reátok,
Gondot visel hiveire,
Vigyáz mint szeme fényire.

Nyolc versszakos ének, s egy berekesztő. Nincsen benne semmi különös célzás az ünnep, vagy öröm okára. Szombat napra, hihetőleg azért tették, hogy a karácsoni ünnep hangulatát ne rontsák.

Érdekes, hogy a templom éppen ebben az évben öltött magára új szint s a tornyának új tetőjét a napokban fogják bevégezni az egy igaz Isten tiszteletére. A száz év emléke lelkesitsen miden hívet hűségre. B. Gy.

Dávid Ferencz emlékezete.

A budapesti Dávid Ferencz-Egylet e hó 24-én tartotta őszi megnyitó felolvasó ülését, mely alkalommal *Dávid Ferencz* emlékét ünnepelte halálának évfordulója alkalmával az egyesület. A

* Eszerint az unitárius tanár száz évvel előre megjósolta az Edison találmányát, a telefont. Érdekes, hogy 1900-ban a kolozsvári kántor és énekkar dalát s az unitárius püspök beszédjét az unitárius egyház akkori kiküldöttje, e sorok irója, telefonban elvitte Ámerikába s ott egy hatalmas trombitára alkalmazva, megszólaltatta óriás hallgatóság előtt.

munkás dalárda által előadott karénekek után, melyek dr. Bókay János professzor, Krausz és Horváth egy-egy szerzeményét adták elő, mély megilletődést keltve, *Ürmössy Miklós* miniszteri tanácsos, egyesületi elnök üdvözölte magas röptü szavakban a vendégeket és a Kolozsvárról megérkezett felolvasót: *Kozma Ferencz* m. kir. tanfelügyelőt és akadémiai tagot, mint a szabadelvü unitárizmus egyik kiváló bajnokát. A mai áramlat — úgymond — a szabadság eszméjén alapuló nemes szocializmus eszméje; a Dávid F.-Egylet, mely mindig a szabadság és humanitás zászlaját tüzte ki utmutatóul, nem zárkózik el a mai küzdelem elől sem. Örömmel üdvözli a különböző felekezetekből álló vendégeket és reményli, hogy a szabadelvü unitárius templom és egylet lesz ezentul is az a gócpont, hol faj és valláskülömbség nélkül a *szabadság* szent gondolatában egyesülnek az emberek!

A nagy lelkesedéssel fogadott elnöki megnyitó után Kozma Ferencz tartott rendkivül érdekes és mély érzéssel telt előadást a tragikus végü reformátor: Dávid Ferencz életéről, működéséről és haláláról. A kereszténység — ugymond — *kétszer* lett megalapitva; először Jézus apostolai, másodszor a *reformáció* által. Csakhogy mig a reformáció kezdete inkább az egyházi külső visszaéléseket orvosolta, addig az unitárizmus magát a hittani részt reformálta. Nagy meggyőződéssel és lelkes hangon ismerteti azután az előadó, hogy a vallásszabadságot hirdető unitárius eszme és a dogmákból kiemelkedett *ember-Jézus* milyen nemesitő és felvilágositó hatással volt a reformáció korszakára! Ismerteti Dávid Ferenczet, mint a reformáció egyik legérdekesebb és legenergikusabb alakját, kiben magában nyilvánult az egész *reformáció küzdelem*, mert ezt a hosszú időt igénylő szellemi fejlődést ő egy *ember öltő* alatt végig produkálta, fokozatosan tisztultabb és tisztultabb eszméket hirdetve, mig végül a reformáció legtökéletesebb és lagszabadabb eszméjéért lett vértanu.

A nagy tetszésben részesült beszéd után, — mely minden szabadságért dobogó szivben mély megilletődést ébresztett — *Józan Miklós* esperes „Egyenlőség“ cimü nagyszabásu költeményét mondta el nagy hatással, mely méltó befejezése volt a nemesen democratikus ünnepélynek A gyönyörü költemény végszavai igy hangzanak:

Mi vagy te, szó? Mi vagy te?
Remegve várt végbúcsu napján,
A bujdosók vonagló ajkán
Dallamos panasz . . . Ájtatos lehellet
Az idvezitő szent keresztje mellett.
Kiáltó szó a pusztaságon.
Viszhang ezernyi Golgothákon . . .
A testet öltött isten-ige:
Sebet begyógyit, szomjuságot olt
Szavára rezzen, s újra él a holt.

Mi vagy te szó? Mi vagy te?
Itt lenn a bánya üregében,
Hol a halavány mécs világinál
Farkas-szemet néz élet és halál,
S a kincs miatt vész, elvesz éhen
Annyi derék . . . Mi vagy, mi vagy te, szó!
Fejszecsapás a rengetegben,
Viharzúgás a fellegekben.
Egy óriásnak álma . . . Vészthozó,
Riadó sirály örvény, szirt felett:
Megujhodás, mely mindent eltemet.

Testvér, vihar — csend,
Hűség — lázadás:
Az Úr könyvében
Kész a számadás.
És áll, vagy bukik bár a földi rög:
Az Isten képe raj'a szent — örök!

A magas szinvonalon álló felolvasó ülés után vacsorára gyültek össze az egylet tagjai, hol lelkesen éltették az est felolvasóját és szereplőit, valamint egyhangulag poharat emeltek a nagy betegségéből Isten kegyelméből felépült szabadelvü apostolunk: *Ferencz Jozsef* ő méltósága egészségére és áldásos életének minél hosszabb ideig való megtartásáért. P. K. F.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **A főtiszt. püspök úr** sulyos természetü betegsége hivei és tisztelői nagy örömére, egészen elmúlt. Az ősz főpásztor már intézi dolgait a szobájában, s jól érzi magát.

— **A tanitók helyzete** Magyarországon soha sem volt rózsás most sem az, habár az utóbbi időben eltűntek a régi szánandó állapotok. Sok kiváló emberünk van az országnak mindenik részében, a kik bármely tanitói karnak diszére válnának. Népoktatásunk szép eredménynyel fokozódik s az analfabéták, vagyis irni-olvasni nemtudók, száma apad, a mi a tanitói müködés eredménye. A sikerrel a tanitói munka jutalmazása nincsen arányban A tanitók igazán mostoha gyermekei voltak az államnak. A mostani nemzeti kormány oly jóakarattal karolta föl a tanitói kar érdekét, hogy rövid idő alatt érezni fogják hatását, mert — azt hisszük nemcsak az állam, hanem az egyházak is akarják a javitást. Éppen azért legyen szabad kérnünk azokat, a kikhez soraink eljutnak nehogy elveszitsék türelmüket, nehogy elfeledjék hogy a jog és az igazság a részükön van, ezek pedig méltóságteljes magatartást parancsolnak. Mi reméljük, hogy 1000 kor. maximum meg lesz, s talán ez lesz a minimum, mert ezt követeli nemzet alkotó munkájok természete.

— **Tanügy.** Az erdélyi részek közmüvelődési központja, Kolozsvár, jelentős események szinhelye volt a napokban. November 16-án a kolozs-

megyei általános ianitó-egyesület tartotta rendes közgyülését a vármegyeház kistermében Elnöki tartalmas megnyitó, titkári jelentés, felolvasások, gyakorlati tanitás és más tárgyak tették élénkké, változatossá a derék egyesület közgyülését, melyet közösebéd fejezett be. Következő napon, 17-én a nagy reményekre jogositó *Erdélyrészi tanitó egyesület szövetsége* tartotta első rendes közgyülését szép tárgysorral, de a napi kérdések körül való izzó hangulatban. Megejtette a tisztujitást, melynek eredménye: elnök Pallós Albert, ügyvezető-alelnök Elek Gyula, főtitkár Gerencsér István, pénztáros Tarcsafalvi Albert, könyv- és tanszertáros Kőszegi Gyula stb. Az igazgató-választmányra — mely a tisztviselőkön kivül 18 tagból áll — ruházta át egy Takarékpénztár részvénytársaság létesitését. Ennek tiszta jövedelme kulturálék előmozditására van szánva. A Szövetség keretében Tanitók Otthonát létesit, melynek céljaira a nemes szivü emberbarát és nyugalmazott zenetanár Boér Gergely hitrokonunk ezer korona alapitványt tett.

Az erdélyrészi tanitóság fontos nemzeti és müvelődési célok tudatában a legjobb utakon jár. Adja Isten, hogy érettségével — melyről bizonyságot tett — és kitartásával lépésről-lépésre sikereket mutathasson fel.

Köszöntjük a legkitartóbb munkásokat: a magyar tanitókat! —i—

— **Köszönetnyilvánitás.** A nagyajtai unitárius egyházközség kepeváltsági alapjára *Veress* György id. brassói egyházgondnok 100 koronát; *Ferenczy* Géza dr. országgyülési képviselő atyánkfia pedig templomi énekeskönyvek és szegénysorsu tanulók valláskönyveinek beszerzésére 50 koronát adományozott. E nemes szivü adakozóknak ez uton is hálát és köszönetet mond az egyházközség előljárósága. Nagyajtán, 1906. nov. hó 10-én. Veress György lelkész.

— **Uj táblabirák** A király László Domokos székelyudvarhelyi és Kontz Gyula dévai törvszéki birákuak az itélőtáblai birói cimet és jelleget adományozta. Örömmel üdvözöljük a kedves hitrokonokat!

— **Péterfy Tamás** a jó kedvü és mulattató székely iró most uj kötetet ad ki. Cime: Góbé a gazdaságban. Ára 2 korona. (Budapest IX. Köztelek.)

— **Stojovits Iván** Laotsze kinai bölcs, Tao—Te—King cimü müve ismertetését kifogja adni 2 koronáért. Előfizetés 2 korona (Budapest I. Krisztina-tér 2.)

— **Uj korszak a méhészet terén.** Dömötör László méhész (Szegszárd) méhészete uj rendszerét könyvben fogja kiadni melynek ára 5 korona lesz.

— **Nyilvános köszönet.** Ifj. Boros József és neje Budai Borbála egy száz korona értékü urasztali diszes ezüst poharat ajándékoztak. Az adakozásnak nem első nyilvánulása ez nálok, segélye az Isten, hogy ne is legyen utolsó, mert *a jókedvü adakozót szereti az Isten* Egyházközségünk iránti szeretetöknek, vallásos buzgóságuknak ily szép megnyilvánulását, egyházközségem nevében, hálásan megköszönöm. Ürmös, 1906. évi október hó 15-én. Osváth Gábor lelkész.

— **A martonosi** unitárius egyházközség a templom szenteléssel kapcsolatban szépen sikerült mulatságot rendezett, melynek tiszta jövedelme 276 korona. A mu-

latságon felülfizettek a következők: Ferencz József unitárius püspök és neje Gyergyai Anna 40 kor Pákei Lajos és neje Fangh Antonia 50 kor. Dr Gálffy Endre 30 kor. Simon Balázs, Gálffy János (Nagy-Enyed) 20—20 kor. Sándor Mózesné, Jánosi Gyuláné, Gálffy Kálmán, Rafiaj Domokos, özv. Antos Józsefné, Péterfi Lajosné (Pancsova), Katona Ferenc 10—10 kor. Gombos Sámuel 5 kor. Lőrinczi István 2 kor. 20 fillér. Vári Albert, Geréb Zsigmond, Miklós György, Nagy Ferencz, Geréb Mihály 2—2 kor. Valter Ferencz 2 kor Deák Miklósné, Pap Mózes, Nagy János, Szentannai Sámuel 1—1 kor Balàss János Patakfalví Izsák 50 50 fill. Marossy Mátyás 40 fillér. Fodadják a nemes szivü adakozók az egyházközség hálásköszönetet. Katona Ferencz unitárius lelkész.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A karácsonyi ünnepek még a legszegényebb embernek is hoznak valami csekély örömet a jó emberek szivességéből. A jó szív olyan mint a termő föld: csak bele kell hinteni a magvat s ki kél belőle és terem bőven, gazdagon. A mi szegényeink ajtónk előtt állnak és várják az adományt. Első helyen is az árva torockói leányra gondoljunk, a ki még midíg rá van utalva a jó szivekre, mert nincsen lakása, nincsen ruházatja, sem könyve. A Dávid Ferencz-Egylet választmánya magára vállalta, hogy ez idén is megsegíti, mert arra számit, hogy perselyébe befoly annyi adomány, a melyből ezt fedezni lehessen. A közelgő ünnepeken emlékezzünk meg a szegényekről s a D. F. E. perselyében küldjünk be egy pár fillért.

Ünnepi ajándékokról nem mindig könnyü gondoskodni. Olvasóinknak szives figyelmébe ajánljuk, hogy a könyv a legolcsóbb, legtartósabb és leghasznosabb ajándék.

A vándor könyvtárt alakitsuk meg mindenik községben. Ez a Dávid Ferencz-Egylet célja. Az eredeti terven azt a módositást kivánjuk tenni, hogy az ajándékozott könyvek maradjanak egy községben s a szomszédok kölcsönözzék ki egymásnak. A választmány gyüjteményében szép és értékes könyvek vannak. Ezeket kiküldjük a fiók-egyleteknek a meg jelölt helyre kiosztás véget E helyen fölhívjuk a lelkész és tanitó urakat sziveskedjenek jelentkezni a *fiók-egyleti elnöknél*, a kit arra kérünk, hogy a jelentkezésekről január 15-ig értesitse , mert akkor a jelentkezőknek kiosztjuk a készletünket, még ha csak egy f. egylet jelentkezik is. Az elnök urak irják meg a titkárnak, kik jelentkeztek? Van-e már könyvtáruk? Milyen cimen? Van-e *olvasó helyiségük?* Egy héten hányszor és mely órában van nyitva?

A vándor könyvtár érdekében azzal a szives kéréssel terheljük *összes olvasóinkat* tegyék félre kiolvasott jó könyveiket, főleg *tfjusági, szépirodalmi és képes lapjaikat* s egy levelező-lapon értesitsék választmányunkat (Ferencz Józsefné alelnök, dr. Boros György, Fangh Erzsébet titkárok bármelyike szivesen fogadja) az ajándékokul szánt könyv, irat cimérőI s mi azonnal tudatjuk hova küldjék. Az is szép és helyes dolog lesz, ha az ajándékozók kiválasztják a kőzséget s egyenesen elküldik a lelkész vagy tanitó urnak, a kik azután bejelentik a választmánynak. Ez lesz a vándor könyvtár legegyszerübb és leghasznosabb megoldása.

Az udvarhelyköri Dávid Ferenc-Egylet f november hó 15-én H.-Szt-Pálon tartotta meg évi rendes őszi közgyülését a tagok s más érdeklődők szép számu jelenlétében. A harangok hivó szavaira templomba vonult a közönség s az iskolások elénekelvén az L. zsoltár 1 versszakát, a szószéken megjelent *Ürmösi* Károly jánosfalvi lelkész, hogy imádkozzék szivből, sziveket Istenhez emelőleg. Az utó fohászt követő ének után *Sándor* Gergely dersi lelkész mondott emelkedett hangu elnöki megnyitót, melyben érintette a társadalmi, egyházi eseményeket. Karácsonyfalvi *Barabás* Irma és dersi *Sándor* Erzsi kisasszonyok igen sikerült szavalatai gyönyörködtették a közönséget. Előbbi Józan Miklós: »Gondolatok a börtönben« (Dávid Ferencz emlékére), utóbbi Ilyés Bálint: »Zrinyi Ilona« költeményeit adták elő. Közben *Demeter* Dénes karácsonyfalvi lelkész tartott nem annyira felolvasást mint a hazafiui hévtől és vallási szeretettől áthatott emlékbeszédet, mely a hallgatóság tapsát vonta maga után. »Emlékezzünk!« cimen. *Sándor* Gergely elnöki bezárójában a köszönetek tolmácsolása mellett hazánk és szent vallásunk iránti kötelességeink teljesitésére hivott fel és kötelezett el. »Áldott az Ur a mi Istennünk« éneket az egész közönség énekelte nagy buzgósággal Megemliteni tartozom még az egyl. dalkör szereplését néhány énekével, melylyel a közöket töltötte be. Egy félórai szünet után a közgyülés adminisztrativ részére tértünk át az iskolai teremben, hol az oklándi junius 14-iki közgyülés jegyzőkönyvét olvasta fel *Péter* Sándor titkár. A kinyomatott füzetek 20 filléren árusitatnak, szerzők 10—10 drb. tiszteleti példányt kapnak Egyed Ferenczné alelnök 15 korona ajándékából pecsétnyomó készitetik, a vásárolt könyvek könyvtárba be helyeztetnek. Kimondatott határozatban, hogy ingyen kiosztás céljára a gyülést elfogadó egyh. község hiv és a közönség részére egy népszerü kis emléklapot fog kiadni az egylet.

Jövő gyülés helyéül Muzsna ne veztetett meg.

A hivatalos közgyülés bezárása után következett a közebéd, melynél pohárköszöntőket mondottak: Sándor Gergely, Kisgyörgy Sándor, Péter Sándor, Pál Ferencz, Ajtay János, Demeter Dénes Benczédi Mózes stb. Megemlékezés történt a központi, köri vezetőségekről, a közremüködőkről, a helyb lelkész és nejéről, mint házi gazdákról stb.

Alkonyatban pedig ki-ki készülődött hazafelé, hogy a félbe hagyott otthoni munkáját ismét folytathassa Isten segedelmével

Nagy-Homoródmenti.

A D. F. E. háromszéki fiókja S-Köröspatakon gyülést tartott nov. 12. Először istentisztelet volt a templomban. A gyülekezet éneke után imát és Máté ev. V. r. 48. v. alapján egyházi beszédet mondott Göncz Mihály laborfalvi lelkész, ki rövid, de szépen kidolgozott beszédében Dávid Ferenc példájának követésére buzditotta hallgatóit. A községháza nagytermében megnyitó beszédet Szent-Iványi Miklós egyl. elnök mondott lelkesedéssel és melegséggel Most Végh Mátyásnak, a korán elhalt székely költőnek

»Alszegi Ilona« c. népballadáját szavalta el Végh Benjámin árkosi lelkész szépen és érzéssel. Dr. Darócy Aladárné árkosi tanitónő igen kedves és szellemes felolvasást tartott egy a XX. század végén történt, illetve történendő képviselőválasztásról, mikor már a nők is választók és választhatók. A felolvasás tanulsága, hogy a nőnem munkakörének mezeje a családi élet. Szives elismeréssel adózunk e helyen is a kedves felolvasónak. Salamon Irén és Fejér Irén kisasszonyok »Egyedül hallgatom tenger mormolását« kezdetü zenésitett verset énekelték müvészesen, valóban nagy hatással. Méltó volt az énekhez. Cserey Irén k. a. Inczédy Lászlónak »Növér« c költeményét szavalta könnyekig meghatóan Dr. Nagy György orsz. képviselő gátolva lévén a személyes megjelenésben, helyette a »Szeretet«-ről irott értekezését Nagy József joghallgató olvasta fel. Dr. Nagy György üdvözletét küldötte az ünneplő közönségnek s jóindulatu szolgálatát ajánlotta fel továbbra is. Felolvasása arra vall, hogy ő nemcsak a politikával szokott foglalkozni. Lelki táplálékot bőven osztogatott. Még Téglás József állatorvostanhallgató szavalt s ezután Szent Iványi elnök az ünnepséget hatásos beszéddel zárta be.

A felsőfehér körben a »Dávid Ferencz f. egylet« nov. 15-én Ürmösön tartotta meg őszi gyülését Ez a nap volt az egylet nevét viselő nagy reformátor vértanu halálának 327-ik évfordulója. A gyülés első része a templomban folyt le szép számu közönség előtt a következő sorrendben:

Az iskolás gyermekek Nagy Árpád ürmösi énekvezér orgona kisérete mellett áhitattal énekelték: »Oh jőj az Urnak házába« kezdetü szép előénekünket, mely után a gyülekezettel együtt: »Áldott az Ur, a mi Istenünk« cimü alkalmi éneklés gyönyörködtette a szíveket. A buzgóságot emelte Kiss Aladár lendületes, szivhez és lélekhez egyszerre szóló alkalmi imája, melyet Ütő Béla könyörgött el imádkozó érzelemmel. Osváth Gábor esperes-elnök megnyitójában lelkes kegyelettel emlékezett meg II. Rákóczy Ferencz dicső szabadsághősünkről és hűséges bujdusó vitéz társairól, a kik önzetlenül, egész az önfeláldozásig küzdöttek Magyarország polgári szabadságáért, Istenért és hazáért. Majd Dávid Ferenczet mutatta be, mint a hit és lelkiismereiti szabadság hősét, a ki Jézust az összes reformátorok között leginkább megközelitette a hit szabadság ujját megnyitotta ezen kijelentésében: »A hit Istennek ajándéka« »Mindenki azt a hitet kövesse, a mely neki inkább tetszik.« »Nem tanácsos az embernek lelkiismerete ellen cselekedni.« Ezután a vegyes dalkör Péterffy Gyula karnagy vezetésével Kölcsey »Hymnusz«-át négy szólamra meghatóan imádkozta el. Czirmay Zsuzsika k. a. Murányi F. Sándor »*Dévavára*« c. alkalmi ódáját szavalta értelmesen és hatásos érzéssel. Varga Dénes lelkész: «Jézus és Dávid Ferencz istenegység hite« c dolgozatát olvasta fel. Bizonyitásait a Jézus nyilatkozataiból D. F. életéből a természettudományból és a józanésztől vette. Felolvasása végén buzdit Dávid Ferencz összes müveinek kiadá-

sára és szobrának 1910-re való fölállítására, a mikor 400 éves fordulója lesz születésének A dalkör »Mennyben lakó én Istenem« eléneklése után László Gyula kőhalmi tanitó »Rákóczi sirja« c. költeményt szavalt el kiváló sikerrel. Végre a dalkör »Hazádnak rendületlenül« c. hazafias éneke, az elnöki bezáróbeszéd és a gyülekezeti ének méltó befejézése volt a szépen sikerült kegyeletes ünnepélynek, mely után az esperes-elnök vendégszerető házánál gyülésre és később gazdagon megteritett asztala mellé jelentek meg az egyleti tagok és vendégek. A gyülés Kiss Aladár inditványára egyhangulag elfogadta a felolvasásban emlitett buzditó felhivást a D. F. müveinek kiadása és szobrának fölállitása kérdésében.*)

A szülők öröme. Értesitjük olvasóinkat, hogy az Unitárius Közöny és a Nők Világa jövő évi összes számait 60 krért, 1 kor. 20 fillérért megküldjük *tanulóknak*, szolgálatban és katonaságban levőknek.

Katonáknak egy cimre ingyen megküldjük az Unitárius Közlönyt, ha a lelkész urak megirják *kinek cimezzük* és ha gondoskodnak, hogy az illető a többi legényeknek kiossza.

4 koronával 12 embert láthatunk el téli olvasmánnyal. Az Unitárius Közlöny terjedelmes téli számai ennyibe fognak kerülni.

*) Minthogy a D. F. E. közgyülésén ugyanilyen határozat hozatott ezt csatlakozasnak tekintjük, s örvendünk, hogy e f. e. máris megnyilatkozott ugyanabban az irányban. Szerk.

Az egylet pénztárába f. é. szept. 24-től nov. 20-ig rendes tagsági dijat fizettek: Dr. Balogh György Torda 906—907-re, Felföldi Béláné Marosludas 900—904-re, Kleinhempel Sámuelné Torda 902—907-re, Boros György Ladamos 902—906-ra, Czegezi Árpád Kolozsvár 905—906-ra, Sincky Julia 902—906-ra, Varga István, Végh Mihály 906-ra, Gyulay Lajos Köpec 904—905-re, Buzogány József Lupény 905—906-ra, Nagy Elemér Szentkereszt, Péter János Hegyesfalva, Pap Gyula Tarcsafalva 906-ra, Szentiványi István Ladamos 906—907-re, Isztai Gábor Kakasszék 905—906-ra, Mózes András Temesvár 906—907-re, Kovács Dénes Zilah 903-ra.

Előfizetői dijat fizettek: K. Nagy Miklós Szilágyrécse 906-ra, Benedek Sándor Brassó 905-re, Lipthay Arthurné Budapest, Péterfi Lajos Pancsova 906-ra, Bedő Dénes Nagyenyed 905—906-ra, dr. Hankó Domokos Szászrégen 904—905-re, Özv. Sárdi Imréné Kövend 906-ra, Kedey Apollonia Budapest 907-re.

A kereszturköri f. e. pénztárába fizettek: Kovács Sándorné Zilah 906-ra, Sándor Jánosné, Sándor János, Gombos Sámuelné Székelykeresztur 905—906-ra, Pálfi Mihály Gagy 897—906-ra

Az aranyos-tordaköri f. e. pénztárába fizettek; Lőrincy Dénes 902—906-ra, Székely József 900—902-re, dr. Pálfi Gyula 906-ra, Fodor Domokos 905—906-ra, Lőrincy Sándor 904-re, Veress Sándor Gyéresszentkirály 901—907-re, Horváthy Józsefné Torda, Tóthné Zsigmond Gizella 906-ra, Bardocz László 905—906-ra, Sófalvi Sándor 904—906-ra, Borbély Máténé 906—907-re, Gelei Gyula 900—902-re, Pilner Gyula, Törös János 906-ra.

Az udvarhelyköri f. e pénztárába fizettek: Egyed Miklós Lugos 904—905-re, Székely Zsigmondné Vargyas 906-ra.

40 korona alapitói dijat fizetett Kovács Józsefné Hódmezővásárhely.

Kolozsvár, 1906 nov. 20-án, Gálfi Lőrinc pénztárnok.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DAVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI:

DR. BOROS GYÖRGY.

XIX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVART.
NYOMATOTT GÁMÁN JANOS ÖRÖKÖSENEL.
1906

TARTALOM.

I. Költemények.

Oldal

Bizzatok, bizzatok. Murányi Sándor 5
Ki mint vet, ugy arat. Tarcsafalvi Albert 19
Arany szabályok. Tarcsafalvi Albert 35
Jézus. Tarcsafalvi Albert 73
Boros Ella kisasszonynak. Murányi Sándor 88
Emlékezés Bocskairól. Tarcsafalvi Albert 86
Gyermekeimhez. Rédiger Géza 88
A csergő óra. Rédiger Ödön 89
A serkentő óra. Aranyosrákosi Székely S. 90
Kórházban. Rédiger Géza 91
Rédiger emlékezete. P. Szentmártoni B. 92
Isten áld meg a magyart. Murányi F. S. 123
Mondják . . . Székely György 131
Sirató. Tarcsafalvi Albert 136
Deák Ferencz. Péterfi Sándor 139
Extásis. Szabó Károly 146
A bujdosókról. Székely Sándor 175

II. Vallásos és erkölcsi tárgyu közlemények.

Uj év, uj munka. Szerkesztőség 1
Egyházunkhoz való törhetlen hüség. P. Kozma Flóra 5
A kitagadott. Deák Miklós 9
Apró történetek. Tarcsafalvi Albert 12
Imádkozzál és golgozzál. Mózes Mihály 25
A gazdag ur és a szegény mesterember 37
Apró történetek. Tercsafalvi Albert 55
Ima. Dombi János, Fazakas Lajos 70 187
Az iszákosságról. Dr. Pázsint 79
Ima a Bocskai emlékünnepen 1906. máj. 20. Dr. Boros Gy. . 85
Áldott égi Atya 102
Szózat a vasárnapi iskola érdekében. Dr. Boros György . . . 103
Bezáró beszéd. Dr. Boros Gyögy 104
Nehány szó a lelkiismeretről. Rudolf Lajos 105
Kik tanitsák a vallást az elemi is.-ban. Pálfi Ákos 107

Oldal
A könyv. Dr. Péterfi Tibor 113, 119
A világ legbecsesebb evangeliuma. Angolból: Fazakas L. . . 117
Kik tanitsák a vallást az elemi iskolában. Ibolyka 130
Több missiói szellemet. 135
12 legnevezetesebb esemény az unitárius egyházban. Varga Dénes. 137
Unitárius jellemvonások. 143
A templom titka. Orbók Ferencz 147
A szerkesztő asztaláról. 154, 169
Imádság. Dr. Boros György 155
Nyári vasárnapi tanitások. Ürmösi József 163
Ima október 6-ára Taar Géza 172
Felköszöntő a Kossuth-serleggel Dr. Boros György 178
Felolvasás a D. F. E. közgyülésén. Lőrinczi Dénes 203

III. Életrajzok és történelmiek.

Székely András alsójárai unitárius lelkész. Biró Lajos 14
Vécsei Sámuel. B. Gy. 30
Ürmössy Miklós. (Arcképpel) 67
Rédiger Géza emlékezete. 88
Murányi Sándor költeményei. (Arcképpel) 122
Elnökünk gyásza. 126
Bucsu szó. Péter Ödön 127
Gálfalvi István örömünnepe. Jelen volt Antal 143
Mikó Imre. (Arcképpel) Boros Gy. 159
Ferencz József püspök ur visszavonulása a tanári munkakörtől . 162
Rákóczi. Szentmártoni K. 172
Kolozsvári orgonánk száz éve B. Gy. 208
Dávid Ferencz emlékezete. P. K. F. 209

IV. Az ifjuság köréből.

Elnöki megnyitó. Borbély I. Vegyesek. 176, 203

V. Vegyes tartalmu közlemények.

A Dávid Ferencz-egyletből. Kronikás. 13
Egyik egyházközség életéből. Fazakas Lajos 38
Geöcze Sarolta az unitárius templomban. P. K. F. 34
Egy vándorló székely levele fiának. Székely Ferencz 46
Épitsünk Székelyudvarhelyen templomot. Vári Albert 47
A zsidóság eszméi és tanai az unitárizmus szempontjából Perczelné K. Flóra 51

Oldal

Kolozsvári levél. Beddi Pál 57
A vallás Tompa költészetében. P. K. F. 59
Számadás. —i— 61
Némely szokásainkról. Adorján Domokos 75
A californiai földrengés. 94
Épitsünk Marosvásárhelyt templomot. 108
A pap, mint képviselő. B. p. 111
Ádámosi templom és müemlékeink. K. L. 142
Udvarhelyi egyházkörből. s—r— . . . . . .
Elnöki meghivó. Br. Petrichevich H. Kálmán 153
Martonosi templomszentelés. Nagy János 157
Népies Dávid Ferencz felolvasó-estélyek 180
Jótékonyság és buzgóság. c. 47, 130
Irodalom. 60, 149, 181
Egyleti élet és munkásság. 17, 33, 50, 64, 99, 116, 134, 161, 167, 186
Külföld. 29, 40, 41
A Dávid Ferencz-Egylet XXII-ik közgyülése 194
Budapesti Dávid Ferencz-Egylet köréből 27, 92
Egyházi és isk. mozgalmak. 16, 31, 48, 62, 81, 97, 113, 131, 160, 165, 182
Szerkesztői üzenetek mindenik füzet végén. . . . . .

V. kötet. Kolozsvár, 1906. 1. sz.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSAK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Ima.

Miatyánk! gyermekei bizalommal szent hitünk erejével emelkedünk hozzád: *Ki vagy a menyben.* Mi itt e földön élünk, küzdünk, hol megadod nekünk szükségünk kielégitését, hol felgyujtod lelkünk lángszerelmét, hol a napok ujabb meg ujabb örömet, lelki kincset hoznak, hol lelkünk gondolatával bejárjuk a multat s a jelennek becsét fel tudjuk fogni, hol jóságod sok áldását vesszük szent kezeidből a lelki és természeti élet mezején, hol neved dicséretére nyilnak meg ajkaink s szent érzelmeinkkel rebegjük: *Szenteltessék meg a teneved.*

Nevednek imádása összevonz minket a szent munkába, egygyé teszen az egyenlő akaratban, a békesség ápolásában, a szeretet, kegyesség gyakorlásában, ezekben országod lakozik közöttünk, s ha még nem volna itt, engedd hogy: *Jöjjön el a te országod.*

S ha eszméink nem jutnának diadalra, igaz munkánk hajótörést szenved, s az értelem tiszta fénylő világát emberi törekvések elhomályosítani akarnák, s börtön vagy máglya lenne osztályrészünk, mily boldogok vagyunk, ha keresztényi lélekkel valljuk: *Legyen meg a te akaratod, mint a menyben, ugy itt a földön is.*

S ha földi javak keresésére leszállunk a tengerek fenekére s emberi tudománynyal felemelkedünk a végtelen égürbe s ha a föld színén barázdákat szántunk, magvakat hintünk, s kezeink soknemü munkái közt véres verejtéket hullatunk, ha növeljük a boldogok örömeit, s töröljük a szenvedők könnyeit, ha keressük a mennyei javakat lelkünk igaz eledelét, s ha nem felejtkezünk el családunkról, vallásunkról, hazánkról, egyesekről és népekről, s ha a szép és nemes intézeteket pártoljuk s minden jó ügyért lelkesülünk, Te aki tudsz s látsz mindeneket: *Add meg a mi mindennapi kenyerünket.*

Végesek vagyunk, tudva is vétkezünk, bűnt bűnre halmozunk. Mily sokszor megsértünk téged, áthágjuk törvényeidet, melyek megtartásába földi bolgogságunkat és mennyei üdvös-

ségünket helyezted. Megfeledkezünk parancsolataidról, melyeket kiadtál hajdan a sinai hegyen. Megtagadjuk hitünket, eláruljuk embertársainkat, a bántalomért boszút állunk, irigység, harag, versengés gyakran elfoglalnak. Nemhogy imádkoznánk ellenségeinkért, hanem azokat átkozzuk. Hosszutürő és kegyelmes Atyánk hivj magadhoz s fogadj atyai kebledre és *bocsásd meg ami vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek.*

A testnek vágya s ezer kívánsága hálót sző lelkünkre s jobb érzületünkre. Fölkél a szenvedély sötét fellegével, hogy elrejtse s törbe ejtse ami fénylő, ami égi. Csábit a fény, a a pénznek szerelme, bálványt öntünk, melynek nincsen lelke. Elbolyongunk feledve az ösvényt, melyen járva hozzád jutnánk, oh jóságos fölény. Hatalom, gazdagság, érted küzdve futunk, ravasz utakon is hozzád ragaszkodunk, mit érsz óh földi kincs, melyben öröm úgy sincs. Eladjuk lelkünket, a becsület semmi, ártatlanság nem kell csak kéj és élvezet. Erős Isten mutasd meg oltalmadat és *ne vigy minket a kisértetbe, de szabadíts meg a gonosztól.*

Nem kérünk hatalmat, csak lelkesültséget az értelemnek világát, a szivnek tisztaságát. Nem kérünk dicsőséget, csak add gyülekezetünkre s minnyájunkra kik színed előtt megjelentünk lelki és testi áldásidat, hogy öröm és boldogság legyen osztályrészünk, *mert tied az ország, hatalom, dicsőség mindörökké. Ámen.*

Hszentmárton. **Dombi János.**

Szerelmünk őszén.

(Angolból.)

Nőm, ülj mellém, kéz a kézben,
Hogy láthassam arcodat;
Erőnk gyöngült; nem mint régen,
De szerelmünk nem lohadt:
Fényes lángja most is ég,
Nyájasan, mint egykor, rég! . . .

Sok éve, hogy együtt élünk,
S szivünk egén folt nincsen;
Búban gondban volt már részünk:
Megsegít a jó Isten!
Hisz ha bánat lesújta,
Vigaszt, erőt Ő nyujta!

Mért könnyezel nőm, édesem,
Az elválás fáj neked?

Mikor egyik majd csöndesen
A nyilt ajtón ellebeg;
S egyedül a kis házban
Sir a másik mély gyászban . . .

Tavasz és nyár elrepültek:
Fujdogál az ősz szele;
Arcunkra im ráncok ültek,
Mint a komoly ősz jele!
S lassan közelg már a tél;
Édes szivem oh ne félj!

Gondolj Isten nagyságára
És szerető szivére,
Eddig is ránk ő vigyáza;
S bár elválunk majd végre:
Őrködve fenn, s várva lenn
Higyjünk, bizzunk Istenben! . . .

Gyulay Tibor.

A nők szocziális feladatai.

Válasz Perczelné Kozma Flóra czikkére.

— Nyilt levél —

Kedves Flóra! Engedd meg, hogy beszéljen tovább a *vidéki nő*. Jobban mondva panaszkodjék. Mert fájdalom, ma részben éppen a városi jótékonykodó szocziális mozgalmak miatt, a vidék annyira szenved, hogy ajkaink csak panaszra nyilhatnak s mig egyrészt keresztényi emberszeretetünk méltányolni, helyeselni kénytelen minden ilyen nemes intenczióju mozgalmat, másrészt kétségbeesetten kérdjük, mi lesz, ha még tovább haladunk ez uton?

Ugy-e érthetetlen beszéd? Halld ezért bővebb magyarázatát előbbi soraimnak.

A gazdálkodónak életkérdés birtokának mivelése, mert — a mint multkori levelemben is kifejtettem — neki nincs *elseje*. Jövedelme a szerint kisebb vagy nagyobb, a mint kisebb vagy nagyobb a birtoka s a mint azt célszerübben tudja mivelni.

A földbirtok megmiveléséhez pedig mindenekelőtt munkaerő kell. Munkaerő a családban, vagy pénzzel fogadott, tehát idegen munkás.

Tárgyaljuk először a *munkaerőt a családban* s maradjunk egyelőre az alsó földmivelő néposztálynál.

Mi, a kik a nép között élünk, tudjuk, hogy a népnél a sok gyermek istenáldás. Alig cseperedik fel a kis gyermek, máris valami hasznát veszik a családban s mikor már a kapát, kaszát megbirja, kenyérkereső segitség.

Legalább az volt egészen az ujabb időig. Egészen addig az időig, mig meg nem nyílott előttük a nagy világ. Mig nem lett oly könnyű az ide-oda utazgatás, nem terjedt ugy el a könnyebben megélhetés híre.

Ez idő óta oly felfordult világot élünk, hogy ha igy megy tovább, kérdés, a legönzetlenebb népbarát és önző népboldogitó nem egyaránt óhajtja e majd a régi állapotokat, mikor még ki-ki megélt a maga portáján s csak a maga kapuja előtt sepert!? . . .

De ne szaladjunk.

Tehát a kisbirtokos családja segitségével megkereste mindennapiját. Bár sok baj, munka közt, éldegélt szép csendesen. Felesége jobb keze volt, ki igyekezett a vállára nehezedő női bajokat, gondokat kötelességtudással végezni. Mindenben hűséges osztályosa volt urának Font, szőtt, varrt, gazdasszonykodott abban a keretben, melyet vagyoni viszonyai megengedtek. Megtakaritott minden kis krajcárt. Erején fölül nem igyekezett élni, élvezni, ruházkodni s nagyon ügyelt, nehogy férje, gyermekei ezt tegyék Hasonló szellemben növelte gyermekeit, Isten és emberek előtti kedvességre törekedett. És ezt nem áldozatnak, hanem kötelessegének tudta.

Mily boldog volt az a férj, ki magáénak mondhatott egy olyan nőt, ki igy megállta helyét a gazdaságban, a tüzhely körül. Ki *feleség* volt rendeltetése értelmében!

Ez időben és az ilyen anyák hasonló szellemben nevelték leányaikat is s nagy ritkán adták oda szolgálni, akkor is lehetőleg olyan ismerős helyre, a hol hasonló munkakörben azt látta, hallotta, tapasztalta, tanulta, melyekre neki, mint jövendőbeli jó falusi gazdasszonynak és anyának majd szüksége lesz.

Ez időben, nem is olyan régen, a vidéki uri házak bőviben voltak a jobbnál jobb cselédeknek s vetélkedhettek, hogy kinél szolgált egy cseléd több évig s kinek a keze alul került ki kitünőbb felesége egy-egy fiatal földmives gazdának, nagy ritkán iparosnak.

Ez időben, nem is olyan régen, a városi uri házak szükiben voltak a cselédeknek.

De változtak a viszonyok. Akadt minden faluban egy-két bátrabb, kik elmerészkedtek menni messzibb vidékre, idegen emberek közé, nagy városba. Ezek látták, hogy könnyebben is

lehet élni, ruházkodni, mint oda haza, a hol mindenért oly keservesen meg kell dolgozni. Csábitottak ők és más agitátorok szóval, irással. Mind többen és többen mentek könnyebben élni. Mentek és mennek folyton folyvást. Addig mentek hogy ma legtöbb faluban alig van honn egy-két leány.

Itt kezdődik a *cselédkérdés*.

Hogyne engednének a csábitásnak, hogyne mennének! Mikor olyan könnyü a városban élni! Oly nagy bért adnak az urak aránylag kevés munkáért! Olyan olcsó a ruha a kereskedésekben s eleget is tart, mert nem kell annyi nehéz, durva munkát végezni, mint falun akár a háznál, akár a mezőn! Sokkal könynyebb a járdán szaladgálni czipőben, mint csizmában, tehát sutba vele! Aztán némelyik Nagysága nem is szereti, ha a cselédje falusiasan jár, muszáj uri gunyába öltözni!

Megtanulnak igy sok mindent, kitanulnak — nem is szólok most az erkölcsről — de nem szereznek, mert a mit keresnek, azt el is költik, ez bebizonyult tény

Pedig a legtöbb azért megy, az elbolonditott szülők is azért engedik, hogy szerezzenek. Mindegyik azt hiszi mikor elmegy, hogy ő lesz az a ki ellentáll a város ördöge ezer csábjának! Tényleg többet is kapnak, de többet, többnyire mindent elköltenek.

„Ők keresik, ők költsék! Joguk van nekik is minél, könnyebben és jobban élni. Ők is Isten teremtményei, testvéreink!“ Mondják a szociális feladataik magaslatán álló felebarátaink. És egyesületekbe tömörülnek és mindent elkövetnek, hogy az elnyomott, a szenvedő emberiség e részét is minél nagyobb támogatásban, segitésben részesitsék. Mindent tesznek, csak azt nem, mit tenniök kellene ha javukat akarják, a mit meg sem gondolnak és ez: hogy küldjék öket oda, a honnan jöttek, apjuk, anyjuk szárnya alá, küldjék vissza abba a világba, a hol születtek, abba a munkakörbe, melyben élniök, halniok kell.

Mert minden éremnek két oldala van.

Mig a falusi gazda nagy fiai katonáskodnak, esetleg szintén pénzkeresés céljából, a nagy világban probálnak szerencsét; mig leányai a városban szolgálnak idegen embereket és isteneket, az alatt otthon pang a gazdaság Az öregek magukra nem birják, munkást nem kapnak, mert a napszámos osztály szintén a városokban szeretne könnyebben boldogulni.

Itt van a vidék második nagy baja. Nincs *pénzért dolgozó munkaerő*, jobban mondva napszámos. Nemcsak megfogyott, nemsokára kivesz falun a munkásosztály. A mióta a munka könyvvel vasuti kedvezményben részesül, megy, özönlik a városokba. Megy azzal a reménnyel, hogy ott kevesebb munkára

több pénzt keres. Hiába figyelmezteti az ember a tömeg csábító ördögére, nem hallgat az az okos szóra, hanem megy a délibáb után s szaporitja a városon a proletárságot, a munkanélküliek s munkakerülők számát. Nyomorog legtöbb, de haza nem jön, mert ha a nagyhangu, bolonditó szociálizmusba csaló dott is, ott van még a jótékonykodó szociálizmus. Az lehetőleg nem engedi az elzüllést, segit ott, a hol és a mivel lehet, a ki esetleg nem részesül áldásaiban, az vár, hátha reá is kerül a sor. Akkor minden jól lesz. Addig pedig nyomorog, nélkülöz, de haza nem jön — dolgozni.

S ha haza jön, ugy sincs abban már köszönet. Nincs köszönet azért, mert alkalmazni akarja a városi szabályokat falun is. A gazdaságban pedig nem lehet 6 tól, 6-ig dolgozni, nem lehet a dolgokat halogatni Ott mindennek a maga idejében menni kell, különben kiszámithatatlan kár a következmény. Nincs köszönet még azért sem, mert a honmaradt kevés munkást is megmételyezik a magukkal hozott szociális tévtanokkal s fájdalom, termő talajra találnak mindenhol.

Hazajön utoljára a szolgáló leány is. Legjobb esetben csak cifra gunyával, falun értéktelen, célszerűtlen holmival, fehér kézzel. Dolgozna hej! De nincs erő. Dolgozna is, de nem ért hozzá. Mezei munka, otthoni falusi gazdasszonykodás! Mit nekik! Ők tudnak tortát sütni, szépen vasalni, szőnyeget porolni, udvariasan beszélni, bluzt, uri köntöst varratni, legtöbb még kendőzi is magát. Ilyen tudás birtokában aztán megnyomoritnak egy egy földmivest, kinek csakhamar uszik a földje és jó maga is . . . a zsidónál.

Istenem! Milyen sirva nevetni való is az, mit nemrég is tapasztaltam.

Egy barátnőmnél voltam, ki bár városban lakik, egy kis kertje van, hol egyebek közt hagymát is termelt.

Egy este bejön a szakácsnéja s rettenetes bántódott önérzettel mondja:

— Nagysága kérem! azt tetszett parancsolni, hogy a hagymát fonjam fel. De hogy? Mert én életemben ilyennel nem foglalkoztam. Nem emlékszem, hogy láttam volna is, mert mikor hazulról eljöttem, még efféléket nem bíztak rám s olyan helyen nem laktam, hol a cselédtől még ilyent is követeltek.

Miközben mutattam és magyaráztam a hagymakoszoruzás körüli eljárást, még beszéltem arról is, hogy effélét tudni nem oly nagy szégyen, mint nem tudni, sőt tudni kötelessége egy ügyes falusi lánynak, leendő gazdasszonynak — szörnyen csodálkozott, hogy ilyent egy kisasszony is tud, mikor most készen

zelkoszoruzva árulják a piaczon s oly olcsón, hogy nem érdemli meg e termeléssel való kinlódást.

Az a kisbirtokos, ki néhány hold földje után élni kénytelen, kellő segitség hiján végre kifárad a küzdésben. Elhanyagolja földjét, esetleg csak annyit mivel meg, mennyit maga erején megtud, mert gépekre nincs módja. Kiadásai folyton nőnek, bevétele nem szaporodik. Terményei értékének emelkedése soha sincs arányban a szükségletek szaporulatával. Elkedvetlenedik, könnyen válik meg birtokától, kivándorol.

Ez egyik eredménye az utolsó időben előállott vidéki munkaerő hiányának.

Valjon gondolnak-e arra a szocziális mozgalmak vezetői, hogy a mindennapi kenyeret a földmivelő ember termeli meg a város számára is? És ha a föld népe talál sztrájkolni, mi lesz akkor?

Ez a fenyegető veszedelem. Ettől féljenek a városi emberek, agitátorok és békés fogyasztók egyaránt.

A mi becsületes földnépünk, birtokos osztályunk, távol áll még minden felforgató mozgalomtól. Küzd, bizik és remél. Remél egy jobb jövőt

Hogy e reménye ne legyen csalfa, ezt kell munkálni szocziális feladatát felismerő társadalmunknak A nők szocziális feladatainak itt nyílik tág tere.

Miként? Egy másik levélre hagyom, mikor elmondom azt is mint szenved a cseléd és munkáshiány miatt a vidéki intelligenczia Addig is minden jót kiván

Szerető hived **Raffay Irma.**

A nő akarat-világa.

Irta és a Dávid Ferencz Egylet felolvasó ülésén felolvasta;
Heinrich Józsa, a nőképezde igazgatója.

„Van is az asszonynak akarata," sohajtott fel elkeseredetten erélyéről hires barátnőm. Mikor férjhez mentem, megmondtam az uramnak, hogy vegye figyelembe, hogy én addig határozott akarattal biró lény, meglehetősen kialakult egyéniség voltam és az is akarok maradni — tehát tegyen ő az ő akarata szerint, én meg saját belátásomat fogom követni. Mondhatom nem vezetett ez a megállapodás semmi jóra. Házas életünk egén gyakran tornyosultak vészt jelző sötét felhők; étkezéseink nyomasztó csendben folytak le; uram a casino termében sok időt töltött el az akaratomról való elmélkedéssel Ez nem megy jól, gondolám, s megváltoztattam taktikámat. Most mindig csak az uram akar és én helybenhagyólag bólintok, mindaddig a mig kedélyesebb hangulat kezd derengeni s akkar rávezető fejtegetésekkel győ-

zöm meg uram, parancsolómat gyakran az éppen ellenkezőjéről, a mit ő helyesnek talált, arról a mit tulajdonképen én akarok. S vigan megy a dolog.

Azt mondják az asszonynak nincsen logikája sem, s most az egyszer igaza van ennek a különben nem nagyon megtisztelő állításnak. Mert hiába volt barátnőm keserü ízü kijelentése, hogy az asszonynak nincsen akarata, maga-magát czáfolja meg, felfejtvén családi életük derültebbre való fordulásának titkát, melynek pointje éppen az, hogy a végén még is az asszony győz.

Ha nem is mindig közvetlen, egyenes uton — ha mindjárt a furfang vagy mondjuk a politika segitségével. — Ez jellemzi sok esetben a nő akaratát.

A nő egyenes, nyílt uton nem érvényesitheti, lévén helyzete a felvilágosodott huszadik században sem sokkal különb, mint a sötétnek nevezett középkorban. Sorsa ma is kevés kivétellel a függés, az alárendeltség. Függő helyzetben lévők pedig ritkán jutnak ahhoz a szerencséhez, hogy akaratuknak kellő érvényt szerezhessenek, ha csak nem kerülő utakon. Gyakran kénytelen a nő tervének a keresztülvitelénél a régi elvet követni: „A czél szentesiti az eszközt.“ Ennek az eszköznek a megvalósitása mindig a nő gondolatvilágától, itélőképességétől függ Mert az akaratot a képzetek, részint tartalmuknál, részint a hozzájuk füződö érzelmeknél fogva inditják meg. Ezek késztetnek cselekvésre, az akarat nyilvánulására. Az érzelmekből fakadó vágy kielégitésre törekszik, az ösztön a szervezetet magát is cselekvésre hajtja. A vágy az érzékletekből függetlenné csak akkor lesz, mikor már a képzet és a vele járó érzelem az előidézője. Ha a czélképzet és az abból származó érzelem a cselekvés megindítója, akkor jön létre az akarat, mely a czél elérésére kész élni az alkalmas eszközzel is. A legtudatosabb cselekvésekben vannak azonban öntudatlan, önkéntelen motivumok is. A gyermekek és müveletlenek, a szeleburdi és szeszélyes emberek cselekvéseiben több az önkéntelen, ösztönszerü motivum, mint a müvelt, önállóan gondolkodó egyénében.

Az önkéntelen, öntudatlan, ösztönszerű elemek teszik pedig a cselekvéseket olyanokká, hogy azok gyakran kifogás alá eshetnek, véthetnek a józan belátás ellen, ellenkezhetnek a társadalmi szokásokkal, családi hagyományokkal sőt fontosabb esetekben az erkölcsi törvényekkel is. A látszólagos, a pillanatnyi jó, a mi oly cselekvésből származik, melynek nem minden mozzanatát a kellő meggondolás előzi meg, oktalan ragaszkodásra birja a végrehajtót nem látva be annak káros következményeit, utólagos rossz hatását Ez az indokolatlan ragaszkodás inditja a „bősz Katalint,“ a makranczos hölgy eme prototypjét, meggondolatlan

tettekre. A gyengéd rábeszélés nincsen reá kellő hatással, sem a szelid engedékenység. Vágyai gyorsan váltakoznak, ma ezt, holnap amazt kedveli és érzelmeinek ezen folytonos áramlása, fékezhetetlen szeszélyei kinozzák környezetét. Mindaddig, mig az erőszak le nem győzi és engedékenyen nem látja férje kezdve szerint, — az öreg embert fiatal leánynak s nyomban ismét öreg embernek, — a napot holdnak — a holdat napnak és ajkára adja: „Szégyenlem én, hogy oly dórék a nök, hogy háborut üzengetnek, midőn a békeért kén' esdekelniök, s fölényt, uralmat és daczot vadásznak ép ott, a hol nekik szolgálni és szeretni és engedni illenék. (Shakespeare). Egy másik neme az indokolatlan ragaszkodásnak a dacz és a makacsság. A daczos nem hallgat az ész szavára, nem ismer más érvet, mint a „csak" és „azért is"-t. A dacz gyógyitására nem ajánlatos az erőszak, mert két ilyen kemény kő heves érintése csak szikrát pattint ki — a nélkül, hogy a bölcs belátás győzedelmeskednék. Makacs ellenállásra számithatunk olyan egyéneknél, a kik saját itéletük helyességéről teljesen meg vannak győződve és azért nem fogadnak el semmi ellenvéleményt. S ha ezen kinövései az akaratnak a szilárdság, az erő némi látszatát magukba foglalják, ugy akadunk olyan eltorzulásokra is, a melyek épen az erő teljes hiányából származnak, mint az ingadozás, felületesség, léhaság, gyámoltalanság, a melyek az egyén boldogulását épen olyan mértékben akadályozzák, mint a rosszul értelmezett erő vadhajtásai. Mert az egyén boldogulása, értéke nem a tudástól függ, hanem az erkölcstől, a mely tetteiben érvényesül, mint azt a 19. század legnagyobb gondolkodói, egy Ruskin, Carlyle, Tolstoi, Froude müveikben behatóan fejtegetik.

Az erkölcs, mely a tettekben érvényesül, nem egyéb az akarat meghatározott irányban való nyilvánulásánál. Igy lelki életünk egyik legbonyolultabb folyamatának, az akaratnak helyes kibontakozása mindenkire nézve egyformán jelentőséges, férfiranőre egyaránt.

Az egyén boldogulása pedig kihat a nemzetre is. Az akarat erős egyének sokasága teszi a nemzetet erőssé, hatalmassá és szabaddá, mert mint Payot mondja, — csak az szabad, aki érdemes arra, hogy szabad legyen. Csak az a nemzet érdemli meg a szabadságot, a melyik erős akarattal képes eltántorithatatlanul kitüzött czélja felé haladni, ősi jogait megvédelmezni; a melyik nem hajol meg mindenféle külső befolyásnak vagy fenyegetésnek, hanem öntudatosan veszi fel a küzdelmet az ellenséges áramlatokkal. A milyen mértékben segiti elő az erős akarat a nemzet felvirágoztatását, olyan arányban káros hatásu az akarat gyengesége, mely az egész nemzet jövőjét is képes veszélyeztetni.

Ha socialis szempontból tekintjük az erős akarat fontosságát, be kell látnunk, hogy a nő akaratvilága a nemzet életkérdésében épen olyan nagy horderejü, mint a férfié. Igaz ugyan, hogy mi nálunk a nő hatásköre még mindig leginkább a családi körre szorul, a politikai, az államalkotó vagy kormányzó életben nem szerepel nő; a kenyérkereseti pályákon eddig csak kötelességeket tudott magának kivivni, jogokat meg egyáltalán nem. De azért mégis számos példa bizonyit amellett, kogy adott alkalomkor a nő befolyása, tettereje messze tulhaladja a családi kör szük határait. Nemzetünk multja büszkén emliti Zrinyi Ilonát: „kinek lelke oly nagy, kedélye oly szép vala, hogy nemének disze lett volna, ha nemzetségének fénye s testi szépségének varázsa nem járul vala is egyénisége dicsőségének emeléséhez" (Horváth Mihály: Zrinyi Ilona életrajza) Lorántffy Zsuzsánna puritán egyszerüsége, szigoru erkölcsössége által minden kornak példaképül szolgál mint takarékos nő, hivséges feleség, gondos anya. Wesselényi Anna — gr. Csáky Istvánné „kinek tanulságos élettörténete. eredeti egyszerüsége, ős magyar jelleme, miveltsége és valásossága — mind azt bizonyitják, hogy ő korának hü tolmácsa, és az ama korbeli urasszonyoknak valódi mintaképe volt." (Deák Farkas: Wesselényi Anna életrajza.)

S ki tudná felsorolni a névtelen hősnőket, akik annyi kitartással védték egész életükön át a családi tüzhely sérthetetlenségét; kik annyi megadással türtek és szenvedtek gyermekeikért, férjükért; kik szilárd elhatározással felvették a létért való küzdelmet, hogy övéik boldogulását előmozditsák Oh ezeknek meg volt és meg van a gazdag akarat világuk. Az élet iskolája fejlesztette akaratukat, tette azt fegyelmezetté, erőssé. A psichologusok sokat vitatkoztak a fölött, hogy az akarat nevelhető-, fejleszthető-e vagy sem. Kant és Schoppenhauer határozottan tagadják ennek lehetőségét, mig Feuchtersleben ép oly határozottan állitja: Az akaratot lehet nevelni, sőt akaratra lehet tanitani is. Ha figyelembe vesszük azt a különböző tényezőt. a mitől az akarat minősége függ. be fogjuk látni, hogy vannak azok közül olyanok, a melyek az akarat bizonyos irányban való kibontakozására lényeges befolyást gyakorolnak, mint az élet különböző viszonyai, az uralkodó koreszmék, a melyeknek fejlesztő, nevelő hatása világosan bizonyitható noha másrészt az egyéni természet, az öröklött dispozicziók is fölötte határoznak az egyén akaratának fejlődésénél. — Minthogy az akarat ereje leginkább a lelki erők concentrálásától függ, azt tapasztalhatjuk, hogy azon nők akarata válik öntudatossá, megállapodottá, a kik megtanulták tetteiket előre megfontolni,

azoknak következményeit megbirálni, kik megtanultak céltudatosan cselekedni Nem a könnyen változó érzelmek, nem a pillanatnyi impressziv lesz a cselekvésük rugója, hanem a nyugodt lelki állapotban hozott ilélet Mindaddig mig a nő szeszélyeinek rabja, a mig nem képes világos különbséget tenni a szabad és nem szabad, a jó és a rossz között, nem beszélhetünk fegyelmezett akaratáról Egyik fő oka ilyen folytonos ingadozásnak az értelem hiányos egyloldalu mivelése, a tiszta belátás hiánya. Ha tehát az akarat szilárdságát a nőtől is megkivánjuk, szükséges, hogy az minél inkább megtanuljon helyesen itélni és önmaga felett uralkodni. Szükséges, hogy erkölcsi tudatra ébredjen.

Az életben legtöbbször a fiatal, tapasztalatlan leány többékevésbbé készületlenül lépi át a házas élet küszöbét, ha még olyan sokféle tudományt sajátitott is el a különböző iskolákban — mégis csak keveset gondolkozott a felett, milyen kötelezettségeket vállalt el férjhez menetele által, mennyire függ éppen ő töle a családi béke biztositása, az ethikai szinvonal, sőt az anyagi jólét is.

Csudálatos, mondja Nicole, az emberek elismerik, hogy minden más dologban tanitásra és utmutatásra van szükségük, tanulmányozzák is azokat bizonyos gonddal, csak éppen az életnek tudományát nem tanulják meg és nem is akarják megtanulni. — Sajnos, hogy ezen fontos tudomány elsajátitására leginkább csak a tapasztalat kényszerit, melynek szerzése sok keserüséggel és csalódással jár. — Az élet céljainak és feladatainak fel nem ismeréséből, a meggondolatlanságból vagy helytelen felfogásbal származó léhaság, felületesség, élvezetvágy, melynek mindinkább való elterjedése fölött a moralista méltán kesereghet, könnyen volna elkerülhető, ha sikerülne az erkölcsi tudatot általánossá tenni és a higgadt meggondoltságnak az őt megillető helyet átengedni Nem is létezhetik szebb feladat a komolyan gondolkodó nőre nézve, mint az, hogy magasabb, tisztább erkölcsi felfogása által környezetére nemesitő hatást gyakoroljon; mint hogy a családja köréből kiindulva, közremüködjék az aggasztóan terjedő jellemgyengeség megakadályoztatásán Öntudatos akaratának ez irányban való érvényesülése sok áldással jár, kivált ha célja elérésére a béketürés, szelidség, engedékenység ellentállhatlan fegyvereit használja. A milyen gazdag akaratvilága, épen olyan sokoldalulag terjed ki majdan annak befolyása, mert eltekintve a saját boldogulásától, családja, környezete, társadalmi körének nemtője, a derék, jó honleánynak mintaképe lesz, kiről majd késő századokban is mondhatja a krónikás: „nemének mintaképe, családjának szemefénye, társadalmának disze, nemzetének dicsősége vala.“

Egy vándorló székely levele feleségének.

Édes feleségem, mivelhogy az én kenyerem immár az örökös vándorlás, hát legalább megirom neked, mit látok s mit hallok jártomban, keltemben Elhiszem[1] tám elmult egy jó hónapja, hogy Torda városában jártam. Olyan hires hely ez, hogy megirom, mik vannak itt. Osztán[2] te mond meg édes hütős társam a nagyobbik fiunak, mert ő most iskolás gyermek, jó ha tudja. Itt van először is a hires tordai hid, a melyik szinte olyan, mint ahajt Segesváron túl a milyen volt, a mikor most hat esztendeje a medgyesi vásáron jártunk. Azt mondják, hogy nem tört le egy roppant nagy gép alatt, pedig a város érdemes tanácsa megtiltotta, hogy át ne merjék vinni rajta, mert letalál törni s nagy baj lesz. A nagy gép a sóbányába kellett s bizonyosan valami okos német ember, vaj[3] finánc kitalálta hogy ha éjjel viszik átal, hát akkor nem lesz baj. Ugy is történt, hogy a mikor nagy céremoniával kiakarták ragasztani a tiltó rendeletet, hát a nagy gépnek csak hült helye volt, s a hid még sem tört le.

No asszony, itt tudom te elmennél templomba nemcsak mijes[4] napi reggeleken, hanem talán még vecsernyekor is, mert itt nem fáznál meg, olyan pompáson kimelegitik a templomot az unitáriusok. Azt mondám, hogy énis adnék egy jó öl fát, ha a miénket karácsonkor kifüttenék, mert az én zekém immár kezd megvékonyodni. Az is igaz, hogy jóravaló derék papjok van a tordai atyafiaknak. Ugy hallám, székely fiu. Ugyis van az édes feleség, a hol az ember valami jócskát kap, a szinte mind tiszta székely. Mert hát az Isten a szé elyt jó kedvében teremtette, csak azóta nem szereti erősen, a mi ta az ördöggel cimborál s a zsidó pálinkáját issza. Láddé édes feleségem, én a mióta hazulról eljöttem, egy lecsöpp nem sok, annyit sem ittam, bort is csak elvétve, nagy ritkán. Nem akarnék ugy járni, mint Fekete Lajos járt volt, hogy nem maradt egyebe a bükkfa botjánál s azzal is koldulni ment, pedig olyan két ökre volt az én fiatal koromban, h gy olyant a mi életünkön sohasem láttam. Egyszer, a mikor a pap kertje alól a sáncból huztuk volt föl, a pap megmondotta az én fülem hallattára, pedig én akkor még csak olyan fickócska voltam, hogy no Fekete uram, ha e mind igy tart, maga koldusbotra kerül. Hát az éppen ugy is lett.

Én bizon gondolám, közelről megnézem a tordai orgonát, mert azt most jobbitották meg s ugy is van, hogy most sokkal

[1] Elhiszem, ugy gondolom ; [2] azután ; [3] vagy ; [4] mives.

külömb a miénknél. A kántor ur igazán olyan szivem szerint való ember itt is, mert jó ízüen tud beszélgetni. Büszke az orgonájára, de tudom hogy szépen is játszik s a kis tanulókkal ugy énekeltet, hogy tám még a mi falusbeli gyermekeink sem érnék utól. Ezek megérdemlik azt a jó puha, szép fehér Berdecipót. Engemet is megkinált az igazgató úr, mert, azt mondta, ő is székely ember. A mult nyáron is otthon járt a Nyikó mellett s tisztán látszik, hogy tán jobban is szereti, mint ezt a várost, pedig hát ilyen hely nincsen több e széles országban. Szinte elis felejtém mondani neked, hogy a hirös, neves nagy Dávid Ferenc itt sokszor megfordult. A kántor ur megis mutatta, milyen szépen megfestették, a mikor a fejedelemnek prédikált az országgyülésben 1568 esztendőben.

Azt ugyan rosszul cselekedték, hogy a nagy emeletes házat elébe épitették a régi országháznak. Most a hires régi ház ugy járt, mint az öreg ember, mikor megvénül, a pucokba kerül s rá sem néz senki, éppen mintha nemis volna. Itt is elmondhatta volna az egyszeri diák, a mikor haza jött volt a külső országokból, hogy a magyarok azt sem tudják mijök van s azt sem becsülik meg.

Még csak azt emlitem meg, hogy a régi tordai gymnasiumot ismét megnyitották s annyi a gyermek benne, hogy alig is fér. Az jutott eszembe, hogy ha a kicsi Jóska nagyot nő, ide küldöm iskolába, mert az igazgató úr megmondta, h gy abból a szép fehér czipóból juttat neki s még egyebet is, ha jól viseli magát Ügyelj is rájok édes feleségem s azután a borjukról se feledkezzél el, a disznót csak hizlaljad, mert énis haza megyek s akkor viszek neked egy kicsi jó pénzt. Az Isten tégedet áldjon meg s szenteljen meg, hogy lehess hüséges hites társa a te uradnak Maradok a sirig hü férjed

Székely Ferencz.

Egy regős éneke.

Éle Romában egy ifju munkás leány, kinek neve Lea vala. Rabszolganő volt azelőtt, de kegyes élete, buzgó kereszténysége arra vezették urát, hogy felszabaditaná az ilyen leányt szülőivel egyetemben.

Azonban alig mula el felettük a boldog pillanat, hogy szabadokká levének, gyász borula az egész házra. Az ifju leányt Leát, meg akará magának nyerni egy előkelő római ifju s az atya, leányát féltve, a római ifjut holtra sebezé. Ezért az atyát Roma birái halálra itélék s az anyát megvakiták, hogy ne lássa, mit teszen leánya. De hiába vala minden, Leát fentartá az ő nemes lelke és távol tarta tőle minden ifjut az ő magaviselete.

Szép vala Lea, mindeneknél szebb, özike termete, szőke haja, kék szemei, hófehér nyaka széppé tevék őt, de mit érne minden szépsége, minden kincse a teremtőnek, amivel testét megajándékozhatná, ha lelke nem emelné őt, ha lelke nem versenyezhetne szépségével. Termete szépségénél csak lelke vala szebb, hófehér nyakánál csak erénye vala fehérebb, kék szemei sugarait homályossá csak nagy szelleme tevé.

Kegyes élete vala anyja iránti gyermeki gondossága, nagy munkakedve és víg kedélye mindenekfölött őt tevék legelsővé.

Az egyszerü munkásleánynak három kérője vala: Johannus a nagy hős, a buzgó és vallásos keresztesvitéz, Rerus az ügyes és gondos kalmár és a szegény munkás Quintillianus

Johannus magas erős férfiu vala, nagy fekete szemei bátorságot és erélyt sugárzának, fekete haja és nagy körszakálla a legszebb férfivá tevék őt.

Rerus alacsony alaku vörös haju és körszakálu férfiu vala, aki nagy vagyonában biza.

Quintillianus magas, szépalaku férfiu, kék szemei és szőke haja szép férfivá tevék. De szebbé tevék őt lelki tulajdonai. Egyesité magában az erélyt és alázatosságot, a könyörületességet és vigaszt és nagy gonddal ápolá szegény elnyomorodott özvegy édes anyját.

Egyszerre kérék meg Lea kezét és Lea igy szóla hozzájuk: Adjatok nekem egy évi gondolkodást. A mai napon ujra találkozunk és akkor mondjátok el, mit tevétek ezen egy év alatt. Akinek munkája legkedvesebb én előttem, annak nyujtandom kezemet."

S az ifjak eltávozának és Johannus mondá magában: „Elmenendek a keresztesekkel, hogy megmutatnám az én vitézségemet." Rerus pedig mondá: „Megszerzendem a világ legnagyobb gyémántját és annak fénye elvakitandja őt," Quintillianus pedig mondá: „Mi volna ő előtte kedvesebb, mint a munka és édes anyám iránti gondoskodás, azt teendem, amit eddig tevék, mert ő előtte az a legkedvesebb " Erre elszéledének az ifjak, hogy munkájukkal megszerezzék a legszebb testü és lelkü nőt, Leát.

Midőn elmult az év és bekövetkezett az a nap, melyen együttesen megkérék Lea kezét, ismét találkozának és Lea mondá: „Mondjátok el, mit tevétek ezen egy év alatt, mig távol valátok, hadd hallanám, mivel akarátok megnyerni szivemet."

És felálla Johannus a hős a buzgó keresztesvitéz és mondá: „Lea, ismerve vallásosságodat és kereszténységedet, elmenék

a szentföldre, hogy megvívjam a harczot a saracenokkal és elfoglalnám azt a földet, hol Jézus születe, tanita, meghala, feltámada és menybeméne. Küzdék, harczolék, vért onték, pogány vért, hogy te előtted az én személyem kedves légyen." Meg borzadva felelé Lea: „Távozz gyilkos! mert meg van irva: Aki fegyvert fog embertársa ellen, fegyverrel veszend el és mondá Jézus: „Azt mondák néktek, szeressed felebarátodat," én meg azt mondom, szeressed a te ellenségedet is, avagy nem mindnyájan egy Atyának gyermekei vagyunk-e? Nagy a te vitézséged, nagy a te bátorságod, de a te munkád csak mészárlás és gyilkolás és e munka nem kedves én előttem. Egy esetben van az embernek joga fegyvert fogni embertársa ellen, ha hazáját védi Te nem hazádat védéd, hanem egy idegen földet, melyhez nem kötend semmi, csak hiuság és rajongás Hord a te Krisztusodat kebeledben és nem lesz néked szükséged a szentföldre. Mert az követendi Jézust a Mester szavai szerint, ki felveszi az ő keresztjét." És Johannus távoza és elméne a szentföldre és ott, mivel fegyvert foga embertársai ellen, fegyverrel vesze el.

Amint távoza Johannus, felálla Verus és mondá: „Lea, mint türkisz úgy fényel a te szemed, mint az arany, oly sárga a te hajad, mint alabástrom, oly fehér a te nyakad; mi volna tehozzád méltóbb munka, mint a világ legnagyobb gyémántjának megszerzése. Azt szerzém meg neked." És letevé a gyémántot az asztalra, mely előtt álla.

De Lea elfordult és mondá: „Vidd el innen a te gyémántodat, ragyogása szemembe hatol, de szivemet nem hóditandja meg; mert amily kemény a gyémánt, oly kemény a te szived. És e gyémánt tüzét lelohasztja én előttem azon özvegyek, árvák és szerencsétlenek könnye, kiket uzsoráddal tönkre tevél, hogy megszerezd nékem a legszebb, legnagyobb gyémántot. Volnál oly szép, mint Adonis, oly hatalmas, mint Czézár és volnál te az egyedüli férfiu, még akkor sem adnám néked az én kezemet Távozz tőlem Sátán, aki meg akarád venni szivemet gyémántoddal, aki elakarád vakitani az én lelkemet annak fényével; távozz, mert nem kivánok te véled egyetemben elkárhozni." És Verus távoza nagy haraggal és magában mondá: „Tönkre tevém magamat e gyémántért és visszadobja nekem. Mit ére életem, mit ére minden vagyonom és gazdagságom, ha őt nem szerezhetém meg." És elvesztvén hitetlenségével az élethez való reményét, megmérgezte magát.

Amint Verus távoza, felálla Quintillianus és mondá: „Mi volna Lea te előtted kedvesebb, mint a munka és szülők iránti

gondoskodás. Az elmult évet is munkában töltém és ápolám az én szegény elnyomorodott édes anyámat.“

És felálla Lea és megragadá Quintillianus kezét és igy szóla: „A te munkád kedves én előttem; tied az én kezem, tied az én szivem“ És megfogá Quintillianus fejét és megcsókolá az ő homlokát. Erre boldogan kiálta fel Quintillianus: „Lea, bolgoggá tevél engem.“ És Lea mondá: „Mi volna nagyobb boldogság itt e földön mint munka és a szülők iránti gondoskodás. Ebben egyesülünk mi ketten.“

És beméne édes anyjához, gyöngéden karon fogá és az ifju elé hozá és mondá: „Édes anyám, itten vagyon az én választottam, munkában és özvegy édes anyja iránti gondoskodásban tölté életét.“ És az anya megöleli az ifjut, mondván: „Méltók vagytok ti egymáshoz.“ És menének Quintillianus édes anyjához. S az ifju eléjök vezeté édes anyját és mondá néki: „Édes anyám, az én választottam itten vagyon Munkában és özvegy édes anyja iránti gondoskodásban tölté életét.“ És Quintillianus anyja megölelé Leát és mondá: „Méltók vagytok ti egymáshoz.“ És megköték frigyüket és boldogok valának, mert frigyük egyesült a munkában és a szülői gondoskodásban.

Ujvári László.

— **A részeges nő.** Nem régen egy országgyülési képviselő Kolozsvárt egy tornácról az utczán álló ezernyi ezer embernek a hallatára azt mondotta, hogy a nő: vagy tisztességes, vagy nem tisztességes. A nőnél nincsen közép ut. Közelebbről ezt a szomoru hirt olvastuk, hogy némely székely községben ugy isszák a pálinkát, mint akár a férfiak. Mit tevők legyünk ezekkel az elveszett lelkekkel? Az anya jól tudja, hogy a mikor kis gyermeke kiszökik a patak mellé s éppen egy lépés kell, hogy beleessék, szó nélkül szép csendesen oda megy, megfogja a köntösét és elviszi a szobába, ott megleczkézteti annak rendje és módja szerint. Hát a pálinka őrvénye szélén álló asszonyt is karon kell fogni, el kell vinni a szőlői házba s ott ki kell oktatni. Ez a szülői ház lehet a papi lak, lehet más alkalmas hely. A kioktató, a térítő lehet a pap, de lehet az a papné is. Mi azt hisszük, hogy egy tapintatos és okos papné sok veszni indult lelket megmenthet. Akarjuk a jót s tegyük.

TARTALOM: Ima. Dombi János. — Szerelmünk őszén. (Költemény.) Gyulai Tibor. — A nők szocziális feladatai Raffaj Irma. — A nő akaratvilága Heinrikh Józsa. — Egy vándorló székely levele feleségének. Székely Ferencz. — Egy regős éneke. Ujvári László. — A részeges nő.

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L.-utcza 10.

V. kötet. Kolozsvár, 1906. 5. sz.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSAK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Teendőink.

Ki vonja kétségbe, hogy egy nőnek legszebb munkatere a házi tüzhely környéke. Ha az unitárius nőnek oltár kell, a melyen áldozzék, ez az. Itt ég kiolthatatlan lánggal a szeretet tüze, itt áldozza föl szivét, lelkét, életét azokért a kiket szeret.

A mikor a férfi egy nyugodt pillanatot kap az élet izgalmai közben és gondolóra veszi, hogy mi is hát ez az élet, ott talál nyugvó helyet magának, onnan hoz olajágat a mindenek megterhelt bárkájába: onnan a tűzhely mellől, hol a nőt, mint édes anyát szemléli.

Az édes anya dolgozik reggeltől napestig, egyszerre 5—6 s talán 10 irányba is gondol, mert erre vannak a gyermekek, arra az apjok, arra a gazdaság, vagy egyéb foglalatosság. Fárad szegény, izzad, s néha megszakad a sok munka alatt, s még sem panaszkodik, mert ő anya.

Ez a nő eszményképe. De nem mindenki, s most talán még kevesebb jut be ebbe a paradicsomba, mint régebben.

Az én szivem azokért fáj, nagyon sokat fáj azokért, a kik kenyér után indulnak a nagy világba, és gyakran drágán fizetik meg, nemcsak kezök munkájával, hanem becsületökkel is.

Sokszor gondolkozom, mit tehetnénk mi unitáriusok, mi magyarok, hogy veszni ne engedjük azokat a jóravaló székely leányokat. Első teendőnk az volna, hogy adjunk nekik *több miveltséget.*

Mit tudnak a székely leányok? Irni, olvasni keveset. Számolni kevesebbet, egyetemes ismeretök pedig nincsen semmi. Munkához rendesen csak a legdurvábbhoz a kapálás és aratáshoz értenek. Ez gyönyörü, ez nemzetí foglalkozás és egészséges, de kevés pénzt hajt, most pedig pénz kell viganóra, cipellőre, bolti selyem köntösre. Azért hát el kell menni a városra! A szülő beleegyezik, mert neki is küld egy pár forintot. Most már a szolgálás nem szégyen!

Elég nagy szégyen a tudatlanság. Azért hát gondoljunk a székely leányok alaposabb és jobb nevelésére. Ha tudnának főzni otthon, jó hasznát vennék, városon jól megfizetnék. Ki tanitja meg őket? A papné és a tanitóné.

Ezen a téren a Dávid Ferencz-Egylet női üdvös mozgalmat indithatnának Főleg a városi nők, de mindenik községben a papné s a tanitóné a tél folyamán betanithatnának a háztartásba 5—10 ügyes leányt Ezek szivesen elmennének a papi, vagy mesteri konyhára, szivesen dolgoznak ott, hogy megtanuljanak minden konyhai és házi munkát

Egyik teendőnk hát, kedves egyleti tagtársnők az, hogy akarjunk és szeressünk tanitani. Ha csak egyet is kitanitunk s arról neki bizonyitványt adunk egy lépéssel előbbre vittük a tudásban s egy lépést távolabb a veszedelemtől. Gondolkozzunk.

B. Gy.

Megnyugvás.

Lermontov.

Ha a sárga búza ing, reng jobbra-balra,
S át-átsir az erdőn az est hűs fuvalma,
És ha a kert alján, kivánatosképen
Piroslik a szilva, zöld lomb rejtekében;

Mikor sűrűn hull, hull a harmat az ágról,
Bibor alkonyatkor, hajnal-hasadáskor;
Mikor a gyöngyvirág, ezüst fejét rázván,
Bízalmasan köszönt sötét bokor árnyán;

Ha a tiszta forrás, csobogó vizével,
Lelkemben sejtelmes álmokat idéz fel,
Hogy én, megbűvölve, szinte-szinte látom
A mesék országát, szép tündér-világom':

Elcsitul olyankor indulatom árja,
Vidámság ragyog fel arcom borujára;
Akkor elhiszem: van boldogság a földön,
S Istent vélem látni túl, túl a felhőkön!

Szabó Károly.

Egy szó a női munkáról.

Még mindig általános a nézet, hogy igazi anya, igazi feleség és háziasszony csak akkor lehet valaki, ha a közérdek iránt abszolute nem érdeklődik, a közjóért az ujját sem mozditja meg, a nyilvános irással, érveléssel, vitatkozással meg éppen sohasem foglalkozik.

Nem akarok messze menni, hogy példákat mutassak, mennyire meg fér a gazdasszonykodás, házi dolog, sütés, főzés, varrás vagy gyermek ápolás a közérdek iránti érdeklődéssel, tépelődéssel, vagy éppen irodalmi munkássággal is — hanem rámutatok két főmunkatársunkra. Fanghnéra és Raffaj Irmára, mint irónőkre, kik mindketten tipikus magyar háziasszonyok egyuttal. Valamint rámutatok azon közérdek iránt érdeklődő és munkálkodó papnéinkra, kik házi és családi dolgaik mellett, tudnak időt szakitani a szociális munkára is.

Szeretném tudni, mit ártott pl. Fanghné Gyujtó Izabella háziasszonyi voltának, hogy házi kötelességeinek lelkiismeretes teljesitése mellett, a magyar irodalmat is gazdagitotta mély kedélyü, helyes utat mutató regényeivel és novelláival?! Szeretném tudni, mit árt Raffaj Irmának, a házias és gondos, atyját önfeláldozóan ápoló papleánynak, hogy temérdek elfoglaltsága mellett női lap megalapitásán törte az eszét, (mert e lap megindításának eszméjét ugy tudom ő vetette fel először), hogy gondolatait őszintén birja a közérdek szempontjából, hogy érvel és vitatkozik nem egyszer velünk? Árt ez jó gazdasszonykodásának? Megharagszunk egy-egy kis támadásáért vagy érveléséért? Dehogy árt és dehogy haragszunk reá! Örülünk, hogy tudunk felmutatni nőket — *az otthoni kötelességeket lelkiismeretesen elvégző nőket* — kik érdeklődnek, vitatkoznak és hevülnek a közjóért.

Es végül, mit árt a mi kedves papnéinknak, hogy esetleg hat kis gyermek lelkiismeretes gondozása után a helyett, hogy hiábavaló szórakozások, pletykázások vagy panaszkodások foglalnák el idejüket, azon törik a fejüket, *hogy hát mivel is lehetne némileg az általános rossz állapotokon javitani*, hogy *ne* lehessen annyi ok az emberszólásra és panaszkodásra! — Vagy mit ártott annak az úri nőnek, ki nem régen saját maga készitette elő a konfirmációra a növendékeket, miben vallotta kárát, hogy nem habozott, nem hivatkozott asszony voltára és nem nézte tétlenül és közönyösen, hogy mint rövidül majd meg szeretett egyházunk a véletlen körülményei által, hanem erélyesen bele kezdett a tanitásba?!

És mégis leirhatatlan az a bizalmatlanság, sőt gúny, melylyel lépten-nyomon találkozunk, ha arra kerül a szó, hogy a

nők is vegyenek kis mértékben és szerényen részt az általános vitában és munkában.

Pedig ha arra gondolnának, vagy tudomásul vennék, hogy mennyivel nagyobb társadalmunk betegsége, mint a mennyi a száma a komoly munkának, nem küszöbölnék ki ridegen a *fele emberiséget* (csak azért mert asszonynak született) a szociális munkából.

Nem lehetünk tehát elég hálásak azon szerkesztők és komoly férfi munkások iránt (mint a milyenek a mi kedves unitárius lapjaink szerkesztői és munkásai), kik nemcsak hogy elfogadják, de még támogatják is asszonyi munkánkat.

Perczelné Kozma Flóra.

A nők szociális feladatai.

Válasz Perczelné Kozma Flóra cikkére.

— Nyilt levél. —

Kedves Flóra! „Szólj igazat s betörik a fejed.“ Soha embert és ember irását jobban félre nem értették és nem magyarázták, mint az én leveleim tartalmát. A ki csak az utóbbi cikkeket olvassa engem egy hátramaradt gondolkodásu vádlónak tekint, ki a „városi osztályt“ hibáztatom a vidéki mizeriákért. Ez annyira elkedvetlenit, hogy — bár számtalan komoly emberünk kért, ne hagyjam félbe e vitát — én elhallgatok. Ilyenformán, ily félremagyarázások után, utoljára mi — falusi uri osztály — lennénk a munkásosztály megölője.

Azonban magam iránti kötelességből legalább nehány, „feltünően“ félreértett állitást még is meg kell cáfolnom.

1. Hol mondottam, édes Flóra, hogy többek között a városi jótékony szociálizmus a nép megrontója? Én csak azt mondottam, hogy ez minden nemes célja mellett is a mi érdekeink ellen dolgozik az által, hogy a nem boldogulót felsegiti a helyett, hogy szülőhelyére vissza küldené.

2. Ki az, ki azt meri állitani, hogy vidéken nem jól táplálják, sőt éheztetik a cselédet, munkást? Nem. Egyszerüen — mint elég világosan megirtam — mások lenn vidéken az élelmezési viszonyok is, más az élelmezési mód is, mint városon. Itt azt, a mit ott nagyon könnyen készen megvesznek, meg is kell termeszteni, munkálni. Ez természetesen fáradsággal jár, de el nem kerülhető. A ki pedig tudja, hogy a földmives gazda együtt eszik cselédjével, munkásával, az intelligens vidéki osztálynak pedig éppen az élelmiszerek vannak bőven rendelkezése alatt, az el nem hiheti, nem állithatja, hogy a segitő ke-

zek elég táplálékban nem részesülnek, csak még egyszer mondom — másnemüekben és másképen megnevezve.

3. Még csak egyre kivánok megjegyzést tenni. Azt mondod kedves Flóra, hogy én ezt irom: „ne a kivánatost", hanem az „*irántunk* való kötelességet tekintse a nép életcélul." Hogy ezt honnan olvastad ki az én cikkemből, fogalmam nincs! Hisz ez a legnagyobb önzés volna! Nem azt irtam és értettem Kedvesem, hogy az „*irántunk*", hanem *önmaga, faja, szükebb hazája, fajfenntartása* iránti kötelességet kellene, hogy szem előtt tartsa s ha nem tudná, erre kellene, hogy figyelmeztesse, tanitsa meg első sorban a jótékony szocializmus

4. Szá[illegible]talanszor kifejeztem, hogy én nem a magam, hanem a közvélemény tolmácsolója vagyok. Éppen ezért visszautasitom az egész cikkeden végighuzódó egyes számot, mely ugy tüntet fel, mintha az én lelkem, szivem volna ennyire téves, kereszténye llenes nézetekkel tele. Szépen kérem mindazokat a kedves olvasóinkat, kiket érdekel ez a mi vitánk és a kik engem nem ismerve, ez utóbbi irásából nagyrabecsült apostolnőnknek nagyon is rosszul ismernének meg — vegyék elé ezt a három számát a „Nők Világának" — az 1905 év, 5. sz. és 1906. év 1. 2. sz. — olvassák el egyfolytában az én leveleimet is, én emelt fővel érzem, tudom, hogy akkor rájönnek a keseritő félremagyarázásra. Azok, a kik ismernek, ugy is tudják, hogy nekem milyen „keresztény lelkem" és „szivem" van.

Különben maradok mindig kész hived **Raffaj Irma.**

Ehhez a »Válaszhoz« Perczelné őngnak van joga szólani, de a szerkesztő nem mulaszthat el egy pár észrevételt. Perczelné őnagysága Raffaj Irma őnagyságát és törekvését nem értette félre s nem is magyarázta igy. Azt hisszük, hogy sem sértés sem hibáztatás nem foglaltatik a P-né czikkeiben, hanem csak jószivü töprenkedés a fölött, hogy mi volna jobb. Minthogy a városon élő nő más szemmel nézi a dolgot, mint a falun élő, más elbirálásban is részesiti. A bajt s a nyo moruságot mindkettő érezi és segitni óhajt rajta. Ennyi az egész. Igazán sajnálom, hogy R. I. őnagysága e 4-ik pontot már megirta és igy irta meg, de miután tőlem már többször rossz néven vette, hogy szerkesztői jogommal éltem, úgy közlöm válaszát a hogy irva van.

A vasárnapi iskolákról.

Irta: **Cooper Ethel.**

Remélem érdekli a magyar unitáriusokat, hogy hogyan vezetjük mi angol unitáriusok a kis gyermekek vasárnapi iskoláját London északi részének egyik külvárosi utcájában? Az

iskola nyitva van minden vasárnap délelőtt és délután is, s minden kis gyermek, természetesen valláskülönbség nélkül, bejöhet s tagja lehet a társaságnak, feltéve, hogy nem tartozik más vasárnapi iskola kötelékébe. Jelenleg 130 gyermek van bejegyezve, de ezek közül sok el-elmaradoz, az átlagos szám minden vasárnap 80–100 között van. A tanulók évei pedig kettőtől-nyolcig váltakoznak fiuknál és leányoknál egyaránt. A négy éven aluliakat külön választja s egyik terembe magával viszi egy tanitó vagy tanitónő ki fölfegyverkezik egy nagy csomó képes- és énekes könyvvel, mesegyüjteményekkel s jutalom képecskékkel. A nagyobb gyermekek mind összegyülnek egy nagy teremben, ahol a tanitók a következőleg foglalkoznak velük: A gyermekek, könyv nélkül, mert hiszen olvasni még alig vagy éppen nem tudnak, kis vallásos da't énekelnek s elmondják az Ur imáját. Ezután megtanulják a szövegét egy új éneknek, melyet a következő vasárnap fognak énekelni. Ezt követi a tanitó egyszerü imája s a tulajdonképeni tanitás, melyre az illető már előzetesen elkészült, de mely soha sem tart hosszasabban 15 percnél. E tanitást rendesen bibliai történet keretében adják elő, levonva belőle az erkölcsi igazságot, néha a mindennapi élethez fűzik, pld. arató-hálaadó ünnepet rendeznek, vagy erkölcsös történeteket mondanak el kis adomákkal fűszerezve. De mindig helyes irányban igyekeznek a gyermekek lelkére hatni, hogy majd azok felnőve jó és hasznos életet éljenek. A tanitó magyarázatát nagy szines, fali képek vagy ügyesen rögtönzött rajzok élénkitik, melyek egyúttal ébren tartják a gyermekek érdeklődését is. A tanitás befejeztével a „Baba-osztály“ vagyis a négy éven aluliak visszatérnek, s az egész gyermeksereg együtt énekel egy szép zsoltárt vagy hymnuszt. Ekkor minden gyermek visszakapja igazolványát, aztán együtt eléneklik az „Isten veled“-et és szó nélkül távoznak. A gyermekek ugyanis első megjelenésükkor igazolványt kapnak s a tanitó bejegyzi a nevüket az iskola naplójába, melyben nyilván tart,ák a későn jövőket, betegség vagy más komoly ok miatt elmaradottakat. Azok, kik pontosan eljárnak az iskolába, külön kitüntetésben részesülnek Novemberben tartanak ugyanis egy kis ünnepélyt, melyen könyvjutalmakat osztanak ki a legjobbaknak. Ilyenkor szokták a gyermekek közül a 30—40 nagyobbat kiválasztani a felsőbb osztályok részére s ilyenkor üdvözlik örömmel az újonnan jött kisdedeket. Karácsonykor kis meglepetést rendeznek az összes apróságoknak, teát kapnak s a meghivott mamák előtt előadják a legszebb vallásos énekeket. Ezután ujra jutalmakat osztanak ki s végre kigyulad az óriási karácsonyfa, mely betetőzi az est összes

gyönyörüségeit. Minden gyermek, érdemeihez mérten, kap 1—2 játékszert s minden kis leány egy babát, melyet a tanitónők öltöztettek fel már hetekkel ezelőtt. A gyermekek fájó sóhajjal hagyják el a termet, a tanitók pedig azzal a jóleső öntudattal, hogy hasznos munkát végeztek s apró kis embertársaik szivében a megelégedés és öröm érzését ébresztették fel.

A fenti cikket a „Channing House Magazin“ cimü kis folyóiratból forditottam le abban a reményben, hogy talán nálunk is követőkre talál Miss Cooper, ez a szorgalmas angol tanitónő, kire valószinüleg élénken emlékeznek a „Nők világának“ azon olvasói, kik a londoni unitárius leányiskola növendékei voltak. Legujabban ugyanis társaságot alakitottak az iskola volt növendékei, hogy az összetartás, barátság, közös szellemben való munkálkodás, az iskola falai közül való távozás után se szünjék meg. E kis egyesület évente több összejövetelt rendez, s szerkeszti a fentemlitett folyóiratot. Sajnálattal láttam, hogy a magyar növendékek közül csak ketten jelentkeztek tagságra, pedig az ösztöndijat élvezettek száma ma már tetemesen nagyobb.

F. E.

Az udvarhelyi D. F. E. és a nők világa.

Sándor Gergely udvarhelyköri D. F-Fgyleti elnöktől az alábbi sorokat vettük:

Nt. Szerkesztő Ur!

Az egyleti élet évi müködésének beszámolási ideje bár közel van, engedje meg azért Nt. szerkesztő úr, hogy addig is az udvarhelyköri D. E. F. nőtagjainak juttathassam becses tudomásukra az alábbi kedves levelet.

Tavaszi közgyülésünkön a nők világából szólásra emelkedik Ajtainé, hogy elismeréssel és tisztelettel adózzék a „Nők Világa“ főmunkatársainak. Nincs abban a helyzetben — ugymond — hogy állandó összeköttetést tarthasson fenn azokkal, kik előttünk járnak, mint hitünk és erkölcsi életünk tüzének veszta-papnéi, kik eddigi müködésükkel anyaszentegyházunkra fényt és dicsőséget boritottak, azért helyén valónak találja, hogy az egyleti nőtagok együttesen, a jelen ülés alkalmából találják meg Perczelné Kozma Flóra, Fanghné Gyujtó Izabella és Raffaj Irma önagyságaikat s hozzák becses tudomásukra, hogy munkásságuk iránt a legnagyobb elismeréssel viseltetünk. Az általános tetszéssel fogadott inditványra az elküldött jegyzőkönyvi kivonat a lelkek szavát, a szivek beszédét sietett tol-

mácsolni. S nekünk nagy öröm, hogy egyenes útat találtunk a nagy sziv, a nagy lélekhez, ki apostolként müködik kelettől-nyugatig, ki szent vallásunk érdekeiért s az emberiség örök igazságaiért, azok uralomra jutásáért oly megbecsülhetlen munkát végez közöttünk. De szóljon maga a levél:

Mélyen tisztelt Elnökség!

E napokban kapva kezemhez a junius 14-én tartott közgyülésből eredő jegyzőkönyvi kivonatot — sietek arra hálás köszönetemet nyilvánitani.

Ugy érzem, hogy nem a Dávid Ferencz-Egylet van a „Nők Világa" munkatársainak lekötelezve, hanem ezen munkások érezhetnek és mondhatnak hálás köszönetet azon közgyülés iránt, mely ennyi elnéző jóakarattal és lelkesitő buzditással mozditja elő a sokak által még mindig bizalmatlan szemmel nézett szerény női munkát!

Nagyon kérem az igen tisztelt Elnökséget, méltóztassék ezen hálatelt nyilatkozatomat mindazokkal közöltetni, kik a közgyülésen ezen reánk nézve rendkivül megtisztelő, elismerő nyilatkozathoz hozzá járultak. Továbbá végtelen örömmel tölt el az a tudat, hogy az udvarhelyköri Dávid Ferencz-Egylet nőtagjai, nemcsak *külön-külön* hanem hathatós *együttes* munkához látnak, mely képes lesz majd igazi utat törni és igazi eredményt felmutatni!

Különösen pedig méltóztassék nagytiszteletü Ajtay Jánosné úrnőnek meleg hálámat tolmácsolni munkánk lelkes pártfogásáért; mert tudom és érzem, hogy ha valaha eredményt fogunk *együttes* női munkánk által elérni, hálásan mutathatunk azokra a szerényen és homályban munkálkodó kezekre, melyek a fáradtságos, de boldogitó anyai és családi kötelességek mellett — mintegy magasabb sugallat következtében — az *egyetemes nagy család iránti kötelességekről* sem feledkeznek meg soha!

Az egész fiók-egyletnek és az igen tisztelt Elnökségnek mély hálámat jelentve, vagyok

kiváló tisztelettel

Baracska, 1906. aug. 27.

Perczel Ferenczné.

TARTALOM: Teendőink B. Gy. — Megnyugvás. Leornatov. Szabó Károly. — Egy szó a női munkáról. Perczelné Kozma Flóra. — A nők szociális feladatai. Raffaj Irma. — A vasárnapi iskolákról. Cooper Ethel. F. E. — Az udvarhelyi D. F. E. és a nők világa. Perczel Ferenczné.

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L.-utcza 10.

V. kötet. Kolozsvár, 1906. 6. sz.

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSAK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

Isten országa.

Zengett, zúgott az ég, menydörgött villáma,
Mióta formálva Isten szép világa.
Fény, ború, harmatcsepp, eső és tikkadtság —
Kezdetben is egymást csakúgy váltogatták.
Emitt örök tavasz bűbájos világa,
Amott a dermedtség zordon némasága.
S az *ember* eszmélvén — bár hite még gyermek —
Lelkében az Isten országa derengett.

Az Isten országát várta már a földre,
Mely teremtve nem volt üdvadó gyönyörre.
Fel vala ruházva sok nagy ékességgel,
Össze — a szivárvány kötötte az éggel.
Az éggel a földet: ám az ember rajta,
A mély sivatagnak felríasztott vadja.
És mégis küzd, remél, jeleket, csodát lát . . .
És álmodja hivőn az Isten országát.

A szolgaság házát, hogy elhagyta végre,
Ott bolyong az Isten kiválasztott népe
A perzselő pusztáik gyilkos sívatagján,
Lelkét az igéret földjével biztatván.
Majd lázong . . . Istenét, megtagadja nyilván,
Bujdosása terhét már-már alig birván.
. . . De tűzoszlop támad . . . Kigyúlnak az arcok.
S az Isten országa dicsőül meg rajtok!

A mit a próféták megjósoltak régen;
Üstökös láttatott a keleti égen.
Kiáltó szó hangzott a pusztában szerte:
Az idő közelit, intve *új életre.*

A *Messiás*, a várt, a *Megváltó* jött el,
Békesség lelkével, izzó szeretettel.
Szelid ajkán zeng a lenséges *imádság* . . .
És álmodja *Ő* is ez Isten országát.

S bárha Ő benne is mindez még csak álom:
Hirdeti merészen, hogy *valóra* váljon.
A kit ő ajkára vesz, hogy dicsőitsen:
Oh, nem azaz »erős bosszúálló Isten« —
Ki tetemtvén embert, önlelkével tette
Halhatlanná művét, az örök életre.
Az Ő Istene a *Szeretet*, a *Jóság* . . .
Isten országa *ott*, hol őt szomjuhozzák.

Oh de ez a szent hit jutott Golgotára,
Az üdvösség útját nem volt a ki járja.
Felvették keresztjét, ámde csak ha *fénylett*.
A harcot keresték s nem a békességet
Mig az egyik kézben az a kereszt lennen:
Addig a másikban gyilok, hogy sebezzen.
Gyülölve a napfényt — járnak sötétségben,
S az Isten országa egy elveszett éden.

Ott lobog . . . nézzétek! . , . harcban annyi szent jel
S ama dicsőséges, de véres kereszttel.
Mig *amott* sír, tombol a rút lelki vakság:
Itt, a *hitszabadzág* vívja nemes harcát.
Mig *itt* Ábelszivek égi hite lángol:
Ott sötét lesz a föld a sok átok s gyásztól.
Köny és gyehennán át igézik a mennyet,
S az Isten országa nem nyujt vigaszt, enyhet.

Évszázak, évezrek születtek, meghaltak,
S az emberek bizony ma sem boldogabbak,
A gyermekből ifjú — ifjúból férfi lett,
De a *gyermekhit* a szivekből kiveszett.
Keresték, kutatták az üdvösség titkát . . .
Hit? Sejtelem? Tudás? . . . Melyik boldogit hát? . . .
. . . És boldogok, — klk a *Sebeket* nem látják . . .
De nagy hittel várják az Isten országát!

S ha eljönne? Kétség lelkeink ne bántsa.
Hinnünk kell! Ebben áll hitünk bizonysága.
E reménynyel, hittel ha az égre néztek:
Isten országa int onnan is felétek.

Ott van a harmatcsepp, ott a hálakönyben,
Ott ragyog a szivet mennyé tett gyönyörben.
Az ártatlan kisded angyal mosolygása:
Isten országának megnyilatkozása

Évezrek óta él *e hit* a szivekben!
Álmodva bár . . , de él és munkál szünetlen.
Oh szép, oh fenséges . . . de még mindig *álom!*
Újjá kell születnünk, hogy *valóra* váljon.
Csak ha a *szeretet*, *joakarat* s *béke*
Lesz az embereknek legfőbb ékessége:
Akkor jön el, hogy a világot megváltsa . . .
S nem lesz álom többé az Isten országa!

Murányi Farkas.

Erzsébet királyné emlékezete.

A magyar történelem gyászos lapjain, a magyar Golgotának hőseink vérével áztatott göröngyei között alig van szentebb, fájóbb, mint ami 1898. szeptember 10-én a Genfi-tó partján történt.

Ott vérzett el Erzsébet királyasszony, ott szűnt meg bánatos szivének velünk érző dobogása, ott esett le fejünk koronája egy őrült démon tördöfése alatt.

Kerestük akkor az isteni irgalmat, megrendült hitünk, reményünk, midőn átnyilalott a hazán keresztül a végzetes szózat; midőn az enyészet fekete angyala kiragadta közülünk s árván hagyott minket, gyászt boritva a nemzet szivére.

Királynénknak sirján kinyílott a rózsa. Szirmait széthordja az esti szellő, bús történeteket mesél az ő életéről, az ő szépségéről, boldogtalanságáról, szenvedéséről s a történet nem hal el soha; a nemzet megőrzi nemzetének, átadja az örökkévalóságnak mindig oly tisztán, mint a mily tiszta volt az ő élete, mindig oly ragyogón, mint a milyenbe öltöztette a nemzet kegyelete.

„Költészet volt az élete, halála tragikum, léte csupa jóság.“ Ezt regéli a kaczagó verőfény, ezt meséli a lenge esti szellő, a gődöllői parknak, vihartépett csernek huldogáló lombja. Haláláról beszél a zsongó tiszta kék tó, a tilinkó fája, a locsocsanó habok. Álmait zokogják a kripta falai, a csendes némaság. — Az ő szomorú, szerető lelkének visszhangja mindez, hősnője a szenvedésnek, boldogtalan királynénk.

Ti hallottátok már ezt a történetet, tudjátok mindnyájan, hogy ki volt ő nekünk és még sem értitek. Nem értitek, mert egész élete egy legenda, telve csodákkal, arcában bájjal, sze-

mében a bánat könnyüivel, szeretetének kiapadhatatlan melegével, melylyel meggyógyitott egy haldokló nemzetet.

Nemcsak királynénk volt ő nekünk, sokkal több volt ennél, védőangyalunk volt, az ma is, az marad örökké.

Szép hazánk egéről még nem vonultak el a sötét fellegek, szabadságharcunk után még végső vonaglásban éltünk, mikor hazánk nagyjai számkivetésben, bújdosásban, távol idegenben siratták el bánataikat, akkor jelent meg ő közöttünk idegen országból, csak kevésbbé ismerve fajunkat, erényeinket, bánatainkat. Szent frigyet kötött királyunkkal egy nemzet romjain s szent fogadalmat tett államunk újraépitésére.

S ő megtartotta fogadalmát!

A sirok felett újra lengedezni kezdett az éltető szellő, a kunyhókba újra beköltözött a béke, a szeretet; a jajveszékelést, halálhőrgést felváltotta egy szent ima, melybe Erzsébet neve volt belefoglalva.

Az ő érkezésével megváltozott minden.

Megismerte nemzetünket, megtanúlta édes anyanyelvünket, olvasta vérbetükkel irt történelmünk lapjait, meghallgatta; megtanúlta költőink fájdalommal telt dalait; megkérdezte a dolgozó munkást, az anya fájdalmát — és ő ezekből megtanúlt ismerni.

Látta népünk ezeréves alkotmányáért való kétségbeesett küzdelmét; látta a bécsi kamarilla átkos müködését, a hóhér véres munkáját — és megtanúlt szeretni.

Látta, hogy miként támad ellenünk az ég, a föld, a nemzetek; látta, hogy magunkban vagyunk s erőnk már-már elhagyott — ekkor megtanúlta a magyart védeni.

Aztán mikor megismert, megszeretett s védelmünkre állt, akkor a miénk is lett örökre.

A győztesek dacát irgalomra birták könnyei, szelidsége, jósága új erőt öntött a magyar szivekbe, gyöngéd kezével a gőgös hatalmat odavezette a jog oltárához, megváltó angyalul bocsátkozott le elnyomott, letaposott, becsmérelt nemzetünkhöz, s meg lett a nemzetet feltámasztó béke, a nép újra egy lett királyával s elfeledte a gyászos éveket, fátyolt boritott a véres napokra.

A nemzet koronát adott királyának. Ő pedig királyt adott a nemzetnek.

Mikor a nemzetet igy felrázta kábúltságából és segitett visszaszerezni alkotmányát, szabadságát; diadalra vinni az egyenlőség és testvériséget, újra épiteni Magyarországot, akkor sem szűnt meg soha figyelemmel kisérni lépteinket, védett mindig, velünk volt örökké.

Együtt dobogott a nemzet szive az ő bánattal telt szivével, a mi nekünk fájt, neki is fájt, ő nyújtott erre enyhet. Velünk sirt a haza bölcsének ravatalánál. Magával vitte nyelvünket gyászos ravatalához s nyelvünkben lelkét nemzetünknek.

Egy tiszta, igaz lélek volt ő, ki méltán érdemelte meg szeretetünket s az isteni gondviselést s mégis egész élete egy vándorlás volt a vértől áztatott kálvárián keresztül, örök bánatban, szenvedésben.

Az élet megpróbáltatásait egymásután viselte el, némán, önmegtagadással. Körülte rendet vágott szerettei között a halál, egymásután ragadta el a sors a legváltozatosabb kegyetlenséggel, de ő szótlanúl szenvedett, minden sorscsapáson diadalmas kodott hite, alázata. Zokszavát nem hallotta soha senki

Bűnhödött vétek nélkül! Áldást vetett s kárhozatot aratott! Bércek közé tengerre vitte el fájdalmait, mignem a fia halálán kesergő anya némán omlott össze az orvgyilkos tördöfése alatt.

Igazat mond a költő:

„Jártad a Golgotát rejtegetett búval
Fenkölt homlokodon tövis koszorúval
Bújdostad a tengert, rengeteget, bércet,
Vérző anyai-szived, hajh, egyre csak vérzett."

Meghalt — s bár hamvát nem boritja magyar föld, ő itt van közöttünk, visszatér kőzénk kriptai csendes otthonából, hozzá megyünk enyhülésre s ő új erőt, új lelkesedést önt belénk.

Ha újabb harcba, újabb küzdelembe hívnak a vésznek harsonái, hozzá megyünk a harci lobogóval: a küzdelmeinkben dicsőségre segit, a csüggedésből fölemel nagy lelke, megacélozza sziveinket, győzelemre segiti a magyar trikolórt.

Hozzá megyünk, ha visszatértünk a szent tusából, melyben győzellemre vezetett, ott rakjuk elébe a babért, jutalmát honszerelmünknek, melyet az ő emléke hirdetett nekünk.

Nyugodj békével Nagyasszonyunk, nyugodj csöndesen! Álmod legyen édes, mint nekünk a rád emlékezés! Szent fogalmunk szerint követjük útadat, melyet megmutattál nekünk: bizzunk célunk igazságában, ez túl éli az erőhatalom múló diadalát.

Kolozsvár. **Fekete Sándor.**

Megnyugvás.

Pénztáros vagyok, hivatalnok' lány
Ez az élet mily örökös talány:
Azt hittem, ime végre fejtve lesz,
Most látom, hogy a megoldás nem ez.

Boldog vagyok igaz, boldog nagyon,
E kis otthont enyémnek mondhatom,
De valami azt sugja titkosan,
Hogy a megoldás mindig hátra van.

Mert életemnek útja oly csodás:
Mikor azt hittem nincsen célja más,
Hogy minden vágyam végre teljesült,
Fölfedeztem szivemben egy kis űrt.

S ez jól van igy, oh jól van Istenem!
Hogy vágyaimnak tere végtelen,
Mert mig szivem az eszményt keresi:
Van miért élni, tenni, küzdeni.

M. Májay Berta.

2000 korona.

A Dávid Ferenc-Egylet nov. 3-án Kolozsváron tartott XXI-ik közgyülése alkalmával a titkári, illetve pénztári jelentésből különösen egy tétel ragadta meg figyelmemet:

»A Nők Világa alapja 2000 K.«

2000 K. Pár év előtt még semmi, ma enyi, jövőben vajh mennyi lesz?! . . .

Ez egészen tőlünk, a D F. Egylet tagjai, valamint a »Nők Világa« pártolóitól függ.

Nemrég volt, hogy pár cs-kély tárgy ajándékozásával és egy szerény felhivással sikerült a vezetőséget megnyernem az eszmének, hogy kis női lapunk fenntartása és fejlesztése céljából létesitsünk egy alapot »*Nők Világa alapja*« cimen s ezt évről-évre gyarapitsuk valamikép. Álmomban sem gondoltam, hogy a kicsiny hógombolyagból ekkora lavina lesz, mely még évek mulva is tápot nyer.

Emlékezhetnek kedves olvasóink, hogy akkor a lelkesedés és áldozatkészség mily gyönyörü munkakiállitást rögtönzött s az ajándékozott szebbnél-szebb, értékesnél-értékesebb kézimunkákból egy estélyen, államilag engedélyezett sorsjátékon, befolyt tiszta jövedelem 1400 K.

Azóta minden évben folytatódott igy ősszel az adakozás s a tárgyak kitombolázása s több kevesebb bevétellel ma egy bankban 2000 K. van elhelyezve »Nők Világa alapja« cimen.

E tombolajátékokra a tárgyakat dr. Boros Györgyné cimére küldtük, a központi választmány rendezte az estélyeket többnyire nagygyüléskor, vagy az őszi hónapokban.

Az idén azonban célszerübbnek látta a rendezőség a téli hónapokra halasztani, azért nem jelent meg idáig felhivás az adokozásra, de felhivás nélkül is számos tárgy érkezett már eddig is.

Engem biztak meg illetékes helyen, hogy felhivjam a kedves, áldozatkész, érdeklődőket a pár hónap mulva rendezendő tombolajáték tárgyainak ajándékozására.

Kérem hát, ki ki járuljon tetszése és módja szerint valamivel a »Nők Világa alapjához«, hogy nemsokára a 2000 K. bár kétszerese legyen az alap, hadd nőhessen és gyarapodhasson kedves lapunk a »Nők Világa«.

Hanem szabad legyen egyre figyelmeztetnem a tisztelt érdeklődőket.

Mint mindenben a mai világban, ugy e téren is kifejlődött a verseny. Mindenki többet akar adni, mint a másik s ha többet nem adhat, inkább semmit sem ad. Ezért van, hogy tulértékes tárgyak érkeznek, tulértékesek mondom, ugy, hogy szinte több a tombolára alkalmas tárgy, mint az ambóra, ternóra. Pedig nem ez a cél, hanem az, hogy ily módon, kevés áldozattal gyarapitsuk az alapot.

Kedves társnőim az érdeklődésben! Hagyjunk fel a kicsinyes versengéssel e téren is. Versengjünk abban, hogy minél több tárgyat gyüjtsünk *minden évben.* Az érték nem határoz. A legértéktelenebbet is értékessé teszi a jó szivvel adás.

Adjuk minél többen hát jó szivvel az idén is, lehetőleg rövid idő alatt bármiféle kijátszásra alkalmas tárgyat, esetleg pénzajándékunkat a Nők Világa alapja javára rendezendő tombolajátékra.

Mint eddig, ezután is dr. Boros Györgyné urnő cimére, Kolozsvár, Rózsa-utca 2. sz. alá küldendő minden, mi a »Nők Világa alapja« javára rendezendő tombola-estélyre vonatkozik.

»....tégy....kinek mint adák az Istenek.«

Raffaj Irma.

Női munkák Budapesten.

Talán nem érdektelen, ha röviden jelzem azt az örvendetesen neki indult női munkásságot, mely most Budapesten mint egy varázsütésre mindenfelől jelentkezik!

Miután az erkölcs javitó munkát tartjuk mi asszonyok a legfontosabbnak, először is erről referálok. A Magyarországi Nőegyesületek Szövetségének »Ifjuságvédelmi szakosztálya« már egy év alatt szerényen és elrejtve müködik *Dessewffy Emma* elnöklete alatt. Mig a divat és zsur asszonyai diszesen kiöltözve gond nélkül élvezik a könnyü szalontársalgást egy egy kitűzött zsurnapon —

addig 12 nem e divatnak hódoló egyszerü asszony talán *ugyanakkor* siet háziruhájában a Nőképző-Egylet épületébe, hogy ott egy földszintes lakatlan teremben még az a mérsékelt vidámság is eltünjék arcáról, melyet a küléletben szinte kötelességszerüen kell viselni.

Nem vidám és nem is valami kellemes az a théma, mely ott folyik. A városi ifjuság és a vidékről feljött elhagyatott leányok erkölcsi védelméről beszél ott mindenki s törik gondolatoktól fáradt fejüket, mivel lehetne a főváros erkölcstelenségét ellensulyozni. Bizony nevetségesen hangzik e kijelentés! Mintha arról akarnék mesélni, hogy a Duna folyását akarják 12-en megakadályozni, vagy a tengert szeretnék egyedül kimerni! És mégis! Ha végig hallgatják az asszonyok kereszténylelkü és szivü elnökük egy-egy beszámolását, hogy mit mindent végzett már lassanként, *hány* hazátlan leánynak tud már néhány napi otthont nyujtani, *hány* rossz utra tévedtet tudott a becsületes életnek megmenteni és munkára szoktatni s ez ügyben való utánjárása mi mindent eredményezett már — maguk is csodálkoznak rajta!

De ennek dacára még sem voltak megelégedve e csendes és titokban működő munka lassu eredményével s nagyot gondolva meghivták dr. *Kaethe Schirmachert,* a nagy német irónőt és erkölcsi munkában dolgozó szociális munkást, hogy tartson nyilvános elő adást ez ügyben. A siker szerintem meglepő volt. Legalább 400 ember hallgatta az uj városház disztermében a hatalmas előadást, mely uj erkölcsök és uj gondolatok hirdetését tartalmaóott! Képviselve voltak az orvosok, tanárok, papok és a társaság komoly derék asszonyai és derék férfiai, kik nem kicsinylő gunynyal, hanem meleg elismeréssel adóztak az asszonyi munkának.

Nagyon természetesen voltak olyanok, kik nem a cél szentségét, nem a törekvés tiszta voltát tekintették, hanem egyes szavakba, kifejezésekbe kapaszkodva nem tudták vagy nem akarták a morált megtalálni benne. A komoly egyének előtt azonban órási volt a siker. melyet a legtöbb lap — még a klerikális Alkotmány is — hosszu cikkben méltatott.

Ki hitte volna, hogy az egy év előtt elbujva kezdődött szerény és félénk munka — a föld alá rejtett mustármag — egy hirtelen kivülről jövő támasz és segitség által ha még nem is terebélyes, de mindenesetre az *égfelé mutató* kiemelkedő fává fejlődjék?! Hogy dr. Schirmacher lelkiismeretes és idealisztikus theoriája még a józan és vallásos fiatal emberek között is milyen megilletődést idézett elő, mutatta az a kis babérkoszoru, melyet egy asztaltársaság vitt más nap dr. Schirmachernek azzal a kijelentésel, hogy érzik ők is azt az igazságot, hogy az *erkölcs helyreállitása a legfontosabb nemzeti munka*!

»Az első ország« — mondta könnyezve az ünnepelt — »hol fiatal emberek társaságától kaptam elismerést munkámért....«

Adja az Ur Isten, hogy e szerény kis babérkoszoru egy szebb jövendő előhirnöke legyen....

Az összes nőegyletek — melyek között jótékonyság dolgában első helyet foglal el a Lorántffy Zsuzsánna egylet — ugy nemesitő előadásaik, mint jótékony munkálkodások által gyönyörün kezdték meg a téli programmot. *Rosenberg Augusta* a Magyarországi Nőegyasületek Szövetségének alelnöke — kinek munkájáról itt nem ma irok először — óriási energiájával jár elől a logikus erőteljes szellemi és humanisztikus munkában. Valóságos heroikus küzdelmet folytat a megrögzött, lelkiismeretlen felfogások és konservativ szellemben működő »erkölcsi« munkák ellen.

A Szövetségben összpontositott temérdek egylet temérdek hölgyei közül röviden csak *Geőcze Sarolta* kiváló irónő és *Bogyay Kálmánné* hitrokonunk önfeláldozó munkáját emlitem; ők kifáradhatatlanok ugy a népies felolvasások tartásában, mint a népkonyhákban, szegény otthonokban és kórházakban való jótékony munkálkodásban.

Kötelességemnek tartom kiemelni a *Feminista Egylet* impoináló munkáját, mely a legnagyobb és legnehezebb kérdések megoldásával foglalkozik és sorozatos előadások alakjában szolgál felvilágositásokkal a művelt társadalom számára. Az ugynevezett »jogokat« nem *magáért a jog birhatásáért* akarja kiküzdeni, hanem hogy a kivivandó jogokkal jobban és gyökeresebben teljesithesse az emberbaráti kötelességeket. Ez egylet jóvoltából a legnagyobb külföldi nő szónokokat hallhatjuk időnként, mint nem régen az amerikai Mrs. *Chapmann Cattet* és a hollandi dr. *Jacobsot*, kik ugy szónoki tehetségeikkel mint logikus eszme menetük által még az ellenkező nézetü hallgatókat is meglepték. Az egylet nagymüveltségü elnöke: *Glücklich Vilma*. Ha megjelenik ügye miatt a »szolid« konservativ gondolkodásu »társaság« antifeminista zsurhölgyei között, majdnem ő az egyedüli, ki nem szivarozik, nem tud beleszólni a sporthirekbe, vadászkalandokba, mely szórakozásoknak bátran hódolnak a magasabb társadalom »nőies« nő tagjai — de ha azután komolyra válik a diskurzus és a *közjó*, *közérdek*, *üdvös reformeszmék*, *erkölcsjavitások* jönnek szóba, szóval ha *másért*, ha a *felebarát* javáért lesz egy gondolat megpenditve, akkor átveszi szerényen a szót s minden mondatával tanit, felvilágosit, tisztázza a gondolatokat és lelkesit a szociális munkára, mint egy férfi — de mint a szó legnemesebb és legteljesebb értelmében vett férfi! Ez az üdvös és rokonszenves feminizmus a léha és kiállhatatlan zsurtársasággal szemben.

De természetesen van azután ellenszenves és kiállhatatlan

férfi kalapos és füstölő feminizmus is Budapesten — a szerény dolgos és művelt polgári élettel szemben.

Nagy munkát végeznek még a magyarositás érdekében azon hölgyek, kik a tulipán jelvénye alatt dolgoznak nemzeti munkát végező egyleteikben, különösen a magyar iparfejlesztés érdekében. Ezek között ismét első sorban emlithetjük Rosenberg Augustát, Geőcze Saroltát és Bogyay Kálmánnét.

És e különböző egyletek, különböző ügyekkel foglalkozó komoly nőmunkásai mintegy hallgatagon szövetkeztek, hogy felveszik együttesen a küzdelmet és *minden asszony saját egyletének zászlóját és eszméjét véve a közös harcba* megpróbálja annak erejét a közös munkában is értékesiteni. Adja az Isten, hogy a különféle, de ogy célért támadt gondolatok oly harmóniába olvadjanak össze, hogy igy együttesen is az igazság mutatójává válhassanak!

De ha nem is harmonikus — női munkáról lévén szó — Dávid Ferenc-Egyletünk müködését belehozni mai közleményembe, nem tudom megállni, hogy ne jelentsem, miszerint most novemberben kezdi budapesti egyletünk is az előadásokat, különféle vallásu előkelő szellemi munkásokat nyerve meg a közremüködésre. De hiszen azon eszme, melyet első sorban a mi szabadelvü egyletünk hirdet szóval és tettel. *a felekezetek együttes szellemi munkájában való hit, a kötelességteljesitésben való együttes szövetkezés eszméje* a gyökere a mi együttes női munkánknak is!

Kérjük vidéki hölgyeinket, hogy ők is segitsék ottani munkájukkal a mienket és imádkozzanak néha e nehezen indult és sok akadályokba ütköző közös küzdelem sikeréért!

Nem azért, hogy a *női munkának* legyen sikere és elégtétele, hanem hogy *magyar hazánk* temérdek bajain tudjunk mi is valamivel segiteni!

Perczelné Kozma Flóra.

A sir és a rózsa.

Hugó Viktor.

Kèrdé a sir a rózsától:
Mi lesz a harmat, mi rád hull,
Szerelem virága?
S mond a rózsa: — Én meg kérdlek:
Mivé lesz az a sok lélek,
Ki beléd leszálla?

Sötét sirom — újra az szól —
Méz, s illat lesz a harmatból
Árnyékos kelyhembe!
Felel a sir: — Ez még semmi!
Én mint angyalt küldök ennyi
Lelket föl a mennybe!

Szabó Károly.

Levél Angliából.

— Angol vasárnap. —

Vasárnap a Channing Houseban a rendestől eltérőleg — mivelhogy később szól a csengő — világosságban ébredünk. Világosság vonul végig az egész napon az emberek szivén is.

A harmonikus harangzúgás már elkezdődött, híva milliókat a lélek otthonába. Imával kezdjük a napot, imára megyünk a templomba. Az utczák oly üresnek tetszenek; a forgalom szünetel, a boltok már reggel zárva vannak, csak csendes alakok keresztezik egymást; kiki megszokott templomába megy.

És látjuk a sok gyermeket, kik itt is elevenek, vidámak s van még bennök egy kis természetes zajongás; — de most ezek is csendesek, e kis lelkek is felemelkedvék Istenhez. Az angolok nagy vallásossága legbensőbb s igy legtermészetesebb tulajdonságuk, s ha nem is volna vérükben, akkor is erre a magaslatra emelné őket a nevelés. Itt a vasárnap nem a mulatságok legalkalmasabb ideje, hanem valamennyi Istennek szenteli. Még a játékszomjas gyermekeknek is bibliát adnak kezükbe, persze a naiv észhez átalakitva. S az apró világ ha gondolkodni még nem is, de nemesen érezni már képes s nem vágyik a most pihenő bábukra, fakatonákra.

Különös látvány volt menetközben az, hogy az apák viszik ölükben a bébéket, vagy vezetik sokszor öt, hat gyermeküket, főleg ha a nők otthon vannak elfoglalva, vagy esetleg betegek.

A belvároshoz közeledve már csak kevés téren haladtunk át, s vigyázva kikerültük azt a sarkot, hol naponta hét embert gázolnak el a nagy forgalomban. Végül elértünk a St Pálról nevezett székesegyházhoz. A lépcsőzetről nézve nagyobb volt a fal terjedelme, hogy sem megmérhettük volna. Bent a kupola oly magas, hogy felső része tisztán nem látható. Tele volt hivőkkel. Milyen látvány ennyi ember egy helyen! Hát még mikor mind letérdeltek nem rezzentek-e meg e különös morajtól? De nem, hisz ezek megszokták már; nekik ez oly természetes.

Midőn a sok ezer ember énekelni kezdett nagyobbá lett az óriás templom s a hit. Hitük — ugy látszik — szilárd, megdönthetetlen, nem perczek befolyásolják, de folytonosan tartó, s mégis ugy éreztem, hogy valami még szükséges volna, valami még hiányzik, hogy a mások nagy hite engemet is meghasson. Kerestem e hiány okát a mit csak éreztem, de tudni is akartam. Szemlélődve néztem végig a tenger tömegen. Szemem három szerecsenen akadt meg. Magukra vonták a figyelmet feketeségükkel — s még azzal is: hogy fekete arczukon azima felséges varázsának hatása alatt könnyek voltak.

Midőn ezt megláttam tisztába jöttem azzal, hogy *ők* voltak legközelebb ahoz, ki az ezrek között *hozzájuk* volt legközelebb; mert az Isten előtt ezek a könynyek voltak a legértékesebbek.

De egy — otthon megszokott — szép látványt nélkülöztem nagyon: szegények itt nem voltak láthatók.

Pákei Márta.

Válasz.

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Engedje meg, hogy a Nők Világa 1906. évi 5 számában megjelent „Teendőink" czimü becses cikkére egy pár sorral az alábbiakban válaszolhassak.

Mi falusi papnék, s úgy hiszem tanitónék is, azon igyekezünk, hogy leány cselédeinket tanitsuk, szoktassuk minél többre, hogy becsületes, erkölcsös leány váljék belőlük, mert tagadhatatlanul hozzá járul egy kis önzés is, t. i. hogy első sorban is nekünk van hasznunk belőle. A mi háztartásunkhoz egy, esetleg két nőcseléd szükséges, de már 5—10 leányt teljes lehetetlen betanitani, mert sem a háztartásunk nem akkora, sem fizikai időnk arra nincs, mert ezernyi aprólékos gond, baj között kell hogy éljünk falun. De különben sem kapná meg az ember a székely leányokat arra a célra, hogy tanitsa és a háztartáshoz beszoktassa őket, mert a mai cselédnek való leányok nem azt nézik, hogy ők mit tudnak, hanem, hogy mennyi fizetést kaphatnak. Fizetés nélkül lehet, hogy egy pár óráig eljönne, de már huzamosabb ideig, — csak úgy segiteni, — nem lenne kapható egy is, mert ők azt tartják, majd megtanit a ki megfogad.

Igen tisztelt Szerkesziő Úr! Bár milyen jól neveljük és szoktassuk mi falusi asszonyok a leány cselédeket, mihelyt városra kerülnek, a mit mi épitettünk lerontják azt a városi asszonyok — tisztelet a kivételeknek.

Mivel? Először is a rendkivüli magas fizetés igéréssel; másodszor pedig azzal, hogy a cseléd-leány kiszegődi, hogy minden ünnep és vasárnapon kimenője legyen és pedig 2 órától 6-ig. Ezt a „nagysága" megadja neki. Most kérdem tehát? mit használ a mi fáradozásunk a kik a fent irt időben ha csak lehetett, templomba küldtük leány cselédeinket; mig városon az egész délutánt Isten tudja hol és minő helyeken tölti el.[1]

[1] A Tiszt. asszonynak igaza van abban, hogy minket városiakat a cseléd-szerzők s a cselédek kormányoznak. Egyik rontja a másikat. Ha nem igérünk meg mindent megy más helyre, mert itt senki sem nélkülözheti őket. Mi azt céloztuk, hogy mivelt asszonyaink utján jőjjenek, ha jőnek ide ismert házaktól, mert akkor a fizetés mellett a becsületökre is lenne gond. Szerk.

Nekünk falusi papnéknak és tanitónéknak egy évi fáradozásért mi a jutalom? második évre már nem tarthatjuk meg, mert a bérét megkétszerezi, azt mondja „városon megadják.“ Mi nem adhatjuk meg, mert a papok és tanitók fizetéséből magos cselédbért megadni nem lehet; különben is tartjuk azt a közmondást „addig huzd a takarót a mig ér.“

Igen tisztelt Szerkesztő Úr! Nézetem szerint itt és csakis itt kell a baj okát keresni. Hiába minden igyekezetünk, fáradozásunk, egy lépést ugyan vihetjük előbbre a „tudásban“ őket, de a fent jelzett eljárással a városi asszonyok valósággal bele viszik a „veszedelembe.“

Kivánatos volna, hogy a cseléd leányokat ne tekintse senki úgy házánál, mint egy szükséges gépezetet, mely ha a kiszabott napi teendőit elvégezte többet rá sem gondolnak, hanem tekintse úgy, mint a családjához tartozó egy tagot, a kinek erkölcsi élete fölött is örködni kötelessége.[1]

Osváth Gáborné.

Visszhang.

Mindenekelőtt kijelentem, hogy most én szerény falusi papné, — városi lány voltam a városnak zajában nőttem fel — s most falusi magányban teljesitem kötelességemet, s épen ezért nagyon jól ismerem a városi és falusi életet, a melyek közötti nagy különbséget ez alkalommal nem kivánom fejtegetni. Felszólalásomnak oka a »Nők Világa« 1906. 5 számában megjelent »Egy szó a női munkáról« cikk tartalma, mint a melyben mi szerény falusi papnék elég keményen meg vádolva vagyunk. Amaz általános nézetet, melyet nevezett cikk bekezdésében felhoz. magam is elitélem, sőt azt állitom, hogy ezek nélkül »igazi anya, igazi feleség és kisasszony« s mindezeket magában foglaló jó papné nem is lehet. Kötelességünk a közérdek iránti érdeklődés, a közjóért való munkásság, de itt megjegyezni kivánom. hogy mindenki úgy szolgál ezeknek a mint arra tehetsége van. Ha cikket irunk az alamizsna osztogatásról, a szegények felruházásáról, de a szegényt elutasitjuk, nagy legalább is nem vesszük észre, valjon megfelelünk-e hivatásunknak? Csak egyszerüen azt mondom s azt hiszem helyesen: a kinek hivatása van az irásra, az irjon, hogy a kinek erre tehetsége vagy ideje nincs az kielégithesse szellemi szükségleteit. Mert nálunk falusi papnéknál szeretem hinni s hitemben nem csalatkozom, a tehetség megvan, de az idő az már nem mindig. Családunk, házunk rendben tartása annyira lefoglalja időnket,

[1] Ebben tökéletesan egyetértünk. Mi is azt akarjuk s ezt gyakoroljuk. Szerk.

hogy nagyobb cikkek irtására nem vagyunk képesek, örvendünk, ha napi teendőink elvégzése után marad annyi időnk, hogy bár egy napi lapot, egy szépirodalmi lapot elolvashassunk. Ha pedig felkeressük időközönként egyik másik barátnőnket, hát ez olyan nagy bűn? Hiszen ez az egyedüli szorakozásunk, amit azt hiszem mások és a nevezett cikk nagyrabecsült irónője is megtesz. a különböző szorakozásra alkalmat nyujtó nagy városi élet mellett is. A mi reánk nézve »hiábavaló szorakozások, pletykázások vagy panaszkodások«-nak van feltüntetve az sem áll, legalább nagy általánosságban nem, mivel mi barátnőink meglátogatása alkalmával is nagyobb részt családi ügyeink háztartásunk megbeszélésével fog lalkozunk. Hogy nagyobb irodalmi munkássággal én és papné társaim nem foglalkozunk, nem foglalkozhatunk, azt épen kötelességünk teljesitésében látom mert a siró, a kenyeret kérő gyermek, a háztartás száz meg száz gondjai között a legideálisabb eszmék is elröppennek s szivünk nem vágyakozik a nagy világ zajába, hanem a családi fészek csendes otthonában kiván maradni. Itt kivánjuk kötelességünket mint nő, mint anya, mint papné teljesitení, s igy is tudjuk a közügyet szolgálni, azonban örömmel mondhatom, szent vágyódással olvassuk az irodalommal foglalkozó nő társaink lelkes munkáit és igéretet teszünk, a mikor s a mennyiben lehetséges mi is munkálkodni fogunk a közügy érdekében. **Nagy Béláné.**

A nőkhez.

A legnagyobb szomorúsággal és szívfájdalommal tapasztalom, hogy az emberiségnek alig négy százaléka él boldog házas életet. Mit gondoltok kedves hölgyek, mi lehet ennek az oka?

Én sok családnál megfordultam, előkelő, magas rangu, közép osztály és szegény családoknál, s mindenütt megfigyeltem, úgy az egyik, mint a másik fél életmódját, s úgy találom, hogy a hölgy az, ki a család boldogságát megalapithatja avagy semmivé teheti Ne haragudjatok kedves hölgyek, mert nem akarom ezzel azt mondani, hogy mindig Ti vagytok a hibások, oh nem! Tudom én azt igen jól, hogy nagyon sok férfi van, kiknek életmódjuk megbotránkoztató, de azt is tudom, hogy egy hölgy szeretettel, türelemmel-párosult okossággal megváltoztathatja, szelid báránnyá alakithatja a legvadabb oroszlánt is,

De mert hiányzik a szeretet szivetekből, hiányzik a türelem, hiányzik a gondosság, a szorgalom. Lám, egy igen lump, kártyás, kisapongó életü férfi, egy lump társaságban azzal dicsekedett, hogy az ő felesége a világon a legjobb asszony. Természetesen lump társai kinevették, mire ez elhivta társait éjnek

idején lakására, hogy bebizonyitsa felesége jóságát. A kapuhoz érve megrázta a csengőt, s az előrohanó cselédre rá kiált: „Hól az asszony?“ „Alszik instálom.“ „Vacsorát készitsen nekünk“ szólt a mámoros férj. Társai várták, hogy mi lesz ebből. Az asszony gyorsan felkelt és hozzá kezdett minden zugolódás nélkül a vacsora készitéséhez. Rövid idő mulva párolgó tállal kezében lépett a kurjongató férfiak elé, mosolygó arccal tette elibök az izletes sültet, kik néma bámulattal szemlélték meg az asszony tappintatos figyelmét. Oly finom vendégszeretettel látta el férje lump társait, kiket mostanig soh' se látott, mintha a legillőbb időben régi kedves ismerői volnának Vacsora után a társaság egyik legjózanabb tagja nem álhatta meg, hogy meg ne kérdezze: „Asszonyom! mi ad önnek olyan csodálatos erőt, hogy ennyi önmegtagadással, ilyen végtelen türelemmel tud elnézni ennyi illetlenséget, s ennek dacára oly finom, oly jó?“ „Uram! a szeretet, a vallásosság az; szegény férjem nem tud féktelen természetén felül emelkedni, s mint ilyen elveszett, az örök élet boldogságára nem számithat, azért tőlem telhetőleg boldoggá, megelégedetté akarom tenni azt a rövid időt, ami neki itt e földön igérve van.“

A férj végig hallgatta a párbeszédet és nejéhez ment: gyöngéden átölelte, bocsánatot kért, s fogadást tett, hogy többé nem folytatja kicsapongó életmódját, hanem a jó Isten dicsőségére nejéhez méltó életet kezd. E perctől kezdve a legnagyobb egyetértésben éltek és Isten áldása volt munkájukon.

Látjátok kedves hölgyek e nő nem fogyott ki türelméből. Szorgalmasan dolgozott, mindenre kiterjedt figyelme, kedvvel, jóakarattal végezte munkáját, s imádkozott férjéért, hogy megjavuljon. Valahányszor férje haza ment, a legnagyobb szeretettel, édes gyöngédséggel fogadta, s mindent elkövetett, hogy férje jól érezze magát családja körében. Mennyivel inkább kellene ily gyöngéd figyelemmel elhalmozni egy kevésbé rossz, avagy éppen egy jó férjet. De hányan teszik ezt meg? Ellenkezőleg, dolgozni nem dolgoznak, miért? Nem azért ment férjhez, hogy dolgozzan, hanem hogy az ura eltartsa. Minden nap egy ujabb követelése van férjével szemben. Gyöngédnek lenni? azt nem ismeri, hiányzik a szeretet. Napól-napra zsarnokabb módon lép fel, mig a szegény férfi megsokalja és a házon kivül keres fájdalmára enyhülést; haza nem vágyik, hisz otthon csak egyenetlenség, házi per-patvar uralkodik.

Fájdalom ez igy van ma a legtöbb családban. Kiséreljétek meg kedves hölgyek a fent emlitett nő példáját követni, meglátjátok mennyivel ritkább lesz a boldogtalan házasélet, s menynyivel ritkább lesz a lump férfi.

M. Májay Berta.

Különfélék.

— ***A vallásos buzgóság szép példája.*** Egy székely leány évekkel ezelőtt eltávozott szülőitől Kissolymosból. Keveset tudtak felőle mindaddig, a mig férjhez nem ment, de hogy ő mindig hü maradt hitéhez nagyon szépen bizonyitja papjához irt levelének nehány sora, melyet jónak látunk közölni. Igy ir: „Ezer meg ezer bocsánatot kérek, hogy alkalmatlankodom ezen pár soraimmal, de lelkiesmeretem furdal folyton, nincs nyugtom, mivel itt ebben a városban unitárius templom nincs, csak református és katholikus. Azt kérdezném igen szépen a tisztelendő úrtól, hogy vétkezem-é avval, hogy én a református templomba járok és már 3-szor uri szent vacsorát is vettem és tőlkérném igen szépen, hogyha nem tetszene megharagudni ezen kérésemért, tessék olyan szives lenni és egy imakönyvet tessék nekem küldeni, mert én már mindenfelé kerestem és azok református könyvet kaptam, egy énekes zsoltárt kérném szépen utánvéttel feladni, az árát rögtön küldöm és egy pár sort is kérek szépen irni, hogyha vétkezemé vagy nem, mivel más vallásu templomba járok, sajnos, de unitáriusok itt nincsenek, ezer bocsánatot kérek, hogy ilyen terhelő kéréseket irok" — Dehogy haragudott meg a jó lelkipásztor. Ellenkezőleg, azonnal irt a buzgó asszonynak és megnyugtatta, hogy jól teszi, ha ev. ref templomba jár és ott urvacsorát is vesz, mert igy is hü maradhat hitéhez és vallásához. A kivánt könyveket is megkapta, sőt még más olvasmányt is. Bár mindenki a ki távol van szülőitől és egyházától ilyen őszinte lenne papjához s ilyen hű vallásához!

— ***A kik olvasni szeretnek***, de az Unitárius Közlönyért s a Nők Világáért nem tudnak 2 koronát fizetni, azoknak *küldjük ingyen* a lapokat egész éven át, ha valamelyik egyleti tag ajánlja. Most kaptunk egy példányt ajándékban Ürmössy Miklósné urhölgytől, budapesti elnökünk feleségétől. Perczelné őnagysága is most rendelt egy példányt egy beteg nő részére, a ki Budapesten egyik kórházban van.

TARTALOM: Isten országa. (Vers.) Murányi Farkas. — Erzsébet királyné emlékezete. Fekete Sándor. — Megnyugvás. (Vers) M. Májay Berta. — 2000 korona. Raffaj Irma. — Női munkák Budapesten Perczelné Kozma Flóra. — A sir és a rózsa. Hugó Viktor. Szabó Károly. — Levél Angliából. Pákei Márta. — Válasz. Osváth Gáborné. — A nőkhez. M. Májay Berta. — Visszhang. Nagy Béláné.

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt, Kossuth L.-utcza 10.

7054